

**ЗАКОН
ЗА ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ (*)****ГЛАВА I****ОСНОВНИ ОДРЕДБИ И ДЕФИНИЦИИ****Предмет на уредување****Член 1**

(1) Со овој закон се уредува:

(*) Со овој закон се врши усогласување со:

1. Директива 97/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 3 март 1997 година за шемите за обесштетување на инвеститорите (CELEX бр.31997L0009);

2. Директива 98/26/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 19 мај 1998 година за конечност на порамнувањата и системи за порамнување на хартии од вредност (CELEX бр.31998L0026), Директива 2009/44/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 6 мај 2009 година за изменување и дополнување на Директивата 98/26/ЕЗ за конечност на порамнувањето во системите за плаќање и порамнување хартии од вредност и Директивата 2002/47/ЕЗ за аранжмани за финансиски колатерал во однос на поврзаните системи и кредитни побарувања (CELEX бр. 32009L0044), Регулатива бр. 648/2012 на Европскиот парламент и на Советот од 4 јули 2012 година за преку шалтер деривати, централни договорни страни и трговски складишта (CELEX бр. 32012R0648), Директива 2019/879 на Европскиот парламент и на Советот од 20 мај 2019 година за изменување и дополнување на Директивата 2014/59/ЕУ во однос на капацитетот за апсорпција на загуби и докапитализација на кредитните институции и инвестициските фирми и Директивата 98/26/ЕЗ (CELEX бр. 32019L0879);

3. Директива 2001/34/ЕЗ на Европскиот парламент и Советот од 28 мај 2001 година за прием на хартиите од вредност на котација на официјален пазар на берза и за информациите кои треба да се објават за тие хартии од вредност (CELEX бр. 32001L0034);

4. Директива 2013/36/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 26 јуни 2013 година за пристап до активностите на кредитните институции и банитетната супервизија на кредитните институции и инвестициски друштва, за изменување на Директивата 2002/87/ЕЗ и за укинување на Директивите 2006/48/ЕЗ и 2006/49/ЕЗ (CELEX бр. 32013L0036), Директива 2019/878 на Европскиот парламент и на Советот од 20 мај 2019 година за изменување и дополнување на Директивата 2013/36/ЕУ во однос на изменените субјекти, финансиските холдинг друштва, мешаните финансиски холдинг друштва, наградувањето, надзорните мерки и овластувања и мерките за зачувување на капиталот (CELEX бр. 32019L0878);

5. Директива 2014/59/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 15 мај 2014 година за воспоставување рамка за закрепнување и решавање на кредитните институции и инвестициските фирми и за изменување на Директивата 82/891/ЕЕЗ на Советот и Директивите 2001/24/ЕЗ, 2002/47/ЕЗ, 2004/25/ЕЗ, 2005/56/ЕЗ, 2007/36/ЕЗ, 2011/35/ЕУ, 2012/30/ЕУ и 2013/36/ЕУ и Регулативите (ЕУ) 1093/2010 и бр. 648/2012 на Европскиот парламент и на Советот (CELEX бр. 32014L0059); Регулатива 2021/23 на Европскиот парламент и на Советот од 16 декември 2020 година за рамка за наплата и решавање на централните договорни страни и за изменување и дополнување на Регулативите 1095/2010, 648/2012, 600/2014, 806/2014 и 2015/2365 и Директивите 2002/47/ЕЗ, 2004/25/ЕЗ, 2007/36/ЕЗ, 2014/59/ЕУ и 2017/1132 (CELEX бр.32021R0023);

6. Директива 2014/65/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 15 мај 2014 година за пазари на финансиски инструменти со која се изменува и дополнува Директивата 2002/92/ЕЗ и Директивата 2011/61/ЕУ (CELEX бр.32014L0065), Директива 2016/1034 на Европскиот парламент и на Советот од 23 јуни 2016 година за изменување на Директивата 2014/65/ЕУ за пазари на финансиски инструменти (CELEX бр.32016L1034), Директива 2019/2034 на Европскиот парламент и на Советот од 27 ноември 2019 година за прудентна супервизија на инвестициските фирми и за изменување и дополнување на Директивите 2002/87/ЕЗ, 2009/65/ЕЗ, 2011/61/ЕУ, 2013/36/ЕУ, 2014/59/ЕУ и 2014/65/ЕУ (CELEX бр. 32019L2034), Директива 2019/2177 на Европскиот парламент и на Советот од 18 декември 2019 година за изменување и дополнување на Директивата 2009/138/ЕЗ за преземање и извршување на дејноста осигурување и реосигурување (Солвентност II), Директива

2014/65/ЕУ за пазари на финансиски инструменти и Директива 2015/849 за спречување на употребата на финансискиот систем за целите на перење пари или финансирање тероризам (CELEX бр.2019L2177), Директива 2020/1504 на Европскиот парламент и на Советот од 7 октомври 2020 година за изменување на Директивата 2014/65/ЕУ за пазари на финансиски инструменти (CELEX бр.32020L1504), Директива 2021/338 на Европскиот парламент и на Советот од 16 февруари 2021 година за изменување и дополнување на Директивата 2014/65/ЕУ во однос на барањата за информации, управувањето со производите и ограничувањата на позицијата и Директивите 2013/36/ЕУ и 2019/878 во однос на нивната апликација до инвестициските фирми, за да помогнат во закрепнувањето од кризата КОВИД-19 (CELEX бр. 32021L0338), Регулатива 2022/858 на Европскиот парламент и на Советот од 30 мај 2022 година за пилот режим за пазарни инфраструктури засновани на технологија на дистрибуирана книга и за изменување и дополнување на Регулативите бр. 600/2014 и бр. 909/2014 и Директива 2014/65/ЕУ (CELEX бр.32022R0858);

7. Делегирана директива на Комисијата 2017/593 од 7 април 2016 година со која се дополнува Директивата 2014/65/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот во однос на заштитата на финансиските инструменти и средствата што им припаѓаат на клиентите, обврските за управување со производите и правилата што се применуваат на обезбедување или примање такси, провизии или какви било парични или непарични придобивки (CELEX бр. 32017L0593);

8. Регулатива 575/2013 на Европскиот парламент и на Советот од 26 јуни 2013 година во однос на банитетни барања за кредитни институции и инвестициски фирми и за изменување на Регулативата бр. 648/2012, CELEX бр. 32013R0575, Регулатива 2017/2401 на Европскиот парламент и на Советот од 12 декември 2017 година за изменување и дополнување на Регулативата 575/2013 за прудентни барања за кредитни институции и инвестициски фирми CELEX бр.32017R2401;

9. Регулатива 596/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 16 април 2014 година за злоупотреба на пазарот (регулатива за злоупотреба на пазарот) и за укинување на Директива 2003/6/ЕЗ на Европскиот парламент и на Директиви 2003/124/ЕЗ, бр. 2003/125/ЕЗ и 2004/72/ЕЗ на Советот и на Комисијата CELEX бр. 32014R0596, Регулатива 2016/1011 на Европскиот парламент и на Советот од 8 јуни 2016 година за индексите што се користат како репери во финансиските инструменти и финансиските договори или за мерење на перформансите на инвестициските фондови и за изменување и дополнување на Директивите 2008/48/ЕЗ и 2014/17/ЕУ и Регулатива 596/2014, CELEX бр. 32016R1011, Регулатива 2019/2115 на Европскиот парламент и на Советот од 27 ноември 2019 година за изменување и дополнување на Директивата 2014/65/ЕУ и Регулативите бр. 596/2014 и 2017/1129 во однос на промовирањето на употребата на Пазари за раст на мали и средни претпријатија CELEX бр. 32019R2115;

10. Регулатива 600/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 15 мај 2014 година за пазарите на финансиски инструменти и за изменување на Регулативата (ЕУ) 648/2012, CELEX бр. 32014R0600, Регулатива 2016/1033 на Европскиот парламент и на Советот од 23 јуни 2016 година за изменување на Регулативата 600/2014 за пазари на финансиски инструменти, Регулативата 596/2014 за злоупотреба на пазарот и Регулативата 909/2014 за подобрување на порамнувањето на хартиите од вредност во Европската унија и за централните депозитари на хартии од вредност CELEX бр. 32016R1033;

11. Регулатива 909/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 23 јули 2014 година за подобрување на порамнувањето на хартиите од вредност во Европската Унија и за централните депозитари на хартии од вредност и изменување на Директивите 98/26/ЕЗ и 2014/65/ЕУ и Регулативата бр. 236/2012 CELEX бр. 32014R0909;

12. Регулатива бр.2033/2019 на Европскиот Парламент и на Советот од 27 ноември 2019 година за условите за банитет за инвестициските фирми и за изменување на Регулативите (ЕУ) бр. 1093/2010, (ЕУ) бр. 575/2013, (ЕУ) бр. 600/2014 и (ЕУ) бр. 806/2014 CELEX бр. 32019R2033 и

13. Регулатива 565/2017 на Комисијата од 25 април 2016 година за дополнување на Директивата 2014/65/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот за организациони барања и работни услови за инвестициски фирми и дефинирани изрази за целите на таа директива CELEX бр.32017R0565, Делегирана Регулатива 2021/1253 на Комисијата од 21 април 2021 година за изменување и дополнување на Делегираната регулатива 2017/565 во однос на интеграцијата на факторите на одржливост, ризиците и преференциите во одредени организациони барања и услови за работа за инвестициските фирми CELEX бр.32021R1253.

1. Работењето на инвестициските друштва и други лица овластени за вршење на инвестициски услуги и активности;

2. Работењето на пазарниот оператор, регулираниот пазар, на МПТ и ОПТ и ОТП трансакциите;

3. Работењето на давателите на услуги за доставување на податоци;

4. Водењето на регистрите за нематеријализирани хартии од вредност и финансиски инструменти, работењето на системите за утврдување и порамнување и на операторите на тие системи;

5. Транспарентност на местата за тргување и на инвестициските друштва;

6. Забранети дејствија во однос на финансиските инструменти;

7. Статус и надлежности на Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(2) За прашањата кои не се уредени со овој закон се применуваат одредбите на Законот за трговските друштва, законите со кои се уредува стечајната постапка, Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам и Законот за општата управна постапка.

Правно опкружување

Член 2

(1) Овој закон има предност пред другите закони во доменот на работењето со финансиски инструменти.

(2) При примената на овој закон, секој поим кој не е дефиниран со овој закон, го има значењето што е дефинирано со друг закон.

(3) Доколку со овој закон некое прашање во врска со организацијата и работата на Комисијата за надзор на пазарот на капитал не е уредено, во тој случај се применуваат одредбите на друг закон во кој е уредено тоа прашање;

(4) Одредбите од овој закон не можат да се изменат, дополнат или престанат во целост или делумно со одредби од друг закон.

Дефиниции

Член 3

(1) Одделните изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „Комисија“ е Комисијата за надзор на пазарот на капитал чии надлежности се пропишани со овој закон, Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност, Законот за инвестициски фондови, Законот за преземање на акционерските друштва и други закони и со сите подзаконски акти донесени врз основа на тие закони (во натамошниот текст: Комисијата);

2. „Веднаш и без одлагање“ е превземање на некое дејствие или работа не подоцна од следниот работен ден од денот кога се случил настанот;

3. „Трета земја“ е секоја земја која не е Република Северна Македонија и земја-членка на Европската Унија;

4. „Поврзани лица“ се две или повеќе правни или физички лица и членови на нивните потесни семејства кои претставуваат, доколку не се докаже поинаку, еден ризик за инвестициското друштво, бидејќи:

а) едно од нив има, директно или индиректно, контрола над другото или другите лица и/или

б) се меѓусебно поврзани така што постои голема веројатност дека поради влошувањето или подобрувањето на економската и на финансиската состојба на едно лице ќе доведе до влошување или до подобрување на економската и на финансиската состојба на едно или повеќе други лица, особено доколку помеѓу нив постои можност за пренесување на загубата, добивката, кредитната способност или доколку потешкотииите во изворите на

финансирање, односно намирување на обврските на едно лице можат да предизвикаат потешкотии во изворите на финансирање, односно намирување на обврските на едно или повеќе лица;

5. „Лица кои дејствуваат заеднички“ се:

- физички или правни лица кои меѓусебно соработуваат или соработуваат со инвестициското друштво врз основа на експлицитен или премолчен договор, усмен или писмен, чија цел е стекнување на акции со право на глас или договорено остварување на право на глас или

- правни лица кои се меѓусебно поврзани согласно Законот за трговските друштва.

а) Се смета дека дејствуваат заеднички:

- лица кои ги поврзуваат околности во врска со стекнување на акции, а кои укажуваат на договор при стекнување на акции или заедничка намера на лицата,

- членови на органот на управување, односно на надзорниот одбор на правните лица кои дејствуваат заеднички или

- членови на органот на управување, односно на надзорниот одбор на правните лица со тие правни лица;

б) Правни лица, односно правни и/или физички лица дејствуваат заеднички кога физичко и/или правно лице:

- директно или индиректно поседува 25% или повеќе од почетниот капитал на исто правно лице,

- директно или индиректно има повеќе од 25% од правата на глас во собранieto на исто правно лице,

- право на управување со деловните и финансиските политики на исто правно лице врз основа на овластувања од статутот или договорот за друштвото,

- има директно или индиректно преовладувачко влијание врз водењето на работите на друштвото и донесувањето на одлуки;

6. „Тесна поврзаност“ е ситуација во која две или повеќе физички или правни лица се поврзани:

а) преку учество во форма на сопственост над 20% или повеќе од правата на глас или капиталот на друштвото, директно или преку контрола;

б) преку "контрола" што подразбира однос помеѓу матично и зависно друштво, согласно со Законот за трговски друштва или сличен однос меѓу физички или правни лица и некое друштво, зависно друштво на друго зависно друштво кое исто така се смета за зависно друштво на матичното друштво кое е на чело на тие друштва;

в) преку постојана врска на две или повеќе физички или правни лица со исто трето лице преку контрола;

г) преку правно лице, труст или партнерство, во кое раководните должности ги извршува лице кое е управител или лице од точките а), б), и в) на овој став, кое е директно или индиректно контролирано од тоа лице или кое е основано во корист на тоа лице или чиј економски интерес во основа е еднаков со економскиот интерес на тоа лице;

д) како физички лица коишто се: во сродство преку брак или посвојување; деца и родители, браќа и сестри, полубраќа и полусестри, баби, дедовци и внуци; на друг начин се крвно поврзани до втор степен; или живееле во заедница една година непрекинато во однос на родител - старател и дете, маќеа или очув и посинок и покерка, снаа, зет и родители на брачните другари;

7. „Близок соработник на подносител на барање за добивање на одобрение за стекнување на квалификувано учество во инвестициско друштво, пазарен оператор и овластен депозитар“ е:

а) секое физичко лице кое е на раководна позиција во правно лице во кој подносителот на барањето е на раководна позиција или вистински сопственик на правниот субјект;

б) секое физичко лице кој е вистински сопственик на правно лице во кој подносителот на барањето е на раководна позиција и

в) секое физичко лице кое со подносителот на барањето има заедничка вистинска сопственост над правното лице;

8. „Близок соработник на подносител на барање за добивање одобрение за член на орган на управување во инвестициско друштво, пазарен оператор и овластен депозитар“ е:

а) секое физичко лице кое е на раководна позиција во правно лице во кој кандидатот е на раководна позиција или вистински сопственик на правното лице;

б) секое физичко лице кое е вистински сопственик на правно лице во кој кандидатот е на раководна позиција;

в) секое физичко лице кое со кандидатот има заедничка вистинска сопственост над правното лице;

9. „Релевантни лица“ во однос на инвестициско друштво се следниве:

а) директор, содружник или акционер, управител или врзан застапник на инвестициското друштво;

б) директор, содружник или акционер, менаџер на било кој врзан застапник на инвестициското друштво;

в) вработен во инвестициското друштво или во врзаниот застапник на инвестициското друштво, како и било кое физичко лице чии што услуги се ставени на располагање и под контрола на инвестициското друштво или врзаниот застапник на инвестициското друштво и кој е вклучен во извршување на инвестициски услуги и спроведување на активностите на инвестициското друштво;

г) физичко лице коешто е директно вклучено во давање на услуги на инвестициското друштво или на неговиот врзан застапник врз основа на договор за пренос на нужни и важни оперативни процеси, а со цел давање на инвестициски услуги и активности;

10. „Лице со кое релевантното лице има роднинска врска“ претставува:

а) брачен другар (сопругник) или лице со коешто релевантното лице е во вонбрачна заедница;

б) дете или посвоено дете на релевантното лице или в) било кое друго лице со кое релевантното лице е во роднинска врска, а со кое делат исто место на живеење најмалку една година од денот на реализација на сопствената трансакција;

11. „Добра репутација и углед“ е чесност, компетентност, работливост и поседување особини кои даваат сигурност дека лицето со начинот на своето работење нема да влијае во насока на загрозување на стабилноста и на сигурноста на инвестициското друштво, врзаниот застапник, пазарниот оператор, овластениот депозитар или на пазарот во целина;

12. „Траен медиум“ е секое средство што на клиентот му овозможува да ги чува информациите упатени лично до него на начин кој му овозможува истите да му бидат достапни за идна употреба за временски период, кој одговара на намената на тие информации и овозможува неизменета репродукција на така сочуваните информации;

13. „Електронски облик/пат“ е секој траен медиум освен хартија;

14. „Финансиски инструменти“ се:

1) преносливи хартии од вредност;

2) инструменти на пазарот на пари;

3) удели во инвестициски фондови;

4) деривативни финансиски инструменти, како што се:

а) опции, фјучерси, свопови, форвард каматни договори и сите други договори за деривативи кои се однесуваат на хартии од вредност, валути, каматни стапки или приноси, емисиони квоти или други деривативни инструменти, финансиски индекси или финансиски мерни величини кои можат да се порамнат физички или во готовина;

б) опции, фјучерси, свопови, форвард каматни договори и сите други договори за деривативи кои се однесуваат на стоки кои мора да се порамнат во готовина или

може да се порамнат во готовина по барање на една од договорните страни, освен поради неплаќање или друга причина за раскинување на договорот;

в) опции, фјучерси, свопови, и сите други договори за деривативи кои се однесуваат на стоки кои може физички да се порамнат под услов да се тргуваат на регулиран пазар, МПТ или ОПТ со исклучок на големо продажните енергетски производи тргувани на ОПТ кои мора физички да се порамнат;

г) опции, фјучерси, свопови, форвард договори и сите други договори за деривативи кои се однесуваат на стоки кои може физички да се порамнат кои не се опфатени во потточка “в” од оваа точка кои не се за комерцијални намени, а имаат карактеристики на други деривативни финансиски инструменти;

д) деривативни инструменти за пренос на кредитен ризик;

ѓ) финансиски договори за разлика во цена;

е) опции, фјучерси, свопови, форвард каматни договори и сите други договори за деривативи поврзани со климатски променливи (варијабли), трошоци за превоз, емисиони квоти, стапки на инфлација или други официјални економски статистички податоци кои мора да се порамнат во готовина или може да се порамнат во готовина по барање на една од договорните страни освен поради неплаќање или друга причина за раскинување на договорот, како и кои било други договори за деривативи поврзани со имот, права, обврски, индекси и мерни величини кои не се спомнати во овој дел, кои имаат карактеристики на други деривативни финансиски инструменти, во зависност од тоа дали, помеѓу другото, со нив се тргува на регулиран пазар, ОПТ или на МПТ;

ж) емисиони квоти;

15. „Преносливи хартии од вредност“ се видови на хартии од вредност кои се преносливи на пазарот на капитал, освен инструментите за плаќање, како што се:

а) акции во друштва и други хартии од вредност кои се еквивалентни на акциите во друштвата, партнерства или други правни лица и потврди за хартии од вредност во врска со акции;

б) обврзници или други форми на секјуритизиран долг, вклучувајќи потврди за хартии од вредност во однос на тие хартии од вредност;

в) кои било други хартии од вредност кои даваат право на стекнување или продавање на преносливи хартии од вредност или кои се порамнуваат со пари повикувајќи се на преносливи хартии од вредност, валути, каматни стапки или приноси, стока или други индекси или мерни единици.

16. „Инструменти на пазарот на пари“ се инструменти кои вообичаено се тргуваат на пазар на пари и имаат вредност која може точно и прецизно да биде утврдена во секое време кои не се деривативи и кои имаат дослевање не подолго од 397 дена од денот на издавањето, како што се државни записи, сертификати за депозит и комерцијални записи освен инструменти за плаќање;

17. „Нематеријализирана форма“ значи облик на финансиските инструменти само како запис во електронски облик;

18. „Потврда за депонирана хартија од вредност“ е онаа хартија од вредност која е пренослива на пазарот на капитал и која означува сопственост над хартија од вредност на странски издавач која е примена за тргување на регулиран пазар и се тргува независно од хартиите од вредност на странскиот издавач;

19. „Сертификати“ се хартии од вредност кои се преносливи на пазарот на капитал и кои во случај на отплата на вложувањето од страна на издавачот се рангирани над акциите, но под необезбедени должнички инструменти и други слични инструменти;

20. **„Структурирани финансиски производи“** се хартии од вредност кои се создадени заради секјуритизација и пренос на кредитниот ризик поврзан со збир на финансиски средства, а кои на имателот на хартиите од вредност му овозможуваат редовни исплати кои зависат од паричните текови кои произлегуваат од финансиските средства кои се во основата на финансикиот производ;

21. **„Структуриран депозит“** е депозит кој е осигурен согласно законот со кој се уредува осигурувањето на депозити кај кој главницата во целост се исплатува по доспевање, а каматата или премијата се исплатуваат или подлежат на ризик во зависност од формулата која може да вклучува елементи како што се:

а) индекси или комбинирани индекси, освен ако се работи за депозит со променлива каматна стапка чиј поврат е директно поврзан со индекс на каматната стапка како што е Еурибор;

б) финансиски инструмент или комбинација од финансиски инструменти;

в) стока или комбинација од стоки или други материјални или нематеријални незаменливи средства или

г) девизни курсеви или комбинација на девизни курсеви.

22. **„Стокови деривативи“** се финансиски инструменти дефинирани во став 1 точка 15 подточка в) на овој член кои се однесуваат на стоки или на основен инструмент од став 1 точка 14 потточка 4 алинеја б), в), г) и е) на овој член;

23. **„Спот договор за стока“** е договор за доставување на стоки со кои се тргува на спот пазари и кои се доставуваат веднаш по порамнување на трансакцијата и договор за продажба на стоки кои не се финансиски инструменти, вклучувајќи физички порамнет форвард договор;

24. **„Спот пазар“** е пазар на стока на кој стоката се продава за пари и се испорачува веднаш по порамнување на трансакцијата, како и други нефинансиски пазари, како што се на пример терминските стоково-берзански пазари (forward markets for commodities);

25. **„Стока“** е било каква стока од заменлива природа која може да се испорача, вклучително метали и нивни руди и легури, земјоделски производи и енергија;

26. **„Налог“** во смисла на место за тргување претставува понуда за купување или продавање на финансиски инструменти;

27. **„Налог за пренос“** е секој налог на учесникот да се стави на располагање одреден износ на парични средства преку негово евидентирање на сметката на давател на платежни услуги, централна друга договорна страна или агент за порамнување или секој налог кој доведува до преземање или исполнување на обврска за плаќање согласно правилата на системите за порамнување или налог на инвестициското друштво за пренос на хартии од вредност или права на хартии од вредност преку евидентирање во соодветниот регистар;

28. **„Извршување на налози за сметка на клиенти“** е дејствување со цел склучување на договор за купување или продавање на еден или повеќе финансиски инструменти за сметка на клиентите вклучувајќи и склучување на договори за продажба на финансиските инструменти кои се издадени од инвестициското друштво или банка (кредитна институција) во времето на нивното издавање;

29. **„Лимитиран налог“** е налог за купување или продавање на одредена количина на финансиски инструмент по одредена цена или по поповолна од таа цена;

30. **„Управување со портфолио“** значи управување со портфолио врз основа на овластување од клиентот на индивидуална и дискрециона основа, при што портфолиото вклучува еден или повеќе финансиски инструменти;

31. **„Инвестициско советување“** претставува давање на лична препорака на клиент по негово барање или по иницијатива на инвестициското друштво во однос на една или повеќе трансакции кои се однесуваат на финансиски инструменти;

32. **„Лична препорака“** за потребите на дефиницијата во точка 30 на овој член, се смета препораката дадена на лице во својство на вложувач или потенцијален вложувач или во својство на застапник на вложувачот или потенцијалниот вложувач. Оваа препорака е претставена како соодветна препорака за тоа лице или се темели на разгледување на околностите во кои се наоѓа тоа лице и со неа се препорачува преземање на една од следните активности:

а) купување, продажба, запишување, замена, откуп, чување или покровителство на одреден финансиски инструмент;

б) извршување или неизвршување на било кое право кое произлегува од одреден финансиски инструмент за купување, продажба, запишување, замена или откуп на финансискиот инструмент. Препораката не се смета за лична препорака доколку е издадена исклучиво за јавноста;

33. **„Препорака за вложување“** се информации со кои се препорачува или предлага инвестициска стратегија, експлицитно или имплицитно, во однос на еден или повеќе финансиски инструменти или издавачи, вклучувајќи кое било мислење за моменталната или за идната вредност или цена на рамките на инструменти, наменети за дистрибутивните канали или јавноста;

34. **„Место на тргување“** е регулиран пазар, МПТ или ОПТ;

35. **„Регулиран пазар“** значи мултилатерален систем организиран и/или управуван од пазарен оператор, кој во рамките на системот врши спојување или го олеснува спојувањето на понудите за купување и понудите за продажба на финансиски инструменти на повеќе заинтересирани трети лица во рамките на системот и во согласност со неговите недискрециони правила, на начин кој доведува до склучување на договори во врска со финансиските инструменти кои се примени за тргување согласно неговите правила, кој има добиено одобрение за работа од Комисијата и постојано функционира во согласност со Глава IV Подглава 1 од овој закон;

36. **„Мултилатерална платформа за тргување“** или МПТ е мултилатерален систем со кој управува инвестициско друштво или пазарен оператор, кој овозможува спојување на интересите за купување и продавање на финансиски инструменти на трети страни во самиот систем и во согласност со неговите правила, на начин кој доведува до склучување на договори согласно Глава IV Подглава 3 од овој закон;

37. **„Организирана платформа за тргување“** или ОПТ е мултилатерален систем со кој управува инвестициско друштво или пазарен оператор, а кој не е регулиран пазар или МПТ и во кој интересите на трети страни за купување и продажба на обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти или деривативни инструменти може да бидат во интеракција во самиот систем на начин кој доведува до склучување на договор согласно Глава IV Подглава 3 од овој закон;

38. **„Мултилатерален систем“** е секој систем или платформа во рамки на кои е овозможена интеракција на повеќе трговски интереси на трети лица за купување или продажба на финансиски инструменти;

39. **„Ликвиден пазар“** е пазар за финансиски инструменти или класа на финансиски инструменти, на кој има постојано подготвени продавачи и купувачи, а кој се оценува во согласност со следниве критериуми, земајќи ги предвид специфичните пазарни структури на конкретниот финансиски инструмент или на конкретната класа финансиски инструменти;

а) просечната зачестеност и обем на трансакции при низа на пазарни услови, имајќи ги предвид карактерот и животниот циклус на производите во рамки на одредена класа на финансиски инструменти;

б) бројот и видот на учесници на пазарот, вклучувајќи сооднос на учесниците на пазарот и финансиските инструменти со кои се тргува;

в) просечната големина на распонот на цени, ако е достапна;

40. **„Трансакција“** е трансакција со која се врши купување или продавање на финансиски инструменти на места за тргување;

41. **„Тргување за сопствена сметка“** значи тргување со користење на сопствениот капитал, при склучување на трансакција со еден или повеќе финансиски инструменти;

42. **„Поддржувач на пазарот“** е лице кое континуирано настапува на финансиските пазари како лице кое има намера да тргува за сопствена сметка, такашто купува и продава финансиски инструменти користејќи сопствени средства, по цени кои самостојно ги утврдува во рамки утврдени со актите на пазарниот оператор;

43. **„Инвестициско друштво“** е правно лице чијашто примарна дејност е давање на една или повеќе инвестициски услуги на трети лица и/или извршување на една или повеќе инвестициски активности на професионална основа;

44. **„Банка (кредитна институција)“** е институција дефинирана во законот што ја уредува работата на банките односно кредитните институции;

45. **„Подружница на инвестициско друштво“** е место на работење различно од седиштето на управата, кое е дел од инвестициското друштво кое нема правен субјективитет, дава инвестициски услуги и/или извршува инвестициски активности, а може да извршува и помошни услуги за кои инвестициското друштво има одобрение за работа;

46. **„Орган на управување и орган на надзор“** е орган или органи на инвестициското друштво, пазарниот оператор, овластен депозитар или друштвото за давање на услуги за достава на податоци, кои согласно овој закон и Законот за трговски друштва ја утврдуваат стратегијата, целите и севкупната насока на дејствување на субјектот и кои остваруваат надзор и следење на процесот на донесување одлуки како и лицата кои го водат работењето на субјектот;

47. **„Високо раководство“** се физички лица кои вршат извршни функции во инвестициското друштво, пазарниот оператор, овластен депозитар или друштва за давање на услуги за доставување на податоци и кои одговараат пред органот на управување и надзор за секојдневното управување со субјектот, вклучувајќи спроведување на политики во врска со дистрибуцијата на услугите и на производите на клиентите од страна на друштвата или нивните вработени;

48. **„Лице кое извршува раководни функции“** е лице од издавачот, од учесник на пазарот на емисиони квоти, или од друго правно лице согласно член 374 од овој закон, кое е:

а) член на орган на управување и надзор на тоа правно лице или

б) лице кое има извршна функција а кој не е член на органите од алинеја а) на ова точка и кој има непречен пристап до внатрешни информации кои се директно или индиректно поврзани со тоа правно лице и кој има можност да донесува одлуки кои можат да влијаат на идниот развој на настаните и деловните изгледи на овој издавач;

49. **„Клиент“** е секое физичко или правно лице на кое инвестициското друштво му дава инвестициски активности и/или услуги и помошни услуги;

50. **„Врзан застапник“** е физичко или правно лице кое, под целосна и безусловна одговорност на само едно инвестициско друштво за чија сметка настапува, промовира инвестициски услуги и активности и/или помошни услуги на клиенти или потенцијални клиенти, прима и пренесува инструкции или налози на клиенти поврзани со финансиски услуги или финансиски инструменти, продажба на финансиски инструменти или обезбедува услуги на советување на клиенти или потенцијални клиенти поврзани со тие финансиски инструменти или услуги;

51. **„Квалификувано учество“** значи директно или индиректно учество во инвестициско друштво, пазарен оператор или во овластен депозитар кое претставува 10% или повеќе во капиталот или во правата на глас на начин како што е утврдено во овој закон;

52. **„Финансиска институција“** е друштво кое не е кредитна институција (банка), ниту инвестициско друштво и кое не е само индустриски холдинг, чија основна дејност е стекнување на учество или извршување на една или повеќе од следните услуги: кредитирање; издавање електронски пари; финансиски лизинг; факторинг; форфетинг; издавање на гаранции и други форми на обезбедување; тргување за сопствена сметка или за сметка на клиенти со некоја од следните инструменти на пазар на пари, странски валути, финансиски фјучерси и опции, валутни и каматни инструменти и преносливи хартии од вредност; учество во издавање хартии од вредност и давање на услуги поврзани со тие издавања, советување во врска со структурата на капиталот, бизнис стратегии и слични поврзани прашања, како и советување и услуги кои се однесуваат на спојувања односно присоединувања стекнување на друштва; посредување при склучување на работи на пазарот на пари, чување и управување со финансиски инструменти; управување со портфолио и инвестициско советување, платжни услуги во смисла на законот со кој се уредуваат платните услуги и платните системи вклучувајќи финансиски холдинг, мешовит финансиски холдинг или инвестициски холдинг и платежна институција во смисла на законот со кој се уредуваат платните услуги и платните системи и друштво за управување со инвестициски фондови, исклучувајќи осигурителни холдинзи и мешовити осигурителни холдинзи;

53. **„Канал на дистрибуција“** е канал преку кој информацијата станува јавно достапна или до која ќе имаат пристап голем број на лица;

54. **„Средства за електронска комуникација“** се средства на електронска опрема за обработка (вклучувајќи дигитална компресија), складирање и пренос на податоци, користејќи жични, радио и оптички технологии или други електромагнетни средства;

55. **„Друштво за управување“** е друштво кое управува со инвестициски фондови согласно закон и кое има добиено одобрение за работа од соодветно регулаторно тело;

56. **„Инвестициски фонд“** е отворен, затворен и алтернативен инвестициски фонд кој има одобрение за работа од соодветно регулаторно тело;

57. **„Фонд со кој се тргува на регулиран пазар или ЕТФ“** е удел или акција во фонд од кој најмалку еден удел или класа на акции се тргува во текот на денот на најмалку едно место за тргување и со учество на најмалку еден поддржувач на пазарот кој презема дејство за да обезбеди дека цената на неговите удели или акции на местата на тргување немаат значителна разлика од нето вредноста по удел/акција на фондот на денот на тргување и доколку е применливо, од неговата индикативна нето вредност на имотот;

58. **„Друштво за помошни услуги“** е друштво чија основна дејност претставува поседување на имот или управување со истиот, управување со услуги за обработка на податоци или слична активност која е помошна во однос на основната активност на едно или повеќе инвестициски друштва;

59. **„Индикативна нето вредност на имотот“** е нето вредноста на имотот на фондот која се пресметува повеќе пати во текот на денот на тргување;

60. **„Референтна вредност“** е стапка, индекс или број, достапен на јавноста или објавена, која повремено или редовно се утврдува со примена на формула на следните вредности или врз основа на нив: на еден или повеќе видови на основен имот или цена, вклучително и проценетата цена, стварната или проценетата каматна стапка или други вредности или анкети, врз основа на кои се одредува износот кој е потребно да се плати за одреден финансиски инструмент или вредноста на финансискиот инструмент;

61. **„Секјуритизација“** подразбира трансакција или шема во која кредитниот ризик поврзан со одредена изложеност или збирот на изложености се дели на транши и ги има следните карактеристики:

а) плаќањето во трансакцијата или шемата зависат од успешноста на изложеноста или на збирот на изложености;

б) подреденоста на транши ја определува распределбата на загубите во текот на траење на трансакцијата или шемата;

в) трансакцијата или шемата не создава изложености кои ги имаат следните карактеристики:

- се работи за изложеност спрема субјект кој е основан заради финансирање или управување со материјален имот или за економски споредлива изложеност;

- договорните одредби му даваат на доверителот значен степен на контрола над имотот и приходите кои се остваруваат врз основа на тој имот;

- примарен извор за плаќање на обврските е приходот кој се остварува врз основа на имотот кој е предмет на финансирање, а не независните парични текови кои тој субјект ги остварува во работењето;

62. **„Субјект за секјуритизација (ССПН)“** е правно лице со посебна намена кое не е иницијатор или спонзор а е основан со цел да спроведе една или повеќе секјуритизации чии дејности се ограничени на дејности кои се соодветни за постигнување на таа цел и чија структура е наменета за издвојување на обврските на ССПН од обврските на иницијаторот.

63. **„Иницијатор“** е субјект:

а) кој самостојно или преку поврзани сујекти директно или индиректно учествува во изворниот договор на чии темели се настанати обврските или потенцијалните обврски за должникот или потенцијалниот должник оради кој настануваат изложености кои се секуритизираат;

б) кој за своја сметка купува изложености на трета страна, а потоа истите ги секуритизира;

64. **„Ресекјуритизација“** значи секјуритизација во која најмалку една од односите изложености е секјуритизирана позиција;

65. **„Транша“** значи договорно утврден сегмент на кредитниот ризик поврзан со изложеноста или со збирот на изложености при што позицијата во сегментот вклучува ризик од кредитна загуба која е поголема или помала од позицијата на истиот износ во друг сегмент, при што не се земаат во предвид кредитната заштита која трета страна директно ја обезбедува на имателот на позицијата во тој сегмент или во други сегменти;

66. **„Инцидент“** е било кој настан кој реално негативно влијае на сигурноста на мрежните и информациските системи.

67. **„Сигурност на мрежните и информациските“** системи значи способност на мрежните и информациските системи да се резистентни до одредено ниво на издржливост, на било која активност која ја загрозува достапноста, автентичноста, целокупноста и доверливоста на архивираните и пренесените или обработените податоци или сродни услуги кои тие мрежни информациски системи ги нудат или на кои им овозможуваат пристап;

68. **„Системски ризик“** е ризик од нарушување во финансискиот систем, кој што можеда предизвика сериозни негативни последици за финансискиот систем и целата економија;

69. **„Оперативен ризик“** е ризик од загуби поради несоодветни или слаби интерни процеси, човечки ресурси или системи или поради надворешни настани, вклучувајќи го правниот ризик, како и ризикот од перење пари и финансирање на тероризмот;

70. **„Разводнувачки ризик“** е ризикот на намалување на износите на откупени побарувања преку готовински или безготовински побарувања од должникот;

71. **„Кредитен ризик“** е ризик од загуба за инвестициското друштво поради неможноста неговиот клиент да ги намирува своите обврски кон него, во договорениот износ и/или во договорениот рок;

72. **„Ублажување на кредитен ризик“** е техника која ја користи инвестициското друштво за да го намали кредитниот ризик поврзан со изложеноста или изложеностите кои тоа инвестициско друштво продолжува да ги има;

73. **„Исправка на вредноста за кредитниот ризик“** е износот на посебните и општите резервации за загуби по кредити поради кредитни ризици кои се признаваат во финансиските извештаи на инвестициското друштво согласно применетата сметководствена рамка;

74. **„Ризик на моделот“** е ризик од можна загуба што може да ја претрпи инвестициското друштво односно банката (кредитна институција), како последица на одлуки кои првенствено би можеле да се засноваат на резултатите на интерните модели, и тоа заради грешки во развојот, имплементацијата и употребата на тие модели;

75. **„Задолженост (Левериџ)“** е релативната големина на имотот на инвестициското друштво, вонбилансните обврски и потенцијалните обврски за плаќање, испорака или обезбедување на залог, вклучително обврски врз основа на примени извори на финансирање, преземени обврски, деривативи или репо договори, со исклучок на обврските кои единствено може да се извршат при ликвидација на инвестициското друштво, во однос на сопствените средства на тоа инвестициско друштво;

76. **„Ризик од прекумерен левериџ (задолженост)“** е ризикот кој произлегува од ранливата позиција на друштвото поради реалниот или потенцијалниот левериџ кој може да предизвика непланирани корекции на неговиот деловен план, вклучително присилна продажба на имотот што може да резултира со загуби или со прилагодување на вреднувањето на неговиот преостанат имот;

77. **„Пазарен ризик“** е ризик од загуби кои произлегуваат од промена на пазарните цени на финансиските инструменти, вклучувајќи промени на курсевите на странските валути или промена на цената на стоките;

78. **„Валутен ризик“** е ризик од загуба кој произлегува од промените на девизните курсеви на валутите;

79. **„Стоков ризик“** е ризик од загуба која произлегува од промена на цените на стоките;

80. **„Ликвидносен ризик“** е ризик од загуба кој произлегува од постојната и од очекуваната неможност на инвестициското друштво да ги подмири своите обврски во рокот на нивното доспевање;

81. **„Ризикот на порамнување и ризикот на другата договорна страна“** се ризици од загуба кои произлегуваат од неисполнувањето на обврските на другата договорна страна во трансакција;

82. **„Прудентни мерки“** за целите на овој закон се оние мерки што се преземаат со употреба на инструменти кои што можат да се користат за спречување, намалување или за отстранување на системските ризици во одделните сегменти од работењето на инвестициските друштва;

83. „**Централна друга договорна страна**“ е правно лице кое посредува помеѓу другите договорни страни во договорите со кои се тргува на еден или повеќе финансиски пазари, при што станува купувач на секој продавач и продавач на секој купувач;

84. „**Сопственички финансиски инструменти**“ се инструменти дефинирани во Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачи на хартии од вредност;

85. „**Несопственички финансиски инструменти**“ се инструменти дефинирани во Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачи на хартии од вредност;

86. „**Трансакции финансирани со хартии од вредност**“ се следниве:

- а) репо трансакции;
- б) позајмување на хартии од вредност или стоки;
- в) ансакција за купување и повторна продажба (buy-sell back) или трансакција за продажба и повторно купување (sell-buy back);
- г) трансакција за маргинално позајмување;

87. „**Репо трансакција**“ е трансакција уредена со договор со кој другата договорна страна пренесува хартии од вредност, стоки или гарантирани права кои се однесуваат на правото на сопственост над хартиите од вредност или стоките, кога таа гаранција ја издава призната берза која има право на хартии од вредност или стоки и кога договорот на другата договорна страна не и дозволува пренос или залог на определени хартии од вредност или стоки во однос на повеќе од една друга договорна страна во исто време со обврска за нивен откуп или откуп на заменетите хартии од вредност или стоки со исти карактеристики по одредена цена на иден датум кој го определил и ќе го определи преносителот што претставува репо договор за друга договорна страна која ги продава хартиите од вредност или стоките и обратен репо договор за друга договорна страна која ги купува;

88. „**Позајмување на хартии од вредност или стоки на друга договорна страна**“ или „**позајмување на хартии од вредност или стоки од друга договорна страна**“ е трансакција во која едната договорна страна ги пренесува хартиите од вредност или стоките за кои примачот се обврзува тие хартии од вредност или стоки да ги врати во иста вредност на одреден иден датум или да го направи тоа на барање на пренесувачот, при што таа трансакција за договорната страна која ги пренесува хартиите од вредност или стоките се смета за позајмување на истите на другата договорна страна, а за другата договорна страна на која хартиите од вредност или стоката се пренесуваат, истите се сметаат за позајмени од другата договорна страна;

89. „**Трансакција за купување и повторна продажба (buy-sell back) или трансакција за продажба и повторно купување (sell-buy back)**“ претставува трансакција во која едната договорна страна купува или продава хартии од вредност, стоки или загарантирани права врзани со видот на хартии од вредност или стоки, согласувајќи се за продажба или повторно купување на хартии од вредност, стоки и загарантирани права од истиот вид соодветно по одредена цена на иден датум, при што таа трансакција претставува купување и повторна продажба за другата договорна страна која ги купува хартиите од вредност, стоките или загарантираните права, при што трансакцијата за продажба и повторно купување за другата договорна страна која ги продава, не подлежат на репо договор или на договор за обратна репо трансакција во смисла на точката 85 на овој член;

90. „**Трансакција за маргинално позајмување**“ е трансакција во која една договорна страна одобрува средства за купување, продажба, држење на хартии од вредност или тргување со нив, а не вклучува друг вид на кредитирање кое што е обезбедено со колатерал во форма на хартии од вредност;

91. „**Извршлив исказ на интерес**“ е порака од една членка до друга членка во рамките на системот за тргување, во врска со изразен интерес за тргување што ги содржи сите потребни информации за да се договори таквото тргување;

92. „**Системски значајна институција**“ е институција чие пропаѓање или работење со потешкотии може да доведе до системски ризик;

93. „**Учесник на пазарот на емисиони квоти**“ е кое физичко или правно лице кое влегува во трансакција, вклучувајќи и давање налози за тргување со емисиони квоти, аукциски производи кои се темелат на нив или нивни деривативни финансиски инструменти;

94. „**Прифатена пазарна пракса**“ е одредена пракса на пазарот што Комисијата ја има прифатено согласно членот 370 од овој закон;

95. „**Програма за откуп**“ (Buy-back програма) е тргување со сопствени акции од акционерско друштво кое ги исполнува условите за стекнување сопствени акции пропишани со Законот за трговските друштва, во случаите кога стекнувањето на сопствени акции се врши на регулиран пазар или МПТ, а не по пат на понуда за пропорционално стекнување од акционерите;

96. „**Информации со кои се препорачува или се сугерира стратегија за инвестирање**“ се информации:

а) произведени од независен аналитичар, инвестициско друштво, кредитна институција, или кое било лице чија основна дејност е да произведува инвестициски препораки или физичко лице кое работи за нив врз основа на договор за вработување или поинаку, кој директно или индиректно изразуваат конкретен инвестициски предлог во однос на некој финансиски инструмент или издавач или

б) произведени од други лица, кои не се лицата од alineја а), кои директно предлагаат конкретна инвестициска одлука во поглед на финансискиот инструмент;

97. „**Овластен механизам за објавување на податоци – ОМО (approved publication arrangement – АРА)**“ е правно лице кое е овластено согласно овој закон да врши услуга на објавување на извештаи за тргување од името на инвестициски друштва согласно со овој закон;

98. „**Давател на консолидирани податоци – ДКП (consolidated tape provider – СТР)**“ е правно лице овластено согласно со овој закон да врши услуга на собирање на податоци за тргувањето со финансиски инструменти согласно овој закон од регулираните пазари, МПТ, ОПТ и ОМО и нивно консолидирање во континуиран електронски проток на податоци во реално време за цената и обемот по финансиски инструмент;

99. „**Овластен механизам за известување – ОМИ (approved reporting mechanism – АРМ)**“ е правно лице овластено согласно овој закон да обезбедува услуги на доставување податоци за трансакциите до Комисијата;

100. **Одделни поими во смисла на одредбите од Глава IX од овој закон, го имаат следното значење:**

1) „**Главни функции**“ се активности, услуги или работи коишто доколку престанат да се извршуваат би можеле да доведат до нарушување на финансиската стабилност или до прекин на услугите неопходни за реалниот сектор, поради големината, пазарниот удел, внатрешни и надворешни меѓузависности, сложеноста или прекуграничните активности на депозитарот или на групата на која ѝ припаѓа банката, особено од аспект на заменивоста на тие активности, услуги и работи;

2) „**Системска криза**“ е нарушување на финансиската стабилност што може да има сериозни негативни последици на економијата и целокупниот финансиски систем во државата;

3) „**Санација**“ е постапка која се спроведува со цел да се обезбеди континуитет во вршење на суштинските функции на овластен депозитар, да се избегнат штетни

влијанија на финансискиот систем, заштита на средства-та и имотот на клиентите, клиентите и имателите на сметки во овластениот депозитар, како и обезбедување на правилно функционирање на системот на порамнување согласно овој закон;

4) „**План за санација**“ е план кој го изготвува и ажурира Комисијата за надзор на пазарот на капитал;

5) „**Преодна институција**“ е правно лице кое ги исполнува исполнува следниве услови:

1) целосно или делумно е во сопственост на Република Северна Македонија, врз основа на одлука на Владата на Република Северна Македонија и е контролирано од Комисијата во смисла на Глава IX од овој закон и

2) основано е со цел да му бидат пренесени сите или дел од акциите или другите сопственички инструменти или сите или дел од средствата, правата и обврските на овластениот депозитар во санација, заради одржување пристап до неговите критични функции и подоцнежна продажба на пренесените акции или други сопственички инструменти, средства, права и обврски;

6) „**Орган за управување со санацијата**“ е надлежно тело за спроведување на постапката на санација и за преземање на мерки за остварување на целите на санацијата;

101. Одделни поими во смисла на одредбите од Глава X од овој закон, го имаат следното значење:

1) „**Хартии од вредност**“ се:

а) акции и останати хартии од вредност кои се еквивалентни на акции;

б) обврзници и други форми на секјуритизиран долг или

в) секјуритизиран долг кој може да се претвори или размени за акции или други хартии од вредност еквивалентни на акции;

2) „**Поврзани инструменти**“ се следниве финансиски инструменти, вклучувајќи ги оние кои не се примени за тргување на место за тргување, или за кои не е поднесено барање за прием на место за тргување:

а) договори или права за запишување, стекнување или ослободување од хартии од вредност;

б) финансиски деривативи на хартиите од вредност;

в) во случај кога хартиите од вредност се конвертибилни или заменливи должнички инструменти, хартиите од вредност во кои ваквите конвертибилни или заменливи должнички инструменти може да се претворат или заменат;

г) инструменти кои се издаваат или се гарантираат од издавачот или гарантот на хартиите од вредност и чијашто пазарна цена веројатно материјално влијае врз цената на хартиите од вредност, или обратно;

д) во случај кога хартиите од вредност се еквивалентни на акции, акциите кои ги претставуваат тие хартии од вредност и сите други хартии од вредност еквивалентни на тие акции;

3) „**Стабилизација**“ е купување или понуда за купување на хартии од вредност или трансакции еквивалентни на поврзаните инструменти кои ги спроведува инвестициско друштво во контекст на значајна дистрибуција на тие хартии од вредност исклучиво за потребите на одржување на пазарните цени на тие хартии од вредност во текот на одреден период поради притисокот на продажната страна на тие хартии од вредност;

4) „**Значајна дистрибуција**“ е иницијална или секундарна понуда на хартии од вредност што се разликува од вообичаеното тргување како во поглед на износот на вредноста на понудените хартии од вредност, така и во поглед на примена на методите на продажба;

102. „**ЕСМА**“ е Европски регулаторен орган за хартии од вредност и пазар на капитал;

103. „**Пазар преку шалтер (во понатамошниот текст ОЦ пазар)**“ е децентрализиран систем на тргување надвор од регулиран пазар, МПТ и ОПТ, кој нема

организатор на пазарот и кој претставува директно преговарање помеѓу продавачите и купувачите на финансиски инструменти со цел склучување на трансакција со посредство на инвестициско друштво или банка (кредитна институција) со одобрение во согласност со овој закон и на кој можат да се склучуваат трансакции за секундарно тргување (купување и продавање) на државни хартии од вредност и тргување со деривативни финансиски инструменти како и трансакции финансирани со хартии од вредност;

104. „**Ревизор**“ во смисла на овој закон е друштво за ревизија или трговец поединец дефинирани согласно законот со кој се уредува ревизијата;

105. „**Овластен ревизор**“ е ревизор на начин дефиниран согласно со законот со кој се уредува ревизијата;

106. „**Финансиски производ**“ е финансиски инструмент, односно структуриран депозит како што е дефинирано со овој закон.

(2) Кога во овој закон се спомнува само еден род, тој треба да ги вклучи и другите родови, а зборовите во еднина треба да вклучат множина, исто како што зборовите во множина треба да ја вклучат еднината.

ГЛАВА II

ИНВЕСТИЦИСКИ ДРУШТВА И УСЛОВИ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА ИНВЕСТИЦИСКИ УСЛУГИ И АКТИВНОСТИ И ПОМОШНИ УСЛУГИ

ПОДГЛАВА I ПОДРАЧЈЕ НА ПРИМЕНА

Исклучоци

Член 4

(1) Одредбите од овој закон за одобрението за работа и условите за вршење на инвестициски услуги и активности не се применуваат на:

а) друштва за осигурување и друштва за реосигурување кои вршат дејност согласно со закон;

б) лица кои вршат инвестициски услуги исклучиво за нивните матични друштва, за нивните друштва ќерки или за други друштва ќерки на нивните матични друштва;

в) лица кои повремено вршат инвестициски услуги во рамки на нивната професионална дејност која е различна од дејноста на давање на инвестициски услуги, доколку извршувањето на тие услуги е пропишано со друг закон, пропис или етички кодекс, кои не ја исклучуваат можноста за вршење на таквите инвестициски услуги;

г) лица кои за сопствена сметка тргуваат со финансиски инструменти кои не се стокови деривативи или емисиони квоти или нивни деривативи и кои не вршат ниту една друга инвестициска услуга или активност во однос на финансиски инструменти кои не се стокови деривативи или емисиони квоти или нивни деривативи на емисиони квоти, освен кога тие лица:

1) се поддржувачи на пазарот;

2) се членови или учесници на регулиран пазар или МПТ;

3) тргуваат за сопствена сметка кога извршуваат налози на клиенти;

д) лица кои вршат инвестициски услуги кои исклучиво се состојат од управување со програми за учество на вработените за вложување во финансиски инструменти на друштвата во кои се вработени;

ѓ) лица кои вршат инвестициски услуги кои исклучиво се состојат од управување со програми за учество на вработените за вложување и вршење на инвестициски услуги исклучиво за нивните матични друштва, за нивните друштва ќерки или за други друштва ќерки на нивните матични друштва;

е) членови на Европскиот Совет на централни банки и други државни органи кои вршат слични функции во Европската Унија, како и други јавни органи надлежни за управување со јавен долг или посредување при управување со јавниот долг во Европската Унија и меѓународни финансиски институции основани од две или повеќе држави членки или на трети земји, а кои имаат за цел прибирање на средства за финансирање и давање финансиска помош на членки кои се или може да се најдат во сериозни финансиски проблеми;

ж) инвестициски фондови и пензиски фондови, нивните депозитарни банки, нивните друштва за управување и лицата коишто управуваат со друштвата за управување;

з) лица кои тргуваат за сопствена сметка, и во случај да дејствуваат како поддржувачи на пазарот, тргуваат со стокови деривативи или емисиони квоти или нивни деривативи, освен доколку тргуваат за сопствена сметка извршувајќи налози за клиенти, како и за лица кои за клиентите во рамките на својата дејност вршат инвестициски услуги различни од тргување за сопствена сметка во однос на стокови деривативи, емисиони квоти, или нивни деривативи, доколку се исполнети следниве услови:

1) вршењето на тие услуги, имајќи ја предвид севкупната нивна активност, претставува помошна услуга во рамки на нивната редовна дејност, а редовната дејност на тие лица, имајќи ја предвид групата во која се вклучени, не е вршење на инвестициски услуги и активности согласно овој закон или Законот за банките;

2) тие лица на годишна основа ја известуваат Комисијата за тоа како се користи исклучокот од оваа точка согласно со ставот (3) на овој член и

3) тие лица, на барање на Комисијата, ја известиле за причините врз основа на кои процениле дека нивната услуга се смета за помошна услуга кон нивната редовна дејност;

с) лица кои даваат инвестициски совети во рамки на вршењето на други работи од редовното работење, а на кои не се применуваат одредбите од овој закон за вршење на инвестициски услуги и активности, при што за таквите совети не се наплатува посебен надоместок;

и) операторот на систем за пренос согласно прописите за тргување со електрична енергија, сите лица кои дејствуваат како оператори во негово име, кои ја извршуваат својата задача во рамки на тие прописи и било кој оператор или систем за енергетска рамнотежа или транспорт на мрежа или систем кој ја одржува рамнотежата помеѓу испораката и користењето на електричната енергија при извршувањето на тие задачи. Овој исклучок се применува само на лицата коишто се вклучени во активностите од оваа точка и само во случај кога извршуваат инвестициски активности и даваат инвестициски услуги поврзани со стокови деривативи, со цел извршување на тие активности. Овој исклучок не се применува на работење на секундарен пазар, вклучувајќи платформи за секундарно тргување со правата на финансиски пренос;

ј) овластени депозитари регулирани со овој закон.

(2) Правата за вршење на инвестициски услуги и активности пропишани со овој закон, не се применуваат за вршење на услуги во својство на друга договорна страна, во трансакции кои се вршат од страна на државни органи кои управуваат со јавен долг, или од страна на Народната Банка на Република Северна Македонија или од страна на членови на Европскиот Совет на централни банки (ЕСЦБ) кои ги вршат нивните задачи во согласност со Договорот за основање на Европската заедница и Статутот на ЕСЦБ и Европската Централна Банка или кои вршат исти задачи согласно прописите на земјите членки на Европската Унија и на трети земји.

(3) Во случаите од ставот (1) точки г) и з) на овој член лицата до Комисијата треба да достават потврда од регулираниот пазар или МПТ на кој склучуваат трансакции дека не извршуваат услуги за поддржувач на пазарот со цел да ја докажат оправданоста за користење на тие исклучоци.

(4) Одредбите од овој закон не се применуваат на трансакции, активности и постапки коишто, за целите на монетарната политика и политиката на девизниот курс ги спроведува Народната банка на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Народната банка).

Инвестициски услуги и активности и помошни услуги

Член 5

(1) Во смисла на овој закон, инвестициски услуги и активности кои се однесуваат на финансиски инструменти се:

а) прием и пренос на налози поврзани со еден или повеќе финансиски инструменти;

б) извршување на налози за сметка на клиенти;

в) тргување за сопствена сметка;

г) управување со портфолио;

д) инвестициско советување;

ѓ) вршење на трансакции и активности за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартии од вредност, без задолжителен откуп на непродадените хартии од вредност;

е) вршење на трансакции и активности за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартии од вредност, без задолжителен откуп на непродадените хартии од вредност;

ж) управување со МПТ; и

з) управување со ОПТ.

(2) Во смисла на овој закон, помошни услуги се:

а) чување и управување со финансиски инструменти за сметка на клиенти, вклучувајќи старателство на финансиски инструменти и со него поврзани услуги, како што се управување со парични средства или со инструменти за обезбедување, со исклучок на активностите за водење на регистри на нематеријализирани хартии од вредност и финансиски инструменти, односно услуги, кои може да ги врши овластен депозитар;

б) одобрување на кредити или заеми на инвеститор со цел да му се овозможи склучување на трансакција со еден или повеќе финансиски инструменти, доколку друштвото кое го одобрува заемот или кредитот е вклучено во трансакцијата;

в) советување во врска со структурата на капиталот, бизнис стратегии и слични поврзани прашања, како и советување и услуги, кои се однесуваат на спојувања, присоединувања, поделба (статусни промени на друштва) и стекнување на друштва;

г) услуги на девизно работење, доколку се поврзани со давањето на инвестициски услуги, согласно со закон;

д) инвестициско истражување и финансиска анализа или други видови на општи препораки, кои се однесуваат на трансакции со финансиски инструменти;

ѓ) услуги поврзани со услугите од ставот (1) точка г) на овој член, кои се однесуваат на вршење на трансакции и активности за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартии од вредност, со задолжителен откуп на непродадените хартии од вредност;

е) инвестициски услуги и активности како и помошни услуги на овој член кои се однесуваат на инструментите кои се во основата на деривативните инструменти од член 3 став 1 точка 14 потточка 4 под б), в), г) и е) од овој закон, кога тие се поврзани со вршењето на инвестициски или помошни услуги.

(3) Во смисла на овој закон, приемот на барањето за купување, откуп или пренос на удели во отворени инвестициски фондови и нивното проследување до друштвото за управување согласно со прописите со кои се уредуваат инвестициските фондови ќе се смета како инвестициска услуга и активност од ставот (1) на овој член.

Извршување на инвестициски услуги и активности на територија на Република Северна Македонија

Член 6

(1) Инвестициски услуги и активности и помошни услуги во Република Северна Македонија смее да врши:

а) инвестициско друштво со седиште во Република Северна Македонија, кое за тоа добило одобрение за работа од Комисијата;

б) филијала на инвестициско друштво од земја-членка на Европската Унија со одобрение за работа од Комисијата;

в) филијала на инвестициско друштво од трета земја со одобрение за работа од Комисијата.

(2) Освен друштвата од ставот (1) на овој член, инвестициски услуги и активности и помошни услуги смеат да вршат и:

а) банка со дозвола за работа издадена од Народна Банка на Република Северна Македонија за вршење на услуги и активности пропишани со овој закон, а по претходно одобрение од Комисијата;

б) филијала на кредитна институција од земја-членка на Европската Унија или од трета земја со одобрение од Народната Банка, а по претходно одобрение од Комисијата.

(3) Инвестициските услуги од членот 5 став (1) точки ж) и з) од овој закон може да ги врши и пазарен оператор, кој ги исполнува условите за управување со платформите за тргување од Главата IV од овој закон.

(4) Инвестициските услуги и активности од членот 5 став (1) точки г) и д) од овој закон, може да ги врши и друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови, кое за тоа добило одобрение од Комисијата согласно со закон.

(5) Инвестициските услуги и активности од членот 5 став (1) точки а) и д) од овој закон, во однос на преносливите хартии од вредност и уделите во отворените инвестициски фондови може да ги врши и врзан застапник, кој за тоа добил одобрение за работа од страна на Комисијата.

(6) Освен субјектите наведени во овој член, ниту едно друго правно и физичко лице во Република Северна Македонија не смее да врши инвестициски услуги и активности и помошни услуги.

Подрачје на примена над друштва за управување со отворени и затворени инвестициски фондови и банки

Член 7

(1) На друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови, кое согласно со членот 6 став (4) од овој закон врши инвестициски услуги и активности, се применуваат следниве одредби:

1) член 4 став (2) од овој закон;

2) член 65 ставови (1), (2) и (3) и член 148 од овој закон;

3) членовите од 26 до 31, членовите од 36 до 42 и членовите 71 и 72 од овој закон;

4) членовите од 73 до 118 од овој закон до онаа мера до која е применливо за инвестициската услуга, која се врши во согласност со закон;

5) одредбите за вршење на надзор и изрекувањето на надзорни мерки од страна на Комисијата;

6) одредбите во кои изречно е предвидено дека се применуваат на друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови;

7) прекршочните одредби.

(2) На банка (кредитна институција) која согласно членот 6 став (2) точка а) од овој закон врши инвестициски услуги и активности, соодветно се применуваат следниве одредби:

1) дефинициите од член 3 кои се однесуваат на инвестициски друштва, доколку е применливо;

2) член 4 став (2) од овој закон;

3) член 64 и 148 од овој закон;

4) давањето на одобрение од член 14 од овој закон;

5) членовите 26 до 32, членовите од 36 до 43, и членовите 71 и 72 од овој закон;

6) членовите од 73 до 122;

7) одредбите за вршење на надзор и изрекувањето на надзорни мерки од страна на Комисијата;

8) одредбите кои изречно е предвидено дека се применуваат на банки (кредитни институции);

9) прекршочните одредби.

(3) На инвестициско друштво и банка (кредитна институција) кога продаваат или ги советуваат клиентите во врска со структурирани депозити, во однос на структурираните депозити се применуваат следниве одредби:

1) обврските од членот 65 од овој закон;

2) обврските за учество во фондот за обесштетување на инвеститори во согласност со член 148 од овој закон;

3) членовите 30, 36, 37, 42 од овој закон;

4) членовите од 73 до 112 од овој закон;

5) членовите од 118 до 121 од овој закон;

6) одредбите за вршење на надзор и изрекувањето на надзорни мерки од страна на Комисијата;

7) одредбите кои изречно е предвидено дека се применуваат на структурни депозити;

8) прекршочните одредби.

(4) На друштвото за управување со отворени инвестициски фондови кога врши продажба на удели во инвестициски фондови со кои управува се применуваат следниве одредби:

1) членовите од 74 до 88 од овој закон;

2) одредбите за вршење на надзор и изрекувањето на надзорни мерки од страна на Комисијата;

3) одредбите кои изречно е предвидено дека се применуваат на друштвото за управување со отворени инвестициски фондови кога врши продажба на удели на инвестициски фондови со кои управува.

(5) Секој мултилатерален систем за тргување на кој се спојуваат понуда и побарувачка на финансиски инструменти мора да работи во согласност со одредбите на овој закон кои се однесуваат на условите за управување со МПТ и ОПТ или регулиран пазар.

(6) Сите инвестициски друштва и банки (кредитни институции) кои на организиран, фреквентен и сеопфатен начин значајно тргуваат за сопствена сметка кога извршуваат налози на клиенти надвор од регулиран пазар, МПТ и ОПТ должни се да ги применуваат одредбите од Главата VII од овој закон.

ПОДГЛАВА 2

УСЛОВИ ЗА ОСНОВАЊЕ НА ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

Општи одредби

Член 8

(1) Инвестициско друштво се основа и работи како акционерско друштво или друштво со ограничена одговорност со седиште во Република Северна Македонија, согласно со овој закон и со Законот за трговските друштва.

(2) На инвестициското друштво кое се основа како друштво со ограничена одговорност, на имателите на удели и на уделите издадени од него соодветно се применуваат, *mutatis mutandis*, одредбите од овој закон кои се однесуваат на акции и акционери на инвестициското друштво.

Почетен капитал на инвестициското друштво

Член 9

(1) Инвестициското друштво мора да поседува почетен капитал во износ утврден со овој закон.

(2) Износот на почетниот капитал на инвестициското друштво зависи од видот и опсегот на инвестициските услуги и активности и помошните услуги за кои инвестициското друштво бара одобрение од Комисијата.

(3) Почетниот капитал и сите натамошни зголемувања на почетниот капитал на инвестициското друштво мора во целост да бидат уплатени во парични средства. Во централниот регистар целосно уплатениот почетен капитал се запишува како основна главнина.

(4) Инвестициското друштво е должно постојано да ја одржува висината на почетниот капитал од ставовите (5) и (6) на овој член.

(5) Инвестициското друштво, кое бара одобрение од Комисијата за вршење на сите инвестициски услуги и активности кои се однесуваат на финансиски инструменти и помошни услуги од членот 5 од овој закон, треба да има почетен капитал во износ од најмалку 44.800.000 денари.

(6) По исклучок од ставот (5) на овој член:

а) почетниот капитал на инвестициското друштво кое не извршува инвестициски услуги и активности од член 5 став (1) точки в) и/или г) од овој закон, а кое чува парични средства и/или финансиски инструменти на клиенти и врши една или повеќе од услугите наведени во членот 5 став (1) точки а), б) и г) од овој закон, треба да изнесува најмалку 7.600.000 денари;

б) инвестициско друштво кое има одобрение исклучиво за вршење на инвестициските услуги и активности од членот 5 став (1) точки а) и д) од овој закон, а кое не чува парични средства и/или финансиски инструменти на клиенти, па од таа причина не може во ниту еден момент да стапи во должнички однос со клиентите, треба да има почетен капитал во износ од најмалку 3.050.000 денари;

в) инвестициско друштво кое нема одобрение за вршење на помошната услуга чување и управување со финансиски инструменти за сметка на клиентот вклучувајќи работи на старателство и со него поврзани услуги како што се управување со парични средства или со инструменти за обезбедување а кое врши една или повеќе инвестициски услуги и/или активности од членот 5 став (1) точки а), б), г) и д) од овој закон и на кое не му е дозволено да чуваат парични средства и хартии од вредност кои припаѓаат на негови клиенти од таа причина не може во ниту еден момент да стапи во должнички однос со клиентите, треба да има почетен капитал во износ од најмалку 3.050.000 денари;

(7) Инвестициското друштво од ставот (6) точка а) на овој член кое има одобрение за извршување на инвестициската услуга од членот 5 став (1) точка б) од овој закон може да има финансиски инструменти за сопствена сметка само доколку се исполнети следниве услови:

а) чувањето на финансиските инструменти се јавува како резултат на неможност на инвестициското друштво уредно да го изврши налогот на клиентот;

б) вкупната пазарна вредност на сите такви позиции не преминува 15% од почетниот капитал на инвестициското друштво согласно со ставот (6) на овој член;

в) инвестициското друштво ги исполнува барањата пропишани со членовите 44 и 45 од овој закон и

г) чувањата на финансиските инструменти се случајни и од привремена природа и строго ограничени во однос на времето, кое е потребно за извршување на трансакцијата.

(8) Инвестициското друштво од ставот (7) на овој член за настанатата состојба ја известува Комисијата најдоцна наредниот работен ден од денот кога се стекнал со финансиски инструменти за сопствена сметка. Известувањето содржи минимум информации за видот, обемот и вредноста на финансиските инструменти кои ги држи инвестициското друштво, причините за отворање на позиција на сопствена сметка и времето потребно за затворање на позицијата.

(9) Инвестициско друштво кое, освен за активности од ставот (6) точка б) на овој член е овластено да врши продажба на осигурителни производи согласно Законот за супервизија на осигурувањето, за вршење на услугите од членот 5 став (1) точки а) и д) од овој закон, треба да има почетен капитал од најмалку 1.500.000 денари или осигурување од професионална одговорност во износ од најмалку 30.500.000 денари за секое побарување за обесштетување или најмалку вкупно 45.750.000 денари на годишно ниво за сите побарувања во целост.

Вршење инвестициски услуги и активности, помошни услуги и дополнителни дејности на инвестициските друштва

Член 10

(1) Инвестициско друштво може да врши инвестициски услуги и активности, со нив поврзани помошни услуги и дополнителни дејности по добиено одобрение за работа од Комисијата.

(2) Комисијата дава одобрение за работа на инвестициското друштво за:

1) вршење на инвестициски услуги и активности и со нив поврзани помошни услуги од член 5 од овој закон;

2) вршење на дополнителни дејности за кои Комисијата проценува дека согласно прописот од ставот (9) на овој член нема да влијаат негативно на извршувањето на инвестициските услуги;

3) вршење на услуги за доставување на податоци согласно Главата V - Услуги за доставување на податоци од овој закон.

(3) Инвестициските услуги и активности и помошните услуги за кои инвестициското друштво има добиено одобрение кумулативно се наведени во истото.

(4) Инвестициското друштво не смее да врши ниту една друга дејност, освен дејностите од ставот (2) на овој член доколку за тоа не добило одобрение од надлежен орган согласно посебен закон.

(5) Во Централниот регистар на Република Северна Македонија ниту едно правно лице не смее да запише назив со „инвестициско друштво“, ако правното лице нема одобрение за работа од членот 11 од овој закон.

(6) Во Централниот регистар на Република Северна Македонија не може како дејност да се запишат инвестициските услуги и активности од членот 5 став (1) од овој закон, без одобрение за работа од Комисијата согласно со членот 11 од овој закон.

(7) По исклучок од ставот (6) на овој член, лицата од членот 4 став (1) точки г), ж), с) и и) од овој закон во Централниот регистар на Република Северна Македонија може како дејност да ги запишат и инвестициските услуги и активности од членот 5 од овој закон за што се должни да ја известат Комисијата.

(8) Инвестициското друштво не може да добие одобрение од Комисијата само за вршење на помошните услуги од член 5 став (2) од овој закон и на дополнителни дејности.

(9) Комисијата со Правилник ги утврдува критериумите за проценка на влијанието на дополнителните дејности од ставот 2 точка 2) на овој член.

Барање за добивање на одобрение за работа

Член 11

(1) Комисијата дава одобрение за работа на инвестициско друштво по претходно доставено барање.

(2) Кон барањето од ставот (1) на овој член, се приложува и следново:

- 1) акт за основање на инвестициското друштво;
  - 2) опис на инвестициските услуги и активности и помошните услуги и дополнителни дејности што ќе ги врши инвестициското друштво, како и информација дали ќе биде овластено да чува финансиски инструменти и парични средства на клиенти;
  - 3) документи за основање на инвестициското друштво;
  - 4) информации и докази за висината на почетниот капитал и докази за потеклото на уплатените средства како почетен капитал;
  - 5) податоци за основачите на друштвото вклучувајќи и податоци за нивното учество во капиталот на друштвото;
  - 6) податоци за лицата со квалификувано учество во инвестициското друштво, потребната документација која се бара од стекнувачите со намера за стекнување на квалификувано учество согласно со членовите 18 и 20 од овој закон;
  - 7) список на членовите на органот на управување и на органот за надзор на инвестициското друштво и соодветната документација и условите кои треба истите да ги исполнуваат согласно со членот 62 од овој закон;
  - 8) докази за исполнување на словите кои се однесуваат на организациските барања согласно со одредбите од член 26 до член 40 и членовите 71 и член 72 од овој закон;
  - 9) податоци за финансиската состојба на инвестициското друштво (за друштво кое сеуште не е активно: деловен план за основање и работа на друштвото за првите три години, за друштво кое е веќе активно: ревидирани финансиски извештаи за последните три години);
  - 10) податоци за ревизорот кој ќе ја врши ревизија на финансиските извештаи на инвестициското друштво;
  - 11) податоци за членство во Фондот за обесштетување на инвеститори согласно со членот 148 од овој закон;
  - 12) доколку се работи за инвестициско друштво од членот 68 став (2) од овој закон, докази со кои ќе обезбеди дека се исполнети условите кои се однесуваат на составот и овластувањата на одборот за плати и други надоместоци и одборот за ризици;
  - 13) доколку барањето се однесува на услугите од членот 5 став (1) точки ж) или з) од овој закон, податоци утврдени со Главата IV Подглава 3 од овој закон;
  - 14) доколку барањето се однесува на услугата за доставување на податоци од Главата V од овој закон, податоци утврдени со Главата V од овој закон и
  - 15) доказ за уплатен надомест за Комисијата.
- (3) Барањето од ставот (1) на овој член може да биде поднесено до Комисијата непосредно во архивата на Комисијата или по пошта.
- (4) Барање за давање на одобрение за работа од ставот (1) на овој член поднесуваат основачите односно органот на управување на веќе основано друштво.
- (5) Комисијата донесува решение за одобрување или за одбивање на барањето од ставот (1) на овој член во рок од шест месеци од денот на доставување на комплетното барање, откако ќе утврди дали:
- 1) се исполнети условите кои се однесуваат на обликот на друштвото и висината на почетниот капитал во согласност во членовите 8 и 9 од овој закон;

2) сите лица кои имаат квалификувано учество, вклучувајќи ги и блиските соработници со тие лица, како и секое лице кое на друг начин може да врши директно или индиректно контрола или значајно да влијае на управувањето со инвестициското друштво ги исполнуваат условите од членовите 18, 19 и 20 од овој закон;

3) се исполнети условите од член 62 од овој закон кои се однесуваат на предложените членови на органите на управување и на надзор на друштвото;

4) се воспоставени потребните механизми, кои осигуруваат дека ќе бидат исполнети сите услови од овој закон, кои се однесуваат на општите организациски услови како што е регулирано во одредбите од член 26 до член 40 и членовите 71 и 72 од овој закон и подзаконските акти, кои ја регулираат оваа материја;

5) членува во Фондот за обесштетување на инвеститори доколку постои таква обврска за друштвото согласно со член 158 од овој закон;

6) се исполнети условите од член 216 до член 222 од овој закон доколку барањето се однесува на услугите од член 5 став 1 точка ж) и з) од овој закон;

7) се исполнети условите согласно Глава V од овој закон доколку барањето се однесува на услугите за доставување на податоци и

8) се исполнети условите пропишани во прописот на Комисијата од членот 10 став (9) од овој закон доколку барањето се однесува на дополнителни дејности.

(6) Во одобрението за работа задолжително се наведува и:

1) дали инвестициското друштво е овластено да чува парични средства и/или финансиски инструменти на клиенти;

2) одобрение за предложените членови на органот на управување и органот на надзор со наведување на должината на мандатот за кој е издадено одобрението и

3) одобрение за имателите на квалификувано учество во инвестициското друштво.

(7) Доколку постојат односи на тесна поврзаност помеѓу инвестициското друштво и други физички или правни лица, Комисијата ќе издаде одобрение за работа ако односите на тесната поврзаност не го оневозможуваат надзорот над инвестициското друштво.

(8) Инвестициското друштво може да побара проширување на одобрението за работа за вршење на инвестициските услуги и активности и помошните услуги од член 5 ставови (1) и (2) од овој закон, како и дополнителни дејности.

(9) Инвестициско друштво кое има добиено одобрение за работа за вршење на инвестициските услуги и активности од член 5 став (1) точки ж) и з) од овој закон, може да побара проширување на одобрението за работа за вршење на услугата за доставување на податоци од Главата V од овој закон.

(10) При проширувањето, односно при намалувањето на инвестициските услуги и активности од одобрението за работа на инвестициското друштво соодветно се применуваат одредбите од овој закон, кои се однесуваат на добивањето на одобрение за работа.

(11) Доколку до Комисијата со барањето за добивање одобрение за работа на инвестициско друштво од овој закон, истовремено се поднесе и барање за добивање на одобрение за стекнување на квалификувано учество, донесува решение за одобрување или одбивање на двете барања во рок утврден со ставот (5) на овој член.

(12) За секое издадено одобрение за работа согласно со овој член Комисијата ја известува ЕСМА.

(13) Комисијата на својата веб-страница води Регистар на инвестициски друштва со одобрение за работа од Комисијата.

(14) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува формата и содржината на барањето за добивање на одобрение за работа и потребната документација која се доставува во прилог на барањето.

Одбивање на барањето за добивање на одобрение за работа**Член 12**

(1) Комисијата со решение ќе го одбие барањето за добивање на одобрение за работа доколку не се исполнети условите од член 11 од овој закон, а особено доколку:

1) постои причина да не се даде одобрение за стекнување на квалификувано учество согласно со членот 20 од овој закон, односно ако Комисијата утврди дека барателот на квалификуваното учество, вклучувајќи ги и блиските соработници на барателот, како и секое лице кое на друг начин може да врши директно или индиректно контрола или значајно да влијае на управувањето, не е соодветен, имајќи ја предвид потребата да се обезбеди стабилно и прудентно управување со инвестициското друштво;

2) во однос на лицата кои се предложени за членови на органот на управување и на надзор на инвестициското друштво постојат причини за одбивање на давање на одобрение за нивно именување согласно со членот 63 од овој закон;

3) утврди дека постојат објективни и очигледни причини кои упатуваат дека органот на управување и на надзор на друштвото претставува закана за негово ефикасно, јасно и прудентно управување и не ги зема предвид, на соодветен начин, интересите на клиентите и интегритетот на пазарот;

4) спроведувањето на надзорот согласно овој закон би можело да биде отежнато или оневозможено заради постоење на тесна поврзаност помеѓу инвестициското друштво со други правни или физички лица, на кои се применуваат закони или други прописи на други земји или доколку нивната структура е комплексна и недоволно транспарентна;

5) според барањата и податоците произлегува дека друштвото не ги исполнува потребните организациски, технички и кадровски услови утврдени во Главата II Подглава 3 од овој закон;

6) друштвото не ги исполнува условите од Глава V од овој закон во случај кога барањето се однесува за добивање на одобрение за вршење на услуги на доставување на податоци;

7) според барањата и податоците од членот 11 од овој закон произлегува дека инвестициското друштво не ги исполнува другите услови утврдени со овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон или

8) од барањето и податоците од членот 11 од овој закон произлегува дека инвестициското друштво нема да биде регистрирано односно нема стварно седиште во Република Северна Македонија или дека работата на инвестициското друштво нема да се врши на територијата на Република Северна Македонија.

(2) При одлучување по барањето Комисијата нема да ги земе предвид економските потреби на пазарот.

Одземање на одобрението за работа**Член 13**

(1) Комисијата донесува решение за одземање на одобрението за работа на инвестициското друштво доколку:

1) не започне со работа во рок од 12 месеци од добивањето на одобрението за работа;

2) шест или повеќе месеци не врши ниту една инвестициска услуга или активност за кои има добиено одобрение од Комисијата;

3) достави писмено известување до Комисијата дека нема намера повеќе да ги извршува инвестициските услуги и активности од членот 5 од овој закон за кои има добиено одобрение од Комисијата;

4) го добило одобрението за работа врз основа на неточни податоци, фалсификувани документи, лажна изјава или на друг незаконски начин;

5) повеќе не ги исполнува условите за работа врз основа на кои Комисијата му го издала одобрението за работа;

6) сериозно и континуирано ги прекршува одредбите од овој закон и подзаконските акти донесени согласно со овој закон;

7) оневозможува на било кој начин спроведување на надзор од страна на Комисијата или не постапува во согласност со решение/налог на Комисијата;

8) инвестициското друштво повеќе не ги исполнува капиталните барања согласно член 9 од овој закон и подзаконските акти кои ја регулираат оваа материја или посебните барања за ликвидност во согласност со членот 45 од овој закон;

9) донесена е одлука за ликвидација на инвестициското друштво по донесена одлука за престанок на инвестициското друштво;

10) донесена е одлука за отварање на стечајна постапка над инвестициското друштво;

11) извршен е упис на новото инвестициско друштво во случај на статусни промени на инвестициското друштво без одобрение согласно членот 15 од овој закон;

12) доколку инвестициското друштво не постапи по решение на Комисијата од членовите 135 и 137 од овој закон.

(2) Кога инвестициското друштво врши услуги за доставување на податоци од Главата V од овој закон, доколку настанат околностите од членот 234 од овој закон, Комисијата со решение може да му забрани на инвестициското друштво вршење на тие услуги.

(3) Кога инвестициското друштво не ги исполнува организациските, техничките, кадровските и другите услови за вршење на инвестициски услуги и инвестициски активности и други дејности за кои има добиено одобрение за работа, Комисијата наместо да го одземе одобрението за работа со решение, со решение може да забрани вршење само на оние инвестициски услуги и активности како и други дејности за кои инвестициското друштво повеќе не ги исполнува условите пропишани со овој закон и подзаконските акти.

(4) Инвестициското друштво и сите лица поврзани со него на кои Комисијата со решение им го одзела одобрението за работа, не можат да поднесат ново барање за добивање на одобрение за работа во рок од 12 месеци од денот на одземањето.

(5) Со решението за одземање на одобрението за работа од ставовите (1) и (2) на овој член, се определува инвестициско друштво кое ќе ги преземе неизвршените налози за тргување на клиентите, како и обврските за тоа друштво во однос на пренесените налози.

(6) Со решението од ставовите (1) и (2) на овој член, Комисијата со цел да ги заштити интересите на клиентите на инвестициското друштво, може да наложи мерки за постапување со финансиските инструменти или паричните средства на клиентите кои во моментот на донесување на тоа решение ги чува или со кои управува инвестициското друштво.

(7) Комисијата ги известува пазарниот оператор, МПТ, ОПТ и овластениот депозитар за секое одземање на одобрението за работа.

(8) Комисијата ја известува ЕСМА за секое одземање на одобрението за работа.

Претходно одобрение на банка (кредитна институција) за вршење на инвестициски услуги и активности**Член 14**

(1) Банка (кредитна институција) може да врши инвестициски услуги и помошни активности од членот 5 став (1) точки а), б), в), г) и е) од овој закон и дополнителни дејности, за кои добила дозвола за работа од Народната Банка на Република Северна Македонија, по добиено претходно одобрение за исполнување на условите од Комисијата.

(2) Банка (кредитна институција) која врши инвестициски услуги и помошни активности од членот 5 став (1) точки ж) и з) од овој закон и дополнителни дејности може да врши услуги за доставување на податоци доколку ги исполнува организациските барања од Глава V од овој закон, за кои добила дозвола за работа од Народна Банка, по добиено претходно одобрение од Комисијата.

(3) Комисијата, на барање на банката (кредитната институција) ќе го издаде претходното одобрение од ставовите (1) и (2) од овој член, доколку банката (кредитната институција) ги исполнува условите за вршење на инвестициските услуги и помошни активности согласно членот 11 став (5) точки 4) и 5) како и членот 11 став (7) од овој закон.

(4) По барањето за давање на претходно одобрение, Комисијата донесува решение за одобрување или одбивање на барањето во рок од 90 дена од денот на доставување на комплетното барање.

(5) На постапката за давање и одземање на претходното одобрение на банката (кредитната институција) соодветно се применуваат одредбите за давање односно одземање на одобрение за работа на инвестициско друштво.

Статусни промени на инвестициски друштва

Член 15

(1) Секое инвестициско друштво, кое е вклучено во одредена статусна промена согласно одредбите од Законот за трговски друштва, за статусната промена мора да добие одобрение од Комисијата.

(2) Во случај кога при статусна промена во која учествува инвестициското друштво, настане ново друштво кое има намера да извршува инвестициски услуги и активности, пред запишување на новонастанатото друштво во Централниот регистар, истото поднесува барање за одобрение за работа до Комисијата.

(3) На постапката за давање на одобрение од став (1) на овој член на соодветен начин се применуваат одредбите од овој закон кои се однесуваат на давање на одобрение за работа на инвестициско друштво.

(4) Комисијата може да не го издаде одобрението од ставот (1) на овој член доколку оцени дека со давањето на одобрението може да дојде до нарушување на сигурноста и стабилноста на работата на инвестициското друштво.

(5) Комисијата со Правилник подетално ги утврдува условите за давање одобрение од ставот (1) на овој член.

Стекнување на квалификувано учество во инвестициско друштво

Член 16

(1) Кога физичко или правно лице, група на поврзани лица или лица кои делуваат заеднички, кои имаат намера, директно или индиректно, да стекнат квалификувано учество во инвестициско друштво, односно дополнително директно или индиректно да го зголемат квалификуваното учество, така што процентот на акции со право на глас или вкупното учество во капиталот достигне или надмине 10%, 20%, 30% или 50% од вкупно издадените акции односно учеството во капиталот, или така што инвестициското друштво ќе стане зависно друштво на тоа лице, должно е до Комисијата да поднесе барање за добивање на одобрение за стекнување на квалификувано учество.

(2) Барањето од ставот (1) задолжително содржи податоци за висината на учеството, како и сите други податоци согласно овој закон.

Известување до Комисијата

Член 17

(1) Секое физичко или правно лице кое има намера директно или индиректно да го отуѓи или намали процентот на акции со право на глас или учеството во капиталот под висината од 10%, 20%, 30% и 50% од вкупно издадените акции односно капиталот, а за кое добила одобрение од Комисијата или доколку инвестициското друштво престане да биде зависно друштво на тоа лице, должно е за тоа, најмалку 10 дена пред да се реализира отуѓувањето односно намалувањето на квалификуваното учество, да ја извести Комисијата со задолжително наведување на висината на учеството кое има намера да го намали.

(2) Доколку инвестициското друштво има информација за било какво директно или индиректно стекнување, намалување или отуѓување на акции односно учество во капиталот со кое би се надминал или намалил процентот утврден во членот 16 став (1) од овој закон должно е за тоа веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата.

(3) Инвестициското друштво е должно еднаш годишно, а најдоцна до 31 јануари во тековната за претходната година, до Комисијата да достави листа со имиња на сите акционери, како и иматели на квалификувано учество, со податоци за големината на поединечен удел за секое од лицата.

Барање и потребна документација за стекнување квалификувано учество

Член 18

(1) Барањето од членот 16 од овој закон за добивање на одобрение за стекнување на квалификувано учество во инвестициско друштво содржи податоци за:

1. идентитетот на подносителот на барањето за физичко лице и на лицето кое ќе го води деловното работење;

2. идентитетот на вистинските сопственици, ако барателот е правно лице, како и угледот и искуството на лицата кои ќе го водат деловното работење;

3. идентитетот на повереникот, ако барателот е правен ангажман (труст), кој ќе управува со правниот ангажман, како и идентитетот на неговите вистински сопственици;

4. правните лица во кои физичкото лице барател на квалификувано учество е сопственик и/или ги контролира;

5. сите лица кои го водат деловното работење во правното лице - подносител на барањето за квалификувано учество, сите правни лица кои делуваат заеднички со правното лице - подносител на барањето за квалификувано учество и сите акционери кои имаат влијание на правното лице - подносител на барањето;

6. кривични постапки и изречени казни како и за изречени прекршоци, прекршочни санкции или забрани (додека траат правните последици);

7. претходно извршена проценка од страна на друг надлежен орган, како и исходот на постапката;

8. финансиската состојба, потеклото на имот и потеклото на сите средства, како и изворите на финансирање;

9. финансиските и нефинансиските интереси или односи на барателот со акционерите, органите на управување, секој кој остварува гласачки права во субјектот, како и со самиот субјект и неговата група и

10. доказ за уплатен надомест за Комисијата согласно Тарифникот од член 416 од овој закон.

(2) Доколку лицето од членот 16 став (1) од овој закон има намера да се стекне со учество чиј вкупен кумулативен износ достигнува 10%, но не повеќе од 50% од акциите односно уделите, покрај податоците од ставот

(1) на овој член доставува стратегија со инвестициската политика на лицето во врска со инвестирањето во инвестициското друштво, како и опис на интересот за управување со истите во која треба да биде содржана и инвестициската и управувачката стратегија во врска со квалификуваното учество за чие стекнување бара согласност.

(3) Доколку лицето од членот 16 став (1) од овој закон има намера да се стекне со учество чиј вкупен кумулативен износ надминува 50% од акциите со право на глас, односно од уделите, освен податоците од ставовите (1) и (2) на овој член, доставува развоен план за работењето на инвестициското друштво кој содржи план за стратешки развој, проектирани финансиски извештаи за инвестициското друштво и неговото влијание на корпоративно управување и организациската структура на инвестициското друштво.

(4) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува документите и доказите кои ќе треба да се достават како прилог кон барањето, како и содржината на истите.

Соработка со домашни и со странски надлежни органи во текот на постапката за стекнување на квалификувано учество

Член 19

(1) Комисијата соработува со други домашни и со странски надлежни органи при давање на одобрение за стекнување на квалификувано учество, доколку лицето од членот 16 став (1) од овој закон е:

1) банка (кредитна институција), друштво за животното осигурување, друштво за неживотно осигурување, друштво за реосигурување, инвестициско друштво или друштво за управување со инвестициски фондови со одобрение за работа во друга држава или ако стекнувачот е од сектор за кој е надлежен друг орган;

2) матично друштво на субјектите од точката 1) на овој став или

3) физичко или правно лице кое ги контролира субјектите од точката 1) на овој став.

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член, Комисијата од другиот надлежен орган може да бара обезбедување на:

1) податоци кои и се потребни за давање на одобрение за квалификувано учество;

2) други информации со кои располага другиот надлежен орган, а кои би можеле да бидат значајни за давање на одобрение за квалификувано учество;

3) мислење од другиот надлежен орган за намерата за стекнување на квалификувано учество, доколку е применливо.

(3) Доколку до Комисијата е поднесено барање за обезбедување на податоци поврзани со постапката за стекнување на квалификувано учество од страна на друг надлежен орган, Комисијата е должна да ги обезбеди податоците кои се релевантни во постапката на одлучување на другиот надлежен орган.

Одлучување по барањето за стекнување на квалификувано учество

Член 20

(1) При одлучување по барањето од членот 16 од овој закон, а имајќи го предвид влијанието кое ќе го има подносителот на барањето, заради обезбедување на добро и одговорно управување со инвестициското друштво, Комисијата ја оценува подобноста на подносителот на барањето и неговата финансиска состојба притоа немајќи ги предвид следниве критериуми:

1) неговата репутација и угледот;

2) неговото искуство за успешно водење на деловно-то работење на инвестициското друштво;

3) угледот и искуството на секое лице кое ќе го води деловното работење на инвестициското друштво како резултат на планираното стекнување;

4) неговата финансиска стабилност посебно во однос на работите кои ги врши инвестициското друштво или планира да ги врши друштвото;

5) можноста инвестициското друштво да ги исполнува условите и обврските кои произлегуваат од овој закон, другите закони и подзаконските акти во надлежност на Комисијата, а посебно дали групата чиј дел ќе стане инвестициско друштво има соодветна структура која овозможува успешно спроведување на надзор, успешно разменување на податоци помеѓу надлежните надзорни органи и одредува разграничување на надлежностите на надлежните надзорни органи;

6) дали лицето кое го поднело барањето е соработник со лица кои се осудени за кривично дело кое се гони по службена должност;

7) дали постои основано сомневање дека со стекнувањето на квалификувано учество се врши или има обид да се изврши перење пари и финансирање на тероризам, согласно со законите кои тоа го уредуваат, односно дали стекнувањето може да го зголеми тој ризик.

(2) Правилникот поблиску ќе ги пропише критериумите за утврдување на подобноста на подносителот на барањето.

Постапување на Комисијата при одлучување по барањето

Член 21

(1) Комисијата донесува решение за одобрување или одбивање на барањето за добивање на согласност за стекнување на квалификувано учество во рок од 90 дена по поднесено комплетно барање. Кога Комисијата одлучува по барањето за добивање на одобрение за стекнување на квалификувано учество при основање на инвестициско друштво важат роковите од членот 11 од овој закон.

(2) Со решението од ставот (1) на овој член Комисијата ќе го одреди точниот број на акции од инвестициското друштво, односно уделот кој подносителот сака да го стекне и ќе одреди рок кој не може да биде подолг од една година во кој подносителот на барањето е должен да го спроведе стекнувањето на квалификувано учество.

(3) По истекот на овој рок, задолжителна е постапка за добивање на нова согласност.

(4) Комисијата може по потреба во било кое време да спроведе оценување на соодветноста на лицето на кое му е издадено решение за согласност за квалификувано учество од аспект на исполнување на критериумите од членот 20 став (1) од овој закон.

(5) Оценката на исполнување на критериумите од ставот (4) на овој член Комисијата ја врши врз основа на документите од членот 18 став (1) од овој закон.

Причини за одбивање на барањето

Член 22

Комисијата може да го одбие барањето за стекнување квалификувано учество доколку оцени дека постојат оправдани причини за тоа врз основа на критериумите предвидени во членот 20 од овој закон или доколку врз основа на доставените податоци Комисијата не може да утврди дека наведените критериуми се исполнети.

Правни последици од стекнување на квалификувано учество без одобрение

Член 23

(1) Доколку лице без одобрение од Комисијата се стекне со квалификувано учество во инвестициско друштво, Комисијата ќе донесе решение со кое ќе му наложи на лицето да ги продаде акциите или уделите стекнати спротивно на одредбите од овој закон и да достави доказ за продажбата на акциите, односно уделите и доколку е возможно податоците за купувачот.

(2) Комисијата со решението од ставот (1) на овој член ќе го утврди рокот за продавање, кој не може да биде пократок од три месеци ниту подолг од девет месеци од денот на донесување на решението.

(3) Во решението од ставот (1) на овој член, се определува дека на лицето кое се стекнало со квалификувано учество спротивно на одредбите од овој закон, стекнатите акции односно удели, не му носат право на глас и дивиденда.

(4) Решението од ставот (1) на овој член Комисијата го доставува до лицето кое се стекнало со квалификувано учество спротивно на одредбите од овој закон, до инвестициското друштво во кое е стекнато учество спротивно на овој закон и, до овластен депозитар и до Централниот регистар.

(5) Инвестициското друштво е должно:

1) да обезбеди дека лицето од ставот (1) на овој член не остварува никакви права од стекнатото квалификувано учество спротивно на одредбите на овој член;

2) од примањето на решението од ставот (1) на овој член до истекот на рокот утврден согласно со ставот (2) на овој член, еднаш месечно да ја известува Комисијата за сите промени на имателите на акции односно удели, кои согласно со ставот (1) на овој член првично биле стекнати спротивно на одредбите од овој закон.

Одземање на одобрението за стекнување на квалификувано учество

Член 24

(1) Комисијата може да донесе решение со кое ќе го одземе издаденото одобрение за стекнување на квалификувано учество доколку:

1) стекнувачот го добил одобрението за стекнување на квалификувано учество врз основа на неистинити или неточни податоци;

2) по давањето на одобрението за стекнување на квалификувано учество настатат околности кои доколку би постоеле во периодот на одлучување, би биле причина за одбивање на барањето во согласност со членот 22 од овој закон;

3) стекнувачот го користи своето влијание спротивно на доброто и прудентно управување со инвестициското друштво или не постапува со внимание на добар и совесен стопанственик;

4) стекнувачот не се стекне со квалификуваното учество за кое му е издадено одобрение во рокот утврден во членот 21 став (2) од овој закон.

(2) Кога Комисијата донесува решение со кое се одзема одобрението за стекнување на квалификувано учество, истото јавно го објавува на својата веб-страница.

Привремена забрана за остварување на правата на глас

Член 25

(1) Комисијата може на имателот на квалификувано учество привремено да му го забрани остварувањето на правото на глас кое произлегува од неговото учество во капиталот на друштвото доколку постои можност негово влијание да е спротивно на обврската за добро и разумно управување со инвестициското друштво или доколку не постапува со внимание на добар и совесен стопанственик.

(2) Привремената забрана од ставот (1) на овој член не може да трае подолго од 12 месеци.

(3) На привремената забрана од ставот (1) на овој член се применуваат одредбите од членот 23 став (4) и став (5) точка 1) од овој закон.

ПОДГЛАВА 3

ОРГАНИЗАЦИСКИ УСЛОВИ ЗА ВРШЕЊЕ НА ИНВЕСТИЦИСКИ УСЛУГИ И АКТИВНОСТИ

Организациски услови и внатрешното управување

Член 26

(1) Инвестициското друштво во текот на своето работење е должно во секој момент да ги исполнува организациските услови наведени во овој закон, имајќи ја предвид природата, сложеноста на работењето, како и опфатот и комплексноста на инвестициските услуги и активности и на помошните услуги кои ги врши.

(2) Со цел исполнување на организациските услови, инвестициското друштво е должно да:

а) воспостави, спроведе, одржува и редовно ажурира, да проценува и да ги контролира интерните акти со кои се уредуваат постапките за одлучување и организациската структура, со јасно разграничување на функциите и надлежностите;

б) воспостави, спроведе, одржува и редовно да ажурира, проценува и контролира ефикасни процеси за утврдување, управување и следење на ризиците на кои инвестициското друштво е изложено или би можело да биде изложено или ризиците кои ги претставува или би можело да ги претставува за другите;

в) воспостави, спроведе, одржува и редовно да ажурира, проценува и контролира постапки со кои ќе се обезбеди дека релевантните лица се запознаени со постапките кои мора да ги почитуваат со цел правилно извршување на своите должности и одговорности;

г) воспостави, спроведе и да одржува применливи механизми за внатрешна контрола, со цел да се овозможи усогласеност на одлуките и постапките на сите нивоа на инвестициското друштво;

д) вработува лица со вештини, знаења и стручност кои се потребни за извршување на доделените обврски и задачи;

ѓ) воспостави, спроведе и одржува соодветен систем на внатрешно известување и споделување на информациите на сите релевантни нивоа на инвестициското друштво;

е) води уредна евиденција за своето работење и внатрешната организација;

ж) обезбеди дека извршувањето на повеќето функции доверени на релевантни лица нема да ги спречува тие лица да ги извршуваат било кои од тие функции правилно, чесно и професионално и

з) воспостави, спроведе, одржува и редовно да ажурира, проценува и контролира политики и практики кои се однесуваат на стимулациите кои треба да се родоноутрални и кои се координирани со доброто и ефикасно управување со ризиците, односно со кои се поттикнува доброто и ефикасно управување со ризиците.

(3) За секоја извршена промена на организациските услови од ставовите (1) и (2) на овој член, инвестициското друштво е должно веднаш, но не подоцна од пет дена да ја известува Комисијата.

(4) Инвестициското друштво е должно да ја следи и на редовна основа да ја оценува применливоста и ефикасноста на воспоставените системи, механизми и постапки од ставот (2) на овој член, како и да презема соодветни мерки за отстранување на недостатоците.

(5) Комисијата донесува Правилник за начинот на работа на инвестициското друштво.

Сметководствени политики и постапки, заштита на податоци и континуитет во работењето**Член 27**

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави, документира, применува и редовно да ги ажурира сметководствените политики и постапки подготвени согласно сметководствените стандарди и правила.

(2) Сметководствените политики и постапки од став (1) на овој член мора да овозможат навремено доставување на финансиските извештаи кои обезбедуваат вистинит и реален приказ на финансиската состојба на инвестициското друштво на барање на Комисијата.

(3) Инвестициското друштво е должно редовно да ја следи и оценува соодветноста и ефективност на политиката и постапките од ставот (1) на овој член.

(4) Инвестициското друштво е должно да организира, документира, применува и редовно ажурира ефективни мерки и постапки за надзор и заштита на информациониот систем и системот за електронска обработка на податоци.

(5) Инвестициското друштво е должно во зависност од видот на податоците кои ги обработува, да воспостави соодветни безбедносни механизми кои:

а) ќе овозможат безбедност и проверка на комуникациските средства и начините преку кои се пренесуваат податоците;

б) ќе го намалат ризикот од неточност на податоците и од неовластен пристап; и

в) ќе спречат обелоденување на податоците, односно во секој момент ќе ја обезбедат нивната доверливост.

(6) Инвестициското друштво е должно да воспостави, спроведува и одржува соодветна политика на континуитет во работењето која во случај на прекин на работењето на неговите системи и постапки, ќе обезбеди заштита на значајните податоци и функции, како и извршување на инвестициските услуги и активности и помошните услуги, а кога тоа не е можно, во најкус рок ќе овозможи повторно враќање на тие податоци и функции, како и навремено продолжување на извршување на тие услуги и активности.

Заштита на клиенти**Член 28**

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави, спроведува и одржува ефикасни и транспарентни политики и постапки за управување и решавање на жалбите и на поплаките на клиентите, односно потенцијалните клиенти.

(2) Инвестициското друштво води евиденција за примените жалби и поплаки и активностите кои се преземени за нивно решавање.

(3) Политиките за управување со жалбите и со поплаките на клиентите овозможуваат јасни, точни и ажурирани информации за постапките за решавање на жалбите и поплаките. Политиките за управување со жалбите и со поплаките на клиентите треба да се одобрени од органот на управување на друштвото.

(4) Инвестициското друштво е должно јавно да го објави процесот на решавање на жалбите и поплаките којшто вклучува информации за политиките и одговорното лице за управување со жалбите и со поплаките. Информациите за политиките за управување и одговорното лице за управување со жалбите и со поплаките се даваат на клиентите или потенцијалните клиенти, на нивно барање или при издавање на потврда за прием на жалбата или поплаката. Клиентот или потенцијалниот клиент ја доставува жалбата или поплаката до инвестициското друштво без да му биде наплатен било каков надомест.

(5) Инвестициското друштво назначува лице одговорно за разгледување на жалбите и поплаките. Ова лице може истовремено да ја врши и функцијата за следење на усогласеноста на работењето на друштвото со прописите.

(6) При решавање на жалбите и на поплаките, инвестициското друштво комуницира со клиентите, односно потенцијалните клиенти на јасен и разбирлив јазик и одговара на жалбите и на поплаките навремено и без непотребно одлагање.

(7) Инвестициското друштво го доставува својот одговор во врска со жалбите и со поплаките на клиентите, односно потенцијалните клиенти со наведување на можностите кои им се на располагање за алтернативно решавање на спорови согласно закон.

(8) Инвестициското друштво доставува информации за жалбите и за поплаките и за решавањето на жалбите и на поплаките до Комисијата и до лицата за алтернативно решавање на спорови од ставот (7) на овој член, на нивно барање.

(9) Лицето кое ја врши функцијата за следење на усогласеноста на работењето на друштвото со прописите ги анализира жалбите и поплаките и начините на решавање на жалбите и на поплаките со цел да се овозможи идентификување на сите ризици односно прашања поврзани со жалбите и со поплаките.

Надлежност на високото раководство и надзорни функции**Член 29**

(1) Инвестициското друштво е должно:

1) во тек на внатрешното распоредување на функциите да ги дефинира одговорностите на високото раководство и, кога тоа е применливо, лицата кои извршуваат надзорни функции во однос на обврските на инвестициското друштво дефинирани со овој закон и подзаконските акти;

2) да обезбеди дека високото раководство и по потреба, лицата кои ја извршуваат контролната функција на органот на управување ја проценуваат и периодично ја преиспитуваат ефикасноста на политиките, механизмите и постапките кои ги применува инвестициското друштво со цел да ги исполни обврските согласно овој закон, како и да презема соодветни мерки со цел отстранување на евентуалните недостатоци;

3) при доделувањето на важните функции на високото раководство, јасно да го утврди лицето кое ќе биде надлежно за надзор/контрола и спроведување на организациските услови на друштвото. Евиденцијата за доделување на важните функции треба да биде редовно ажурирана.

(2) Инвестициското друштво е должно да обезбеди дека неговото високо раководство, редовно и најмалку еднаш годишно ќе добива писмени известувања за прашањата во врска со членовите 30, 31 и 32 од овој закон, во кои посебно ќе се наведе дали во случај на евентуални недостатоци се преземени соодветни мерки за нивно отстранување или надминување.

(3) Инвестициското друштво треба да обезбеди дека на лицата коишто ја извршуваат надзорната функција редовно ќе им бидат доставувани известувањата од ставот (2) на овој член.

Следење на усогласеноста на работењето на инвестициското друштво со релевантните прописи**Член 30**

(1) Инвестициското друштво должно е да пропише и да ги применува, како и редовно да ги ажурира, проценува и проверува соодветните политики и постапки кои

ќе му обезбедат на инвестициското друштво и неговите релевантни лица да постапуваат согласно обврските пропишани во овој закон и неговите подзаконски акти.

(2) Политиките и постапките од ставот (1) на овој член посебно треба да обезбедат почитување на одредбите кои се однесуваат на личните трансакции на релевантните лица во инвестициското друштво.

(3) Инвестициското друштво со цел да го спроведе надзорот на политиките и постапките од ставовите (1) и (2) на овој член должно е да воспостави трајна и ефикасна функција за следење на усогласеноста на работењето на инвестициското друштво со релевантните прописи која ќе работи независно и чии овластувања и одговорности се пропишани со овој закон и подзаконските акти.

(4) Комисијата со Правилник детално ќе го пропише начинот на извршување на функцијата за следење на усогласеноста на работењето на инвестициското друштво со релевантните прописи.

Управување со ризици

Член 31

(1) Инвестициско друштво ги презема следните мерки за управување со ризици:

а) воспоставува, спроведува и одржува соодветни политики и постапки за управување со ризици со кои се идентификуваат ризиците кои се однесуваат на активностите, процесите и системите на инвестициското друштво и каде што е применливо, го одредува прифатливото ниво на ризик на друштвото;

б) донесува ефикасни мерки, процеси и механизми за управување со ризиците кои се однесуваат на активностите, процесите и системите на друштвото, со оглед на прифатливото ниво на ризик;

в) го надгледува следново:

1) соодветноста и ефикасноста на политиките и постапките на инвестициското друштво за управување со ризик;

2) нивото на усогласеност на инвестициското друштво и неговите релевантни лица со мерките, процесите и механизмите донесени во согласност со точката б) на овој став;

3) соодветноста и ефикасноста на мерките преземени за отстранување на можните недостатоци во тие политики, постапки, мерки, процеси и механизми, вклучувајќи ги и отстапувањата на релевантните лица при почитување на одредени мерки, процеси и механизми или отстапувања при следење на таквите политики и постапки.

(2) Инвестициското друштво, според потребата и соодветно на природата, обемот и сложеноста на своето работење, како и природата и обемот на инвестициските услуги и активности кои ги извршува во текот на своето работење, воспоставува и одржува функција за управување со ризици која е независна и во чии рамки се извршуваат следните активности:

а) спроведување на политиките и постапките од ставот (1) на овој член;

б) доставување на известување до високото раководство во согласност со членот 29 став (2) од овој закон;

(3) Доколку инвестициското друштво не ја воспостави и не ја одржува функцијата за управување со ризик, мора да биде во можност на барање на Комисијата да докаже дека политиките и постапките, кои ги донело во согласност со ставот (1) на овој член ги исполнуваат барањата од тој став.

Внатрешна ревизија

Член 32

(1) Инвестициското друштво, назначува внатрешен ревизор, а според потребата и со оглед на природата, обемот и сложеноста на работењето, како и природата и

обемот на инвестициските услуги и активности кои ги извршува во текот на своето работење, воспоставува посебна и независна функција на внатрешна ревизија од останатите функции и активности на инвестициското друштво.

(2) Внатрешната ревизија од ставот (1) на овој член ги има следниве надлежности:

а) воспоставување, спроведување и ажурирање на план за ревизија, со цел да се испита и процени соодветноста и ефикасноста на системот, механизмите и на мерките за внатрешна контрола на инвестициското друштво;

б) давање препораки врз основа на резултатот од извршената ревизија во согласност со точка а) на овој став и вршење проверка на усогласеноста со овие препораки и

в) известување на високото раководство во согласност со членот 29 став (2) од овој закон.

Политика за исплата на плати и други надоместоци

Член 33

(1) Инвестициското друштво е должно, имајќи ја предвид големината на друштвото, внатрешната организација, природата, обемот и сложеноста на работењето, да пропише, имплементира и применува јасни политики за исплата на плати и други надоместоци за сите категории на вработени, органот на управување и на надзор и други релевантни лица кои директно или индиректно влијаат на работата на инвестициското друштво.

(2) Политиката за исплата на плати и други надоместоци и нејзината примена мора:

а) да е во согласност со соодветното и ефикасно управување со ризици;

б) да го поттикне соодветното и ефикасно управување со ризици;

в) да не предизвикува преземање на ризици кои го надминуваат нивото на прифатлив ризик;

г) да е во согласност со деловната стратегија, целите, вредностите и долгорочните интереси на инвестициското друштво;

д) да ги опфаќа сите мерки за спречување на судир на интереси, вклучувајќи и спречување на судир на интереси при утврдување на исплатата на плати и други надоместоци на вработените кои извршуваат контролни функции.

(3) Начинот на утврдување на исплатата на плати и други надоместоци и процената на успешноста во работењето на лицата од ставот (1) на овој член не смее да ја загрозува обврската на друштвото да дејствува во најдобар интерес на клиентите.

(4) Инвестициското друштво при утврдувањето и применувањето на политиката за исплата на плати и надоместоци за следните категории на лица: високото раководство, лицата кои преземаат ризик и имаат контролни функции и сите останати вработени чии вкупни примања се најмалку еднакви на најниското примање на високото раководство или на лицата кои преземаат ризици и чие професионално работење битно влијае на профилот на ризичност или на имотот со кој управува, должно е, освен барањата за политиката наведени во ставот (2) на овој член, да обезбеди примена и на следниве начела:

1. политиката за исплата на плати и надоместоци да ја донесе и периодично ревидира органот на надзор на инвестициското друштво во рамки на своите надзорни функции, како и да е одговорно за надзорот над нејзината примена;

2. политиката за исплата на плати и надоместоци мора да биде предмет на внатрешна контрола од страна на лицата кои ја извршуваат контролната функција најмалку еднаш годишно;

3. мора да се предвиди дека вработените кои ја извршуваат контролната функција, независно од тоа која деловна единица ја надгледуваат, имаат соодветни овластувања и примаат плата и надоместоци во согласност со постигнатите цели поврзани со своите функции, независно од успешноста на деловната единица која ја надгледуваат;

4. платата и надоместоците на вработените од повисок ранг кои ги извршуваат функциите на управување со ризиците и следење на усогласеноста се под директен надзор од страна на одборот за исплата на плати и надоместоци, а ако таков одбор не е основан, од управувачкото тело во рамки на своите надзорни функции;

5. во политиката за исплата на плати и надоместоци, земајќи ја предвид релевантната регулатива за определување на платите, јасно се раздвоени критериумите за фиксни (односно плати) и варијабилни (односно други) надоместоци согласно професионалното искуство и организационата одговорност на вработените.

(5) Комисијата со Правилник ги пропишува услови за исплата на варијабилните надоместоци.

Одбор за исплата на плати и други надоместоци

Член 34

(1) Инвестициското друштво од членот 69 од овој закон е должно да воспостави одбор за исплата на плати и други надоместоци во рамки на органот на надзор.

(2) Одборот за исплата на плати и други надоместоци од ставот (1) овој член мора да има родова рамнотежа, со задача да носи стручни и независни проценки за политиките и праксите кои се однесуваат на платите, надоместоците и стимулациите за управување со ризиците, капиталот и ликвидноста. Одборот за надоместоци може да се воспостави на ниво на група.

(3) Одборот за исплата на плати и други надоместоци од ставот (1) на овој член е одговорен за подготовката на одлуки за надоместоците, вклучително и за одлуките кои влијаат на ризикот и управувањето со ризиците на соодветното инвестициско друштво и кои ги носи органот на управување, а при составувањето на тие одлуки е должно да ги земе предвид јавниот интерес и долгорочните интереси на акционерите, вложувачите и другите засегнати страни во инвестициското друштво.

(4) Претседателот и членовите на одборот за исплата на плати и други надоместоци се избираат од редот на членовите на органот на надзор. Доколку во истиот се именуваат и претставници на вработените, барем еден од нив мора да биде именуван за член во одборот за исплата на плати и други надоместоци.

Објавување на политика за исплата на плати и други надоместоци

Член 35

(1) Инвестициските друштва ги објавуваат следните информации за политиката и праксата на исплата на плати и надоместоци за сите категории на вработени и други ангажирани лица, чии професионални активности значајно влијаат на профилот на ризичност на инвестициското друштво:

1) најважните карактеристики на системот на плати и надоместоци, вклучувајќи износ на варијабилни надоместоци и критериуми за доделување на варијабилни надоместоци, информации за политиката на исплати во финансиски инструменти, политиката за одложување и критериуми за пренос на правата на плати и надоместоци;

2) соодносот меѓу фиксниот и варијабилниот надоместок, земајќи ги предвид деловните активности и поврзаните ризици, како и влијанието кое различните категории на вработени и други ангажирани лица го имаат на профилот на ризичност на инвестициските друштва;

3) вкупни квантитативни информации за платите и за надоместоците расчленети на високо раководство и вработени чии постапки значајно влијаат на профилот на ризичност на инвестициското друштво, во кои се наведува следново:

- износот на плати и надоместоци исплатени во финансиската година, поделено на фиксни примања со опис на фиксните компоненти и варијабилни примања, како и бројот на корисници,

- износи и видови на поделени варијабилни примања, поделени на парични средства, акции, финансиски инструменти, одделно за делот платен однапред и за одложените дел,

- износи на одложените примања поделени за успешност во претходните периоди, поделени на износ за кој правото на примањата се пренесува во финансиската година и износ за кој правото на примањата се пренесува во наредните години,

- износи на одложените примања за кои правото се пренесува во финансиската година и кои се исплатени во финансиската година, намалени врз основа на усогласување со успешноста,

- гарантирани варијабилни примања поделени во текот на финансиската година и број на корисници на тие доделени примања,

- отпремнини кои биле доделени во претходните периоди, а се исплатени во текот на финансиската година,

- број на отпремнини кои се доделени во текот на финансиската година, поделени на број на отпремнини кои се однапред исплатени и одложени отпремнини, број на корисници на тие исплати и највисока исплата која е доделена на едно лице.

(2) Инвестициското друштво ги објавува информациите од ставот (1) на овој член на денот на објавување на финансиските извештаи.

Сопствени трансакции

Член 36

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави, спроведува и одржува соодветни политики со кои се уредуваат личните трансакции на релевантните лица.

(2) Сопствени трансакции претставуваат тргувања со финансиски инструменти извршени од страна или во име на релевантно лице, под услов да е исполнет најмалку еден од следните критериуми:

а) релевантното лице делува надвор од делокругот на активностите кои ги извршува во рамки на своите професионални обврски;

б) трансакцијата е извршена за сметка на едно од следниве лица:

1) релевантно лице;

2) кое било лице со кое релевантното лице е во роднинска врска или со кое е тесно поврзано;

3) лице со кое релевантното лице е во таков однос што има директен или индиректен материјален интерес од исходот на таквата трансакција, а кој интерес не претставува надомест или провизија за реализираната трансакција.

(3) Инвестициското друштво мора да обезбеди дека релевантните лица не склучуваат сопствени трансакции, кои исполнуваат најмалку еден од следниве критериуми:

а) се забрането дејство во однос на финансиските инструменти согласно со Главата X од овој закон;

б) вклучуваат злоупотреба или несоодветно обелодување на доверливи информации;

в) се во судир или постои веројатност да дојде до судир со обврските на инвестициското друштво, кои произлегуваат од овој закон.

(4) Комисијата со Правилник поблиску ја пропишува политиката и евентуалните забрани за вршење на сопствени трансакции на релевантните лица.

Управување со судир на интереси**Член 37**

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави, спроведува и да одржува ефективна политика за управување со судир на интереси. Политиката треба да биде во писмена форма и истата треба да биде соодветна на големината и организацијата на друштвото и да ја има предвид природата, обемот и сложеноста на работењето на инвестициското друштво.

(2) Доколку инвестициското друштво е дел од групација, во политиката од ставот (1) на овој член ќе треба да се земат предвид сите околности за кои друштвото има или би требало да има сознанија, а кои можат да предизвикаат зголемување на судирот на интереси како резултат на структурата и деловните активности од страна на другите членови на групацијата.

(3) Инвестициското друштво е должно да презема соодветни мерки за утврдување и спречување или управување со судири на интересите кои произлегуваат во текот на извршувањето на една или повеќе инвестициски услуги и активности и помошни услуги помеѓу:

а) интересите на инвестициското друштво, вклучувајќи го органот на управување, органот на надзор, високото раководство, вработените, врзаните агенти и секое лице кое по пат на контрола директно или индиректно е поврзано со друштвото или со сите претходно наведени лица од една страна, и интересите на клиентите на инвестициското друштво од друга страна и

б) интересите на клиентите на инвестициското друштво меѓусебно.

(4) Политиката за управување со судирот на интереси од ставот (1) на овој член го вклучува и судирот на интереси, кој произлегува од политиката на исплата на плати и други надоместоци за вработување во инвестициското друштво, како и оној кој произлегува од околности во кои инвестициското друштво од трети лица прима дополнителни финансиски и нефинансиски стимулации во согласност со овој закон.

(5) Инвестициското друштво е должно да воспостави ефикасни организациски и административни механизми кои обезбедуваат преземање на сите потребни мерки со цел да се препознае и да се спречи судирот на интереси негативно да влијае на интересите на клиентите согласно со ставот (3) на овој член.

(6) Кога организациските и административните мерки на инвестициското друштво од ставот (5) на овој член со кои се спречува судирот на интересите не се доволни да обезбедат спречување на ризикот од настанување на штета на клиентите, инвестициското друштво е должно да ги извести клиентите на јасен и разбирлив начин преку траен медиум, за видот и/или изворот на судирот на интереси и мерките коишто друштвото ги преземало со цел да ги намали овие ризици, пред преземање на било какви активности во име и за сметка на клиентите.

(7) Известувањето од ставот (6) на овој член мора да содржи доволно податоци врз основа на кои клиентот, со оглед на категоријата во која е тој класифициран, може да донесе одлука во врска со услугата од која произлегол судирот на интерес.

(8) Инвестициското друштво е должно да води евиденција за услугите и активностите кои тоа ги извршува или ги дало на извршување на трети лица, а од кои произлегло или може да произлезе ризик за нанесување штета на еден или повеќе клиенти.

(9) Комисијата поблиску ја пропишува содржината на политиката за управување со судири на интереси во инвестициското друштво.

Нужни и важни оперативни процеси и нивно пренесување на трети лица**Член 38**

(1) Еден оперативен процес во инвестициското друштво се смета за нужен и важен доколку грешка или пропуст при неговото спроведување битно би ја нарушило способноста на инвестициското друштво континуирано да ги исполнува условите и обврските согласно своето одобрение за работа и сите останати обврски согласно овој закон и подзаконските акти, како и неговата финансиска стабилност и континуитет во извршувањето на неговите инвестициски услуги и активности.

(2) Следниве процеси не се сметаат за нужни или за важни во смисла на ставот (1) на овој член:

1. давање советодавни услуги за друштвото и други услуги кои не се дел од инвестициското работење на друштвото, вклучително и правно советување на друштвото, оспособување/обучување на нововработените лица, сметководствени услуги, осигурување на деловните простории и на вработените во друштвото;

2. купување на стандардизирани услуги, вклучително и оние за информирање за пазарите и давање на информации за цените на финансиските инструменти.

(3) Кога инвестициското друштво на трето лице ги пренесува нужните и важни оперативни процеси, кои се клучни за непрекинато и уредно вршење на инвестициските услуги на клиентите или извршување на инвестициските активности, должно е да ги преземе сите мерки со цел да се избегне непотребен дополнителен оперативен ризик.

(4) Инвестициското друштво не смее да го пренесе извршувањето на нужните и на важните оперативни процеси на начин кој би го оневозможил или значително би отежал квалитетното спроведување на системот на внатрешна контрола или спроведување на надзорот на работењето на друштвото во согласност со овој закон.

(5) За секое пренесување на важните оперативни процеси инвестициското друштво е должно претходно да ја извести Комисијата.

(6) Комисијата со Правилник ги пропишува начинот, постапката и видот на активностите / оперативни процеси, кои инвестициското друштво може да ги пренесе на трети лица.

Начин на водење на деловната документација**Член 39**

(1) Инвестициското друштво е должно да ја води и чува евиденцијата и деловната документација поврзана со услугите, активностите и трансакциите коишто ги врши.

(2) Евиденцијата и деловната документација од ставот (1) на овој член, инвестициското друштво е должно да ја води на начин кој ќе им овозможи на надлежните органи да ги вршат своите функции и други овластувања.

(3) Евиденцијата и деловната документација од ставот (1) на овој член опфаќа:

1) договори со кои се уредуваат правата и обврските помеѓу инвестициското друштво и клиентот;

2) евиденција за инструкциите и одлуките на клиентите во врска со тргувањето;

3) евиденција за трансакциите за сметка на клиентите и нивното извршување;

4) евиденција на телефонските разговори електронска или било кој вид на комуникација со клиентите на инвестициското друштво.

(4) Инвестициското друштво е должно, кога ја води евиденцијата и деловната документација која содржи лични податоци, истите да ги прибира и обработува на начин утврден со прописите со кои се уредува заштитата на личните податоци.

(5) Комисијата со Правилник поблиску ќе го пропише начинот на водење и чување на евиденцијата и деловната документација од ставот (1) на овој член и од членот 40 од овој закон и нејзината содржина и форма.

Водење евиденција и чување на деловната документација

Член 40

(1) Инвестициското друштво е должно да го организира своето работење и ажурно да ја изготвува и води својата деловна документација или другата административна и деловна евиденција на начин кој ќе овозможи во секој момент да може да се провери текот на одредена активност која друштвото ја презело за своја сметка или за сметка на клиент.

(2) Инвестициското друштво е должно целокупната документација за поединечните клиенти да ја чува издвоено од деловните документи за другите клиенти и од документацијата за своето работење.

(3) Целокупната деловна документација инвестициското друштво мора да ја заштити од неовластен пристап и од можност за губење на податоците, па соодветно на тоа да обезбеди трајност на податоците.

(4) Инвестициското друштво е должно најмалку 10 години по истекот на годината во која бил склучен одреден договор или спроведена одредена услуга и активност, односно пет години по истекот на деловната година во која е раскинат договорниот однос со клиент, да ја чува целокупната документација и податоците за сите активности поврзани со финансиските инструменти кои друштвото ги извршило или за своја сметка или за сметка на клиентот.

(5) Во согласност со прописите од областа на заштитата на личните податоци, инвестициското друштво обезбедува чување на податоците согласно роковите утврдени во ставот (4) на овој член, а по истекот на тој рок, најмалку колку што се пропишаните рокови за застарување на побарувањата кои се дефинирани со посебни закони.

(6) Инвестициското друштво одредени податоци чува и архивира во согласност со прописите од областа на архивското работење.

(7) По исклучок, а заради заштита на интересите на заинтересираните страни или правата и интересите на останатите инвестициски друштва или трети страни, инвестициското друштво може да ги продолжи роковите за чување и архивирање од ставот (6) на овој член.

Телефонска и електронска комуникација

Член 41

(1) Евиденцијата од членот 40 од овој закон се однесува и на снимки на телефонски разговори и електронска комуникација, а која е поврзана со:

1) трансакции кои се склучени при тргување за своја сметка и

2) нудење на услуги кои се однесуваат на постапувањето со налозите на клиентите, односно прием, пренос и реализација на налозите на клиентите.

(2) Обврската за водење на евиденцијата од ставот (1) на овој член се однесува на телефонската и на електронската комуникација која се воспоставува за да се реализира трансакција од ставот (1) точка 1) на овој член или услугата од ставот (1) точка 2) на овој член, иако може и да не дојде до склучување на таа трансакција или до реализација на таа услуга.

(3) Инвестициското друштво е должно да ги преземе сите разумни мерки за евиденција на комуникацијата од ставите (1) и (2) на овој член, а која се води, праќа или прима преку својата опрема која ја користат вработените или други релевантни лица во инвестициското друштво или чија употреба од страна на вработените или други релевантни лица прифатило или дозволило инвестициското друштво.

(4) Инвестициското друштво е должно и новите и постojните клиенти да ги извести дека телефонската комуникација или разговор помеѓу инвестициското друштво и клиентот која довела или може да доведе до реализација на трансакција, се снима.

(5) Известувањето од ставот (4) на овој член на клиентот може да му се достави еднаш, и тоа пред нудењето на определена инвестициска услуга, без разлика дали е нов или постојан клиент.

(6) Инвестициското друштво не смее телефонски да нуди инвестициски услуги и активности за клиент кого однапред не го известил за снимањето на меѓусебната комуникација, доколку тие инвестициски услуги и активности се однесуваат на прием, пренос и реализација на налози од клиентот.

(7) Одредбите на овој член не се однесуваат на можноста клиентот да даде налог преку друг траен медиум како што се пошта, факс, електронска пошта или документација сочинета на состанок.

(8) Содржината на релевантниот разговор од состанок со клиентот во смисла на ставот (7) на овој член може да биде евидентирана така што на истиот се води пишан записник. Таквите налози се сметаат за подеднакво валидни како и оние кои се примени по телефонски пат.

(9) Инвестициското друштво е должно да воспостави, спроведува и одржува ефективна писмена политика за евидентирање на комуникацијата на овој член во согласност со посебните услови утврдени во Правилник донесен од страна на Комисијата.

(10) Инвестициското друштво е должно да ги преземе сите разумни мерки со кои би се спречило вработен или друго лице да оствари, упати или прими релевантни телефонски разговори и електронска комуникација со опрема во приватна сопственост на која инвестициското друштво не може соодветно да ја зачува или копира комуникацијата.

(11) Евиденцијата на овој член, на барање на клиентот треба да му се обезбеди, а се чува 10 години од денот кога настанала евиденцијата.

Посебни организациски услови за инвестициско друштво кое што креира или создава инвестициски производи и ги дистрибуира

Член 42

(1) Инвестициското друштво кое произведува, развива, издава или дизајнира инвестициски производ наменет за продажба на клиенти (произведувач), е должно да воспостави, применува и периодично да ги преиспитува постапките за одобрување на секој поединечен инвестициски производ, како и на значајните измени и прилагодувања на постоечките инвестициски производи, пред истите да бидат понудени или дистрибуирани до клиентите (управување со производите).

(2) Инвестициското друштво произведувач од ставот (1) на овој член должно е да обезбеди дека постапката за управување со производите е во согласност со овој закон и Правилникот на овој член, а особено дека таа постапка:

1) детално ќе го дефинира целниот пазар на крајните клиенти во рамки на соодветна категорија на клиенти, за секој поединечен инвестициски производ;

2) ќе содржи проценка на сите ризици релевантни за идентификуваниот целен пазар и

3) ќе обезбеди дека планираната стратегија за дистрибуција на инвестициски производ е во согласност со идентификуваниот целен пазар.

(3) Инвестициското друштво произведувач е должно да врши редовна проценка на инвестициските производи кои тоа ги нуди, водејќи сметка за секој настан што би можел значајно да влијае врз потенцијалниот ризик на идентификуваниот целен пазар, која задолжително

опфаќа и проценка дали производот и понатаму е во согласност со потребите, карактеристиките и целите на целиот пазар, како и дали се дистрибуира на целиот пазар или доаѓа до клиентите со чии потреби, карактеристики и цели не е усогласен.

(4) Инвестициското друштво производител е должно на сите инвестициски друштва дистрибутери да им обезбеди пристап до сите неопходни информации во врска со инвестициските производи и постапката за управување со производот, вклучувајќи ги податоците за целиот пазар на инвестицискиот производ, со што би се обезбедило дека дистрибуцијата на производот е согласно потребите, карактеристиките и целите на утврдениот целен пазар. Овие податоци мора да вклучат информации за соодветните канали на дистрибуција на производот, постапката на одобрување на производот и проценката на целиот пазар, прикажани на начин кој на дистрибутерот ќе му овозможи правилно да го разбере, препорачува или продава тој производ.

(5) Инвестициското друштво кое што нуди или препорачува инвестициски производи кои што не ги произведува должно е да воспостави соодветни механизми за обезбедување на информациите од ставот (4) на овој член и да ги разбере карактеристиките на инвестицискиот производ и идентификуваниот целен пазар.

(6) Комисијата со Правилник подетално ќе ги уреди посебните организациски услови кои инвестициското друштво треба да ги исполни кога креира или создава инвестициски производи и ги дистрибуира.

Член 43

Инвестициското друштво е должно да постапува согласно со прописите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

ПОДГЛАВА 4 СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА И ДРУГИ ПРУДЕНТНИ УСЛОВИ ЗА ИНВЕСТИЦИСКИ ДРУШТВА

Структура на сопствените средства

Член 44

(1) Сопствените средства на инвестициското друштво се состојат од основен капитал и од дополнителен капитал.

(2) Основниот капитал на инвестициското друштво се состои од редовен основен капитал и од додатен основен капитал.

(3) Редовниот основен капитал на инвестициското друштво се состои од основните ставки на основниот капитал, како и од соодветните одбитоци и прилагодувања пропишани од Комисијата согласно со членот 45 став (3) од овој закон.

(4) Додатниот основен капитал на инвестициското друштво се состои од додатните ставки на основниот капитал, како и од соодветните одбитоци и прилагодувања пропишани од Комисијата согласно со членот 45 став (3) од овој закон.

(5) Дополнителниот капитал на инвестициското друштво се состои од ставките на дополнителниот капитал на друштвото, како и од соодветните одбитоци и прилагодувања пропишани од Комисијата согласно со членот 45 став (3) од овој закон.

Сопствени средства и почетен капитал

Член 45

(1) Инвестициските друштва се должни да ги исполнуваат следниве услови за сопствени средства:

- a) $\frac{\text{Редовен основен капитал}}{D} \geq 56\%$
- б) $\frac{\text{Редовен основен капитал} + \text{Додатен основен капитал}}{D} \geq 75\%$
- в) $\frac{\text{Редовен основен капитал} + \text{Додатен основен капитал} + \text{Дополнителен капитал}}{D} \geq 100\%$

(2) Инвестициските друштва мора во секој момент да располагаат со сопствени средства во согласност со ставот (1) на овој член кои изнесуваат најмалку во износ на D, при што D го претставува повисокиот од следните износи:

a) износот на почетниот капитал од членот 9 од овој закон;

б) една четвртина од општите фиксни трошоци наведени во билансот на успех за претходната година;

в) потребните сопствени средства во зависност од ризиците кои инвестициското друштво ги претставува за клиентите, за пазарите и за самото друштво.

(3) Комисијата детално ја пропишува структурата на сопствени средства и методологијата за пресметување на потребните сопствени средства, за нивото на интересен капитал од членот 47 од овој закон, како и критериумите за утврдување на мало и неповрзано инвестициско друштво.

Член 46

По исклучок од членот 45 став (1) од овој закон, доколку инвестициското друштво ги исполнува критериумите за мало и неповрзано друштво, D го претставува повисокиот од износите од член 45 став (2) алинеи а) и б) од овој закон.

Стратеги и постапки за оценување на интерниот капитал

Член 47

(1) Инвестициското друштво е должно да делува така што ќе биде трајно способно да ги исполнува сите свои парични обврски (начело на солвентност) и во секој момент навремено да ги исполнува своите достасани парични обврски (начело на ликвидност).

(2) Инвестициското друштво е должно да изготви и да спроведува соодветни, делотворни и сеопфатни стратегии и постапки за континуирано оценување и одржување на износот, видот и распределбата на интерниот капитал.

(3) Интерниот капитал е капитал кој инвестициското друштво ќе оцени дека е адекватен (соодветен) во однос на видот и нивото на ризик на кое е или би можело да биде изложено во своето работење.

(4) Стратегиите и постапките за оценување на интерниот капитал подлежат на редовно интерно преиспитување како би се осигурало дека и понатаму се сеопфатни и соодветни на видот, опсегот и сложеноста на инвестициските услуги и активности кои инвестициското друштво ги дава или ги обавува.

Следење и управување со ризици

Член 48

(1) Инвестициските друштва треба да спроведуваат механизми, политики и процеси за оценување и управување на изложеноста на следниве ризици кои се однесуваат на нивните активности:

- a) кредитен ризик и ризик од другата договорна страна;
- б) резидуален ризик;
- в) ризик од концентрација;
- г) ризик од секјуритизација;
- д) пазарен ризик;

г) каматен ризик кој произлегува од активностите на инвестициското друштво кои не се дел од портфолиото за тргување;

- е) оперативен ризик;
- ж) ликвидносен ризик;
- з) ризик од прекумерен леверџ;
- с) други релевантни ризици предвидени со овој закон или подзаконските акти.

(2) Комисијата со Правилник пропишува подетални барања поврзани со следење и управување со ризиците од ставот (1) на овој член и за утврдување на стратегиите и на постапките за оценување на интерниот капитал од членот 47 од овој закон.

Водење евиденција, типови извештаи и известувања и обелоденување на финансиски податоци

Деловни книги

Член 49

(1) Инвестициското друштво е должно да ги води своите деловни книги, останатата деловна документација и евиденција, вреднувањето на имотот и обврските и составувањето и објавувањето на годишните финансиски извештаи и годишните извештаи, вклучително и целокупната сметководствена документација во согласност со овој закон и согласно Меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

(2) Инвестициското друштво е должно да ги евидентира и ги документира активностите предвидени со членовите 31 и 33, одредбите од член 44 до член 48 и член 50 од овој закон, на начин кој ќе ѝ овозможи на Комисијата да ја провери усогласеноста со истите.

(3) Комисијата со Правилник ги утврдува содржината, начинот, формата и роковите за доставување на извештаите од ставот (1) на овој член, како и извештаите од членовите 50 и 51 од овој закон, како и исклучоците од обврската за известување на информации кои се нематеријални, претставуваат деловна тајна, односно се доверливи.

Финансиски извештаи

Член 50

Инвестициското друштво е должно да изготвува годишни финансиски извештаи и полугодишни финансиски извештаи (биланс на состојба, биланс на успех, извештај за готовинскиот тек и извештаи за промените на капиталот).

Ревизија на финансиски извештаи и обврски за изготвување на консолидирани извештаи

Член 51

(1) Годишните финансиски извештаи и годишните консолидирани извештаи на инвестициските друштва подлежат на ревизија секоја деловна година.

(2) Ревизијата на финансиските извештаи изготвени во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“ се врши во согласност со меѓународните стандарди за ревизија, од страна на ревизор.

(3) Инвестициските друштва во своите годишни финансиски извештаи, подготвени во согласност со ставот (1) на овој член, посебно за Република Северна Македонија и за секоја земја каде што имаат подружница, се должни на консолидирана основа за финансиската година да ги обелоденат следниве информации:

- а) назив на друштвото/та, природата на активностите и географската локација;

- б) износот на вкупните приходи;
- в) обртот (прометот);
- г) бројот на вработени со полно работно време;
- д) износот на добивката или загубата пред оданочување;
- ѓ) износот на данок на добивка;
- е) износот на добиени јавни субвенции; и
- ж) повратот на средствата, пресметан како однос меѓу остварената нето добивка и вкупната актива.

Информациите од овој став треба да се ревидираат во согласност со прописите од областа на ревизија и истите да се објават, како додаток на годишните финансиски извештаи односно, каде што е применливо, како додаток на консолидираните финансиски извештаи на односното инвестициско друштво.

Именување на ревизор

Член 52

Органот на управување на инвестициското друштво е должен да ја достави одлуката за именување на ревизор до Комисијата во рок од 10 дена од донесувањето на одлуката.

Ограничување за именување на ревизор

Член 53

(1) Ист ревизор може да врши ревизија на годишните финансиски извештаи на одредено инвестициско друштво најмногу седум деловни години по ред. Ист ревизор не смее во наредните четири години да врши ревизија на годишните финансиски извештаи на тоа инвестициско друштво.

(2) По правило, ревизијата на годишните финансиски извештаи и другите ревизии на барање на Комисијата во текот на една деловна година мора да ги изврши по правило ист ревизор.

(3) Ревизија на барање на Комисијата опфаќа ревизорски ангажмани во врска со извршување на поврзани услуги со ревизијата на годишните финансиски извештаи и изразување на уверување според посебни барања на Комисијата.

Заштита на независноста на ревизорот

Член 54

(1) Во случај на раскинување на договорот за извршување на ревизија, инвестициското друштво и ревизорот се должни во рок од 15 дена да ја известат Комисијата за причините за раскинување на договорот, а секоја од страните треба да се произнесе за наводите за раскинувањето на другата договорна страна.

(2) Инвестициското друштво не може да го ангажира овластениот ревизор, односно ревизорот кој една година пред започнувањето на ревизијата, директно или индиректно, вршел било какви други услуги за инвестициското друштво.

Обврски на ревизорите

Член 55

(1) Ревизорот, односно овластениот ревизор има обврска веднаш писмено да ја известат Комисијата за сите факти, одлуки и околности настанати во врска со тоа инвестициско друштво, кои тоа лице ги дознало при вршењето на својата работа и кои:

- а) претставуваат материјално кршење на овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон;
- б) влијаат врз тековното работење на инвестициското друштво;
- в) може да доведат до воздржување од мислење, неповолно мислење или мислење со резерва.

(2) Ревизорот, односно овластениот ревизор е должен писмено да ја извести Комисијата за околностите и за фактите од став 1 на овој член за кои ќе дознае при изготвување на ревизијата на годишните финансиски извештаи на друштвото.

(3) Доколку ревизорот, односно овластениот ревизор ја извести Комисијата за било каков факт или одлука предвидена во ставовите (1) и (2) на овој член, тоа нема да претставува кршење на било какви ограничувања во однос на обелоденувањето на информации, кои произлегуваат од договори или од било какви законски и подзаконски одредби и тоа лице нема да има одговорност.

(4) Известувањето од ставот (3) на овој член ревизорот, односно овластениот ревизор е должен истовремено да го достави и до органот на управување на инвестициското друштво, освен доколку процени дека постојат оправдани причини кои би го спречиле таквото известување.

(5) Комисијата може од ревизорот, односно овластениот ревизор да побара дополнително податоци во врска со извршената ревизија.

(6) Одредбите на овој член соодветно се однесуваат и на обврските на ревизорот, односно овластениот ревизор на пазарен оператор, на ОМО и ОМИ од членот 229 став (2) од овој закон.

Отфрлање или одбивање на годишните финансиски извештаи

Член 56

(1) Доколку ревизорот, односно овластениот ревизор извршил законска ревизија на годишните финансиски извештаи на инвестициското друштво спротивно на членот 53 став 1 од овој закон, Комисијата ќе го отфрли годишниот финансиски извештај на инвестициското друштво, односно годишните консолидирани финансиски извештаи за таа година.

(2) Доколку Комисијата утврди дека годишните финансиски извештаи и годишните консолидирани финансиски извештаи за работењето на инвестициското друштво се изготвени спротивно на меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“, или пак истите не даваат веродостоен и фер приказ на финансиската состојба, деловното работење на инвестициското друштво или на групата или групите на инвестициски друштва, а за кои во ревизорскиот извештај ревизорот, односно овластениот ревизор изразил позитивно мислење или мислење со резерва, Комисијата ќе го одбие годишниот финансиски извештај, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на инвестициското друштво.

(3) Во случаите од ставовите (1) и (2) на овој член, инвестициското друштво е должно повторно да изготви годишни финансиски извештаи, односно годишни консолидирани финансиски извештаи и да спроведе законска ревизија на тие извештаи, односно да изготви ревизорски извештај во кој се вклучени релевантните финансиски извештаи и истите да ги достави до Комисијата во рок кој Комисијата го утврдила со посебно решение. Новата ревизија не може да ја изработи ревизорот, односно овластениот ревизор кој дал мислење за годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на инвестициското друштво кои се одбиени, односно отфрлени од страна на Комисијата.

(4) За отфрлањето од ставот (1) на овој член, односно за одбивањето од ставот (2) на овој член, Комисијата веднаш ќе ги извести Советот за унапредување и надзор на ревизијата и Институтот на овластени ревизори, со образложение за причините за отфрлањето, односно одбивањето.

(5) Доколку Советот за унапредување и надзор на ревизијата или Институтот на овластени ревизори утврдат дека ревизорскиот извештај не ги исполнува условите утврдени во прописите од областа на ревизијата, Комисијата може да ги одбие или отфрли годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на инвестициското друштво на кои се однесува ревизорскиот извештај.

(6) Инвестициското друштво не смее да ги објави годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи кои се одбиени, односно отфрлени, односно е должно да обезбеди дека годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи кои се одбиени, односно отфрлени нема да бидат јавно објавени. Доколку годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на инвестициското друштво кои се одбиени, односно отфрлени, веќе се доставени за јавно објавување, инвестициското друштво е должно веднаш да го одложи објавувањето на истите, односно да ги образложи причините за одбивањето, односно отфрлањето на своите годишни финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи и истите да ги објави на својата веб-страница.

(7) Комисијата со Правилник поблиску ги утврдува причините на одбивање на годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на инвестициското друштво.

Рокови за доставување на финансиски извештаи до Комисијата и нивно објавување

Член 57

(1) Инвестициското друштво е должно да ги достави до Комисијата усвоените ревидирани годишни финансиски извештаи и годишниот извештај, ревизорскиот извештај за изготвената законска ревизија на годишните финансиски извештаи и евентуално, посебни извештаи за ревизија на барање на Комисијата, во рок од 15 дена од приемот на ревизорскиот извештај, а најдоцна до 30 април во тековната година за претходната година.

(2) Инвестициското друштво кое е должно да спроведува консолидација на годишни финансиски извештаи и да составува консолидирани годишни финансиски извештаи и консолидиран годишен извештај, истите ги доставува до Комисијата во рок од 15 дена од приемот на ревизорскиот извештај, а најдоцна до 30 април во тековната година за претходната година.

(3) Годишните извештаи треба да ги содржат поединечните и/или консолидираните финансиски извештаи изготвени во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“, ревидирани во согласност со меѓународните стандарди за ревизија, од страна на ревизор согласно со закон. Годишните извештаи исто така треба да ги содржат информациите наведени во членот 51 став (3) од овој закон, како и сите други информации пропишани со овој закон.

(4) Инвестициското друштво до Комисијата ги доставува полугодишните финансиски извештаи (биланс на состојба, биланс на успех, извештај за готовинскиот тек и извештаи за промените на капиталот) до 31 август во тековната година.

(5) Подружниците на странските инвестициски друштва со одобрение за работа во Република Северна Македонија, треба да доставуваат годишен извештај за работењето на странското инвестициско друштво до 31 мај во тековната година за претходната година.

(6) Инвестициското друштво е должно до Комисијата да доставува извештаи за својата усогласеност со условите за сопствени средства пропишани во членовите

од 44 до 46 од овој закон, најдоцна два месеца од истекот на полугодие. Комисијата со подзаконски акт може да пропише почесто поднесување на извештаи.

(7) Инвестициските друштва се должни јавно да ги обелоденат на својата веб-страница усвоените ревидирани годишни финансиски извештаи и годишниот извештај, вклучувајќи ги и информациите наведени во ставот (3) на овој член, најдоцна до 31 мај во тековната година.

Други видови на известувања

Член 58

(1) Инвестициските друштва се должни веднаш да ја известат Комисијата доколку не можат навремено да ги исполнат своите обврски кон клиентите.

(2) Инвестициските друштва се должни да ја известат Комисијата за сите промени во податоците наведени во барањето за добивање на одобрение за работа.

(3) Подружниците на странските инвестициски друштва со одобрение за работа во Република Северна Македонија се должни веднаш да ја известат Комисијата доколку, во земјата од каде потекнуваат, им биде одземено одобрението за работа за вршење инвестициски услуги и активности.

(4) Инвестициските друштва до Комисијата доставуваат месечни извештаи за своето работење.

(5) Комисијата со Правилник ги пропишува формата содржината, видовите и роковите на известувањата кои ги доставуваат инвестициските друштва.

Ниво на примена на прудентните мерки

Член 59

(1) Инвестициските друштва се должни да применуваат соодветни прудентни мерки на индивидуална основа, освен ако тоа не е поинаку предвидено со овој член.

(2) Инвестициските друштва се должни да ги применуваат соодветните прудентни мерки и на консолидирана основа во случај кога во рамки на финансиски холдинг мајка или мешовит финансиски холдинг мајка се јавуваат инвестициски друштва и финансиски институции или нивни подружници (засегнати друштва).

(3) Субјектите од ставот (2) на овој член, нема да применуваат прудентни мерки на консолидирана основа доколку вкупниот износ на активата и вонбилансните ставки на засегнатото друштво е помал од следниве два износа:

а) 610.000.000 денари;

б) 1% од вкупниот износ на средствата и вонбилансните ставки на друштвото-мајка односно друштвото кое што има учество;

(4) Во зависност од конкретниот случај, Комисијата може да одлучи, субјектите од ставот (2) на овој член да не применуваат прудентни мерки на консолидирана основа во следниве случаи:

а) доколку засегнатото друштво се наоѓа во странска земја каде што има законски пречки за пренесување на потребните информации;

б) доколку засегнатото друштво е од занемарлив интерес само во однос на целите на следењето на инвестициските друштва;

в) доколку, според мислење на Комисијата, примената на прудентните мерки на консолидирана основа на засегнатото друштво би била несоодветна или би навела во погрешна насока во однос на целите на надзорот над инвестициските друштва.

(5) Доколку, во случаите наведени во ставот (3) на овој член и ставот (4) точка б) на овој член, неколку друштва ги исполнуваат предвидените критериуми, тие сепак ќе бидат вклучени во консолидацијата доколку, сите заедно се од материјален интерес во однос на наведените цели.

(6) Комисијата може со решение делумно односно целосно на индивидуална основа во зависност на исполнетост на условите предвидени со овој член да определи кои мерки наведени во ставот (1) на овој член ќе бидат применливи за инвестициско друштво и било која подружница на инвестициското друштво доколку и подружницата и инвестициското друштво се предмет на лиценцирање и надзор од страна на Комисијата и доколку се исполнети следниве услови:

а) не постои и не се предвидува дека ќе постои било каква практична односно законска пречка за брз пренос на сопствени средства односно за исполнување на обврски од страна на матичното друштво;

б) матичното друштво ги исполнува прудентните услови во врска со управувањето на подружницата, ги гарантира обврските преземени од страна на подружницата, односно гарантира дека ризиците во рамките на подружницата се од занемарлив интерес;

в) постапките на матичното друштво за проценка, мерење и контрола на ризикот ја покриваат и подружницата;

г) матичното друштво поседува повеќе од 50% од правата на глас кои што произлегуваат од акциите на подружницата или пак има право да ги назначува односно разрешува мнозинството од членовите на органот на управување на подружницата.

(7) Комисијата може да го примени исклучокот од ставот (6) на овој член во случај кога матичното друштво е финансиска холдинг компанија или мешовит финансиски холдинг основан во Република Северна Македонија, кој како своја подружница има инвестициско друштво, под услов да е предмет на ист надзор како и надзорот над инвестициското друштво.

(8) Комисијата може со решение делумно односно целосно на индивидуална основа во зависност на исполнетост на условите предвидени со овој член да определи кои мерки наведени во ставот (1) на овој член ќе бидат применливи за инвестициско друштво и било кое матично друштво кое е под консолидиран надзор во Република Северна Македонија доколку се исполнети следниве услови:

а) не постои и не се очекува дека ќе постои било каква практична односно законска пречка за брз пренос на сопствени средства односно исполнување на обврски на матичното друштво;

б) постапките на консолидираниот надзор за проценка, мерење и контрола на ризикот го покриваат и матичното друштво.

(9) Доколку инвестициско друштво кое е матично друштво или подружница применува прудентни мерки на консолидирана основа врз основа на овој член, не е должно на индивидуална основа да се усогласува со обврските предвидени согласно со овој член.

(10) Прудентните мерки на индивидуална и на консолидирана основа Комисијата ги пропишува со посебен Правилник.

ПОДГЛАВА 5 ОРГАН НА УПРАВУВАЊЕ И ОРГАН ЗА НАДЗОР НА ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

Орган на управување и орган на надзор на инвестициско друштво

Член 60

(1) Органи на инвестициско друштво основано како акционерско друштво се: собрание на акционери, одбор на директори кај едноствено управување односно управен и надзорен одбор кај двостепено управување.

(2) Органи на инвестициско друштво основано како друштво со ограничена одговорност се: собир на подружници, управител и орган на надзор.

(3) На органите на управување и органите на надзор на инвестициското друштво соодветно се применуваат одредбите од прописите од областа трговските друштва доколку со овој закон не е поинаку уредено.

(4) Сите членови на органот на управување на инвестициското друштво мора да поседуваат стручно знаење, способност, искуство и разбирање за значајните ризици, со цел самостојно и независно да управуваат со инвестициското друштво.

(5) Сите членови на органот на надзор на инвестициското друштво мора да поседуваат стручно знаење, способност, искуство и разбирање за значајните ризици, со цел да вршат самостоен и независен надзор над работата на инвестициското друштво.

(6) Инвестициското друштво е должно веднаш, а најдоцна во рок од пет дена да ја извести Комисијата за престанок на мандатот на членовите на органот на управување или на органот на надзор, како и да ги наведе причините за престанокот.

(7) Доколку инвестициското друштво е основано како акционерско друштво согласно одредбите од Законот за трговските друштва, одредбите од овој закон кои се однесуваат на органот на управување, односно на органот на надзор на соодветен начин се применуваат на извршните и на неизвршните членови на Одборот на директори, односно на членовите на Управниот одбор и на Надзорниот одбор.

Орган на управување на инвестициско друштво

Член 61

(1) Органот на управување на инвестициското друштво има најмалку еден член кој ќе ја води работата и ќе го застапува друштвото. Доколку органот на управување има два или повеќе членови, еден од членовите на органот на управување се именува за Претседател.

(2) Најмалку еден член на органот на управување мора да биде вработен во инвестициското друштво и да ги извршува своите активности со полно работно време.

(3) Доколку со инвестициското друштво раководи само едно лице, друштвото мора да докаже дека има пропишани и имплементирани мерки и постапки со кои при донесување на одлуката ќе обезбеди добро и разумно управување со инвестициското друштво, а имајќи ги предвид интересите на клиентот и интегритетот на пазарот.

(4) Доколку со основачкиот акт не е поинаку определено, членовите на органот на управување заедно ја водат работата и го застапуваат инвестициското друштво.

(5) Најмалку еден член на органот на управување мора течно да го зборува и пишува на македонски јазик и неговото кирилско писмо со цел да може да ја врши функцијата.

Услови за членување во органот на управување и орган на надзор на инвестициското друштво

Член 62

(1) Член на органот на управување и орган на надзор на инвестициско друштво може да биде лице кое во секое време додека ја извршува својата функција:

1) ги исполнува условите за член на органот на управување и орган на надзор согласно Законот за трговските друштва;

2) поседува добра репутација;

3) поседува соодветни стручни знаења, способност и искуство потребно за исполнување на обврските од своите надлежности;

4) нема судир на интереси во однос на инвестициското друштво, членовите на надзорниот одбор доколку истиот постои, високото раководство и носителите на клучни функции;

5) врз основа на претходното негово однесување може да се процени дека совесно и чесно ќе ја извршува функцијата член на органот на управување и органот на надзор;

6) може да посвети доволно време за исполнување на обврските од своите надлежности;

7) не е близок соработник со лица кои се осудени за кривични дела кои се гонат по службена должност.

(2) Органот на надзор на инвестициското друштво е должен да усвои и применува политика за избор и проценка на исполнување на условите за членови на органот на управување на инвестициското друштво.

(3) Член на органот на управување и на органот на надзор на инвестициско друштво може истовремено да биде член на управен одбор, надзорен одбор односно да биде извршен и неизвршен член на одборот на директори во друго правно лице, кога тоа го овозможуваат поединечните околности и природата, опфатот и сложеноста на активностите кои ги извршува како член на органот на управување и на органот на надзор на инвестициско друштво и во согласност со ограничувањата предвидени со закон.

(4) Член на органот на управување и органот на надзор на инвестициско друштво не смее истовремено да извршува повеќе функции од функциите предвидени во една од следниве комбинации:

1) една функција член на управен одбор или извршен член на одбор на директори во едно правно лице и две функции член на органот на надзор односно неизвршен член на одбор на директори во две правни лица;

2) член на орган на надзор или неизвршен член на одбор на директори во четири правни лица, вклучувајќи го и инвестициското друштво.

(5) За целите на ставот (3) на овој член, функциите на член на управен одбор, надзорен одбор односно извршен или неизвршен член на одбор на директори во група или субјекти во кои инвестициското друштво поседува квалификувано учество се сметаат како една функција.

(6) По исклучок од ставовите (3) и (4) на овој член, член на органот на управување на инвестициско друштво може да извршува една дополнителна функција како член на органот на надзор односно неизвршен директор, за што е потребно да добие претходно одобрение од Комисијата.

(7) За даденото одобрение од ставот (6) на овој член, Комисијата е должна да ја извести ЕСМА.

(8) При проценката на соодветноста и добрата репутација на членовите на органот на управување и органот на надзор, Комисијата меѓу другото прибавува податоци за правосилна пресуда, за казни дела и прекршоци во Република Северна Македонија, за членовите на органот на управување и органот на надзор од казнената односно прекршочната евиденција, врз основа на обрзложено барање согласно со закон.

(9) При одлучувањето по барањето за одобрение на именуваниот член на орган на управување, и орган на надзор Комисијата ќе ги има во предвид правната последица од пресудата, казнената евиденција и рехабилитацијата на членовите на органот на управување и органот на надзор.

(10) Комисијата со Правилник поблиску ќе ги пропише условите од ставот (1) на овој член, документацијата со која се докажува исполнување на условите од ставот (1) на овој член, критериумите за проценка на исполнување на условите за давање одобрение, содржината на политиката од ставот (2) на овој член, како и критериумите за поседување на соодветни стручни познавања, способност и искуство потребни за извршување на своите надлежности и критериумите за поседување на доволно време за исполнување на обврските на член на органот на управување и надзор.

Одобрение на именуваниот член на орган на управување и орган на надзор**Член 63**

(1) Член на органот на управување и орган на надзор на инвестициското друштво може да биде лице на кое Комисијата му издала одобрение врз основа на поднесено барање.

(2) Подносител на барањето од ставот (1) на овој член е инвестициското друштво, односно основачите на инвестициското друштво.

(3) Мандатот на лицата од ставот (1) на овој член не може да биде подолг од пет години, а истите имаат право на реизбор. Мандатот на членовите на органот на управување и органот на надзор започнува да тече со денот на нивното именување од страна на собранието/собирот на содружници.

(4) Комисијата може да го издаде одобрението на овој член и за мандат пократок од бараниот.

(5) Барањето за добивање одобрение од ставот (1) на овој член треба да биде поднесено до Комисијата најдоцна три месеци пред истек на периодот за кој е дадено одобрение од Комисијата на секој поединечен член на органот на управување и органот на надзор.

(6) Ново барање за добивање одобрение за именување на член на орган на управување и орган на надзор се поднесува до Комисијата најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на известувањето за одземање, престанок или одбивање на одобрението за именување, односно од денот од кој инвестициското друштво престанало да го исполнува условот за најмалиот потребен број на членови на органот на управување и на органот на надзор согласно одредбите од овој закон.

(7) Подносителот на барањето од ставот (1) на овој член е должен пред поднесување на барањето да изврши проценка за лицата за кои се бара одобрение од Комисијата согласно со членот 62 став (1) од овој закон.

(8) Подносителот на барањето од ставот (1) на овој член е должен да поднесе документација за докажување на исполнувањето на условите од член 62 став (1) од овој закон.

(9) Членот на управување заедно со документацијата од ставот (8) на овој член доставува и програма за работа на инвестициското друштво во времетраење на мандатот за кој се бара одобрение.

(10) Во постапка на одлучување по барањето од ставот (1) на овој член, Комисијата може да побара кандидатите за членови на органот на управување на инвестициското друштво да ја претстават програмата за работа од аспект на нивните должности во друштвото.

(11) Лицето за кое Комисијата издала одобрение за именување за член на орган на управување и орган на надзор во едно инвестициско друштво е должно пред да биде именувано на таа должност во друго инвестициско друштво повторно да добие одобрение од Комисијата, како и во случај на продолжување на мандатот во истото инвестициско друштво.

(12) Комисијата донесува решение за одобрување или одбивање на барањето за давање одобрение за именување на член на орган на управување и орган на надзор во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетното барање од став (1) на овој член.

(13) Доколку барањето за именување на член на орган на управување и органот на надзор се поднесува заедно со барањето за основање на инвестициско друштво, важат роковите од членот 11 од овој закон.

(14) Комисијата одлучува за давање одобрение на предложените кандидати за членови на орган на управување и органот на надзор врз основа на:

1) проценка на документацијата и програмата за работа од ставот (9) на овој член доколку е применливо;

2) податоци за изречени мерки за лицата кои бараат одобрение од други регулаторни органи во Република Северна Македонија и/или од странство и

3) останати податоци со кои располага Комисијата.

(15) Комисијата со решение ќе го одбие барањето за давање на одобрение за извршување на функцијата член на органот на управување и орган на надзор доколку:

1) утврди дека кандидатот не ги исполнува условите од членот 62 став (1) од овој закон или

2) податоците од ставот (14) на овој член упатуваат на тоа дека предложеното лице за член на органот на управување не е соодветно да ја извршува таа функција или

3) доколку во барањето се наведени неточни, невисинити или податоци кои доведуваат во заблуда.

Должности и одговорности на органот на управување**Член 64**

(1) Покрај должностите и одговорностите пропишани со Законот за трговските друштва, органот на управување на инвестициското друштво во текот на работењето е должен да ги почитува и должностите и одговорностите пропишани со овој закон.

(2) Органот на управување е должен да обезбеди дека инвестициското друштво работи во согласност со овој закон, правилата на професијата и други важечки прописи и правила.

(3) Органот на управување е должен да обезбеди спроведување на решенијата и на мерките кои Комисијата во рамки на своите надлежности ги има изречено спрема инвестициското друштво во согласност со овој закон и други релевантни прописи.

(4) Органот на управување е должен да имплементира ефикасен и соодветен систем на управување, кој ќе вклучи распределба на должностите, како и спречување на судирот на интереси, на начин преку кој ќе се унапреди пазарниот интегритет и заштитата на интересите на клиентите на инвестициското друштво.

(5) Органот на управување е должен согласно со членот 31 и членот 48 од овој закон периодично да ја проценува, а најмалку еднаш годишно да ја преиспитува ефикасноста на политиките, механизмите и постапките на инвестициското друштво усвоени со цел усогласување со прописите.

(6) Органот на управување на инвестициското друштво е одговорен за стратегиите и политиките на друштвото во доменот на ризиците.

(7) Органот на управување на инвестициското друштво е должен, кога тоа е применливо, на акционерите/содружниците, на членовите на органот за надзор односно одборот за ризици доколку е основан, да им овозможи пристап до информациите за ризиците на кои инвестициското друштво е изложено или може да биде изложено.

(8) Органот на управување на инвестициското друштво е должен да ги одобрува и периодично да ги проверува стратегиите и политиките на друштвото во поглед на подготвеноста за преземање на ризик и во однос на управувањето со ризиците, следењето и минимизирањето на ризиците на кои друштвото е изложено или би можело да биде изложено, земајќи ги во предвид макроекономското опкружување и деловниот циклус на инвестициското друштво.

(9) Органот на управување на инвестициското друштво е должен да посвети доволно време и да обезбеди доволно средства за да се овозможи управување на соодветен начин со сите ризици од ставот (8) на овој член.

(10) Инвестициското друштво е должно да воспостави линии на известување на органот на управување за сите значајни ризици, сите политики за управување со ризиците, како и за нивните промени.

Систем на управување на инвестициското друштво**Член 65**

(1) Системот на управување од членот 64 став (4) од овој закон мора особено да ја обезбеди одговорноста на органот на управување за утврдување, одобрување и надзор на:

1) стратешките цели на друштвото, стратегијата за управување со ризици и интерното управување на инвестициското друштво;

2) интегритетот на сметководствениот систем и системот за финансиско известување, финансиските и оперативни контроли и усогласеноста со закон и применливите стандарди;

3) процесот на јавна објава и соопштување на податоци согласно одредбите од овој закон;

4) структурата на друштвото за извршување на инвестициските услуги и активности како и помошните услуги, вклучувајќи ги и вештините, знаењето и стручноста на високото раководство и вработените, ресурсите, постапките и механизмите на друштвото за извршување на услуги и активности, земајќи ги предвид делокругот и сложеноста на неговото работење;

5) политиката која се однесува на услугите, активностите, производите и работењето на друштвото во согласност со нивото на толеранцијата на ризик на друштвото и карактеристиките и потребите на клиентите на друштвото, вклучувајќи го и спроведувањето на соодветен стрес тест на друштвото доколку за тоа има потреба;

6) политиката за исплата на плати на лицата вклучени во давање на услуги на клиенти, чија цел е поттикнување на одговорно однесување, примерно постапување со клиентите, како и избегнување на судир на интереси во однос на клиентите.

(2) Органот на управување на инвестициското друштво е должен да го следи и повремено, а најмалку еднаш годишно да ја проценува ефикасноста на системот на управување од аспект на одговорностите од ставот (1) на овој член како и да презема соодветни мерки за корекција на утврдените недостатоци.

(3) Инвестициското друштво е должно јавно да објави на кој начин се усогласило со одредбите за:

1) системот за управување од членот 64 став (4) од овој закон;

2) составот, должностите и одговорностите на органот на управување пропишани со членот 64 од овој закон и доколку тоа е применливо на органот на надзор пропишани со членот 68 од овој закон;

3) обврската инвестициското друштво да основа одбор за исплата на плати и други надоместоци од плата и одбор за ризици на начин пропишан со членот 69 од овој закон;

4) политиката за исплата на плати и други надоместоци од плата донесени врз основа на членот 33 од овој закон.

(4) Инвестициското друштво е должно, освен податоците од ставот (3) на овој член, јавно да ги објавува и следниве општи податоци од своето работење поврзани со:

- 1) целите и политиките на управување со ризик;
- 2) системите на управување;
- 3) висината на почетниот капитал;
- 4) капиталните барања;
- 5) изложеноста на кредитен ризик на другата договорна страна;
- 6) изложеност на кредитен ризик;
- 7) изложеност на пазарен ризик;
- 8) пристап за оценка на капиталните барања за оперативен ризик;
- 9) изложеност на основа на сопственичките вложувања кои не се вклучени во книгата за тргување;

10) изложеност на каматен ризик за позициите кои не се вклучени во книгата за тргување;

11) изложеност на секјуритаторски позиции;

12) политиката за исплата на плати и други надоместоци за оние категории на лица во институцијата чии професионални активности имаат значајно влијание на нејзиниот профил на ризичност;

13) левериџ;

14) износи на изложеност пондерирани со кредитниот ризик;

15) употреба на техники за намалување на кредитниот ризик;

16) примена на напредни пристапи за оперативен ризик и

17) примена на интерни модели за пазарен ризик.

(5) Податоците од ставовите (3) и (4) на овој член ќе се смета дека се јавно објавени доколку истите редовно се ажурираат на веб-страницата на друштвото.

(6) Податоците од ставот (4) на овој член се објавуваат најмалку еднаш годишно во период кога се објавуваат и финансиските извештаи.

Опомена на член на органот на управување**Член 66**

(1) Комисијата може да донесе решение за изрекување на писмена опомена на одговорното лице во органот на управување на инвестициското друштво, доколку истото не постапи согласно решение на Комисијата.

(2) Писмената опомена од став (1) на овој член се изрекува на лицето кое било одговорно лице во време на издавањето решение од Комисијата, независно дали во моментот на изрекување на писмената опомена тоа лице сè уште е член на органот на управување.

Одземање на одобрението за именување на член на орган на управување и орган на надзор**Член 67**

(1) Комисијата со решение го одзема одобрението за именување на член на органот на управување односно орган на надзор доколку:

1) членот на органот на управување или органот на надзор ги прекршува одредбите за овластувањата од Законот за трговските друштва, чија последица е нивно отповикување;

2) одобрението е издадено врз основа на невистинити и неточни податоци или невистинити прикажани факти кои се важни за извршување на функцијата член на органот на управување или надзор;

3) членот на органот на управување или надзор престане да ги исполнува условите пропишани во член 62 став 1 од овој закон;

4) на членот на органот на управување или надзор му е изречена трета писмена опомена согласно член 66 од овој закон во рок од пет години;

5) членот на органот на управување или надзор не овозможил спроведување или не ги спровел надзорните мерки на начин и во рокови определени од Комисијата;

6) се утврди дека членот на органот на управување или надзор има судир на интереси поради кој не може да ги извршува своите должности со внимание на добар стручњак;

7) членот на органот на управување или надзор не ги исполнува обврските за утврдување и проценка на ефикасноста на политиката, мерките или интерните процедури поврзани со усогласеноста на инвестициското друштво со одредбите од овој закон или обврските за преземање на соодветни мерки со цел отстранување на недостатоците односно неправилностите во работењето на инвестициското друштво.

(2) Во случаите од став (1) точки 5), 6) и 7) на овој член, Комисијата може со посебна надзорна мерка привремено да му забрани вршење на функцијата на членот на органот на управување или надзор на инвестициското друштво во рок не подолг од 12 месеци.

(3) Доколку Комисијата донесе решение за одземање на одобрението за именување на член на орган на управување или на органот на надзор, акционерите односно содружниците на друштвото се должни без одлагање да донесат одлука за отповикување на тој член на органот на управување или надзор и да именуваат негов заменик, без одобрение на Комисијата, за период од најмногу три месеци.

(4) Комисијата може да го одземе одобрението за именуваниот член на органот на управување или надзор и во следниве околности:

1) кандидатот на кого му е дадено одобрението за именување не стапи на должност во рок од шест месеци од денот на давање на одобрението;

2) на членот на органот на управување или органот на надзор му престане мандатот за кој е издадено одобрението, со денот на престанок на мандатот;

3) на членот на органот на управување му престане работниот однос, со денот на престанок на работниот однос.

(5) Во случај на настапување на некоја од околностите од ставовите (1) и (4) на овој член, Комисијата ќе донесе решение за одземање на одобрението за именување на член на органот на управување и на надзор. Одобрението се смета за одземено од денот на достава на решението со кое се одзема согласноста за именување на членот на органот на управување или надзор.

(6) Лицето на кое со решение му е одземено одобрението не смее во рок од три години да поднесе ново барање.

(7) Инвестициското друштво е должно да поднесе ново барање за добивање на одобрение за именување на член на орган на управување или надзор до Комисијата најдоцна во рок од 30 дена од денот на одземање на одобрението за именување или од денот на одбивање на барањето за именување. Инвестициското друштво е должно да поднесе ново барање за добивање на одобрение за именување на член на орган на управување до Комисијата во истиот рок и во случај кога повеќе не ги исполнува условите за најмалиот потребен број на членови на органот на управување согласно закон.

Орган на надзор

Член 68

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави орган на надзор од член 60 од овој закон.

(2) Секој член на органот на надзор е должен да делува отворено, чесно и независно, за да може ефикасно да ги проценува, надгледува и следи одлуките на органот на управување.

(3) Органот на надзор на инвестициското друштво ги има следните должности:

1) дава согласност на органот на управување за деловната политика на инвестициското друштво;

2) дава согласност на органот на управување за стратешките цели на инвестициското друштво;

3) дава согласност на органот на управување за финансискиот план на инвестициското друштво;

4) дава согласност на органот на управување за стратегијата и политиката на преземање и управување со ризици на инвестициското друштво, вклучувајќи ги ризиците кои произлегуваат од макроекономското опкружување во кое работи инвестициското друштво;

5) дава согласност на органот на управување на стратегијата и постапките на проценка на сопствените средства и почетниот капитал на инвестициското друштво;

6) дава согласност на органот на управување на актот за внатрешна ревизија и на годишниот план за работата на внатрешната ревизија;

7) донесува одлуки за други прашања утврдени со овој закон.

Посебни одбори во инвестициско друштво

Член 69

(1) Ако вредноста на билансите и вонбилансите средства во временски период од 4 години кои непосредно претходат на одредена финансиска година, во просек изнесуваат повеќе од 100.000.000,00 евра во денарска противвредност, инвестициското друштво во рамки на органот на надзор е должно да основа одбор за исплата на плати и други надоместоци и одбор за ризици.

(2) Членовите на одборите од став (1) на овој член се именуваат од редот на членовите на надзорниот одбор. Секој од одборите мора да има најмалку три члена, од кои еден е претседател.

(3) Одборот за исплата на плати и други надоместоци од член 34 од овој закон мора да се организира на начин кој ќе му овозможи на инвестициското друштво донесување на стручни и независни проценки за политиката и праксата поврзана со паричните примања, како и за влијанието на паричните примања на управувањето со ризиците, капиталот и ликвидноста.

(4) Членовите на одборот за ризици мора да поседуваат соодветно знаење, вештини и стручност со цел во потполност да ја разберат и следат стратегијата на ризик и способноста за превземање на ризик на инвестициското друштво.

(5) Одборот за ризици од став 1 на овој член го советува органот на управување за вкупната моментална и идна способност на инвестициското друштво за превземање на ризик и за стратегиите за ризик, како и му помага на органот на управување при надзорот на спроведувањето на тие стратегии на ниво на високото раководство, а органот на управување ја задржува целокупната одговорност за стратегиите и политиките на инвестициското друштво во доменот на ризиците.

(6) Органот на управување е должен на органот на надзор, односно на одборот за ризици, да им обезбеди пристап до информациите за ризиците на кои инвестициското друштво е изложено или може да биде изложено.

Носители на клучни функции

Член 70

(1) Инвестициското друштво е должно да ги идентификува клучните функции во друштвото, односно да идентификува лица кои вршат функции кои им овозможуваат значајно влијание врз управувањето со инвестициското друштво, а не се членови на органот на управување или на органот на надзор.

(2) Органот на управување на инвестициското друштво е должен да донесе соодветни политики за избор и проценка на соодветноста на носителите на клучни функции.

(3) Доколку инвестициското друштво процени дека носителот на клучни функции во инвестициското друштво не е соодветен, должно е да преземе соодветни мерки.

(4) Комисијата со правилникот од член 62 став (10) подетално ги пропишува критериумите за проценка на соодветноста на носителите на клучни функции од став (2) на овој член.

ПОДГЛАВА 6
ЗАШТИТА НА ИМОТОТ НА КЛИЕНТИТЕ

**Заштита на финансиските инструменти
и паричните средства на клиентите**

Член 71

(1) Инвестициското друштво кое чува финансиски инструменти на клиенти, должно е да преземе соодветни мерки за заштита на правата на сопственост на клиентите, особено во случај на insolventност на инвестициското друштво, како и да го спречи користењето на финансиските инструменти на клиентот за сопствена сметка, освен во случај на изречна согласност на клиентот.

(2) Инвестициското друштво не смее да склучува договори за трансакции финансирани со хартии од вредност во однос на финансиските инструменти кои ги чува за сметка на клиент, или на било кој друг начин да ги користи финансиските инструменти за сопствена сметка или за сметка на било кое друго лице или клиент на друштвото, освен доколку се исполнети следните услови:

1) клиентот дал своја претходна согласност за користење на финансиските инструменти според строго определени услови, евидентирани во писмена форма, односно договор потпишан од страна на клиентот и

2) користењето на финансиските инструменти на клиентите е ограничено со строго определени услови за кои клиентот се согласил.

(3) Инвестициското друштво не смее да склучува договори за трансакции со хартии од вредност во однос на финансиските инструменти кои ги чува за сметка на клиентот на збирна сметка која се води на име на трет субјект или на било кој друг начин да ги употребува финансиските инструменти од таа сметка за сопствена сметка или за сметка на било кое друго лице или клиент на друштвото освен ако покрај условите од став (2) на овој член е исполнет барем еден од следните услови:

1) секој клиент чии финансиски инструменти се чуваат заедно на збирна сметка мора да даде согласност согласно став (2) точка 1) на овој член.

2) инвестициското друштво мора да има воспоставени системи и контроли со кои се обезбедува употреба исклучиво на финансиски инструменти кои им припаѓаат на клиенти кои дале претходна согласност согласно став (2) точка 1) на овој член.

(4) Инвестициското друштво кое чува парични средства од клиентите, должно е да преземе соодветни мерки за заштита на правата на клиентите, и освен во случај ако се работи за банки (кредитни институции), да спречи користење на тие средства на клиентите за сопствена сметка.

(5) Инвестициското друштво не смее да склучува договори со мали вложувачи за финансиско обезбедување со пренос на право на сопственост заради обезбедување или покривање на сегашните или идните, стварните или условени или очекувани обврски на клиентите.

(6) Инвестициското друштво кое чува финансиски инструменти или парични средства на клиентите е должно да ги исполни следните услови:

1) да води евиденција и сметки на начин што во секој момент и без одлагање, ќе овозможи имотот што го чува за еден клиент да биде издвоен од имотот кој го чува за било кој друг клиент и од својот имот;

2) да води евиденција и сметки на начин кој ќе обезбеди нивна точност, а особено оние кои се однесуваат на финансиските инструменти и на паричните средства кои ги чува за клиентите, на начин кој ќе овозможи евиденцијата и сметките да се употребат како ревизорска трага;

3) редовно да врши усогласување помеѓу неговите сметки и податоци со податоците и сметките на субјектите кај кои тие средства се депонирани,

4) да презема потребни мерки со цел да се осигура дека било кои финансиски инструменти на клиентите кои се депонирани на сметка кај субјектите од член 72 од овој закон, јасно се разликуваат од финансиските инструменти кои припаѓаат на инвестициското друштво или на субјектите од член 72 од овој закон, на начин што тие финансиски инструменти ќе се водат на посебни сметки во евиденцијата на субјектите од член 72 од овој закон или да преземаат други соодветни мерки со кои се постигнува ист степен на заштита;

5) да презема потребни мерки со цел да се осигура дека паричните средства на клиентите, кои се депонирани на сметка во согласно со член 72 од овој закон се депонираат на сметка или сметки кои се посебно идентификувани од било кои сметки на кои се депонирани парични средства кои припаѓаат на инвестициското друштво и

6) да воведат соодветни организациски мерки со цел да се минимизира ризикот од загуба или намалување на имотот на клиентите или на правата кои произлегуваат од тој имот, како резултат на злоупотреба на имотот, измами, лошо управување, несоодветно водење на евиденцијата или немарност.

(7) Инвестициското друштво не смее да склучува договори за залог или право на пребивање со финансиските инструменти и паричните средства на клиентите, со кои му се овозможува на трето лице да располага со финансиските инструменти или сопаричните средства на клиентите, за да се наплатат долгови кои не се однесуваат на клиентите или давање на услуги на клиентите.

(8) Инвестициските друштва се должни на Комисијата, другите надлежни органи, назначените стечајни управници и ликвидатори да им овозможат пристап до евиденцијата и податоците кои се однесуваат на финансиските инструменти и на паричните средства на клиентите.

(9) Паричните средства и финансиските инструменти на клиентите не се во сопственост на инвестициското друштво и не влегуваат во имотот на друштвото, ликвидационата или стечајната маса, не можат да се користат за намирување на обврските на инвестициското друштво и не можат да бидат предмет на присилна наплата ниту предмет на извршување за сметка на инвестициското друштво.

(10) Паричните средства на клиентите кои инвестициското друштво ги депонира на посебна сметка во банка (кредитна институција), не влегуваат во имотот, односно стечајната или ликвидационата маса на банката (кредитната институција) и не можат да бидат предмет на присилна наплата ниту предмет на извршување за сметка на банката (кредитната институција).

(11) Комисијата со Правилник подетално ќе го уреди начинот на заштита на имотот на клиентите на инвестициското друштва од овој член, како и начинот на користење на финансиските инструменти и паричните средства на клиентите од страна на инвестициското друштво.

**Чување на финансиски инструменти и депонирање
на парични средства на клиентите**

Член 72

(1) Инвестициското друштво е должно финансиските инструменти на клиентите да ги чува во овластен депозитар или во соодветен оператор на регистар на финансиски инструменти. Друштвото е должно да постапува со внимание на добар стопанственик при изборот на депозитарот во кој се чуваат финансиските инструменти на клиентот.

(2) Инвестициското друштво е должно да води сметка за стручноста и за пазарниот углед на институциите од став (1) на овој член кои се однесуваат на чувањето на финансиски инструменти, а кои би можеле да имаат негативни ефекти врз правата на клиентите кои произлегуваат од финансиските инструменти.

(3) Инвестициското друштво е должно, да ги прими паричните средства од клиентот, на посебна сметка отворена во:

1) банка (кредитна институција) со одобрение за работа во согласност со Законот за банки;

2) банка (кредитна институција) со издадено одобрение за работа од земја-членка Европската Унија;

3) банка (кредитна институција) со издадено одобрение за работа од трета земја.

(4) При изборот на банката (кредитната институција) од став 3 на овој член инвестициското друштво е должно да постапува со внимание на добар стопанственик и да врши редовна проверка на банката (кредитната институција) кај која се депонирани паричните средства. Во таа смисла инвестициското друштво при договарање на условите за депонирање на паричните средства е должно да води сметка за диверзификација.

(5) Во случај кога инвестициското друштво ги депонира паричните средства на клиентот во банка (кредитна институција) која е во состав на иста групација како и инвестициското друштво, инвестициското друштво ги ограничува паричните средства кои ги депонира во банката која е во состав на таа групација, така што средствата не смеат да надминуваат 20% од вкупните средства.

ПОДГЛАВА 7 ЗАШТИТА НА ИНТЕРЕСИ НА КЛИЕНТИ НА ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

ДЕЛ 1 ОПШТИ ПРАВИЛА ЗА ДЕЛОВНО ОДНЕСУВАЊЕ

Постапување во најдобар интерес на клиентите и чување на доверливи податоци

Член 73

(1) Инвестициското друштво е должно при давањето на инвестициските услуги и активности или помошни услуги од член 5 од овој закон да постапува чесно, професионално, во најдобар интерес на своите клиенти во согласност со одредбите од овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон и во согласност со правилата на професијата.

(2) Инвестициското друштво е должно да обезбеди дека начинот на утврдување на политиката за исплата на плати и други надоместоци на релевантните лица во инвестициското друштво е во согласност со обврската од став (1) на овој член.

(3) Инвестициско друштво не смее да воспостави механизми кои преку политиката за исплата на плати, продажните цели или на други начини би ги поттикнале релевантните лица во инвестициското друштво на малиот вложувач да му понудат одреден финансиски инструмент, доколку може да му понудат друг финансиски инструмент со кој на подобар начин би се задоволиле потребите на клиентот.

(4) Релевантните лица на инвестициското друштво се должни да ги чуваат податоците за клиентите, за состојбата и прометот на нивните сметки, услугите кои ги вршат за клиентите, како и други податоци и факти за кои дознале во текот на извршувањето на инвестициските услуги и активности и помошните услуги.

(5) Податоците од став (4) на овој член се сметаат за деловна тајна, а наведените лица, освен во врска со вршење на инвестициски услуги и активности и помошни услуги не смеат да ги користат истите, ниту пак да ги откријат или да овозможат нивно користење од страна на трети лица.

(6) Податоците од став (4) на овој член не претставуваат деловна тајна при извршување на надзорни и други јавни овластувања во согласност со овој или друг закон, кога се барање на Комисијата, правосудни и управни органи или кога нивното објавување е одобрено од страна на клиентот.

ДЕЛ 2

ИНФОРМАЦИИ ЗА УСЛУГИ, ИНСТРУМЕНТИ, ТРОШОЦИ И НАДОМЕСТОЦИ НА ИНВЕСТИЦИСКОТО ДРУШТВО

Општи барања за објавување на податоци

Член 74

(1) Сите информации кои инвестициското друштво му ги дава на клиентот или на потенцијалниот клиент, вклучувајќи го и рекламирањето, мора да бидат точни, јасни и да не доведуваат во заблуда, при што рекламирањето мора да биде јасно препознатливо како такво.

(2) Инвестициското друштво мора да обезбеди дека информациите од став (1) на овој член ги исполнуваат следниве услови:

1) да го вклучува името на инвестициското друштво;

2) да е точна и секогаш дава јасна индикација за сите релевантни ризици кога се наведуваат одредени придобивки од инвестициските услуги или финансискиот инструмент;

3) да користи големина на фонт на текст за индикацијата на релевантниот ризик, која е најмалку иста на големината на фонтот на останатиот текст на информацијата;

4) да треба да биде презентирана на начин кој што најверојатно ќе биде разбран од страна на просечен инвеститор/клиент во групата кон која што истата е насочена или од која истата најверојатно ќе биде примена;

5) не смее да ги прикрива и намалува важните работи, изјави или предупредувања;

6) да е конзистентно презентирана употребувајќи ист јазик низ целата информација и рекламниот материјал којшто е обезбеден за секој клиент освен доколку клиентот прифатил да ја прима информацијата на повеќе од еден јазик;

7) да е ажурирана и релевантна во однос на начинот на комуникација со клиентот.

(3) Информациите од став (1) на овој член може да содржат споредба на инвестициски услуги и активности и помошни услуги, финансиски инструменти или лица коишто даваат инвестициски услуги и активности и помошни услуги.

(4) Информациите од став (1) на овој член може да содржат индикација за претходни резултати, симулирани претходни резултати или идни резултати за финансиски инструмент, финансиски индекс или инвестициска услуга.

(5) Доколку информацијата се однесува на одреден даночен третман, во истата треба да биде јасно посочено дека даночниот третман зависи од индивидуалните околности на секој клиент и може да биде предмет на промена во иднина.

(6) Информациите не смее да го користи името на Комисијата на начин што ќе индицира или наведува одобрување или поддршка од страна на Комисијата за производите или услугите на инвестициското друштво.

(7) Инвестициското друштво е должно на клиент или на потенцијален клиент сите информации кои е во обврска да му ги доставува согласно овој закон, да му ги достави во електронски облик.

(8) Инвестициското друштво е должно на барање на клиент или на потенцијален клиент кој е мал инвеститор, информациите од ставовите (1) и (7) на овој член бесплатно да ги достави во хартиена форма.

Информации кои се даваат пред извршување на инвестициска услуга или помошни активности

Член 75

(1) Инвестициското друштво е должно на клиентот односно потенцијалниот клиент навремено, пред давањето на инвестициски услуги и активности и помошни услуги, да му обезбеди доволно податоци кои ќе бидат вистинити, јасни и недвосмислени и ќе им овозможат на клиентите или потенцијалните клиенти да ја разберат природата и ризиците од инвестирањето и притоа врз основа на тие информации/податоци да можат да донесат одлука за инвестирање/вложување.

(2) Податоците од став (1) го содржат следното:

- а) општи информации за клиенти;
  - б) информации за инвестициското друштво, инвестициските услуги и активности и помошните услуги кои ги дава на клиентите односно потенцијалните клиенти;
  - в) податоци за финансиските инструменти и инвестициските стратегии кои друштвото ги предлага, како и назнака дали се наменети за професионални или мали вложувачи, имајќи го предвид целиот пазар (таргетиранiot пазар);
  - г) информации кои се однесуваат на заштита на финансиските инструменти и на паричните средства на клиентите;
  - д) информации за местото на извршување на налози;
  - ѓ) информации за сите трошоци и други надоместоци кои мора да содржат податоци за трошоците и надоместоците на инвестициските услуги и активности и помошните услуги, вклучувајќи го и надоместокот за инвестициското советување, како и податоци за можностите и начините на плаќање, вклучувајќи и податоци за можностите за примање на уплата на трети лица.
- (3) Комисијата со Правилник ја пропишува формата и содржината на податоците од став (2) на овој член и членовите 74 ставови (3) и (4) и 90 од овој закон.

Дополнителни услови во врска со инвестициско советување

Член 76

(1) Кога инвестициското друштво дава услуга за инвестициско советување, покрај информациите од членовите 74 и 75 од овој закон, должно е во разумен рок, пред давање на услугата да го информира клиентот за следното:

- 1) дали инвестициското советување се смета за независно во смисла на овој закон и образложение за истото, како и видот и природата на применетите ограничувања;
- 2) дали инвестициското советување се заснова на широка или на ограничена анализа на различни видови финансиски инструменти, особено дали опсегот на анализираните видови финансиски инструменти е ограничен на финансиски инструменти издадени или понудени од субјекти поврзани со инвестициското друштво или на оние кои се поврзани на поинаков правен или економски начин со друштвата преку договорни односи кои се од таква природа што претставуваат ризик од нарушување на независноста на советувањето и
- 3) дали инвестициското друштво му обезбедува на клиентот периодични проценки за соодветноста на препорачаните финансиски инструменти.

(2) Податоците од став (1) на овој член мора да ги содржат елементите согласно член 77 од овој закон.

Информации за инвестициско советување

Член 77

(1) Инвестициското друштво на своите клиенти треба на јасен и концизен начин да им објасни дали и зошто инвестицискиот совет се смета за независен или зависен, како и видот и природата на ограничувањата што се

применуваат, вклучувајќи и забрана за примање и задржување на дополнителни надоместоци (стимулации) во случај кога инвестицискиот совет е даден на независна основа.

(2) Кога инвестициското советување му е дадено или обезбедено на ист клиент и на независна и на зависна основа, инвестициското друштво треба да го објасни обемот на двете услуги, за да му овозможи на инвеститорот да ги разбере разликите помеѓу двете услуги, со цел да не се претстави себеси како независен инвестициски советник за целокупната активност. Во комуникацијата со клиентите инвестициското друштво не смее неоправдано да ги истакнува услугите на независно инвестициско советување во однос на услугите за давање зависни инвестициски услуги.

(3) Инвестициско друштво кое дава инвестициско советување на независна или зависна основа, треба да му го објасни на клиентот опсегот на финансиски инструменти што му ги препорачува, вклучувајќи ја и поврзанооста на друштвото со издавачите или понудувачите на финансиските инструменти.

(4) Инвестициското друштво е должно да обезбеди опис на видовите на финансиските инструменти, опсег на финансиски инструменти и анализите на понудувачите за секој вид на инструмент поединечно согласно обемот на услугата.

(5) Кога инвестициското друштво дава независно советување, должно е да го опише начинот на кој дадената услуга ги исполнува условите за давање на инвестициско советување на независна основа, како и факторите кои инвестициското друштво ги има во предвид во процесот на селекција на финансиските инструменти кои ги препорачува, како што се ризиците, трошоците и комплексноста на финансиските инструменти.

(6) Кога опсегот на финансиски инструменти анализирани од страна на инвестициското друштво кое дава инвестициско советување на независна основа вклучува сопствени финансиски инструменти или инструменти издадени или понудени од лица со кои инвестициското друштво е тесно поврзано или има било какви блиски правни или економски односи, во тој случај инвестициското друштво, за секој вид на финансиски инструмент треба да го разграничи опсегот на финансиските инструменти издадени или понудени од лица со кои што инвестициското друштво не е поврзано по ниту еден основ.

(7) Инвестициското друштво кое дава периодична проценка за соодветноста на препораките дадени во согласност со член 96 од овој закон, должно е да ги обезбеди следните информации:

- 1) зачестеноста и обемот на периодичната проценка на соодветноста и таму каде што е релевантно, условите врз основа на кои е извршена таа проценка;
- 2) степенот до кој претходно собраните информации ќе бидат предмет на повторна проценка и
- 3) начинот на кој клиентот ќе биде известен за ажурираната препорака.

Инвестициско советување на независна основа

Член 78

(1) Инвестициско друштво кое дава инвестициско советување на независна основа треба да утврди и воспостави процес на селекција со цел да се анализираат и споредат доволен број на финансиски инструменти достапни на пазарот.

(2) Инвестициското друштво при анализата на доволен број на финансиски инструменти од став (1) на овој член е должно да обезбеди дека финансиските инструменти се доволно различни во поглед на нивниот вид и во поглед на издавачите или понудувачите на производот, со цел да се осигура дека можат соодветно да ги исполнат инвестициските цели на клиентот, при што анализата не смее да се ограничи на финансиските инструменти издадени или понудени од:

1) самото инвестициско друштво или од субјекти со кои е тесно поврзано инвестициското друштво или

2) други субјекти со кои инвестициското друштво е тесно поврзано или има блиски правни или економски врски како што се договорни односи кои би претставувале ризик за нарушување на независноста на дадениот совет;

(3) Процесот на селекција од став (1) на овој член треба да ги вклучи следниве елементи:

а) бројот и разновидноста на финансиските инструменти што се земаат предвид е пропорционален со обемот на услугите за инвестициско советување кои што ги нуди независен инвестициски советник;

б) бројот и разновидноста на финансиските инструменти кои се земени предвид е соодветно репрезентативен на финансиските инструменти достапни на пазарот;

в) количината на финансиски инструменти издадени од инвестициското друштво или од лица со кои е тесно поврзано е пропорционална со вкупниот износ на финансиски инструменти кои се земени во предвид и

г) критериумите за избор на различни финансиски инструменти ги вклучуваат сите релевантни аспекти, како што се ризиците, трошоците и сложеноста, како и карактеристиките на клиентите на инвестициското друштво, со цел да обезбедат непристрасен избор на инструментите што се препорачуваат.

(4) Во случај кога селекцијата предвидена со став (1) и став (3) на овој член не е можна поради начинот на работење или специфичниот опсег на услугите кои ги нуди, инвестициското друштво кое дава инвестициско советување не може да се претстави како независно.

(5) Инвестициското друштво кое дава независно инвестициско советување и кое се фокусира на одредени категории или специфичен опсег на финансиски инструменти, мора да ги исполнува следниве услови:

а) друштвото се промовира на начин со кој привлекува исклучиво клиенти кои даваат предност на тие категории или опсег на финансиски инструменти на кои друштвото се фокусира;

б) друштвото бара од клиентите да се произнесат дека се заинтересирани за инвестирање само во одредената категорија или опсег на финансиски инструменти и

в) пред давање на услугата, друштвото треба да обезбеди дека услугата е соодветна за секој нов клиент врз основа на тоа што неговиот начин на работење одговара на потребите и на целите на клиентот и опсегот на финансиски инструменти кои се соодветни за клиентот, а во спротивно друштвото не смее да ја нуди таа услуга на клиентот.

(6) Инвестициско друштво кое дава инвестициски совети и на независна основа и на зависна основа, треба да ги исполни следниве услови:

а) пред да ги обезбеди услугите, да ги информира навремено своите клиенти преку траен медиум, дали инвестицискиот совет ќе биде независен или зависен;

б) да се претставува како независно инвестициско друштво за услугите за коишто дава инвестициско советување на независна основа;

в) да има соодветни организациски барања и механизми за контрола со цел да обезбеди дека двата вида на услуги на советување и инвестициските советници се јасно одделени едни од други и дека клиентите нема да бидат доведени во заблуда за видот на советувањето кое го добиваат, како и дека истото е соодветно за нив.

(7) Инвестициското друштво не смее да дозволи исто физичко лице истовремено да дава и независно и зависно советување.

ДЕЛ 3

СТИМУЛАЦИИ НА ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

Опфат на примена на стимулациите

Член 79

(1) Во смисла на овој закон, за стимулации се сметаат надоместоци, провизии парична и непарична корист поврзани со давање на инвестициските услуги и активности и помошни услуги за клиенти, а кои инвестициското друштво ги дава или прима од страна на трето лице или лице кое делува за сметка на третото лице.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, како стимулации не се сметаат плаќања кои овозможуваат или се потребни за вршење на инвестициски услуги како што се трошоци за чување, надоместоци за утврдување и попрашување, регулаторни и законски надоместоци, а кои по својата природа не ја загрозуваат обврската на инвестициското друштво да делува чесно, правично и во согласност со правилата на професијата како и во согласност со најдобар интерес на своите клиенти.

(3) Инвестициско друштво може да дава или прима стимулации само доколку заедно се исполнети следните услови:

а) стимулирањето е наменето за подобрување на квалитетот на услугата која се дава на клиентот;

б) стимулирањето не ја загрозува обврската на инвестициското друштво да постапува во најдобар интерес на клиентот, чесно, правично и во согласност со правилата на професијата;

в) клиентот навремено, пред давањето на услугата, на јасен, целосно точен и разбирлив начин е запознаен дека постои стимулација поврзана со одредена услуга, како и за природата и износот или количината на стимулацијата, а доколку не е можно да се утврди износот или количината на стимулацијата, клиентот се запознава со начинот на утврдување на стимулацијата.

(4) Доколку е соодветно, инвестициското друштво го известува клиентот за механизмите за пренос на надоместоците, провизиите, паричната или непаричната корист на клиентот, а кои се примени во врска со давањето на инвестициските или помошните услуги.

(5) Доколку инвестициското друштво стимулирањето го дава или прима спротивно на одредбите на овој член, се смета дека инвестициското друштво не управува со судирот на интереси во согласност со одредбите од овој закон и дека не постапува во најдобар интерес на клиентите.

Услови за подобрување на квалитетот на услугите

Член 80

(1) Надоместоците, провизиите или непаричните користы од член 79 став (3) точка а) се сметаат дека се наменети за подобрување на квалитетот на услугата која се нуди на клиентот, доколку се исполнети сите следни услови:

1) оправдани се со давање на дополнителни услуги или услуги на повисоко ниво на релевантниот клиент, пропорционално на висината на примената стимулација од страна на инвестициското друштво;

2) доколку се работи за стимулирање кое претставува директна корист за друштвото, неговите акционери или вработените, мора истовремено да постои еднаква корист и за релевантниот клиент и

3) доколку се работи за (on-going) постојана стимулација, истата мора да се оправда со обезбедување постојана корист за клиентот.

(2) Не се дозволени надоместоци, провизии или непарична корист кои се причина за пристрасно или штетно вршење на услуги за клиентот.

(3) Условите од став (1) на овој член мора да бидат исполнети сè додека инвестициското друштво плаќа или наплатава надоместоци и провизии односно дава или прима непарична корист.

(4) Инвестициското друштво е должно да води евиденција за сите надоместоци, провизии и непарична корист кои инвестициското друштво ги примило од трето лице во врска со вршење инвестициски услуги и активности и помошни услуги на начин и во рокови пропишани со Правилникот од член 81 став (6) од овој закон.

(5) Во текот на периодот во кој инвестициското друштво дава или прима дополнителни стимулации поврзани со услугите кои им ги нуди на клиентите, должно е најмалку еднаш годишно секој клиент посебно да го извести за вкупниот износ или количината на примени дополнителни стимулации, освен оние од член 79 став (2) од овој закон.

(6) Доколку во дистрибутивниот канал учествуваат повеќе инвестициски друштва, тогаш секое инвестициско друштво кое нуди инвестициски услуги и активности и помошни услуги е должно да ја исполнува обврската за известување на своите клиенти.

Стимулации поврзани со управување со портфолио и независно инвестициско советување

Член 81

(1) Инвестициското друштво кое согласно членовите 77 и 78 дава независно инвестициско советување и кое ја врши услугата од член 5 став (1) точка г) од овој закон, не смее да прима ниту да задржува дополнителни стимулации во однос на таа услуга.

(2) Доколку инвестициското друштво прими стимулации при давањето на услугите од став (1) на овој член, должно е истите во целост да му ги пренесе на клиентот.

(3) Инвестициското друштво е должно да воспостави и применува политика која ќе овозможи стимулациите кои се примаат во случаите од став (1) на овој член да се пренесат на клиентот и истиот да биде за тоа известен на соодветен начин.

(4) Забраната од став (1) на овој член не се однесува на мали непарични стимулации кои можат да го подобрат квалитетот на услугите кои се даваат на клиентот и кои според својот обем и природа се такви што не можат да ја загорзат обврската на инвестициското друштво да делува во најдобар интерес на клиентот, под услов инвестициското друштво јасно да го информирало клиентот за истите согласно став 5 на овој член.

(5) Инвестициското друштво е должно навремено, пред давањето на инвестициските услуги и активности или помошни услуги да го извести клиентот за малите непарични стимулации на овој член.

(6) Комисијата со Правилник подетално ги пропишува малите непарични стимулации како и стимулациите од членовите 79, 80, 82, 83 и 84 од овој закон.

Инвестициско истражување и маркетинг комуникации

Член 82

(1) Во смисла на овој член, поимот истражување се однесува на материјал за истражување или услуги кои се однесуваат на еден или повеќе финансиски инструменти или други средства (имот), издавачи или потенцијални издавачи на финансиски инструменти или материјал за истражување или услуги кои се тесно поврзани со посебна индустрија или пазар, така што пружаат информации за финансиските инструменти, другите средства (имотот) или издавачите во таа индустрија или пазар.

(2) Истражувањето од став (1) на овој член опфаќа и материјали или услуги во чии рамки директно или индиректно се препорачува или предлага инвестициска стратегија, и кои даваат образложено мислење за сегашната или идна вредност или цена на тие финансиски инструменти или средства (имот), или материјали или услуги кои содржат анализа, согледувања и заклучоци изведени врз основа на нови или постоечки информации кои би можеле да се искористат за информирање за инвестициска стратегија и да бидат релевантни и да создадат дополнителна вредност на одлуките кои инвестициското друштво ги донесува во име на клиентите на кои тоа истражување им се наплаќа.

(3) Доколку истражувањето од став (2) на овој член е наменето за каналите за дистрибуција или за јавноста треба да се исполнети следните услови:

а) истражувањето или информацијата се означени или опишани како инвестициско истражување или со друг сличен термин или се претставени како објективно или независно објаснување на она што е предмет на препораката;

б) доколку препораката од истражувањето е изготвена од страна на инвестициското друштво за клиент, истата не претставува инвестициско советување во согласност со овој закон во однос на тој клиент.

(4) Доколку препораката за инвестирање не ги исполнува условите од став (2) на овој член, тогаш истата претставува маркетинг комуникација согласно овој закон и инвестициското друштво коешто ја изработува или дистрибуира таквата препорака е должно јасно да ја идентификува како маркетинг комуникација.

(5) Инвестициските друштва се должни да обезбедат дека секоја маркетинг комуникација содржи јасна и недвосмислена изјава дека препораката преку маркетинг комуникација не е подготвена во согласност со законските барања наменети за промовирање на независноста на инвестициското истражување и дека не е предмет на било каква забрана за понатамошно дистрибуирање кое се однесува на инвестициското истражување.

Стимулации поврзани со истражување

Член 83

(1) Кога трето лице врши истражување за инвестициско друштво кое управува со портфолио или врши други инвестициски услуги или помошни услуги, тоа истражување не се смета за стимулација во смисла на овој закон, доколку истото се врши во замена за:

1) директни плаќања за кои инвестициското друштво користи сопствени средства;

2) плаќања преку посебна сметка за истражување која е под контрола на инвестициското друштво под услов при водењето на таа сметка да бидат исполнети условите утврдени со Правилникот од член 81 став (6) од овој закон.

(2) Доколку се користи сметката за истражување од став (1) точка 2) на овој член, инвестициското друштво е должно клиентот да го информира за:

1) пред давањето на услугата, износот на буџетот за истражување и проценетиот износ на надоместок за истражување кои се пресметуваат за секој третиот;

2) годишните податоци за вкупните трошоци направени за истражувањето кое е извршено од третото лице.

(3) Кога трето лице врши истражување за инвестициско друштво кое управува со портфолио или врши други инвестициски услуги или помошни услуги, тоа истражување не се смета за стимулација во смисла на овој закон, доколку истото се врши во замена за:

1) директни плаќања за кои инвестициското друштво користи сопствени средства;

2) плаќања преку посебна сметка за истражување која е под контрола на инвестициското друштво под услов при водењето на таа сметка да бидат исполнети условите утврдени со Правилникот од член 81 став (6) од овој закон.

(4) Доколку се користи сметката за истражување од став (1) точка 2) на овој член, инвестициското друштво е должно клиентот да го информира за:

1) пред давањето на услугата, износот на буџетот за истражување и проценетиот износ на надоместок за истражување кои ќе се пресметаат за секој клиент;

2) годишните податоци за вкупните трошоци направени за истражувањето кое е извршено од третото лице.

(5) Кога трето лице врши истражување за инвестициско друштво кое управува со портфолио или врши други инвестициски услуги или помошни услуги за клиентите, се смета дека во однос на тие стимулации се исполнети условите од ставовите (3) и (4) на овој член доколку кумулативно се исполнети сите следни услови:

1) истражувањето се однесува на издавачи чија пазарна капитализација не надминала 62.000.000.000 денари во период од 36 месеци пред давањето на услугата за истражување;

2) ако пред давањето на услугата извршување на налози или истражување, инвестициското друштво и давателот на услугата истражување, склучиле договор со кој се утврдува кој дел од комбинираниот надоместоци или заедничките плаќања за услугите на извршување на налози и истражување, може да се припише на истражувањето и

3) доколку инвестициското друштво го известило клиентот за заедничките плаќања за услугите на извршување на налози и истражување кои се исплатени на трети лица кои даваат услуги на истражување.

Стимулации поврзани со пакет на инвестициски производи

Член 84

(1) Доколку инвестициското друштво нуди инвестициска услуга заедно со друга услуга или производ како дел од еден пакет или како услов за ист договор или пакет, инвестициското друштво е должно да го информира клиентот дали е можно да се купат различни делови од пакетот посебно при што за секој дел од пакетот дава посебен приказ на трошоците и надоместоците.

(2) Доколку постои веројатност дека ризиците кои произлегуваат од договорот или пакетот од став (1) на овој член којшто е понуден на мал инвеститор, да се разликуваат од ризиците поврзани со поединечните делови, инвестициското друштво е должно да обезбеди соодветен опис на различните делови од договорот или пакетот и начинот на кој нивното взаемно делување влијае на вкупниот ризик.

ДЕЛ 4

КАДРОВСКИ УСЛОВИ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА ИНВЕСТИЦИСКИ УСЛУГИ

Општи кадровски услови

Член 85

(1) Инвестициското друштво е должно во секој момент да ги исполнува организациските услови пропишани со овој закон и да има на располагање доволен број на лица со соодветни знаења и квалификации кои обезбедуваат постапување во најдобар интерес на клиентот, во зависност од обемот на работење, услугите и активностите кои ги извршува и во однос на кои инструменти и/или инвестициски производи се извршуваат тие услуги и активности.

(2) Знаењата и квалификациите од став (1) на овој член мора да ги имаат вработените во инвестициското друштво и другите физички лица кои во име или за

сметка на инвестициското друштво, независно од организациската структура на друштвото и работното место или задолженијата на секое лице во рамките на инвестициските услуги и активности кои ги извршува друштвото, ги вршат следните работи:

а) ги информираат или учествуваат во информирањето на клиентите или потенцијалните клиенти за финансиските инструменти, инвестициските услуги и активности и помошните услуги на друштвото или ги советуваат клиентите за услугите и активностите на друштвото;

б) извршуваат или вршат пренос на налози на клиенти или тргуваат во име и за сметка на друштвото;

в) им даваат инвестициски совети на клиентите или носат инвестициски одлуки во рамките на услугата за управување со портфолио.

(3) Покрај барањата од став (1) на овој член соодветни знаења и квалификации мора да имаат и лицата кои, согласно воспоставените линии на одговорност во организациската структура на инвестициското друштво вршат непосреден надзор над работата на лицата од став (2) на овој член.

Овластени лица

Член 86

(1) Работите од член 85 став (2) на овој закон можат да ги извршуваат само лица кои, согласно Правилникот од член 88 на овој закон, имаат квалификации и работно искуство соодветни на работите кои ги извршуваат.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, работите од член 85 став (2) на овој закон можат да ги извршуваат и лица кои немаат соодветна квалификација или работно искуство, доколку тие лица ги исполнуваат условите од член 87 став (4) на овој закон, кои подетално се уредуваат со Правилникот од член 88 на овој закон.

(3) Инвестициското друштво е должно да обезбеди дека лицата од член 85 став (1) на овој закон се запознаени со политиките и со процедурите кои ги има воспоставено инвестициското друштво заради обезбедување на постапување во согласност со одредбите на овој закон.

Обврски на инвестициското друштво во однос на кадровските услови

Член 87

(1) Инвестициското друштво е должно да обезбеди дека само лицата кои ги исполнуваат условите од член 86 став (1) и (2) на овој закон извршуваат работи од член 85 став (2) и (3) на овој закон.

(2) Инвестициското друштво е должно во согласност со Правилникот од член 88 на овој закон да води регистар на овластени лица од член 86 став (1) и (2) на овој закон.

(3) Инвестициското друштво е должно да воспостави систем на континуирано образование за лицата од член 85 став (1) на овој закон, соодветен на сложеноста и обемот на работи кои ги извршуваат тие лица, во согласност со правилникот од член 88 на овој закон.

(4) Инвестициското друштво е должно да воспостави ефикасен систем на надзор над извршувањето на работите од член 85 став (2) на овој закон и да презема соодветни мерки во случај на неисполнување на условите пропишани со овој закон и Правилникот од член 88 на овој закон.

Признати квалификации

Член 88

(1) Комисијата со Правилник пропишува минимални знаења и квалификации, компетентност и потребно работно искуство за секоја работа од член 85 став (2) на овој закон.

(2) Комисијата е овластена да спроведува стручни испити за проверка на знаењата и стекнувањето на потребни квалификации за извршувањето на работите од член 85 став (2) од овој закон.

(3) Како квалификации или дел од квалификациите од став (2) на овој член Комисијата може да признае и квалификации, сертификати, испити или други стручни потврди за знаењето кои ги издала соодветна институција, доколку истите исполнуваат стандард на знаење барем на ниво на квалификациите од став (1) на овој член, во согласност со минималниот сет на компетенции од став (1) на овој член.

(4) Комисијата ажурираниот попис на признати квалификации за работите од член 85 став (2) од овој закон го објавува на својата веб-страница.

(5) Комисијата е овластена да спроведува надзор над примената на одредбите од овој дел.

(6) Комисијата со Правилникот од став (1) на овој член подетално го уредува следново:

а) категориите на лица и работи од член 85 став (2) на овој закон;

б) критериумите за исполнување на условите од член 86 на овој закон под кои може да се извршуваат работите од член 85 на овој закон;

в) обврските на инвестициското друштво од член 87 на овој закон во однос на начинот на водење и содржината на регистарот, содржината и начинот на спроведување на образованието и начинот на извршување на надзорот над примената на одредбите од овој дел;

г) минималните знаења и квалификации, компетентност и потребно работно искуство од член 85 став (2) на овој член и

д) постапката на признавање на стручните квалификации од став (2) и став (3) на овој член.

(7) Комисијата со Правилник подетално го пропишува начинот на спроведување на стручните испити од став (2) на овој член.

ДЕЛ 5

КАТЕГОРИЗИРАЊЕ НА КЛИЕНТИ

Категории на клиенти

Член 89

(1) Инвестициското друштво е должно да врши категоризирање на своите клиенти на мали и професионални вложувачи, врз основа на нивното знаење, искуство, финансиска состојба и инвестициски цели.

(2) Инвестициското друштво е должно да воспостави и применува пишани интерни политики и процедури за категоризирање на клиентите од став (1) на овој член.

(3) Професионален вложувач е клиент на инвестициското друштво кој ги исполнува критериумите од член 91 од овој закон.

(4) Мал вложувач е клиент на инвестициското друштво кој согласно со одредбите на овој закон не ги исполнува критериумите за професионален вложувач.

Договори со мал и професионален вложувач

Член 90

(1) Инвестициското друштво е должно, пред првото извршување на инвестициски услуги и активности или помошни услуги од член 5 на овој закон, да склучи писмен договор со клиентот во печатена форма или на друг траен медиум со кој се регулираат нивните меѓусебни права и обврски.

(2) Со договорот од став (1) на овој член се утврдуваат основните права и обврски на договорните страни и треба да го содржи најмалку следново:

а) опис на услугите, и таму каде што е соодветно, природата и опфатот на инвестициското советување кое се обезбедува;

б) видовите на финансиски инструменти кои можат да се купат и продадат и видовите на трансакции кои може да се извршуваат за сметка на клиентот, како и забранетите инструменти или трансакции, доколку инвестициското друштво врши услуги за управување со портфолио за клиентот и

в) опис на главните карактеристики на сите инвестициски услуги и активности или помошни услуги кои што се обезбедуваат, вклучително и, доколку е применливо, улогата на друштвото во однос на корпоративните активности поврзани со инструментите на клиентот и условите под кои трансакциите финансирани со хартии од вредност кои ги вклучуваат хартиите од вредност во согласност на клиентот оствариле принос за клиентот.

(3) Договорот склучен на далечина со користење на средства за електронска комуникација може да биде потпишан од клиентот и со квалификуван дигитален сертификат.

(4) Обврската за склучување на договор од став (1) на овој член се однесува тогаш кога услугата давање на инвестициско советување, се прави врз основа на периодична проценка на соодветноста на финансиски инструменти и услуги кои се препорачани.

Професионални вложувачи

Член 91

(1) Професионален вложувач е лице кое поседува доволно искуство, знаење и стручност за самостојно донесување на одлуки за правилна проценка на ризиците поврзани со тоа инвестирање.

(2) Субјект кој се смета за професионален вложувач во смисла на овој закон при извршување на сите инвестициски услуги и активности и помошни услуги од член 5 од овој закон во однос на сите финансиски инструменти е:

а) Субјект кој има одобрение за работа на финансискиот пазар или подлежи на надзор од надлежен регулаторен орган:

- 1) инвестициско друштво;
- 2) банка (кредитна институција);
- 3) други овластени финансиски институции со одобрение за работа издадено од надлежен регулаторен орган или кои се регулирани со посебни закони;
- 4) друштво за осигурување;
- 5) инвестициски фондови и друштва за управување со инвестициски фондови;
- 6) пензиски фондови и друштва за управување со пензиски фондови;
- 7) трговци со стока и со стокови деривативи;
- 8) други институционални инвеститори чијашто главна активност не е опфатена со алинеите од 1 до 7 од оваа точка, а подлежат на обврска за одобрување или регулирање на нивното работење на финансискиот пазар;

б) Правни субјекти кои, во претходната деловна година, исполниле најмалку два од следните услови:

- 1) вкупна актива: 1.200.000.000 денари;
  - 2) нето приходи: 2.400.000.000 денари;
  - 3) капитал (сопствени средства): 120.000.000 денари.
- в) Национални и регионални влади, јавно тело кое управува со јавен долг, централни банки, меѓународни и наднационални институции како Светска банка, Меѓународен монетарен фонд, Европска централна банка, Европска инвестициска банка и други слични меѓународни организации.

г) Други институционални инвеститори чија главна активност е инвестирање во финансиски инструменти, вклучувајќи ги и субјектите кои се занимаваат со секјуритизација на имот или со други трансакции за финансирање.

Повисок степен на заштита на клиентот**Член 92**

(1) Инвестициското друштво може на барање на професионалниот вложувач да му овозможи повисок степен на заштита каков што им овозможува на малите вложувачи.

(2) Инвестициското друштво е должно, пред давање на услугата, да го извести секој клиент од член 91 на овој закон, дека врз основа на достапните податоци го смета за професионален вложувач и дека ќе постапува во согласност со таквото негово категоризирање, освен ако клиентот и инвестициското друштво не се договорат поинаку.

(3) Инвестициското друштво е должно да го извести клиентот од член 91 на овој закон за можноста за поднесување на барање за промена на договорените услови со цел постигнување на повисок степен на заштита.

(4) Клиентот од член 91 на овој закон е обврзан да побара повисок степен на заштита доколку смета дека не е во можност правилно да ги процени или да управува со утврдените ризици.

(5) Инвестициското друштво е должно да му обезбеди повисок степен на заштита на клиентот од член 91 на овој закон, доколку со него има склучено договор, согласно кој инвестициското друштво спрема клиентот нема да применува правила за деловно однесување како спрема професионалните вложувачи.

(6) Договорот од став (5) на овој член се склучува во писмена форма, со задолжително наведување дали се применува на една или повеќе утврдени услуги или трансакции, или односно на еден или повеќе видови на производи или трансакции.

Добивање статус на професионален вложувач врз основа на барање**Член 93**

(1) Покрај клиентите на инвестициското друштво наведени во член 91 на овој закон, и други клиенти на инвестициското друштво, вклучувајќи институции со јавни овластувања, единица на локална самоуправа, правни и физички лица, може од инвестициското друштво да побараат добивање статус на професионален вложувач под услови предвидени со овој член.

(2) Инвестициското друштво е должно, врз основа на барањето од став (1) на овој член, да процени дали клиентот може да донесе инвестициска одлука и да ги разбере ризиците поврзани со одредена трансакција или услуга.

(3) При проценката од став (2) на овој член инвестициското друштво треба да ги има предвид стручноста, искуството и знаењата на клиентот. Знаењето и искуството на клиентот не може да се претпостави дека е соодветно со знаењето и со искуството на клиентот од член 91 на овој закон, туку истото инвестициското друштво мора посебно да го утврди.

(4) При поднесување на барање за добивање статус на професионален вложувач, клиентот мора да му докаже на инвестициското друштво дека исполнува најмалку два од следниве услови:

а) за своја сметка извршил во просек 10 трансакции со значителен обем во секој квартал, во период од една година на релевантен пазар пред поднесување на барањето;

б) вредноста на портфолиото на финансиски инструменти и парични средства на клиентот надминува 30.000.000 денари; и

в) работи или работел во финансискиот сектор најмалку една година на стручни работи кои бараат знаење за трансакциите или услугите за кои се бара статус на професионален вложувач.

(5) Релевантен пазар од став (4) точка (а) на овој член е пазар на кој се тргува со финансиски инструменти за кои клиентот сака да добие статус на професионален вложувач.

(6) Инвестициското друштво може кон клиентот од став (1) на овој член да постапува како кон професионален вложувач, ако се исполнети условите од став (4) на овој член и постапката за откажување од повисок степен на заштита согласно член 94 од овој закон.

Откажување од повисок степен на заштита**Член 94**

(1) Клиентите од член 91 на овој Закон можат да се откажат од повисок степен на заштита каков што им се овозможува на мали вложувачи, кои се гарантираат со правилата за деловно работење, само доколку се исполнети следните услови:

а) клиентот во писмена форма да побара од инвестициското друштво статус на професионален вложувач, со напомена дали тој статус го бара за сите или во однос на конкретната инвестициска услуга, трансакција, вид на трансакција или производ;

б) инвестициското друштво во писмена форма јасно да го предупреди клиентот за правата и заштитата кои ги губи со изборот на статус на професионален вложувач и

в) клиентот во писмена форма, во документ кој е одвоен од договорот, да потврди дека е свесен за последиците од губењето на правата и заштитата на мали вложувачи.

(2) Инвестициското друштво е должно пред да донесе одлука за прифаќање на барањето за доделување на статус на професионален вложувач, да ги преземе сите соодветни мерки за да утврди дали клиентот ги исполнува условите од член 93 на овој Закон.

(3) Професионалниот вложувач е должен да го извести инвестициското друштво за секоја промена која би можела да влијае на неговата категоризација.

(4) Инвестициското друштво е должно да преземе соодветни мерки за промена на категоризацијата на клиентот ако утврди дека клиентот повеќе не ги исполнува условите предвидени за професионален вложувач.

(5) Инвестициското друштво е должно да има пишани интерни процедури за категоризација на клиентите.

Услуги кои се обезбедуваат на професионалниот вложувач**Член 95**

(1) Обврските на инвестициското друштво во врска со приказ на информации од член 75 став (2) точка (f) на овој Закон не се применуваат на другите услуги кои се извршуваат за професионалниот вложувач, со исклучок на инвестициското советување и услугите за управување со портфолио.

(2) Обврските на инвестициското друштво од член 102 на овој Закон не се применуваат на услугите кои се извршуваат за професионалниот вложувач, освен ако професионалниот вложувач, во електронска или писмена форма, го извести инвестициското друштво дека сака инвестициското друштво да се придржува до тие одредби.

(3) Инвестициското друштво е должно да води евиденција за комуникацијата со клиентите од став (2) на овој член.

ДЕЛ 6
СООДВЕТНОСТ НА ИНВЕСТИЦИСКИТЕ УСЛУГИ
И ФИНАНСИСКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

Проценка на соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти при давање на услугите инвестициско советување или управување со портфолио

Член 96

(1) Инвестициското друштво е должно при давање на услугите за инвестициско советување или управување со портфолио, имајќи ги во предвид природата и обемот на услугата, да процени дали услугата и финансискиот инструмент се соодветни за клиентот, особено дали се во согласност со подготвеноста на клиентот да преземе ризик и со неговата способност да поднесе загуба.

(2) Проценката од став (1) на овој член, мора да ги опфаќа следните критериуми :

1) усогласеност на трансакцијата со инвестициските цели и финансиската состојба на клиентот или потенцијалниот клиент;

2) финансиска способност на клиентот или потенцијалниот клиент да го поднесе ризикот од вложувањето кој произлегува од трансакцијата;

3) знаење и искуство на клиентот или потенцијалниот клиент потребно за разбирање на ризикот поврзан со услугата која му се обезбедува.

(3) Кога инвестициското друштво му обезбедува услуги за инвестициско советување или управување со портфолио на професионален вложувач, има право да претпостави дека клиентот има потребен степен на искуство и знаење од став (2) точка 3) на овој член во врска со производите, трансакциите и услугите за кои е така класифициран. Кога инвестициската услуга се состои од давање на услугата инвестициско советување на професионален вложувач од член 91 на овој закон, инвестициското друштво има право, во смисла на став (2) точка 2) на овој член, да претпостави дека клиентот е финансиски способен да ги поднесе сите ризици поврзани со вложувањето во согласност со инвестициските цели на клиентот.

(4) Инвестициското друштво не смее да му препорача инвестициска услуга или финансиски инструмент на клиентот или потенцијалниот клиент доколку не ги обезбеди податоците од став (2) на овој член.

(5) Доколку при давање на услугата инвестициско советување или управување со портфолио ниту една услуга или финансиски инструмент не се соодветни за клиентот, инвестициското друштво не смее да му препорача или да донесе одлука за тргување во врска со истите.

(6) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува начинот и критериумите врз основа на кои инвестициското друштво ќе ја прави проценката за соодветност на клиентот.

Пакет на услуги

Член 97

Доколку инвестицискиот совет вклучува препорака за пакет на услуги или производи во согласност со член 84 од овој закон, инвестициското друштво обезбедува дека целиот пакет е соодветен за клиентот.

Проценка на соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти

Член 98

(1) При давање на инвестициски услуги кои не претставуваат инвестициско советување или управување со портфолио, инвестициското друштво е должно да ја процени дали тие инвестициските услуги или производи се соодветни за клиентот.

(2) Доколку во понудата или побарувачката е вклучен пакет производи во смислана член 84 од овој закон, проценката од став (1) на овој член мора да се однесува на соодветноста на целиот пакет.

(3) Проценката од став (1) на овој член, инвестициското друштво ја врши врз основа на податоци за знаењето и искуството на клиентот во областа на инвестирањето релевантни за услугата или производот кој се нуди или бара.

(4) За целите на проценката од став (1) на овој член, инвестициското друштво е должно да прибере податоци за знаењето и за искуството на клиентите од областа на инвестирањето, неговата финансиска состојба и инвестициските цели на клиентот.

(5) Доколку инвестициското друштво врз основа на податоците од став (4) на овој член процени дека производот или услугата не се соодветни за клиентот или потенцијалниот клиент, инвестициското друштво може на изрично барање на клиентот или потенцијалниот клиент да му ја даде инвестициската услуга или производ, при што задолжително го предупреди клиентот дека производот или услугата не се соодветни за него.

(6) Доколку клиентот не му ги обезбеди податоците или не обезбедил доволно податоци од став (4) на овој член на инвестициското друштво, инвестициското друштво може на изрично барање на клиентот или потенцијалниот клиент да му ја даде инвестициската услуга на клиентот, а при тоа е должно да го предупреди дека не е во можност да утврди дали производот или услугата се соодветни за него.

(7) Предупредувањето од став (5) и став (6) на овој член, инвестициското друштво може да го даде во писмена форма.

Евиденција за соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти

Член 99

(1) Инвестициското друштво е должно да води евиденција за проценка на соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти која мора да ги содржи најмалку следните податоци:

1) резултатите од проценката на соодветноста;

2) секое предупредување упатено на клиентите во случај кога инвестициската услуга или производ се потенцијално несоодветни за клиентот, како и податок за тоа дали клиентот и покрај предупредувањето барал извршување на услугата и дали друштвото го прифатило истото и

3) секое предупредување упатено на клиентот дека клиентот не обезбедил доволно податоци со цел да се направи проценка на соодветноста, податок за тоа дали клиентот и покрај предупредувањето барал извршување на услугата и дали друштвото го прифатило истото.

Постапување со информациите на клиентите

Член 100

(1) Инвестициското друштво може податоците добиени од клиентите во согласност со членовите 96 и 98 од овој закон, да ги смета за веродостојни, освен во случај кога има сознание дека податоците се застарени, неточни или непотполни.

(2) Инвестициското друштво не смее да го поттикнува клиентот или потенцијалниот клиент на давање на непотполни податоци од член 96 и 98 од овој закон.

Правила за деловно однесување при примање и пренос или извршување на налог за сметка на клиент

Член 101

(1) Инвестициското друштво кое врши прием и пренос или извршување на налог за сметка на клиент со или без помошни услуги, освен давање на кредити и заем во

согласност со член 5 став (2) точка б) од овој закон кои не се состојат од постојните кредитни лимити на заемите, платежните сметки и на нивното соодветност на пречекорување, може да ги врши истите без прибирање податоци или процена од член 98 од овој закон, доколку се исполнети следните услови:

1) услугата се дава исклучиво на барање на клиентот или потенцијалниот клиент;

2) клиентот или потенцијалниот клиент на јасен и недвосмислен начин е известен дека инвестициското друштво нема обврска да ја процени соодветноста на производот или услугата и дека поради тоа клиентот не ужива заштита која во други околности ја обезбедуваат правилата за деловно однесување;

3) инвестициското друштво ефикасно управува со судирот на интереси на начин пропишан со овој Закон;

4) услугата се однесува на некои од следните финансиски инструменти:

а) акции примени за тргување на регулиран пазар во земја-членка на Европската Унија или идентичен пазар во трета земја или на МПТ, доколку се работи за акции на трговско друштво, со исклучок на акции или удели во друштва за колективно инвестирање кои не се отворени инвестициски фондови и акции во кои се вградени деривативни инструменти;

б) обврзници или друг вид на секјуритизиран долг примени за тргување на регулиран пазар во земја-членка на Европската Унија или идентичен пазар во трета земја или на МПТ, со исклучок на обврзници или друг вид секјуритизиран долг во кој се вградени деривативни инструменти или според нивната структура клиентот има потешкотии во разбирање на поврзаните ризици;

в) инструменти на пазарот на пари, исклучувајќи ги оние во кои се вградени деривативни инструменти или според нивната структура клиентот има потешкотии во разбирање на поврзаните ризици;

г) акции или удели во отворени инвестициски фондови, со исклучок на структурирани отворени фондови;

д) структурирани депозити, со исклучок на оние според чијашто структура клиентот има потешкотии во разбирањето на ризикот од принос или трошоците за излез пред нивно доспевање; или

ѓ) други некомплексни финансиски инструменти кои ги исполнуваат следните критериуми:

- не се опфатени со член 3 став (1) точка 14) подточка 4) на овој Закон;

- постојат зголемени можности тој финансиски инструмент да се продаде, откупи или на друг начин да се реализира по цени кои се јавно достапни на учесниците на пазарот и кои се или пазарни цени или цени кои се достапни или потврдени преку систем на вреднување кој е независен од издавачот;

- не вклучуваат никаква стварна или потенцијална обврска за клиентот која ги надминува трошоците на стекнување на инструментот;

- не содржат клаузула, услов или активирачки механизам кои би можеле темелно да ја изменат природата или ризикот на вложување или профилот на исплата, како што се вложувања кои содржат право на претворање на инструментот во друго вложување;

- не вклучуваат експлицитни или имплицитни излезни надоместоци кои го прават вложувањето неликвидно, иако технички постојат зголемени можности тој да се продаде, откупи или на друг начин да се реализира;

- јавно се достапни соодветно целосни информации за неговите карактеристики, кои се лесно разбирливи и му овозможуваат на просечен мал вложувач да донесе информирана одлука за склучување трансакција со наведениот инструмент.

(2) Известувањето од став (1) точка 2) на овој член може да се даде на соодветен образец во писмена форма.

(3) Пазарот од трета земја се смета за идентичен со регулираниот пазар, утврден согласно овој закон доколку се исполнети најмалку следните услови:

1) пазарот подлежи на одобрение за работа и континуиран ефикасен надзор;

2) пазарот има јасни и транспарентни правила во поглед на прием на хартии од вредност на тргување, кои се неограничено преносливи и со кои може да се тргува на правичен, уреден и ефективен начин;

3) издавачот на хартии од вредност подлежи на периодични и континуирани барања за известување, со што се обезбедува повисок степен на заштита на инвеститорите и

4) транспарентноста и интегритетот на пазарот се обезбедуваат преку спречување на злоупотреба на пазарот за тргување врз основа на внатрешни информации и пазарна манипулација.

Извештај на клиентот за извршените услуги

Член 102

(1) Инвестициското друштво е должно на соодветен начин преку траен медиум да го известува клиентот за извршените услуги во роковите кои се определени со договорот од член 90 од овој закон.

(2) Извештајот од став (1) на овој член вклучува, во зависност од видот и сложеноста на финансиските инструменти и видот на услугата, периодична комуникација со клиентот и, доколку е применливо, трошоците поврзани со трансакцијата и услугата извршени за сметка на клиентот.

Изјава за соодветност на инвестициски совет

Член 103

(1) Кога инвестициското друштво извршува услуга на инвестициско советување за мал вложувач, истото е должно на клиентот пред извршување на препорачаната трансакција, на траен медиум да му обезбеди изјава за соодветност на инвестицискиот совет, со образложение на кој начин инвестицискиот совет ги исполнува инвестициските цели и другите карактеристики на малиот вложувач.

(2) Кога договорот за купување или продажба на финансиски инструменти е склучен преку средства за електронска комуникација, а доставувањето на изјава за соодветност не е возможна, истата може да се достави на траен медиум по склучување на трансакцијата, под услов клиентот да се согласил на подоцнежено доставување на изјавата за соодветност и доколку друштвото однапред му дало можност да ја одложи трансакцијата со цел да ја прими изјавата за соодветност.

Периодичен извештај за соодветност

Член 104

Кога инвестициското друштво врши услуга управување со портфолио или кога го известил клиентот дека ќе извршува периодични проценки на соодветноста, периодичниот извештај мора да содржи ажурирана изјава за тоа како одредена инвестиција одговара на карактеристиките, целите и другите обележја на малиот вложувач.

ДЕЛ 7

ИЗВРШУВАЊЕ НА НАЛОЗИ НА КЛИЕНТИ

Квалификуван налогодавач

Член 105

(1) Квалификуван налогодавач претставува налогодавач од став (2) на овој член за чија сметка или со кого инвестициското друштво извршува налози и/или прима и пренесува налози и/или тргува за сопствена сметка и/или извршува помошни активности директно поврзани со тие трансакции.

(2) Квалификуван налогодавач може да биде:

- 1) инвестициско друштво;
- 2) банка (кредитна институција);
- 3) друштво за осигурување;
- 4) друштво за управување со инвестициски фондови за сопствена сметка и за сметка на инвестицискиот фонд;
- 5) друштво за управување со пензиски фондови за сопствена сметка и за сметка на пензискиот фонд;
- 6) други финансиски институции кои подлежат на обврска за добивање одобрение за работа според посебни прописи и чиешто работење е уредено со закон;
- 7) национална влада и јавен орган за управување со јавен долг;
- 8) Народната банка на Република Северна Македонија и други централни банки;
- 9) наднационални институции вклучувајќи но не ограничувајќи се на институции како што се Светска банка, Европска Централна банка, Меѓународен монетарен фонд и слични;

(3) Кога инвестициското друштво врши услуги и активности од став (1) на овој член, истото не е должно да се придржува до правилата за деловно однесување од овој закон во однос на тие услуги и активности освен на членот 75 од овој закон.

(4) Инвестициското друштво е должно во деловниот однос со квалификуваниот налогодавач да постапува професионално и во согласност со правилата на структурата, земајќи ја во предвид природата и предметот на работата на квалификуваниот налогодавач, со него да комуницира на јасен, чесен и фер начин.

Повисок степен на заштита на квалификуван налогодавач

Член 106

(1) Квалификуваниот налогодавач од член 105 став (2) од овој закон може од инвестициското друштво да побара статус на професионален или мал вложувач, во согласност со овој Закон.

(2) При трансакции со друга договорна страна со седиште во Европската Унија или трета земја, инвестициското друштво признава статус на квалификуван налогодавач на другата договорна страна само доколку тоа е пропишано со законодавството на тие земји.

(3) Инвестициското друштво во случајот од став (2) на овој член е должно од другата договорна страна да побара изрична потврда дека се согласува со нејзиниот статус на квалификуван налогодавач.

(4) Согласноста од став (3) на овој член може да биде дадена општо за сите трансакции или за секоја поединечна трансакција.

Давање услуги преку друго инвестициско друштво

Член 107

(1) Инвестициското друштво кое врз основа на договор прима инструкции за извршување на инвестициски услуги или помошни услуги за сметка на клиент од друго инвестициско друштво, може за нивно извршување да ги смета за веродостојни податоците кои му ги доставува другото инвестициско друштво, како и сите препораки и совети во врска со услугите или трансакциите кои клиентот ги примил од другото инвестициско друштво.

(2) Инвестициското друштво кое пренесува инструкции е одговорно за комплетноста и точноста на пренесените податоци, како и за соодветноста на препораките или советите од став (1) на овој член.

(3) Инвестициското друштво кое прима инструкции или налози на клиент преку друго инвестициско друштво е одговорно за извршувањето на услугите или на

трансакциите врз основа на податоците и на препоракиите од став (1) на овој член во согласност со овој Закон.

Правила за постапување по налог на клиент

Член 108

(1) Инвестициско друштво кое извршува налози за сметка на клиент во смисла на овој Закон е должно да пропише и применува постапки и механизми кои овозможуваат навремено, ажурно и точно извршување на налозите на клиентот во однос на налозите на останатите клиенти или интересите за тргување на самото инвестициско друштво.

(2) Постапките и механизмите од став (1) на овој член мора да овозможат извршување на налозите во согласност со времето на прифаќање на налогот од страна на инвестициското друштво за налозите кои според елементите на налогот се споредливи.

(3) Со цел ажурирано и точно извршување на налозите на клиентите, инвестициското друштво е должно при извршување на налогот да ги исполнува условите наведени во овој закон кои се однесуваат на извршување, евидентирање и распределба на налогот.

(4) Инвестициското друштво и релевантните лица во инвестициското друштво не смеат да ги злоупотребуваат податоците во врска со неизвршените налози на клиентите и се должни да преземаат мерки за да се спречи злоупотребата на таквите податоци од страна на релевантните лица.

Постапување со налозите на клиентите

Член 109

(1) Инвестициското друштво при извршување на налозите на клиентите треба да ги обезбеди следните услови:

- а) налозите кои ги извршува за сметка на клиентот се извршуваат без одлагање и навремено и точно се евидентирани и распределени;
- б) ги извршува налозите на клиентите кои имаат исти или слични елементите и се споредливи, според редоследот на прием и прифаќање на тие налози и без одложување, освен доколку карактеристиките на налогот или моменталните услови на пазарот не го дозволуваат тоа или доколку интересите на клиентите налагаат поинакво извршување;
- в) без одлагање го информира малиот вложувач за било каква значајна потешкотија во однос на уредното извршување на налогот во моментот кога друштвото дознава за неа.

(2) Доколку инвестициското друштво е одговорно да го надгледува или организира порамнувањето на реализираниот налог, истото мора да ги преземе сите разумни мерки со цел да осигура дека сите финансиски инструменти или парични средства на клиентот примени за порамнување на извршениот налог, навремено и уредно се доставени на сметката на соодветниот клиент.

Групирање и распределба на налози

Член 110

(1) Инвестициското друштво не смее да извршува налог на клиент или трансакција за сопствена сметка преку групирање со налог на друг клиент, освен доколку се исполнети следните услови:

- а) групирањето на налозите не е на штета на било кој клиент чијшто налог би бил групиран;
- б) секој клиент чијшто налог би бил групиран е известен дека ефектот од групирањето може да му наштети во однос на конкретниот негов налог и
- в) има пропишано и ефективно применува политика за распределба на налози со која се определува начинот на пропорционална распределба на групираниите налози

и трансакции, вклучувајќи го и начинот на кој обемот и цената наведени во налозите ја одредуваат распределбата и постапувањето при делумно извршување на групните налози.

(2) Кога инвестициското друштво групира налог со еден или повеќе налози на други клиенти и кога групниот налог е делумно реализиран, истото е должно поврзаните трансакции да ги распредели во согласност со својата политика за распределба на налози.

Групирање и распределба на трансакции за сопствена сметка

Член 111

(1) Инвестициските друштва кои што имаат групрано налог за сопствена сметка со еден или повеќе налози на клиенти, не смеат да ги распределат поврзаните реализирани трансакции на начин кој е штетен за клиентите.

(2) Кога инвестициското друштво групира налог на клиент со налог за сопствена сметка и групниот налог е делумно извршен, истото е должно да ги распредели поврзаните реализирани трансакции на клиентот кој има приоритет во однос на друштвото.

(3) По исклучок од став (2) на овој член, доколку инвестициското друштво може основано да докаже дека не би можело да го изврши налогот по поповолни услови или воопшто не може да го изврши, може пропорционално да ја распредели трансакцијата за сопствена сметка во согласност со својата политика за распределба на налози од член 110 став (1) точка (в) од овој закон.

(4) Како дел од политиката за распределба на налози од член 110 став (1) точка (в) од овој закон, инвестициското друштво е должно да воспостави процедури со цел да спречи прераспределба на налог за сопствена сметка кој е извршен во комбинација со налози на клиент, на начин кој што е штетен за клиентите.

Извршување лимитиран налог на клиент

Член 112

(1) Лимитиран налог во смисла на овој Закон претставува налог за купување или продавање на одредена количина на финансиски инструменти по цена наведена во налогот.

(2) Доколку лимитираниот налог на клиентот за купување или продавање акции кои се примени на регулиран пазар или со кои се тргува на место за тргување според условите на пазарот не може веднаш да се изврши, инвестициското друштво е должно да преземе мерки за најбрзо можно извршување на тој налог, освен доколку клиентот изречно не дал друга инструкција.

(3) Обврската од став (2) на овој член се смета дека е исполнета со внесување на лимитираниот налог на клиентот во системот за тргување на регулиран пазар или МПТ.

(4) Комисијата може да го ослободи инвестициското друштво од обврската за објавување на внесување на лимитираниот налог на клиентот во системот за тргување на регулиран пазар или МПТ доколку истиот ја надминува вообичаената големина за тој пазар согласно Ослободувањата за сопственичките инструменти од Глава VI на овој Закон.

(5) Пазарниот оператор ја утврдува вообичаената големина на налозите најмалку еднаш годишно.

Извршување на налог во најдобар интерес за клиентот

Член 113

(1) Инвестициското друштво е должно при извршувањето на налозите на клиентите да ги преземе сите неопходни мерки за нивно извршување во најдобар инте-

рес за клиентите, имајќи ги во предвид цената, трошоците, брзината, веројатноста за извршување и порамнување, големината и видот на налогот или било кој друг фактор кој е релевантен за извршување на налогот.

(2) Во случај кога клиентот дава конкретна инструкција, инвестициското друштво е должно да го изврши налогот на клиентот според дадената инструкција.

(3) Кога налогот може да се изврши на повеќе места за тргување според листата на местата за тргување во политиката за извршување на налози од член 116 став (9) точка б) на овој Закон, а со цел постапување во најдобар интерес за клиентот, инвестициското друштво е должно да изврши проценка и споредба на резултатите што би се постигнале со извршување на налогот на клиентот на секое од можните места за тргување, имајќи ги предвид и сопствените провизии и трошоци за извршување на налози на секое од тие места за тргување.

(4) Инвестициското друштво не смее да прима никакви надоместоци, попусти или непарична корист за насочување на налозите на клиентите на одредено место за тргување или место за извршување на налозите.

Критериуми за извршување на налози во најдобар интерес за клиентот

Член 114

(1) При извршување на налозите на клиентите, инвестициското друштво треба да ги земе предвид следните критериуми за одредување на важноста на факторите од член 113 став (1) на овој Закон:

а) карактеристиките на клиентот, вклучувајќи ја и категоризацијата на клиентот како мал или професионален;

б) карактеристиките на налогот на клиентот, вклучувајќи и дали налогот вклучува трансакции финансирани со хартии од вредност;

в) карактеристиките на финансиските инструменти коишто се предмет на тој налог;

г) карактеристиките на местата за тргување на коишто би се реализирал налогот.

(2) Се смета дека инвестициското друштво ја исполнило обврската од член 113 став (1) на овој Закон за преземање на сите неопходни мерки за извршување на налозите во најдобар интерес на клиентот до степен до кој го извршува налогот или посебните карактеристики на налогот почитувајќи ги посебните инструкции на клиентот кои се однесуваат на налогот или на посебните карактеристики на налогот.

(3) Инвестициското друштво не смее да ги утврди или пресмета своите надоместоци на начин кој ќе ги дискриминира местата на тргување.

(4) При извршување на налозите на клиентите или донесување на одлука за тргување со финансиски инструменти кои се тргуваат надвор од места за тргување, вклучувајќи нестандардизирани производи, инвестициското друштво ја проверува фер вредноста на цената предложена на клиентот, преку прибирање на пазарни податоци користени за проценка на цената на таквиот производ и по потреба, преку споредување со слични или споредливи производи.

Извршување на налози на мали вложувачи

Член 115

(1) Кога инвестициското друштво извршува налози на мал вложувач, најдобриот интерес за клиентот се утврдува во однос на вкупните трошоци на трансакцијата.

(2) Вкупните трошоци на трансакцијата во смисла на став (1) на овој член ја опфаќаат цената на финансискиот инструмент и сите трошоци директно поврзани со извршувањето на налогот, вклучувајќи го надоместокот на местото на тргување, надоместокот за утврдување и

порамнување на трансакцијата и сите останати надоместоци кои се плаќаат на трети лица кои се вклучени во извршување на налозите.

(3) Инвестициското друштво е должно малиот вложувач да го предупреди за тоа дека во случај на конкретни инструкции од страна на клиентот, инвестициското друштво го извршува налогот во согласност со член 114 став (2) на овој закон и дека реализацијата на таквиот налог не е во согласност со неговата политика за извршување на налози.

Политика за извршување на налози

Член 116

(1) Инвестициското друштво е должно да воспостави и да применува политика за извршување на налози која му овозможува постапување во најдобар интерес при извршување на налог на клиент во согласност со член 113 на овој Закон.

(2) Политиката за извршување на налози задолжително ги содржи најмалку следните елементи:

а) проценка на факторите за извршување на налози во најдобар интерес на клиентот од член 113 од овој закон, која што ја определува инвестициското друштво, во согласност со критериумите наведени во член 101 од овој закон или за проценот преку кој инвестициското друштво ја оценува важноста на тие фактори;

б) листа на места за тргување на кои инвестициското друштво преземајќи ги сите неопходни чекори ќе обезбеди извршување на налозите на клиентите во нивен најдобар интерес, притоа дефинирајќи кое место за тргување ќе биде користено за одредена класа на финансиски инструменти, за налози на мали вложувачи, за налози на професионални вложувачи и за трансакции финансирани со хартии од вредност;

в) листа на фактори кои се користат за определување на местото за тргување вклучувајќи и квалитативни фактори како што се: системи за порамнување, системи за прекин на тргувањето, предвидени активности или било кои други релевантни елементи, како и важноста на секој од факторите;

г) на кој начин факторите за извршување како што се цена, трошоци, брзина, веројатност за извршување и било кои други релевантни фактори се земаат предвид при постапување во најдобар интерес за клиентот;

д) јасно предупредување дека било кои специфични инструкции од клиентот може да го спречат инвестициското друштво да преземе мерки коишто се креирани и имплементирани во рамки на неговата политика за извршување на налози со цел постигнување на најдобар можен интерес на клиентот при извршување на налозите во однос на елементите опфатени со тие инструкции.

(3) Информациите за политиката за извршување на налози мора да се прилагодат во зависност од видот на финансиски инструменти и видот на инвестициската услуга која се дава.

(4) Политиката за извршување на налози ги вклучува најмалку оние места за тргување кои на инвестициското друштво му овозможуваат на конзистентна основа да постапува во најдобар интерес на клиентот при извршувањето на налозите на клиентите.

(5) Инвестициското друштво е должно на клиентот да му обезбеди соодветни информации за политиката за извршување на налози во согласност со став (3) на овој член, кои треба да содржат јасно, доволно детално и лесно разбирливо објаснување за начинот на извршување на налозите на клиентот од страна на инвестициското друштво.

(6) Инвестициското друштво е должно пред давање на услугата да добие претходна согласност од клиентот за неговата политика за извршување на налози.

(7) Инвестициското друштво е должно, најмалку еднаш годишно или при значајна промена на критериумите за извршување на налози, кои влијаат на способноста на инвестициското друштво континуирано да ги извршува налозите во најдобар интерес на клиентот со користење на местата на тргување наведени во неговата политика за извршување на налози, да ја проценува политиката за извршување воспоставена во согласност со овој член, како и неговите механизми за извршување на налози.

(8) Значајна промена е настан што може да има влијание врз факторите кои влијаат на извршувањето на налозите во најдобар интерес на клиентот, вклучувајќи ги цената, трошоците, брзината, веројатноста за извршување, порамнувањето, големината и видот на налогот или било кој друг фактор релевантен за извршување на налогот

(9) Инвестициското друштво на својата интернет страница ја објавува листата на фактори кои се користат за да се определат местото на извршување, како и листата на местата на тргување на налозите.

(10) Доколку инвестициското друштво ги повикува клиентите да изберат место за тргување, истото е должно да обезбеди фер и јасни информации кои не доведуваат во заблуда, со цел да го спречат клиентот да избере едно место за тргување, наместо друго место за тргување, исклучиво потпирајќи се на ценовната политика која ја применува инвестициското друштво.

(11) Инвестициското друштво е должно единствено да прима плаќања од трети страни кои се во согласност со член 80 од овој закон и е должно да ги информира клиентите за сите стимулации коишто друштвото може да ги прима од местата за тргување. Информацијата ги вклучува сите надоместоци што друштвото ги наплаќа од сите други договорни страни вклучени во трансакцијата и доколку надоместоците варираат во зависност од клиентот, истата треба да ги потенцира и максималните надоместоци или опсегот на надоместоците што може да се наплатат.

(12) Кога инвестициското друштво наплаќа надоместоци од повеќе од еден клиент во трансакцијата, во согласност со член 80 од овој закон, истото е должно да ги информира неговите клиенти за вредноста на било какви парични или непарични стимулации примени од друштвото.

Редовна проценка и известување на клиентите

Член 117

(1) Инвестициското друштво е должно да ја следи ефикасноста на своите механизми и политиката за извршување на налози на клиенти, со цел утврдување и отстранување на можните недостатоци.

(2) Инвестициското друштво е должно да врши редовна проценка дали местата за тргување вклучени во политиката за извршување на налози овозможуваат постигнување на најдобар интерес за клиентот или е потребно да се извршат промени во нивните договори за извршување.

(3) Инвестициското друштво е должно да ги известува клиентите со кои има континуиран деловен однос за сите значајни промени во своите механизми и политики за извршување на налозите на клиентите на начин утврден во член 116 став (4) на овој Закон.

(4) Инвестициското друштво е должно на барање на клиентот да му обезбеди податоци од кои е видно дека налогот е извршен во согласност со политиката за извршување на налози.

ДЕЛ 8
ПАЗАРНИ ПОСРЕДНИЦИ

Врзан застапник

Член 118

(1) Инвестициското друштво може да именува врзан застапник кој дејствува во име и за сметка на инвестициското друштво.

(2) Врзаниот застапник од став (1) на овој член за сметка на инвестициското друштво ги врши следниве активности:

1) промотивни активности поврзани со услугите на инвестициското друштво;

2) нуди услуги на потенцијалните клиенти на инвестициското друштво;

3) прима и пренесува налози на клиенти или потенцијални клиенти на инвестициското друштво;

4) нуди финансиски инструменти;

5) дава совети во врска со финансиските инструменти и услуги што ги нуди инвестициското друштво.

(3) Врзаниот застапник не смее да чува и да располага со парични средства и/или финансиски инструменти на клиентите или на потенцијалните клиенти на инвестициското друштво.

(4) Врзаниот застапник може да ги извршува активностите од став (2) на овој член само за едно инвестициско друштво.

(5) Кога работите од став (2) на овој член за сметка на едно инвестициско друштво ги извршуваат лицата од член 6 од овој закон, тие не се сметаат за врзани застапници, туку на нив на соодветен начин се применуваат од член 107 од овој закон.

Обврски на инвестициските друштва

Член 119

(1) Инвестициското друштво е целосно и безусловно одговорно за работењето на врзаниот застапник.

(2) Инвестициското друштво склучува договор за ангажирање на врзаниот застапник, во кој е наведена обврската дека врзаниот застапник при извршување на своите активности на клиентите и/или на потенцијалните клиенти мора да ги информира во кое својство настапува и кое инвестициско друштво го претставува.

(3) Кога инвестициското друштво ќе назначи врзан застапник, друштвото е должно:

1) во рамки на системот за внатрешна контрола да се осигура дека врзаниот застапник се придржува кон одредбите од овој закон при извршување на активностите од член 118 став (2) од овој закон;

2) да се осигура дека врзаниот застапник пред стапување во однос со клиентот и/или потенцијалниот клиент за извршување на активностите пропишани со член 118 став (2) од овој закон, на јасен и недвосмислен начин го информира клиентот во кое својство и за сметка на кое инвестициско друштво настапува и

3) да преземе соодветни мерки со цел да се избегне можноста работите кои врзаниот застапник ги извршува, а на кои не се применува овој закон, негативно да влијаат врз неговата работа како врзан застапник за инвестициското друштво.

Услови за назначување на врзан застапник

Член 120

(1) Врзан застапник согласно член 118 став (1) од овој закон може да биде физичко или правно лице со седиште во Република Северна Македонија кое има добра репутација и углед и соодветно општо, деловно и стручно познавање потребно да им ги овозможи сите потребни податоци за услугите кои се нудат на клиентите и/или на потенцијалните клиенти.

(2) Физичко лице ги исполнува условите од став 1 на овој член за извршување на работите од член 118 на овој Закон, доколку ги има соодветните квалификации од член 86 од овој закон и од Правилникот од член 88 од овој закон.

(3) Правно лице ги исполнува условите од став 1 на овој член за извршување на работите од член 118 на овој Закон, ако физичките лица кои ги извршуваат работите од член 118 став (2) од овој закон ги имаат соодветните квалификации од член 86 од овој закон и од Правилникот од член 88 од овој закон.

(4) За назначувањето на врзаниот застапник инвестициското друштво е должно до Комисијата да поднесе барање за добивање одобрение за работа на врзан застапник. Со барањето за добивање одобрение за работа на врзан застапник се поднесува и барање за запишување во регистарот на врзани застапници.

(5) Кон барањето од став (4) на овој член, инвестициското друштво е должно да достави докази за исполнување на условите на овој член и список на физички лица кои ќе ги извршуваат активностите од член 118 став (2) од овој закон.

(6) Комисијата со решение одлучува по поднесените барања од став (4) на овој член во рок од 30 дена по поднесени комплетни барања.

(7) Доколку лицето за кое е поднесено барање за добивање одобрение за работа на врзан застапник не ги исполнува условите на овој член, Комисијата носи решение за одбивање на барањата од став (4) на овој член.

(8) Комисијата со Правилник подетално ќе ги пропише критериумите за исполнување на условите на овој член, роковите и содржината на барањата од став (4) на овој член и начинот на водење на Регистарот на врзани застапници од член 121 од овој закон.

Регистар на врзани застапници

Член 121

(1) Комисијата води и редовно ажурира регистар на врзани застапници во Република Северна Македонија и го објавува на својата веб-страница.

(2) Регистарот на врзани застапници од став (1) на овој член е јавен и ги содржи најмалку следниве податоци:

1) име и презиме, односно назив и седиште на врзаниот застапник;

2) податоци за инвестициското друштво за чија сметка врзаниот застапник извршува активности;

3) наведување на активностите од член 118 од овој закон кои врзаниот застапник ги извршува за сметка на инвестициското друштво.

(3) Комисијата го запишува врзаниот застапник во регистарот од став (2) на овој член, по донесување на решението за одобрување на барањето за што го известува инвестициското друштво.

(4) Врзаните застапници може да почнат да ги извршуваат своите активности согласно овој Закон по уписот во регистарот од став (2) на овој член.

(5) Инвестициското друштво е должно да ја известува Комисијата за раскинување на договорот од член 119 став (2) од овој закон.

Рекламирање на инвестициски друштва

Член 122

(1) Инвестициско друштво може да објавува рекламен материјал во електронски и во печатени медиуми за услугите и активностите кои ги извршува.

(2) Инвестициското друштво не смее да објавува рекламен материјал чија содржина погрешно ги наведува инвеститорите во однос на правата и ризиците што произлегуваат од финансиските инструменти или впуштањето во трансакции со финансиски инструменти.

(3) Инвестициското друштво е одговорно за содржината на објавениот рекламен материјал и истиот е должен да го чува во рамки на својата евиденција.

Инвестициски советник

Член 123

(1) Услуги поврзани со инвестициско советување на клиентите може да вршат само овластени инвестициски советници, кои имаат положено стручен испит за вршење на инвестициско советување.

Барање за одобрение за работење на инвестициски советник и водење на регистар

Член 124

(1) Барање за издавање на одобрение за работење на инвестициски советник може да поднесе физичко лице кое ги исполнува следниве услови:

- вработено е во инвестициско друштво, банка (кредитна институција), пазарен оператор, овластен депозитар или во друштво за управување со фондови;
- има положено стручен испит за вршење на инвестициско советување од Комисијата;
- има најмалку три години работно искуство од областа на финансиите;
- поседува добра репутација.

(2) Барањето од ставот (1) на овој член задолжително содржи информации и докази за:

- 1) идентитетот на подносителот на барањето;
  - 2) кривични постапки и изречени казни како и за изречени прекршоци, казни или забрани додека траат правните последици од делата и
  - 3) доказ за уплатен надомест за Комисијата.
- (3) Документот со кој се докажува исполнетоста на условот од став (1) алинеја 2 на овој член се обезбедува од евиденцијата на Комисијата.

(4) Комисијата донесува решение за барањето од ставот (1) на овој член во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетно барање до Комисијата.

(5) Комисијата издава одобрение за работење на инвестициски советник по утврдување дека се исполнети условите од ставот (1) на овој член.

(6) Комисијата може да го одбие барањето за издавање на одобрение за работење на инвестициски советник доколку оцени дека постојат оправдани причини за тоа врз основа на критериумите од став (1) на овој член или доколку врз основа на доставената документација, Комисијата не може да утврди дека се исполнети условите од став (1) на овој член.

(7) Комисијата води регистар за сите инвестициски советници кој е достапен за јавноста преку нејзината веб-страница.

(8) Комисијата ги пропишува формата и содржината на барањето и потребната документација за добивање на одобрение за работење на инвестициски советник.

Обновување на одобрението за работа на инвестициски советник

Член 125

(1) Инвестициски советник е должен да го обновува одобрението за работа секоја петта година.

(2) Заради континуитет во работењето инвестициски советник поднесува барање до Комисијата за обновување на одобрението за работење најдоцна два месеца пред истекот на рокот од ставот (1) на овој член.

(3) Кон барањето од став (2) на овој член се приложуваат информациите и доказите од член 124 став (2) на овој закон.

(4) Комисијата е должна по барањето за обновување на одобрение за работење на инвестициски советник да одлучи во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетно барање до Комисијата.

(5) При одлучување по барањето за обновување на одобрение за работење на инвестициски советник, Комисијата го цени исполнувањето на условите од член 124 на овој Закон и поведението на подносителот на барањето.

(6) Комисијата може да го одбие барањето за обновување на одобрението за работење на инвестициски советник доколку оцени дека постојат оправдани причини за тоа врз основа на критериумите од член 124 став (1) на овој Закон или доколку врз основа на доставената документација, Комисијата не може да утврди дека се исполнети условите од член 124 став (1) на овој Закон.

(7) Комисијата со правилник ја пропишува формата и содржината на барањето за обновување на одобрение за работење на инвестициски советник, потребната документација и постапката за обновување на одобрение то за работење на инвестициски советник.

Овластени брокери

Член 126

(1) Услугите поврзани со извршувањето на налозите на клиентите и информирањето на клиентите за купување или продавање на хартии од вредност кое не претставува инвестициско советување во инвестициско друштво можат да ги вршат само овластени брокери (во натамошниот текст: брокери) кои имаат положено испит за работење со хартии од вредност.

Барање на одобрение за работење на брокер

Член 127

(1) Барање за издавање на одобрение за работење на брокер може да поднесе физичко лице кое ги исполнува следниве услови:

- е вработено во инвестициско друштво, банка (кредитна институција), пазарен оператор или овластен депозитар;
- има положено стручен испит за работење со хартии од вредност од Комисијата;
- поседува добра репутација.

(2) Барањето од ставот (1) на овој член задолжително содржи информации и докази за:

- 1) идентитетот на подносителот на барањето;
- 2) кривични постапки и изречени казни како и за изречени прекршоци, казни или забрани додека траат правните последици од осудата и
- 3) доказ за уплатен надомест за Комисијата.

(3) Документот за исполнетоста на условот од став (1) алинеја 2 на овој член се обезбедува од евиденцијата на Комисијата.

(4) Комисијата одлучува за барањето од ставот (1) на овој член во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетно барање до Комисијата.

(5) Комисијата дава одобрение за работење на брокер по утврдување дека се исполнети условите од ставот (1) на овој член.

(6) Комисијата може да го одбие барањето за издавање на одобрение за работење на брокер доколку оцени дека постојат оправдани причини за тоа врз основа на критериумите од став (1) на овој член или доколку врз основа на доставената документација, Комисијата не може да утврди дека се исполнети условите од став (1) на овој член.

(7) Комисијата води регистар за сите брокери кој е достапен за јавноста преку нејзината веб-страница.

(8) Комисијата ја пропишува формата и содржината на барањето како и потребната документација за добивање на одобрение за работење на брокер.

Обновување на одобрение за работење на брокер**Член 128**

(1) Брокерот е должен да го обновува своето одобрение секоја петта година.

(2) Заради континуитетот во работењето брокерот поднесува барање до Комисијата за обновување на одобрението за работење најдоцна два месеца пред истекот на рокот од ставот (1) на овој член.

(3) Кон барањето од став (2) на овој член се приложуваат информациите и доказите од член 127 став (2) на овој закон.

(4) Комисијата е должна по барањето за обновување на одобрение за работење на брокер да одлучи во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетно барање до Комисијата.

(5) При одлучување по барањето за обновување на одобрението за работење на брокер, Комисијата го цени исполнувањето на условите од член 127 на овој Закон и поведението на подносителот на барањето.

(6) Комисијата може да го одбие барањето за обновување на одобрението за работење на брокер доколку оцени дека постојат оправдани причини за тоа врз основа на критериумите од член 127 став (1) на овој Закон или доколку врз основа на доставената документација, Комисијата не може да утврди дека се исполнети условите од член 127 став (1) на овој Закон.

(7) Комисијата со Правилник ја пропишува формата и содржината на барањето за обновување на одобрение за работење на брокер, потребната документација и постапката за обновување на одобрението за работење на брокер.

ПОДГЛАВА 8**НАДЗОР НАД ИЗВРШУВАЊЕТО НА ИНВЕСТИЦИСКИ УСЛУГИ И АКТИВНОСТИ****Надзор и основни цели на надзорот****Член 129**

(1) Надзорот над примената и спроведувањето на оваа глава и соодветните подзаконски акти го спроведува Комисијата на начин и во согласност со одредбите од оваа подглава и Глава XII од овој закон.

(2) Субјекти на надзор во смисла на оваа подглава се лицата од член 442 од овој закон.

Предмет и опсег на надзор над инвестициските друштва со седиште во Република Северна Македонија**Член 130**

(1) Комисијата врши надзор над целокупното работење на инвестициските друштва со седиште во Република Северна Македонија.

(2) При извршувањето на надзорот над инвестициските друштва, Комисијата особено:

1) ги проверува организациските услови, стратегии, политики и постапки кои инвестициското друштво е должно да ги воспостави и континуирано да ги одржува во насока на усогласување на своето работење со одредбите од овој закон и други релевантни прописи;

2) проверува дали инвестициското друштво при извршувањето на инвестициските услуги и активности постапува во најдобар интерес на клиентите и во согласност со правилата на професијата како што е уредено во Подглава 7 од оваа глава;

3) земајќи ги во предвид големината, профилот на ризичност и деловниот модел на инвестициското друштво, до степен до кој тоа е релевантно и потребно, ги проверува аранжманите, стратегиите, постапките и механизмите кои ги спроведуваат инвестициските друштва, и заради усогласување со одредбите за правилно управување и покривање на ризиците ги оценува, кога е тоа применливо:

а) ризиците од член 31 од овој закон;

б) географската изложеноста на инвестициското друштво;

в) деловниот модел на инвестициското друштво;

г) ризик за сигурност на инвестициските друштва и информациските системи за да се гарантира доверливост, интегритет и достапност на нивните постапки, податоци и имотот;

д) изложеноста на инвестициското друштво на капиталниот ризик кој произлегува од активностите кои се евидентирани во книгата на позиции со кои не се тргува;

е) системот на управување со инвестициското друштво и способноста на членовите на органите да ги извршуваат своите обврски;

е) проверува дали инвестициското друштво ги спроведува обврските за спречување перење пари и финансирање тероризам.

(3) Врз основа на проверката и оценката од став (2) на овој член, Комисијата утврдува дали инвестициското друштво работи во согласност со овој Закон и другите релевантни прописи, односно дали има воспоставено соодветна организациска поставеност, стратегии, политики и постапки, стабилен систем на управување, сопствените средства кои обезбедуваат соодветен состав на управување и покривање на ризиците на кои тоа е изложено или би можело да биде изложено во текот на своето работење, како и постапувањето на инвестициското друштво во најдобар интерес на клиентите при извршувањето на своите услуги.

(4) Комисијата при извршувањето на своите надзорни овластувања над инвестициските друштва согласно оваа Подглава, ќе го разгледа можното влијание на своите одлуки врз стабилноста на финансискиот систем во Република Северна Македонија, а посебно во вонредни околности, врз основа на расположливи податоци за релевантниот период.

(5) При вршењето на надзорот согласно своите надлежности Комисијата може да бара доставување на сите информации кои се потребни за спроведување на надзорот над инвестициските друштва, вклучително и информациите кои за потребите на надзорот и поврзаните лица статистички потреби се доставуваат во редовен временски интервал и во одредена форма од следниве лица:

1) инвестициски друштва кои работат во Република Северна Македонија,

2) лица на кои субјектот од точка 1) од овој став ги пренеле своите оперативни функции или активности;

3) вработените лица во субјектите од точка 1) и 2) на овој став.

(6) Комисијата може да ги спроведе сите потребни надзорни активности над лицата од став (5) на овој член, вклучувајќи:

1) да бара доставување на документација од лицата од став (5) на овој член;

2) да ги прегледува деловните книги и евиденција на лицата од став (5) на овој член, како и да направи копии или да земе извадоци од тие деловни книги и евиденција;

3) да добие писмени или усни појаснувања од лицата од став (5) на овој член или од нивните претставници, односно вработени;

4) да спроведе разговор со било кое друго релевантно лице за потребите на прибирањето информации кои се однесуваат на предметот на надзор.

(7) За целите на надзорот од став (2) точка 3) на овој член, Комисијата ќе ја земе предвид околноста за тоа дали инвестициското друштво има осигурување од професионална одговорност.

(8) Комисијата ги определува зачестеноста и интензитетот на надзорот и оценување на условите од став (2) на овој член, земајќи ги предвид големината, природата, опсегот и сложеноста на работите на инвестициското друштво и неговото системско значење, а притоа земајќи го предвид начелото на пропорционалност.

(9) Комисијата ќе спроведе контрола и оценување на условите од став (2) на овој член кај инвестициско друштво кое ги исполнува условите член 46 од овој закон, само доколку утврди дека тоа е потребно согласно големината, природата, опсегот и сложеноста на работите на инвестициското друштво, при што посебно ќе ја земе предвид примената на одредбите од овој закон кои се однесуваат на заштитата на имотот на клиентите.

(10) Инвестициското друштво е должно на Комисијата да ѝ ги достави сите информации потребни за оценка на усогласеноста на друштвото со овој закон и со член 45 од овој закон.

(11) За целите на надзорот инвестициското друштво е должно на Комисијата да ѝ овозможи пристап во дневниот ред, записникот и поврзаната документација од состанокот на органите на друштвото, ако е применливо, како и резултатите од интерните и екстерните оценки на успешноста на управата.

Предмет и опсег на надзор над останатите субјекти на надзор со седиште во Република Северна Македонија

Член 131

(1) Комисијата спроведува надзор над работењето во обем кој е потребен за проверка на постапување согласно одредбите од овој закон и другите релевантни прописи на следните субјекти:

1) банка (кредитна институција) со седиште во Република Северна Македонија во доменот на работењето кој се однесува на инвестициски услуги и активности и други работи и обврски кои банките (кредитните институции) ги имаат согласно овој закон;

2) друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови со седиште во Република Северна Македонија во доменот на работењето кој се однесува на инвестициски услуги и активности и други работи и обврски кои друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови ги имаат согласно овој закон.

(2) Комисијата по спроведениот надзор од став (1) на овој член на субјектот на надзор може да му изрече некоја од надзорните мерки од член 135 од овој закон.

(3) Доколку е применливо, за надзорните мерки од став (2) на овој член Комисијата го известува соодветниот надлежен надзорен орган.

Предмет и опсег на надзор над врзаниите застапници

Член 132

(1) Комисијата е надлежна за спроведување на надзорот над врзаниот застапник на инвестициското друштво кој е запишан во регистарот од член 121 од овој закон, до степен и опсег како над инвестициското друштво.

(2) Кога Комисијата спроведува надзор над врзаниот застапник на инвестициското друштво, инвестициското друштво или банката (кредитната институција) која го именувала е должна на Комисијата да ѝ ги обезбеди сите податоци и информации потребни за надзорот.

(3) Кога ќе се утврди дека врзаниот застапник поастапува спротивно на овој закон, Комисијата преземе соодветни надзорни мерки од член 135 од овој закон спрема инвестициското друштво кое го овластило врзаниот застапник, вклучително и наложување да го раскине договорниот однос со врзаниот застапник.

Предмет и опсег на надзор над други лица

Член 133

(1) Комисијата врши надзор над лицата за кои постои основано сомнение дека на територијата на Република Северна Македонија, спротивно на член 6 од овој закон ги вршат инвестициските услуги и активности од член 5 став (1) на овој закон или ако постои основано сомнение дека извршува работи кои согласно овој Закон смее да ги извршува само врзан застапник, вклучително и лицата кои ги користат исклучоците од член 4 од овој Закон.

(2) Со цел утврдување на фактите и околностите од став (1) на овој член кои се потребни за извршувањето на своите овластувања, Комисијата ги презема сите потребни активности како што е предвидено со член 444 на овој закон.

(3) Кога ќе утврди дека лицата од став (1) на овој член спротивно на забраната вршат инвестициски услуги и активности, не ги исполнуваат условите за примена на исклучоците од член 4 на овој Закон или вршат работи кои смее да ги извршува само врзан застапник, а не е запишан во Регистарот од член 121 од овој закон, Комисијата може со решение да им наложи престанок, односно забрана за извршување на тие услуги.

(4) Решението од став (3) на овој член Комисијата може јавно да го објави согласно одредбите од Глава XII од овој закон.

План за надзор

Член 134

(1) Во врска со надзорот од оваа Подглава, претседателот на Комисијата донесува годишен план за надзор кој го содржи најмалку следново:

1) Назначување на начинот на кој Комисијата ќе го извршува надзорот и распоредување на своите ресурси;

2) Називите на инвестициските друштва за кои се планира засилен надзор и мерките кои ќе се преземат во согласност со став (2) на овој член;

3) План за непосреден надзор во просториите на друштвото.

(2) Кога врз основа на проценките и проверките од член 130 од овој Закон смета дека е потребно, Комисијата без оглед на донесениот план за надзор, може:

1) да го зголеми бројот или зачестеноста на непосредниот надзор во инвестициските друштва, вклучувајќи и дополнителни или зачестени проверки на оперативните, стратешките или на деловните планови на друштвата и тематски надзори за следење на специфичните ризици за кои е веројатно дека ќе се остварат;

2) да воспостави континуирано присуство на Комисијата во инвестициското друштво.

(3) При утврдувањето на зачестеноста и на интензитетот на извршување на надзорот за поединечен субјект на надзор, Комисијата се раководи од начелото на пропорционалност, земајќи ги предвид големината, влијанието и значењето на субјектот кој е предмет на надзор, показателите за неговото работење, како и природата видот, опсегот и сложеноста на услугите и на активностите кои ги врши и степенот на иновација на производите и услуги кои ги нуди на клиентите.

Надзорни мерки на Комисијата

Член 135

(1) Комисијата може со решение да му изрече на инвестициско друштво кое е предмет на надзор, во согласност со овој закон, една или повеќе надзорни мерки, кои со оглед на околностите и во согласност со член 455 на овој Закон мора да бидат ефективни и пропорционални:

1) опомена, вклучувајќи јавна опомена на инвестициско друштво, и доколку е соодветно, на член на органот на управување или член на органот на надзор;

2) отстранување на утврдени неправилности и незаконитости;

3) привремена забрана за извршување на услуги и/или активности, односно на правното или на физичкото лице да му се забрани извршување на деловни активности;

4) привремена или трајна забрана за дејствување или однесување во спротивност со овој Закон;

5) привремена забрана за чување и/или располагање со финансиските инструменти и/или паричните средства на клиентите;

6) одземање на одобрението за работа за сите или одделни услуги или активности во согласност со член 13 од овој Закон;

7) привремена забрана за извршување на функции во инвестициското друштво, на членот на органот на управување или друго физичко лице кое се смета за одговорно;

8) да суспендира промоција и продажба на финансиски инструменти, структурирани депозити и инвестициски производи;

9) да побара разрешување на член на орган на управување и орган на надзор на инвестициското друштво;

10) други соодветни мерки со цел инвестициското друштво да го усогласи своето работење или постапување со одредбите на овој Закон и подзаконските акти, вклучувајќи задолжување за преземање на работи или престанок на вршење на работи кои не се во согласност со овој Закон или подзаконските акти;

11) замрзнување на средствата на сметките на инвестициските друштва во банка или во друга институција во рок од 15 дена.

(2) Комисијата може јавно да ги објави изречените надзорни мерки од став (1) на овој член.

(3) Комисијата може по донесувањето на решението за изрекување на надзорна мерка да спроведе повторен надзор во обем потребен за утврдување дали инвестициското друштво кое е предмет на надзор постапило или постапува во согласност со изречените надзорни мерки.

(4) Комисијата може да донесе привремени мерки од став (1) на овој член за период кој не може да биде подолг од 18 месеци.

(5) Мерките од став (1) на овој член Комисијата е овластена да ги изрече и во случај на утврдување на прекршувања на одредбите од Законот за спречување перенје пари и финансирање тероризам.

Опомена

Член 136

(1) Комисијата може да му изрече писмена опомена на инвестициското друштво, доколку при надзорот се утврдат незаконитости и/или неправилности, чии природата и обем немаат значајно влијание и последици на работењето на инвестициското друштво.

(2) Комисијата може да му изрече опомена на инвестициското друштво и во случај кога во текот на надзорот се утврдени незаконитости и неправилности за кои би се изречла надзорна мерка отстранување на утврдени неправилности и незаконитости, а кои инвестициското друштво ги отстранило до донесување на решението.

(3) Опомената може да содржи и задолжување за органот на управување на инвестициското друштво за отстранување на утврдени незаконитости или неправилности и рокови за постапување по задолжувањето, како и динамика на известување на Комисијата за преземените мерки и активности.

(4) Доколку инвестициското друштво не ја отстрани незаконитоста или неправилноста во рокот од став (3) на овој член, Комисијата може да изрече надзорна мерка од член 135 за која смета дека е целесходна.

Отстранување на незаконитости и/или неправилности

Член 137

(1) Доколку при надзорот се утврдат незаконитости и/или неправилности кои е потребно да бидат отстранети, Комисијата со решение ќе го задолжи инвестициското друштво да преземе мерки за отстранување на незаконитостите и на неправилностите и/или, доколку тоа е применливо, ќе го задолжи да престане да постапува на начин кој претставува повреда на одредбите на овој Закон и/или подзаконските акти.

(2) Комисијата во решението од став (1) на овој член ќе определи рок во кој инвестициското друштво е должно да ги отстрани утврдените незаконитости и/или неправилности и рок во кој е должно да достави извештај за преземените мерки.

(3) Инвестициското друштво е должно во прилог на извештајот за преземени мерки од став (2) на овој член да достави документација и други докази со која се докажува постапувањето на инвестициското друштво по решението од став (1) на овој член.

(4) Доколку извештајот од став (2) на овој член не е целосен или од приложената документација и докази не може да се утврди дека инвестициското друштво постапило во согласност со решението од став (1) на овој член, Комисијата, во зависност од околностите, ќе го задолжи да го дополни извештајот во определен рок или ќе му изрече друга соодветна мерка согласно став (6) на овој член.

(5) Комисијата може со решението од став (1) на овој член да го задолжи инвестициското друштво кон извештајот од став (2) на овој член да достави и мислење на овластен ревизор, доколку утврдените незаконитости и/или неправилности се однесуваат на водење на деловните книги и другата деловна документација или на други битни повреди на овој Закон и/или подзаконските акти.

(6) Комисијата може да му изрече други соодветни надзорни мерки од член 135 на инвестициското друштво доколку инвестициското друштво не постапило по решението од став (1) на овој член во определениот рок или доколку од извештајот и/или дополнувањето на извештајот од став (2) на овој член не произлегува дека незаконитостите и/или неправилностите се отстранети.

(7) Доколку Комисијата од извештајот од став (3) на овој член, приложената документација кон извештајот и други докази утврди дека инвестициското друштво постапило по решението од став (1) на овој член, на барање на инвестициското друштво ќе му издаде известување во кое ќе го утврди истото.

Одлучување за надзорните мерки

Член 138

(1) Комисијата може да му изрече на инвестициското друштво соодветни надзорни мерки од член 135 на овој Закон во сите случаи кога истото е неопходно за обезбедување на законито постапување, вклучувајќи ги и следните случаи:

1) инвестициското друштво не постапило по решението за отстранување на незаконитости и/или неправилности;

2) инвестициското друштво не воспоставило, не спроведува и редовно не ги одржува организациските, технички и кадровски или други услови за работење пропишани со овој Закон или подзаконски акт со кој се уредуваат тие услови;

3) инвестициското друштво работи спротивно на правилата на деловно однесување од овој Закон или доколку Комисијата во постапката на надзор утврдила дека деловното постапување на инвестициското друштво не е во најдобар интерес на клиентот;

4) во сите други случаи кога ќе утврди прекршување на одредбите од овој закон, подзаконските акти /или други релевантни прописи, а таквата мерка е неопходна за запирање на прекршувањето и обезбедување на почитувањето на овој закон и подзаконските акти.

5) Сопствениите средства на инвестициското друштво паднат под минимумот пропишан со овој закон и подзаконските акти.

(2) Со решението за изрекување на надзорни мерки од член 135 од овој закон, Комисијата определува рок за преземање на мерките, односно времетраење на истите и доколку е применливо, условите под кои престанува мерката.

(3) Комисијата јавно ќе го објави диспозитивот на решението од член 135 од овој закон на својата веб-страница.

(4) Комисијата за донесувањето на решението од член 135 од овој закон ќе ги извести операторите на местата на тргување и овластениот депозитар кои се должни врз основа на решението да го оневозможат користењето на правата од членство на инвестициското друштво за времетраењето на надзорната мерка.

(5) Комисијата по проценка за донесувањето на решението од член 135 од овој закон ќе ги извести кредитните институции (банки) кај кои инвестициското друштво има отворено сметки и операторот на системот за порамнување, кои се должни по приемот на решението на Комисијата да оневозможат инвестициското друштво да располага со паричните средства и/или со финансиските инструменти на клиентите.

Надзор над политиката за исплата на плати и други надоместоци

Член 139

(1) Комисијата прибира информации кои инвестициското друштво е должно да ги објави согласно член 33 од овој закон.

(2) Инвестициското друштво е должно да ѝ достави на Комисијата информации за бројот на физички лица чии плати и надоместоци во финансиската година изнесуваат или надминуваат 3.000.000 денари, вклучувајќи информации за нивните одговорности на работното место, релевантното подрачје на работење, главните елементи на платите, бонусите, долгорочните награди и пензиските придобивки.

(3) Инвестициското друштво е должно на барање на Комисијата да достави информации за вкупниот износ на плати и други надоместоци за сите членови на органот на управување и високото раководство.

Препораки на органот на управување на инвестициското друштво

Член 140

(1) Доколку во текот на надзорот, проверката и проценката на финансиската стабилност и состојба на инвестициското друштво, како и проверката и проценката на ризиците на кои е изложено или би можело да биде изложено инвестициското друштво во своето работење, се утврдат слабости, недостатоци и неправилности во работењето кои немаат карактер на прекршување на овој закон или подзаконските акти кои од него произлегуваат или доколку тоа е потребно со цел подобрување на работењето, финансиската стабилност и состојба, како и намалување на ризиците на кои е изложено или би можело да биде изложено инвестициското друштво во своето работење, Комисијата ќе му издаде препорака на органот на управување на инвестициското друштво.

(2) Препораката содржи утврдени и проценети значајни ризици и проблеми на кои е изложено или може да биде изложено инвестициското друштво, односно утврдени слабости, недостатоци и неправилности од став (1) на овој член, како и насоки на органот на управување со цел нивно отстранување, односно подобрување на работењето, финансиската стабилност и состојбата и намалување на ризиците на кои е изложено или би можело да биде изложено инвестициското друштво во своето работење.

(3) Органот на управување на инвестициското друштво е должен да ѝ достави на Комисијата план, рокови и динамика за постапување по препораката на Комисијата.

ПОДГЛАВА 9

ПРЕСТАНОК НА ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

Дел 1

ПОСТАПКА ЗА ЛИКВИДАЦИЈА

Ликвидација на инвестициско друштво

Член 141

(1) При трајно одземање на одобрението за работа на инвестициското друштво од страна на Комисијата во случаите од член 13 став (1) точка 9) од овој Закон, се спроведува постапка за ликвидација во согласност со одредбите од прописите од областа на трговските друштва.

(2) Во постапката на ликвидација паричните средства и финансиските инструменти на клиентите не влегуваат во имотот на инвестициското друштво, односно во ликвидационата или стечајната маса, и тие не можат да се користат за намирување на обврските на инвестициското друштво, ниту пак можат да бидат предмет на присилна наплата и на извршување за сметка на инвестициското друштво.

(3) Во имотот на инвестициското друштво и во ликвидационата маса не влегуваат финансиските средства на клиентите дадени на инвестициското друштво за купување на финансиски инструменти или финансиски средства на клиентите добиени од продажба на финансиските инструменти кои се чувале на посебни сметки отворени кај овластени институции.

(4) Ако ликвидациониот управник утврди постојење причини за отворање на стечајна постапка, должен е без одлагање да ја запре постапката за ликвидација и да поднесе предлог за отворање на стечајна постапка на инвестициското друштво.

Дел 2

СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА НАД ИНВЕСТИЦИСКО ДРУШТВО

Причини за отворање на стечајна постапка

Член 142

Стечајна постапка над инвестициско друштво може да се отвори доколку:

1) Комисијата при вршење на надзорот констатира дека финансиската состојба на инвестициското друштво не се подобрила;

2) ликвидаторот врз основа на пријавените побарувања на доверителите утврди дека имотот на друштвото во ликвидација не е доволен за намирување на обврските кон сите доверители во целост заедно со каматата и

3) инвестициското друштво е неспособно за плаќање, односно му претстои идна неспособност за плаќање, како и во случај на негова презадолженост.

Предлог за отворање на стечајна постапка

Член 143

(1) Предлог за отворање на стечајна постапка може да поднесе Комисијата, доверителите, инвестициското друштво, ликвидаторот или друго лице овластено со закон.

(2) Во случај предлогот за отворање на стечајна постапка да е поднесен од Комисијата, решение за исполнување на условите за отворање на стечајна постапка донесува Комисијата.

(3) Комисијата поднесува предлог за отворање на стечајна постапка до надлежниот суд првиот работен ден по донесувањето на решението за исполнување на услови за отворање на стечајна постапка. Кон предлогот се приложува решението за исполнување на условите за отворање на стечајна постапка.

(4) Доколку предлогот за отворање на стечајна постапка го поднеле доверителите, инвестициското друштво, ликвидаторот или друго лице овластено со закон, судот доставува примерок од поднесениот предлог и сите други решенија донесени во стечајната постапка до Комисијата.

(5) Во стечајната постапка паричните средства и финансиските инструменти на клиентите не влегуваат во имотот на инвестициското друштво, односно во стечајната маса, и тие не можат да се користат за намиравање на обврските на инвестициското друштво, ниту пак можат да бидат предмет на присилна наплата и на извршување за сметка на инвестициското друштво.

Отворање на стечајна постапка

Член 144

(1) Во случај кога предлогот за отворање на стечајна постапка е поднесен од страна на Комисијата, надлежниот суд без спроведување на претходна постапка донесува решение за отворање на стечајна постапка најдоцна во рок од осум дена по приемот на решението за исполнување на условите за отворање на стечајна постапка.

(2) Доколку предлогот за отворање на стечајна постапка е поднесен од доверител, надлежниот суд ќе донесе решение за спроведување на претходна постапка со цел испитување на условите за отворање на стечајна постапка, со тоа што пред донесувањето на одлуката за отворање на стечајна постапка ќе побара мислење од Комисијата.

(3) Судот без одлагање ја доставува одлуката за отворање на стечајна постапка над инвестициското друштво до Комисијата.

Примена на одредби од друг закон

Член 145

(1) При спроведување на стечајна постапка над инвестициско друштво се применуваат одредбите од законот со кој што се уредува стечајната постапка, освен одредбите кои се однесуваат на планот за реорганизација, личното управување од должникот, ослободувањето од преостанатите обврски, посебните видови стечајни постапки за поединци со статус на трговец и меѓународен стечај.

(2) Сите одлуки кои согласно со законот со кој што се уредува стечајната постапка ги донесува одборот на доверители и собранieto на доверители, а се однесуваат на продажбата на имотот и впаричување на стечајната маса, се одобруваат од стечаен судија.

Издвојување од имотот на инвестициското друштво

Член 146

(1) Во имотот на инвестициското друштво и во стечајната маса не влегуваат финансиските средства на клиентите дадени на инвестициското друштво за купу-

вање на финансиски инструменти или финансиски средства на клиентите добиени од продажба на финансиските инструменти, кои се чувале на посебни сметки отворени кај овластени институции.

(2) Со настанување на правните последици од отворање на стечајната постапка, стечајниот управник е должен да ги затвори овие сметки кај овластените институции и финансиските средства кои се наоѓаат на нив да им ги врати на клиентите.

(3) Одредбите од Законот со кој се уредува стечајната постапка за поништување на правните дејствија на должниците преземени пред отворање на стечајната постапка нема да се применуваат во однос на правата и обврските на инвестициското друштво во системот на порамнување на хартии од вредност кои произлегуваат од или кои се поврзани со негово учество или членство во депозитарот, пред моментот на отворање на таквата стечајна постапка.

(4) Налозите за пренос и пребивање се сметаат за извршни и обврзувачки за трети страни дури и во случај на стечајна постапка над инвестициско друштво во системот на порамнување на хартии од вредност.

(5) Отворањето на стечајната постапка над инвестициско друштво во систем на порамнување на хартии од вредност или над учесник или оператор на интероперабилен систем нема да спречи користење на хартиите од вредност кои се на располагање на посебна сметка за порамнување на тој учесник или на сопственичка сметка кај овластениот депозитар за исполнување на обврските на тој учесник во системот на порамнување на хартии од вредност или во интероперабилен систем.

(6) Секое постојно и достапно обезбедување дадено од страна на инвестициско друштво во врска со учеството или со членството на инвестициско друштво во овластениот депозитар, ќе се искористи за исполнување на обврските на инвестициско друштво во овластениот депозитар, доколку се отвори стечајна постапка над тој учесник или над третото лице кое го дало обезбедувањето. Правата на депозитарот или на инвестициското друштво во систем на порамнување на хартии од вредност во однос на таквото обезбедување во врска со системот на порамнување на хартии од вредност или кој било интероперабилен систем нема да бидат загрозувани со отворањето на стечајната постапка над:

а) инвестициско друштво во систем на порамнување на хартиите од вредност;

б) учесник во интероперабилен систем или оператор на интероперабилен систем кој не е учесник или

в) трето лице кое го обезбедило залогот на хартии од вредност и таквиот залог може да се користи за исполнување на споменатите права.

(7) Доколку оператор на систем за порамнување на хартии од вредност дал обезбедување на друг оператор на систем за порамнување на хартии од вредност во врска со интероперабилен систем, правата на тој оператор на систем за порамнување на хартии од вредност врз тоа обезбедување нема да бидат загрозувани од стечајната постапка врз другиот оператор на систем за порамнување на хартии од вредност на кого е дадено обезбедувањето.

(8) Ставовите (4), (5) и (6) на овој член се однесуваат на обврската на инвестициското друштво која произлегува од налозите за порамнување внесени во системот на порамнување на хартии од вредност пред отпочнување на стечајната постапка над инвестициското друштво. Ставовите (4), (5) и (6) на овој член исто така се однесуваат на обврската на инвестициското друштво која произлегува од налозите за порамнување внесени во системот на порамнување на хартии од вредност по отпочнување на стечајната постапка над инвестициското друштво, доколку истите се внесени истиот работен ден кога е отворена стечајната постапка, а според распоредот на

порамнување дефиниран од страна на системот за порамнување, и само доколку преку системот за порамнување може да се докаже дека, во моментот кога налогот за порамнување станал неотповиклив, не знаел ниту можел да знае дека е отворена стечајна постапка над тоа инвестициско друштво. Ова важи и во случај на постапка на инсолвентност над учесник или оператор на интeроперабилен систем кој не е учесник.

(9) Отворањето на стечајна постапка над инвестициското друштво не доведува до отповикување на трансакциите со финансиски инструменти склучени на места за тргување, а кои до моментот на отворање на стечајната постапка не се порамнети.

ГЛАВА III ФОНД ЗА ОБЕСШТЕТУВАЊЕ НА ИНВЕСТИТОРИ

Основање на Фонд за обесштетување на инвеститори

Член 147

(1) За обесштетување на инвеститори во финансиски инструменти се основа Фонд за обесштетување на инвеститори (во натамошниот текст: Фондот).

(2) Фондот го формира и со него управува овластен депозитар кој за тоа добил одобрение од Комисијата (во натамошниот текст: оператор со Фондот).

(3) Операторот со Фондот ја гарантира исплатата на обесштетувањата на клиентите на членките на Фондот со парите обезбедени во Фондот, а во согласност со сопствените правила, условите утврдени во овој закон и со подзаконските акти на Комисијата.

(4) По исклучок од став (2) на овој член доколку нема овластен депозитар со одобрение од Комисијата, оператор со фондот може да биде Комисијата.

Членство во Фонд за обесштетување на инвеститори

Член 148

(1) Членството во Фондот е задолжително за следниве друштва со регистрирано седиште во Република Северна Македонија:

1) инвестициски друштва кои се овластени за управување со парични средства и/или чување и управување на финансиски инструменти;

2) банки (кредитни институции) кои даваат инвестициски услуги или извршуваат инвестициски активности врз основа на одобрение за работа согласно законот со кој се уредува основањето и работењето на банките (кредитните институции);

3) друштва за управување со отворени и затворени инвестициски фондови кои вршат работи на управување со средства за сметка на индивидуален клиент - сопственик на портфолио (во натамошниот текст: членки на Фондот).

(2) Обврската од ставот (1) на овој член важи и за филијали на странски инвестициски друштва, банки (кредитни институции) и друштва за управување со инвестициски фондови од странски земји кои имаат одобрение за работа од Комисијата.

Случаи во кои се врши обесштетување на клиентите на членките на Фондот

Член 149

(1) Обесштетувањето на побарувањата на клиентите на членките на Фондот наведени во член 150 од овој Закон, кои членката на Фондот не е во можност да ги исплати и/или врати на клиентите се врши доколку:

а) надлежниот суд донел решение за отворање на стечајна постапка над членка на Фондот, или

б) Комисијата утврди дека членка на Фондот не може да ги исполни обврските спрема клиентите, односно дека таа не може да ги извршува паричните обврски и/или да ги врати финансиските инструменти, кои ги чувала или со кои управувала за сметка на клиентите.

(2) Комисијата поблиску ја пропишува постапката за утврдување на неможноста на исполнување на обврските на членка на фондот од ставот (1) точка б) на овој член.

Побарувања на клиентите на членка на Фондот

Член 150

(1) Побарувањата на клиентите на членка на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, а кои подлежат на обесштетување се следните:

а) парични средства кои членката на Фондот им ги должи на клиентите или кои им припаѓаат на клиентите, а кои соодветната членка на Фондот ги чува во име на клиентот врз основа на претходно склучен договор согласно со овој закон и со Законот за инвестициски фондови и

б) финансиски инструменти кои му припаѓаат на клиентот на членка на Фондот кои членката на Фондот ги чува и/или управува за сметка на клиентот, врз основа на претходно склучен договор.

(2) Средствата на клиентите на банка (кредитна институција), кои се осигурени со Законот за фондот за осигурување на депозити не се предмет на обесштетување на Фондот согласно со ставот (1) на овој член.

(3) Побарувањата на клиентите на членките на Фондот кои произлегуваат од трансакции за кои со правосилна судска пресуда е утврдено дека се трансакции поврзани со перење на пари или финансирање на тероризам не се предмет на обесштетување на Фондот согласно со ставот (1) на овој член.

(4) Во случај на сомневање дека побарувањата на клиентите на членките на Фондот произлегуваат од трансакции поврзани со перење пари или финансирање на тероризам, исплатата на побарувањата на клиентот нема да се изврши сè до правосилноста на судската одлука за поврзаноста на трансакцијата за која е настанато побарување со перење на пари или финансирање на тероризам.

(5) Износот на осигурените побарувања на клиентот кај една членка на Фондот ќе се пресметува како вкупен износ на побарувањата на клиентот од ставот (1) на овој член, независно дали членката на Фондот ги чува на една или повеќе сметки, врз основа на една или повеќе договорни основи, или во врска со една или повеќе инвестициски услуги, до висината на осигурениот износ од член 152 на овој Закон. Во овој износ се вклучени и неисплатените камати до денот на отворање на стечајната постапка над членката на Фондот или до денот на објавување на решението на Комисијата за настанување на случај на обесштетување од член 155 став (2) на овој Закон.

(6) Операторот со Фондот не врши обесштетување согласно со член 152 став (1) од овој Закон на следниве клиенти на членките на Фондот:

1) банка (кредитна институција);

2) инвестициско друштво;

3) друштво за управување со фондови и отворени и алтернативни инвестициски фондови;

4) друштво за управување со пензиски фондови и пензиските фондови;

5) друштво за осигурување;

6) субјекти за заеднички вложувања;

7) правно или физичко лице кое поседува повеќе од 5% од акциите со право на глас на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски;

8) друштво кое е владејачко или зависно друштво во однос на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски;

9) членови на управен и надзорен одбор, односно на одбор на директори на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, ако тие лица се на наведените позиции или вработени во членката на Фондот на денот на отворањето на стечајната постапка над членката на Фондот, или на денот на објавување на решението на Комисијата за настанување на случај за обесштетување, или на тие позиции биле вработени во тековната или претходната финансиска година;

10) ревизори задолжени за ревизија на финансиските извештаи на членка на Фондот, како и лицата одговорни за водење на сметководствената евиденција на членка на Фондот и изработка на финансиските извештаи;

11) членови на надзорен и управен одбор или одбор на директори, како и лица кои во сопственост имаат 5% или повеќе од 5% од акциите со право на глас во друштвото кое е владејачко или зависно друштво во однос на членката на Фондот, како и лицата кои се одговорни за ревизија на финансиските извештаи на тоа друштво;

12) правни субјекти кои имаат склучено договор за посредување со друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови кое не е во можност да ги исполни своите обврски, а кои во тоа својство дејствуваат на денот на отворањето на стечајната постапка над друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови, или на денот на објавување на решението на Комисијата за настанување на случајот за обесштетување, или во тоа својство дејствувале во тековната или во претходната финансиска година;

13) брачни или вонбрачни другари како и роднини по крв во права линија до втор степен и во странична линија до прв степен на лицата од точките 9) до 11) на овој став и

14) клиенти на членка на Фондот чие неисполнување на обврските кон членката на Фондот придонело за настанување на осигурениот настан.

Побарувања кои се однесуваат на заеднички вложувања

Член 151

(1) Побарувањата кои се однесуваат на заеднички вложувања на кои две или повеќе лица имаат право како членови на деловно партнерство, здружение или групација со слична природа кои немаат правен статус, за потребата да се пресмета износот на осигурени побарувања согласно со оваа глава, ќе се соберат и ќе се сметаат како да произлегуваат од вложување на еден клиент.

(2) Во случај кога клиентот нема право неограничено да располага со износите или хартиите од вредност, лицето кое има неограничено право на располагање ќе биде обесштетено, под услов тоа лице да е или да може да се идентификува пред денот на објавувањето на решението од член 155 став (2) на овој Закон.

(3) Ако две или повеќе лица имаат неограничено право на располагање со паричните средства или финансиските инструменти, при определувањето на износот до кој се осигуруваат побарувањата на клиентите од член 152 на овој Закон, се зема предвид учеството на секое од нив утврдено со меѓусебниот договор за управување со паричните средства и финансиските инструменти.

(4) Одредбата од ставот (3) на овој член не се однесува на вложувањата во инвестициски фондови.

(5) Заедничко вложување во смисла на овој член значи вложување кое се спроведува за сметка на две или повеќе лица или над кое две или повеќе лица имаат права кои можат да се користат врз основа на потпис на еден или повеќе од тие лица.

Износ до кој се осигуруваат побарувањата на клиентите

Член 152

(1) Побарувањата на клиентите на членките на Фондот се обесштетуваат во висина на 1.230.000 денари.

(2) Сите осигурени побарувања до износот пропишан во ставот (1) на овој член се исплатуваат во целост.

(3) Во постапката на обесштетување на утврдениот износ на побарувања не се пресметува и исплатува камата од денот на отворањето на стечајна постапка над членка на Фондот или од денот на објавувањето на решението на Комисијата при настанување на случаите од член 155 став (2) на овој закон до денот на исплатата на обесштетувањето.

Правила за работа на Фондот

Член 153

(1) Работењето на Фондот се уредува со правила пропишани од операторот со Фондот кои претходно треба да бидат одобрени од страна на Комисијата.

(2) Правилата од ставот (1) на овој член особено содржат:

1) начин на управување со средствата на Фондот;

2) начин и постапка на наплата на надоместоците од членките на Фондот;

3) начин и постапка на обесштетување;

4) постапка на известување на јавноста, а посебно на клиентите на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски;

5) постапката за истапување од Фондот;

6) износот на надоместокот за управување со Фондот согласно со реалните трошоци за управување со Фондот;

7) содржина на барањето за обесштетување на инвеститорите во хартии од вредност и

8) постапка на известување на Комисијата за работата на Фондот.

Утврдување на износот на осигурените побарувања

Член 154

(1) Операторот со Фондот, при утврдувањето на износот на осигурените побарувања на секој поединечен клиент на членка на Фондот е должен да ги утврди побарувањата на клиентот кон членката на Фондот имајќи ги предвид сите законски и договорни обврски во врска со секое поединечно побарување, а особено е должен да ги пресмета побарувањата и тоа на денот на отворањето на стечајната постапка или на денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон.

(2) Износот на осигурените побарувања на клиентите на членката на Фондот се утврдува на денот на отворањето на стечајната постапка или на денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон.

(3) Паричната вредност на хартиите од вредност кои членката на Фондот е должна да му ја врати на клиентот се утврдува врз основа на нивната пазарна вредност на денот на отворањето на стечајната постапка или на денот на објавувањето на решението на Комисијата од членот 155 став (2) на овој Закон.

Настанување на случај за обесштетување

Член 155

(1) Во случај на настанување на условите од член 149 став (1) точка а) на овој закон, надлежниот суд без одлагање ќе го донесе и достави до Комисијата и до операторот на Фондот решението за отворање на стечајна постапка над членка на Фондот.

(2) Врз основа на решението на надлежниот суд од став (1) на овој член, како и во случај на настанување на условите од член 149 став (1) точка б) на овој закон, Комисијата донесува решение за настанување на случај за обесштетување и без одложување го доставува до операторот со Фондот и членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски.

(3) Решението на Комисијата од став (2) на овој член се објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на интернет страницата на Комисијата.

Постапување на операторот со Фондот по настанување на случај за обесштетување

Член 156

(1) Операторот со Фондот е должен по примањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон да започне постапка за обесштетување на клиентите на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски и за тоа ќе ја извести јавноста во најмалку два дневни весника кои излегуваат на територијата на Република Северна Македонија и на интернет страницата на операторот со Фондот.

(2) Во рок од 30 дена од денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон, операторот со Фондот е должен во соработка со ревизорот, односно овластениот ревизор и овластениот застапник на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, да го утврди износот на осигурените побарувања на клиентите на членката на Фондот, со состојба на денот на отворањето на стечајната постапка или на денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон, како и да состави записник.

(3) Записникот од ставот (2) на овој член операторот со Фондот веднаш го доставува до Комисијата.

(4) Операторот со Фондот е должен, врз основа на податоците за клиентите на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, писмено да го извести секој клиент дека истиот има обврска за поднесување барање за обесштетување од фондот.

(5) Клиентот на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, барањето за обесштетување може да го поднесе во рок не подолг од пет месеци од денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

(6) По исклучок од ставот (5) на овој член кога клиентот, како резултат на причини врз кои не можел да влијае, бил спречен да поднесе барање за обесштетување во рокот наведен во став (5) на овој член, може дополнително да го поднесе барањето за обесштетување во рок од една година од денот на објавувањето на решението на Комисијата во „Службен весник на Република Северна Македонија“. Во тој случај клиентот е должен да поднесе докази кои ја потврдуваат неговата спреченост за поднесување на барањето во рокот наведен во став (5) на овој член.

(7) Клиентот од став (5) на овој член го губи правото на исплата на осигурениот износ по истекот на рокот од пет години од денот на објавувањето на решението на Комисијата од член 155 став (2) на овој Закон во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

Обврски на членката на Фондот кон операторот со Фондот

Член 157

Членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски е должна на барање на операторот со Фондот без одлагање да му достави:

1) список на клиентите на членката на Фондот кои имаат право на обесштетување, заедно со евиденцијата која се однесува на побарувањата на клиентите кои се осигурени со овој закон и

2) износи на побарувања за кои клиентите имаат право на обесштетување.

Исплата на осигурените побарувања на клиентите

Член 158

(1) Операторот со Фондот утврдените износи на осигурените побарувања ги исплатува на сметките на клиентите на членката на Фондот од средствата на Фондот.

(2) Операторот со Фондот е должен на клиентите на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски да им ги исплати утврдените износи на осигурените побарувања без одлагање, а најдоцна во рок од 90 дена од денот на утврдувањето на правата на исплата на осигурените побарувања, односно од денот на утврдувањето на износот на истите, или по исклучок и во рок подолг од 90 дена врз основа на посебно решение на Комисијата.

(3) Правото на исплата на осигурениот износ од член 152 на овој закон не може да се пренесе, но може да биде предмет на наследување.

Поврат на исплатени осигурени средства

Член 159

(1) На денот на исплата на осигурениот износ од член 152 на овој Закон побарувањата на клиентот спрема членката на Фондот се намалуваат за исплатениот износ.

(2) Фондот има право на поврат на исплатените осигурени средства во стечајната постапка над членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, врз основа на претходно доставена пријава до стечајниот управник на членката на Фондот.

(3) Побарувањата на Фондот по основ на исплатени осигурени побарувања се исплаќаат пред побарувањата на останатите доверители.

(4) Пријавата од став (2) на овој член ја поднесува операторот со Фондот во име на Фондот.

Обврска на членките на Фондот за пресметување и уплата на надоместоци

Член 160

(1) Членките на Фондот се должни редовно да ги пресметуваат и уплатуваат надоместоците кон Фондот.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, а врз основа на одлука на Комисијата, на членката на Фондот престанува, односно и се намалува обврската за уплатување на надоместокот кон Фондот во случај ако:

1) привремено или трајно престане да извршува некоја од услугите и активностите утврдени во член 5 на овој Закон, односно активноста на управување со средства за сметка на индивидуален клиент - сопственик на портфолио од Законот за инвестициски фондови, или

2) привремено или трајно ќе ѝ се одземе одобрението за работа.

(3) По одземањето на одобрението за работа, обесштетувањето на побарувањата на клиентите од член 162 на овој Закон ќе се однесува на побарувањата кои произлегле од активности извршени до одземањето на одобрението.

Надоместоци кои ги уплаќаат членките на Фондот

Член 161

(1) Надоместокот кој го уплаќа членката на Фондот се состои од влезниот и од редовниот надоместок. Средствата уплатени на име надоместоци се неповратни.

(2) Членките на Фондот од членот 160 на овој Закон се должни во рок од осум дена од денот на запишувањето во трговскиот регистар да го уплатат во Фондот влезниот надоместок во износ од 307.500 денари.

(3) Комисијата ќе го пропише начинот и роковите за уплата на редовниот надоместок, врз основа на видот, обемот и ризичноста на активностите кои ги извршува секоја членка на Фондот.

Последици од неисполнување на обврските од страна на членка на Фондот

Член 162

(1) Ако членката на Фондот не ги уплати надоместоците од членот 161 на овој закон во пропишаните рокови, операторот со Фондот пресметува казнена камата за износот за неуплатените надоместоци.

(2) Контрола над извршување на обврските на членките на Фондот врши операторот со Фондот.

(3) За неисполнување или ненавремено исполнување на обврските на членка на Фондот спрема Фондот, операторот со Фондот е должен без одлагање да ја извести Комисијата.

(4) Комисијата кон членката на Фондот која не ги исполнува своите обврски кон Фондот ќе преземе соодветни мерки согласно со член 135 од овој Закон.

(5) Клиентите на членката на Фондот не го губат правото на обесштетување до износите предвидени во член 152 од овој закон во случај на неможност на членката на Фондот во одреден временски период да ги уплати надоместоците од член 161 на овој Закон.

Водење на деловни книги и известувања до Комисијата и операторот со Фондот

Член 163

Членка на Фондот е должна да ја организира својата работа и да ги води деловните книги и евиденцијата која се однесува на побарувањата на клиентите осигурени согласно со овој Закон и истите да ги доставува до Комисијата и операторот со Фондот.

Користење и заштита на податоци

Член 164

(1) Операторот со Фондот е должен да ги чува како деловна тајна податоците за состојбата на поединечните побарувања на клиентите, како и сите други податоци кои ќе ги добие при извршување на своите овластувања и обврски, согласно со прописите кои ја уредуваат заштитата на личните податоци.

(2) Податоците од ставот (1) на овој член добиени при вршењето на своите овластувања, операторот со Фондот може да ги користи, исклучиво само за целта за која се дадени и не смее овие податоци да ги направи достапни на трети лица или да им овозможи истите да ги дознаат или искористат, освен во случаите пропишани со закон.

(3) Одредбата од ставот (2) на овој член се однесува и на сите физички лица кои во својство на вработени или во друго својство работат или работеле за операторот со Фондот.

Средства на Фондот

Член 165

(1) Уплатените надоместоци во Фондот и останатите приходи од ставот (2) на овој член кои ги остварува операторот со Фондот се водат на посебна сметка отворена кај Народна банка на Република Северна Македонија.

(2) Средствата на Фондот се состојат од:

1) надоместоците на членките на Фондот уплатени согласно со членот 161 од овој Закон;

2) средствата наплатени во стечајна постапка над членка на Фондот;

3) приходи од вложување на слободните средства на Фондот и

4) други приходи.

(3) Операторот со Фондот ги користи средствата на Фондот за исплата на осигурените побарувања на клиентите и не може да се користат за други намени, ниту можат да бидат предмет на извршување против членка на Фондот, ниту против операторот со Фондот.

(4) Средствата на Фондот може да се вложуваат во:

1) финансиски инструменти чиј издавач е Република Северна Македонија, држави членки на Европската унија, односно држави членки на ОЕЦД и централните банки на тие држави;

2) обврзници и други должнички хартии од вредност за кои гарантира Република Северна Македонија, државите членки на Европската унија, односно државите членки на ОЕЦД; и

3) обврзници и други должнички хартии од вредност чиј издавач е единица на локална самоуправа на Република Северна Македонија, држави членки на Европската унија, односно државите членки на ОЕЦД.

(5) Операторот со Фондот води евиденција и доставува до Комисијата месечно известување за средствата со кои располага.

(6) Комисијата поблиску ја пропишува формата и содржината на евиденцијата и известувањето од ставот (5) на овој член.

Надоместок за управување со Фондот

Член 166

(1) Операторот со Фондот наплатува надоместок за управување со Фондот.

(2) Надоместокот за управување со Фондот се наплатува годишно и во еднаков износ од сите членки на Фондот.

(3) Средствата собрани по основ на надоместок за управување со Фондот може да се користат за:

1) покривање на трошоци кои настанале во постапката на исплата на осигурените износи;

2) покривање на трошоци кои настанале во постапката на исплата на побарувањата на операторот со Фондот од стечајната маса на членка на Фондот;

3) трошоци поврзани со вложувањата на средствата на Фондот и

4) други трошоци од работењето на операторот со Фондот направени во врска со осигурувањето на средствата на клиентите.

Информирање за Фондот за обесштетување на инвеститори

Член 167

(1) Членка на Фондот е должна во сите простории кои работи со клиенти, на видливи места и на разбирлив начин да објави дека средствата на клиентите се осигурени во Фондот за обесштетување на инвеститори, согласно овој Закон.

(2) На барање на клиентот, членка на Фондот е должна да му даде информации на клиентот во врска со условите под кои се обесштетуваат побарувањата на клиентите од Фондот за обесштетување на инвеститори.

(3) Членките на Фондот не смеат да го користат членството во Фондот за свое сопствено рекламирање.

Постапување на операторот со Фондот во случај на недостиг на средства во Фондот

Член 168

(1) Во случај Фондот да не располага со доволно средства за обесштетување на клиентите на членката на Фондот која не е во можност да ги исполни своите обврски, операторот со Фондот ќе обезбеди дополнителни средства преку:

1) задолжување во земјата и странство, при што за враќањето на средствата обезбедени преку заемот заеднички одговараат сите членки на Фондот или

2) дополнителни уплати од страна на членките на Фондот.

(2) Комисијата ќе ги пропише висината и начинот на уплатување на дополнителните уплати од ставот (1) алинеја 2 на овој член.

ГЛАВА IV РЕГУЛИРАН ПАЗАР И ДРУГИ МЕСТА ЗА ТРГУВАЊЕ

ПОДГЛАВА 1 ПАЗАРЕН ОПЕРАТОР И РЕГУЛИРАН ПАЗАР

Обшти одредби

Член 169

(1) Склучувањето на трансакции со финансиски инструменти се врши на регулиран пазар, места за тргување и надвор од места за тргување согласно одредбите на овој Закон.

(2) Забрането е склучување трговски трансакции спротивно на став (1) на овој член.

(3) Склучените трговски трансакции со финансиски инструменти спротивно на став (1) на овој член се ништовни.

(4) Врз основа на одобрение за работа на Комисијата, со регулираниот пазар на територијата на Република Северна Македонија управува само пазарен оператор.

(5) Пазарниот оператор е должен да обезбеди дека регулираниот пазар со кој управува ги исполнува сите услови утврдени во оваа Глава.

(6) Пазарниот оператор има право да ги остварува сите права кои се однесуваат на регулираниот пазар со кој тој управува.

(7) Пазарниот оператор е одговорен за извршување на сите работи поврзани со организацијата и работењето на регулираниот пазар.

(8) Пазарниот оператор е должен работите од член 170 од овој закон да ги извршува водејќи се од начелата на заштита на јавниот интерес, стабилноста на пазарот на финансиски инструменти и интересите на инвеститорите.

Работење на пазарен оператор

Член 170

(1) Основна дејност на пазарниот оператор е управување со регулиран пазар, врз основа на добиено одобрение за работа од Комисијата.

(2) Покрај управувањето со регулиран пазар, пазарниот оператор врз основа на одобрение од Комисијата, може да ги врши и следните дејности:

1) да управува со МПТ или ОПТ согласно одредбите од Подглава 3 на оваа Глава од овој Закон;

2) да извршува услуги на доставување на податоци за тргување врз основа на Глава V од овој Закон;

3) да води официјален регистар на регулирани информации на начин пропишан со Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност.

(3) Пазарниот оператор поднесува барање за проширување на одобрението за работа за дејностите од став (2) на овој член.

(4) Барањето од став (3) на овој член го поднесува органот на управување на пазарниот оператор.

(5) Комисијата одлучува по барањето од став (3) на овој член во рок од 60 дена од поднесено комплетно барање.

(6) Комисијата може да го одбие барањето од став (3) доколку утврди дека со истото може да биде загрозувано уредното и непречено функционирање на финансиските пазари или пак да предизвика системски ризик.

(7) При поднесување на барање за услугата од став (2) точка 2) пазарниот оператор треба да ги приложи сите податоци кои се предвидени со Правилникот од член 233 став (7) од овој Закон.

(8) Комисијата на пазарниот оператор ќе му издаде решение за давање одобрение за извршување на услугата од став (1) на овој член доколку се исполнети условите од овој Закон.

(9) При поднесување на барање за услугата од став (2) точка 3) пазарниот оператор треба да ги исполни барањата согласно Законот за проспекти и обврски за транспарентност издавачите на хартии од вредност.

(10) Пазарниот оператор покрај дејностите од став (1) и (2) на овој член може да извршува и дополнителни дејности, доколку за тоа претходно ја извести Комисијата. Пазарниот оператор може да отпочне со извршување на дополнителни дејности по истекот на 30 дена од поднесено комплетно известување, само доколку Комисијата претходно не донесе решение согласно став (13) на овој член.

(11) При извршување на дополнителни дејности од став (10) на овој член кои не се поврзани со управување со регулиран пазар, пазарниот оператор мора да води сметка тие дополнителни дејности да не го загрозуваат квалитетот и континуитетот во извршување на дејностите од став (1) и (2) на овој член.

(12) Известувањето од став (10) на овој член, мора да содржи образложение дека дополнителната дејност која пазарниот оператор има намера да ја извршува, нема да го загрози квалитетот и континуитетот во извршување на основната дејност.

(13) Доколку врз основа на доставените податоци и информации, Комисијата утврди дека не се исполнети условите од став (11) на овој член, Комисијата ќе донесе решение со кое го констатира истото.

(14) Пазарниот оператор не смее да ги извршува наложите на клиентите користејќи сопствен капитал или да тргува за сопствена сметка со вкстување на налози на било кој регулиран пазар со кој управува.

Барање за добивање на одобрение за работа на пазарниот оператор

Член 171

(1) Комисијата дава одобрение за работа на пазарниот оператор по претходно доставено барање.

(2) Кон барањето од став (1) на овој член се приложува следното:

1) статут и сите интерни акти правила и процедури за работењето на пазарниот оператор кои произлегуваат од овој закон;

2) податоци за секое лице кое ќе стекне квалификувано учество и лицата блиски соработници со нив, како и податоци за секое лице кое на друг начин може да врши, директно или индиректно контрола или значајно влијание над управувањето со пазарниот оператор како и докази дека се исполнети условите за стекнување на квалификувано учество од член 20 на овој закон;

3) податоци за лицата, кои ќе бидат членови на органот на управување и органот на надзор, вклучувајќи податоци за квалификациите, искуството и репутацијата;

4) податоци за организациските барања во согласност со член 185 на овој Закон;

5) податоци и детален опис на системот за тргување и програмите за функционирање на пазарниот оператор од кои Комисијата ќе може да оцени дали се исполнети условите од оваа Глава;

6) доказ за уплата на почетниот капитал од член 174 став (4) на овој Закон;

7) податоци за дејностите кои пазарниот оператор ќе извршува и за видовите на финансиски инструменти со кои ќе се тргува на регулираниот пазар;

8) деловен план за период од три години и

9) доказ за уплатен надомест за Комисијата согласно Тарифникот од член 416 од овој закон.

(3) Барање за добивање на одобрение за работа поднесуваат основачите односно органот на управување на веќе основано друштво за кое се бара одобрение за работа како пазарен оператор.

(4) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува формата и содржината на барањето за добивање на одобрение за работа и потребната документација која се доставува во прилог на барањето.

Давање на одобрение за работа на пазарен оператор

Член 172

(1) Комисијата дава одобрение за работа на пазарниот оператор само доколку пазарниот оператор и системите на регулираниот пазар се усогласени со барањата и условите наведени во овој Закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој Закон.

(2) Комисијата донесува решение за давање одобрение за работење на пазарен оператор во рок од шест месеци од денот на доставување на комплетното барање.

(3) Комисијата донесува решение за давање одобрение за работа доколку утврди дека:

а) барањето и документацијата утврдена во член 171 од овој закон и подзаконските акти се комплетни и соодветни;

б) исполнети се сите услови од оваа глава и подзаконските акти;

в) сите лица кои имаат квалификувано учество, вклучувајќи ги и блиските соработници со тие лица, како и секое лице кое на друг начин може да врши директно или индиректно контрола или значајно да влијае на управувањето со пазарниот оператор ги исполнуваат условите од член 20 од овој закон;

г) членовите на органот на управување и на надзор имаат добра репутација, поседуваат знаења, вештини и искуство и посветуваат доволно внимание во извршувањето на своите обврски.

(4) Комисијата донесува решение за одбивање на барањето за добивање одобрение за работење на пазарен оператор кога ќе утврди дека:

а) еден или повеќе услови за давање на одобрение од став 3 на овој член не е исполнет;

б) податоците во барањето се неточни, доведуваат во заблуда или недостасуваат важни податоци;

в) членовите на органите на управување и на надзор немаат доволно добра репутација, не поседуваат доволно знаење, вештини и искуство или може да претставуваат закана за доброто и одговорно управување со пазарниот оператор;

г) сопственичката структура на подносителот на барањето за добивање одобрение за работење вклучувајќи ги и блиските соработници со лицата кои поседуваат квалификувано учество, е таква што оневозможува да се извршува ефикасен надзор на пазарниот оператор.

(5) При одлучување по барањето Комисијата нема да ги земе предвид економските потреби на пазарот.

(6) Комисијата ја информира ЕСМА за секое издадено одобрение за работа на пазарниот оператор согласно со став (3) на овој член.

Одземање на одобрение за работа на пазарниот оператор

Член 173

(1) Комисијата со решение го одзема одобрението за работа издадено на пазарниот оператор во следниве случаи:

1) ако пазарниот оператор не започне да ги извршува работите за кои е дадено одобрение во период од 12 месеци од денот на давањето на одобрението или достави писмено известување дека нема намера да ги извршува работите за кои е дадено одобрение;

2) ако пазарниот оператор престане да ги извршува работите за кои е дадено одобрението за работа подолго од шест месеци;

3) ако одобрението за работа на пазарниот оператор е добиено врз основа на неистинита и неточна документација или лажна изјава или на друг незаконски начин;

4) ако пазарниот оператор повеќе не ги исполнува условите врз основа на кои е дадено одобрението за работа;

5) ако пазарниот оператор сериозно и системски ги крши и не ги почитува одредбите на овој закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон;

6) ако пазарниот оператор оневозможува на било кој начин спроведување на надзор или не постапува во согласност со решение на Комисијата со кое се изрекуваат надзорни мерки спрема пазарниот оператор во согласност со овој закон;

7) со денот на донесување на одлука за отварање на стечајна постапка.

(2) Комисијата со решение може да му наложи на пазарниот оператор да престане да дава одредена услуга и дополнителна дејност или да му наложи да управува со платформа до датумот наведен во решението.

(3) Комисијата може да му дозволи на пазарниот оператор да ги продолжи активностите и по стапување во сила на решението од став (1) на овој член односно по датумот наведен во решението од став (2) на овој член се додека Комисијата не издаде одобрение за работа на друг пазарен оператор/инвестициско друштво да управува со регулираниот пазар односно МПТ и ОПТ.

(4) Решението од став (1) и став (2) на овој член не влијае на прават и обврските на пазарниот оператор кои произлегуваат од склучени правни работи со трети лица.

(5) Комисијата ја информира ЕСМА за секое одземено одобрение за работа на пазарниот оператор согласно со став (3) на овој член.

Основање на пазарен оператор

Член 174

(1) Пазарниот оператор се основа како акционерско друштво со седиште во Република Северна Македонија согласно овој Закон и согласно Законот за трговските друштва.

(2) Основачи, односно акционери на пазарниот оператор може да бидат домашни и странски, физички и правни лица.

(3) Органи на пазарниот оператор се: управен одбор и надзорен одбор.

(4) Почетниот капитал на пазарниот оператор изнесува најмалку 61.000.000 денари и треба да биде во целост уплатен во пари. Почетниот капитал се запишува како основна главнина во Централен регистар.

(5) Износот на сопствените средства во облик пропишан со член 175 ставови (2), (3) и (4) од овој закон не смее да биде помал од износот на почетниот капитал пропишан од став (4) на овој член и помал од износот утврден со став (1) на член 175 од овој закон.

(6) Акциите на пазарниот оператор може да се тргуваат на место за тргување со кое управува пазарниот оператор само ако за тоа пазарниот оператор претходно ја извести Комисијата.

(7) Комисијата води и редовно ажурира регистар на пазарни оператори кој е јавно објавен на нејзината веб-страница.

Износ на сопствени средства на пазарниот оператор**Член 175**

(1) Пазарниот оператор мора да поседува сопствени средства во износ еднаков или поголем од една половина на од општите фиксни трошоци од претходната година. Комисијата со решение може да го зголеми износот на сопствените средства за одреден процент, но не поголем од 25%, согласно став (8) на овој член, за период не подолг од една година.

(2) Износот на сопствените средства мора да се одржува во форма на високо ликвидни средства кои имаат минимален кредитен и пазарен ризик и кои можат да се впаричат во краток временски рок без дополнителни трошоци, а кои би можеле да доведат до намалување на износот на сопствени средства под износот утврден во став (1) на овој член.

(3) За високоликвидни средства се сметаат следните:

1) паричен депозит во банки (кредитни институции) во Република Северна Македонија;

2) обврзници и други должнички хартии од вредност, како и други преносливи хартии од вредност кои даваат право на стекнување на такви обврзници, должнички хартии од вредност на издавачи од Република Северна Македонија, или должнички хартии од вредност на издавачи од држава членка на Европската Унија или ОЕЦД со кредитен рејтинг А-(и споредлив) или повисок, утврден од страна на барем една реномирана кредит рејтинг агенција;

3) акции за кои постои ликвиден пазар, а кои не се тргуваат на места за тргување со кои управува пазарниот оператор;

4) инструменти на пазарот на пари на издавачи од Република Северна Македонија или држава членка на Европската Унија или ОЕЦД со кредитен рејтинг А- (и споредлив) или повисок, утврден од страна на барем една реномирана кредит рејтинг агенција;

5) удел во инвестициски фонд, кој вложува повеќе од 50% од средствата со кои управува во средства од точка 1) и точка 4) на овој став.

(4) Општите фиксни трошоци се добиваат кога од вкупните расходи по распределба на добивката на акционерите, се одземаат следните ставки:

1) награди за вработените, членовите на органот на управување и на надзор и соработници, кои зависат исклучиво од одлуката на пазарниот оператор;

2) други распределби на добивката или други варијабилни награди кои зависат исклучиво од одлуката на пазарниот оператор;

3) еднократни расходи од вонредни активности.

(5) Пазарниот оператор е должен, заедно со ревизорскиот извештај усвоен од собрание на акционери, до Комисијата да ги достави и информациите од ставовите (1), (2) и (4) на овој член во облик на известување согласно закон во рок од 15 дена од денот на приемот на ревизорскиот извештај, а најдоцна до 30 април во тековната година за претходната година.

(6) Во случај на намалување на сопствените средства под износот утврден со овој закон, пазарниот оператор мора веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата.

(7) Пазарниот оператор е должен да ја извести Комисијата за секоја промена во неговото работење која доведува до промена на утврдениот износ на општи фиксни трошоци од 20% или повеќе.

(8) Износот од став (1) на овој член, Комисијата со решение може да го зголеми за одреден процент соодветен на проценката на промената на предвидените општи фиксни трошоци на пазарниот оператор од став (7) на овој член.

(9) Барањето за добивање на одобрение за работа на пазарниот оператор мора да содржи и мислење од овластен ревизор за проценка на износот на општите фиксни трошоци од став (4) на овој член за првата година од работењето на пазарниот оператор.

(10) Кога мислењето на овластениот ревизор содржи услов кој може негативно да влијае на точноста на проценката од став (9) на овој член, Комисијата може со решение да го задолжи пазарниот оператор износот на сопствените средства при добивањето на одобрение за работа да биде еднаков или поголем од вкупниот износ на предвидените општи фиксни трошоци за првата година од работењето на пазарниот оператор согласно став (9) на овој член.

ДЕЛ I**УПРАВЕН ОДБОР, НАДЗОРЕН ОДБОР И НОСИТЕЛИ НА КЛУЧНИ ФУНКЦИИ ВО ПАЗАРНИОТ ОПЕРАТОР****Управен одбор на пазарен оператор****Член 176**

(1) Органи на пазарниот оператор се собранието, надзорниот одбор и управниот одбор.

(2) Составот и изборот на членовите на управниот одбор на пазарниот оператор како и управувањето со пазарниот оператор се врши согласно одредбите од овој закон и согласно прописите од областа на трговските друштва.

(3) Управниот одбор на пазарниот оператор мора да има најмалку три членови кои ги водат работите и го застапуваат пазарниот оператор.

(4) Еден од членовите на управниот одбор од став (2) на овој член мора да биде именуван за претседател на управниот одбор на пазарниот оператор.

(5) Сите членови на управниот одбор на пазарниот оператор, поединечно односно заедно мора да поседуваат стручно знаење, способност и искуство потребно за независно и самостојно водење на работите на пазарниот оператор, а особено да ги разберат активностите на пазарниот оператор вклучувајќи ги и клучните ризици на местата за тргување со кои управува пазарниот оператор.

(6) Секој член на управниот одбор на пазарниот оператор постапува чесно, совесно и независно со цел ефективно да ги проценува, преиспитува и доколку е потребно и да се спротивстави на одлуките на високото раководство на пазарниот оператор и да го надгледува и следи процесот на донесување на одлуки.

(7) Член на управниот одбор на пазарниот оператор може да биде лице кое во секој момент додека ја извршува функцијата ги исполнува следниве услови:

1) да има добра репутација, при што при проценката на соодветноста и добрата репутација на членовите на управниот одбор, Комисијата меѓу другото прибавува податоци за правосилна пресуда за сторено кривично дело, податоци од казнената евиденција и податоци од прекршочната евиденција во Република Северна Македонија, врз основа на образложено барање согласно закон;

2) да поседува соодветни стручни знаења, способност и искуство потребно за водење на работите на управување со регулираниот пазар и местата за тргување со кои управува пазарниот оператор;

3) врз основа на претходното однесување се очекува дека совесно и чесно ќе ја извршува функцијата член на управниот одбор;

4) да ги исполнува условите за член на управниот одбор согласно закон;

5) ќе посветува доволно време за исполнување на своите обврски како член на управниот одбор на пазарниот оператор;

6) не е близок соработник со лица кои се осудени за кривични дела кои се гонат по службена должност.

(8) При одлучувањето по барањето за именување на член на управниот одбор, Комисијата ќе ги има предвид правната последица од пресудата, казнената евиденција и рехабилитацијата на членовите на управниот одбор.

(9) Најмалку еден член на управниот оператор мора да биде вработен во пазарниот оператор и да ги извршува своите активности со полно работно време.

(10) Пазарниот оператор вложува соодветни човечки и финансиски ресурси потребни за обука и оспособување на членовите на управниот одбор.

(11) Управниот одбор на пазарниот оператор е должен да го дефинира, да врши надзор и редовно да го следи и оценува системот на управување кој обезбедува исполнување на организациските барања за работа на пазарен оператор утврдени во член 185 од овој закон, на начин кој го обезбедува интегритетот на пазарот.

(12) Управниот одбор на пазарниот оператор донесува политика за исплата на плати и други надоместоци за вработените лица во пазарниот оператор како и за сите договорно ангажирани лица од страна на пазарниот оператор.

(13) Комисијата со Правилник ја пропишува постапката за давање на одобрение и документацијата која се поднесува со барањето за добивање на одобрение на именување на член на управниот одбор на пазарниот оператор. Со Правилникот се дефинира поимот заедничко поседување на соодветни стручни знаења, способност и искуство потребни за водење на работите на пазарниот оператор, се дефинира поимот за чесност, совесност и независност на членовите на управниот одбор, се дефинира поимот соодветни човечки и финансиски ресурси потребни за обука и оспособување на членовите на управниот одбор и се дефинираат критериумите за поседување на доволно време за исполнување на обврските на управниот одбор на пазарниот оператор.

Надзорен одбор

Член 177

(1) Составот и изборот на членовите на надзорниот одбор на пазарниот оператор како и неговите надлежности се вршат согласно одредбите од овој закон и прописите од областа на трговските друштва.

(2) Секој член на надзорниот одбор постапува чесно, совесно и независно со цел ефективно да ги проценува и преиспитува одлуките на другите членови на надзорниот или управниот одбор и да го надгледува и следи процесот на донесување на одлуки.

(3) Членовите на надзорниот одбор на пазарниот оператор мора поединечно односно заедно да поседуваат стручно знаење, способност и искуство потребно за независно и самостојно вршење на функцијата на надзор над работите на пазарниот оператор а особено да ги разберат активностите на пазарниот оператор и клучните ризици на местата за тргување со кој управува пазарниот оператор.

(4) Секој член на надзорниот одбор е должен да постапува отворено, чесно и независно со цел ефективна проценка, надзор и следење на одлуките на управниот одбор.

(5) Член на надзорниот одбор на пазарниот оператор може да биде лице кое ги исполнува следните услови:

1) да има добра репутација, при што при проценката на соодветноста и добрата репутација на членовите на надзорниот одбор, Комисијата меѓу другото прибавува податоци за правосилна пресуда за сторено кривично дело, податоци од казнената евиденција и податоци од прекршочната евиденција во Република Северна Македонија, врз основа на образложено барање согласно закон.

2) да поседува соодветни стручни знаења, способност и искуство потребно за исполнување на обврските од својата надлежност;

3) да ги исполнува условите за член на надзорен одбор согласно закон;

4) ќе посветува доволно време за исполнување на своите обврски како член на надзорен одбор на пазарниот оператор.

5) не е близок соработник со лица кои се осудени за кривични дела кои се гонат по службена должност.

(6) Надлежностите на надзорниот одбор на пазарниот оператор покрај надлежностите пропишани со прописите од областа на трговските друштва се и следните:

1) дава согласност на деловната политика на пазарниот оператор;

2) дава согласност на стратешките цели на пазарниот оператор;

3) дава согласност на деловниот план на пазарниот оператор;

4) дава согласност на стратегиите и политиките за преземање и управување со ризици вклучувајќи ги и ризиците кои произлегуваат од макроекономското опкружување во кое работи пазарниот оператор;

5) дава согласност на стратегиите и постапките за проценка на износот на сопствените сопствените средства на пазарниот оператор;

6) дава согласност на актот за внатрешна ревизија и на годишниот план за работа на внатрешната ревизија;

7) донесува одлуки за други прашања определени со овој закон.

(7) Комисијата со решение утврдува кој пазарен оператор е значаен имајќи ги во предвид големината, внатрешната организација и природата и полето на делување и сложеноста на активностите.

(8) Пазарниот оператор од став (7) на овој член е должен во рамките на надзорниот одбор да воспостави одбор за именување кој ги извршува следните активности:

1) ги идентификува и препорачува кандидатите кои ќе бидат именувани за членови на управен и надзорен одбор на пазарниот оператор. Притоа одборот за именување го оценува знаењето, вештините, способноста и искуството на кандидатите за управен и надзорен одбор. Одборот подготвува опис на функцијата и критериумите за именување кои кандидатите треба да ги исполнат и дава проценка на очекуваното време потребно за вршење на функцијата. Истовремено Одборот одлучува за процентот на учество на помалку застапениот пол во управниот и надзорниот одбор на пазарниот оператор и изготвува политика како да го зголеми бројот на помалку застапениот пол во управниот и надзорниот одбор со цел постигнување на утврдениот процент на учество;

2) редовно, а најмалку еднаш годишно ја оценува структурата, големината, составот и успешноста на управниот и надзорниот одбор и дава препораки на управниот и надзорниот одбор во врска со било каква промена;

3) редовно, а најмалку еднаш годишно го оценува знаењето, вештините и искуството поединечно на секој член на управниот и на надзорниот одбор како целина и согласно тоа ги известува управниот и надзорниот одбор на пазарниот оператор;

4) редовно ја оценува политиката на управниот и надзорниот одбор во однос на избор и именување на високото раководство и дава препораки на управниот и надзорниот одбор.

(9) Членовите на одборот од став (8) на овој член се именуваат од редовите на членовите на надзорниот одбор. Одборот за именување има најмалку три члена кои се избрани од надзорниот одбор, од кои еден е претседател.

(10) Членовите на одборот за именување не смеат да бидат во судир со интереси во однос на останатите членови на надзорниот одбор, членовите на управниот одбор, високото раководство или носителите на клучните функции во пазарниот оператор.

(11) При извршување на своите должности, одборот за именување до онаа мера до која е возможно и трајно, треба да обезбеди дека процесот на донесување на одлуки на управниот одбор и на надзорниот одбор не е под

влијание на поединец или мала група на лица на начин кој би наштетил на интересите на пазарниот оператор во целина.

(12) Пазарниот оператор ги обезбедува сите потребни ресурси за работа на одборот за именување. При извршување на своите должности, одборот може да користи и совети од надворешни експерти.

(13) Пазарниот оператор и одборот за именување се должни при изборот на членови на управниот и надзорниот одбор да земат предвид широк избор на квалитетни и компетентни лица и да воспостават политика со која се промовира разноликост на членовите.

(14) Членовите на надзорниот одбор мора да имаат соодветен пристап до информациите и документите кои се потребни за надзор и следење на одлучувањето на управниот одбор на пазарниот оператор согласно овој закон.

(15) Комисијата со Правилникот од член 176 став (13) поблиску ги пропишува условите за дефинирање на поимот поседување на соодветни стручни познавања, способност и искуство потребни за надзор над работењето на пазарниот оператор, дефинирање на поимот за чесност, совесност и независност на членовите на надзорниот одбор критериумите за поседување на доволно време за исполнување на обврските на надзорниот одбор на пазарниот оператор.

Избор, надлежности и ограничувања за избор во управен одбор и надзорен одбор на други правни лица

Член 178

(1) Член на управниот одбор и на надзорниот одбор на пазарниот оператор може истовремено да биде член на управен одбор, надзорен одбор односно да биде извршен и неизвршен член на одборот на директори во друго правно лице, кога тоа го овозможуваат поединечните околности и природата, опфатот и сложеноста на активностите кои ги извршува како член на управниот одбор, односно надзорниот одбор на пазарниот оператор и во согласност со ограничувањата предвидени со закон.

(2) Член на управниот одбор и на надзорниот одбор на пазарниот оператор, кој со решение на Комисијата е утврден за значаен согласно член 177 став (7) од овој закон не смее истовремено да извршува повеќе функции од функциите предвидени во една од следните комбинации:

1) една функција член на управен одбор или извршен член на одбор на директори во едно правно лице и две функции член на надзорен одбор односно неизвршен член на одбор на директори во две правни лица;

2) член на надзорен одбор или неизвршен член на одбор на директори во четири правни лица.

(3) Функциите на член на управен одбор, надзорен одбор односно извршен или неизвршен член на одбор на директори во група или субјекти во кои пазарниот оператор поседува квалификувано учество се сметаат како една функција.

(4) Комисијата може со решение да му одобри на член на управниот одбор и на надзорниот одбор, да извршува уште една дополнителна функција на член на надзорен одбор, односно неизвршен член на одбор на директори.

Носители на клучни функции

Член 179

(1) Пазарниот оператор е должен да ги определи носителите на клучните функции, односно лицата на кои функцијата им овозможува да имаат значајно влијание врз управувањето со регулираниот пазар, а притоа не се членови на управниот одбор или на надзорниот одбор.

(2) Управниот одбор на пазарниот оператор е должен да усвои политики за избор и проценка на соодветноста на носителите на клучни функции.

(3) Доколку пазарниот оператор процени дека носител на клучни функции во пазарниот оператор не се однесува соодветно, должен е да преземе адекватни мерки.

(4) Комисијата со Правилник поблиску го пропишува начинот на проценување на соодветноста на носителите на клучни функции од став (2) на овој член.

Одобрение за именување на членови на управен и надзорен одбор

Член 180

(1) Комисијата дава одобрение за именување на членовите на управен одбор и надзорен одбор на пазарниот оператор врз основа на поднесено барање.

(2) Подносител на барањето од став (1) на овој член е пазарниот оператор, односно основачите на пазарниот оператор.

(3) Со барањето од став (1) на овој член, се поднесува и програма за работа за периодот за кој се бара добивање одобрение, изработена од лицата од член 176 на овој Закон.

(4) Мандатот на лицата од став (1) на овој член не може да биде подолг од пет години, а истите имаат право на реизбор. Мандатот на членовите на управен одбор тече од денот на нивното именување од страна на надзорниот одбор или од страна на основачите, а мандатот на членовите на надзорен одбор започнува да тече со денот на нивното именување од страна на собранието или од страна на основачите при основање согласно закон.

(5) Во случај кога претседателот на управниот одбор не е во можност да ја извршува својата функција, надзорниот одбор одредува кој од членовите на управниот одбор ќе го преземе извршувањето на функцијата до избор/именување на нов.

(6) Комисијата дава одобрение за именување на членови на управен одбор и надзорен одбор на пазарниот оператор во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетното барање од став (1) на овој член.

(7) Доколку барањето за добивање одобрение за именување се поднесува во рамки на барањето за добивање на одобрение за основање на пазарен оператор важат роковите од член 172 од овој Закон.

(8) Комисијата решението за давање или одбивње на одобрение го доставува до подносителот на барањето.

(9) Одобрението за именување Комисијата може да го издаде и за мандат пократок од бараниот.

(10) Пазарниот оператор е должен да го поднесе барањето за добивање одобрение од став (1) на овој член до Комисијата најмалку три месеци пред истекот на мандатот на членот на управен одбор и надзорен одбор.

(11) Пазарниот оператор е должен да поднесе ново барање за добивање одобрение за именување до Комисијата најдоцна во рок од 60 дена од денот на приемот на известувањето за одземање, престанок или одбивање на барањето за добивање одобрението за именување, или во ситуација кога пазарниот оператор не го исполнува условот за минимален број на членови согласно одредбите од овој закон.

(12) Подносителот на барањето од став (2) на овој член е должен кон барањето да достави докази за исполнување на условите за именување на член на управен односно надзорен одбор согласно член 176 и член 177 од овој закон, Правилникот од член 176 став (13), мислење на одборот за именување и доказ за уплатен надомест за Комисијата согласно член 416 од овој закон.

(13) Во постапка на одлучување по барањето од став (1) на овој член, Комисијата може да побара кандидати-те за членови на управниот одбор на пазарниот оператор да ја претстават програмата за работа од став (3) на овој член од аспект на нивните должности во друштвото.

(14) Комисијата одлучува за барањето за добивање одобрение за именување на член на управен односно надзорен одбор од став (1) на овој член врз основа на:

- 1) документацијата од став (12) на овој член;
- 2) програмата за работа од став (3) на овој член и
- 3) останати податоци и информации со кои располага Комисијата.

(15) Комисијата со решение ќе го одбие барањето за добивање одобрение за именување на член на управен односно надзорен одбор доколку:

1) утврди дека кандидатот не ги исполнува условите од член 176 и член 177 на овој Закон и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон или

2) податоците од став (14) на овој член упатуваат на тоа дека лицето за кое што е поднесено барање за добивање одобрение за именување за член на управен односно надзорен одбор не е соодветно да ја извршува таа функција или

3) Комисијата располага со објективни и докажани причини заради кои може да се претпостави дека активностите или работите кои кандидатот ги извршува или ги извршувал претставуваат закана за управувањето со регулираниот пазар со внимание на добар домаќин односно добар стопанственик или

4) доколку во барањето се наведени неточни, невиситинити или податоци кои можат да доведат до заблуда.

Одземање на одобрението за именување на член на управен односно надзорен одбор

Член 181

(1) Комисијата со решение го одзема одобрението за именување за член управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор доколку:

1) членот на управен односно надзорен одбор престане да ги исполнува условите пропишани во член 176 и член 177 од овој Закон;

2) на членот на управен односно надзорен одбор му е изречена мерка по трет пат во рок од пет години, за кршење на одредбите на овој Закон или други релевантни прописи донесени врз основа на овој закон;

3) одобрението е издадено врз основа на невиситинити и неточни податоци или невиситинито прикажани факти кои се важни за извршување на функцијата член на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор;

4) членот на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор не постапил на начин и во рокови утврдени во решение донесено од Комисијата за отстранување на утврдени неправилности и незаконитости;

5) ако членот на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор не обезбеди исполнување на организационските барања за пазарен оператор согласно овој закон;

6) се утврди дека кај членот на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор постои судир на интереси поради кои не може да ги исполнува своите обврски и должности со внимание на добар стручњак;

7) членот на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор континуирано не ги исполнува обврските за утврдување и проценка на ефикасноста на политиката, мерките или интерните процедури поврзани со степенот за усогласеност на пазарниот оператор со одредбите од овој закон или обврските за преземање на соодветни мерки со цел отстранување на недостатоците односно неправилностите во работењето на пазарниот оператор;

8) кандидатот на кој му е дадено одобрение за именување на член на управен односно надзорен одбор не стапи на должност во рок од шест месеци од денот на давање на одобрението;

9) на членот на управен односно надзорен одбор му престане мандатот за кој е дадено одобрението, со денот на престанок на мандатот;

10) на членот на управен односно надзорен одбор му престане договорот за уредување на односите меѓу член на органот на управување и пазарниот оператор со денот на прекилот или истекот на истиот.

(2) Во случаите од точка 2) до точка 7) од став (1) на овој член Комисијата со решението утврдува период во кој лицето на кое му е одземено одобрението за именување не смее да поднесе ново барање за добивање одобрение за именување на член на управен односно надзорен одбор на пазарен оператор.

(3) Доколку Комисијата донесе решение за одземање на одобрението за именување на член на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор, надзорниот одбор односно собранието на пазарниот оператор без одлагање ќе донесе одлука за отповикување на членот на управен односно надзорен одбор.

(4) Комисијата може да побара разрешување на член на управен односно надзорен одбор на пазарниот оператор доколку истиот со своето делување го загрозува сигурното и стабилното работење на пазарниот оператор.

Стекнување на квалификувано учество во пазарен оператор

Член 182

(1) На имателите и на промената на имателите на квалификувано учество во пазарниот оператор, се применуваат одредбите од членовите 16 до член 25 од овој закон.

(2) Пазарниот оператор е должен до Комисијата да достави податоци за неговата сопственичка структура, а особено податоци за имателите на квалификувано учество, податоци за идентитетот и сопственичкиот удел на лицата кои имаат можност да вршат значајно влијание врз управувањето на регулираниот пазар, како и податоци за останатите лица коишто директно или индиректно може да имаат значајно влијание врз управувањето на регулираниот пазар.

(3) Пазарниот оператор е должен до Комисијата да достави податоци за сите промени во сопственичката структура кои може да доведат до промена на лицата кои имаат квалификувано учество.

(4) Пазарниот оператор е должен податоците од став (2) и (3) на овој член да ги објави на својата веб-страница.

Обврска за добивање одобрение на пазарниот оператор за статусни промени и стекнување удел во друго правно лице

Член 183

(1) Пазарниот оператор може да спроведе статусни промени или да стекне удел кој изнесува односно надминува 25% од вкупните права на глас или основната главнина во друго правно лице само врз основа на одобрение од Комисијата.

(2) Комисијата по барањето за добивање одобрение одлучува во рок од 60 дена од денот на комплетирање на поднесеното барање.

(3) Барањето за добивање одобрение од став (2) на овој член, мора да содржи образложение дека работите кои пазарниот оператор има намера да ги презема, нема да го загрозат квалитетот и континуитетот на извршување на основната дејност на пазарниот оператор.

(4) За барањето за добивање одобрение од став (2) на овој член Комисијата донесува решение.

(5) Ако пазарниот оператор спроведе статусни промени или стекне удел од став (1) на овој член без одобрение од Комисијата, Комисијата со решение ќе му наложи на пазарниот оператор да го отуѓи стекнатиот удел во рок кој не може да биде пократок од три месеци ниту подолг од девет месеци од донесување на решението од страна на Комисијата.

Обврски за известување од редовното работење на пазарниот оператор

Член 184

(1) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за промени во составот на управниот и надзорниот одбор, како и за сите значајни промени на условите и критериумите согласно кои е дадено одобрението за работа.

(2) Пазарниот оператор е должен да ги достави сите податоци и информации кои се потребни за да се утврди дали се исполнети условите кои се однесуваат на управниот и надзорниот одбор согласно членовите 176, 177 и 178 на овој Закон, како и за сите значајни промени во врска со начинот на извршување на барањата пропишани во членовите 176, 177 и 178 на овој Закон.

(3) Пазарниот оператор е должен да обезбеди ревизија на финансиските извештаи изготвени во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“ во согласност со меѓународните стандарди за ревизија, од страна на ревизор.

(4) Пазарниот оператор е должен да ги достави извештаите од став 3 на овој член до Комисијата заедно со ревизорскиот извештај во рок од 15 дена од денот на приемот на ревизорскиот извештај, а најдоцна до 30 април тековната година за претходната година.

(5) Пазарниот оператор до Комисијата ги доставува полугодишните финансиски извештаи (биланс на состојба, биланс на успех, извештај за готовинскиот тек и извештаи за промените на капиталот) до 31 август во тековната година.

(6) Комисијата може да побара од ревизорот, односно овластениот ревизор кој извршил ревизија на годишните финансиски извештаи на пазарниот оператор дополнителни образложенија во врска со извршената ревизија и ревизорскиот извештај.

(7) Ист ревизор, односно овластен ревизор може да изврши редоследно највеќе седум ревизии на годишните финансиски извештаи на пазарниот оператор. Ревизорот, односно овластениот ревизор не смее во наредните четири години да врши ревизија на годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи на пазарниот оператор.

(8) Во случај на раскинување на договорот за извршување на ревизија, пазарниот оператор и ревизорот се должни во рок од 15 дена да ја известат Комисијата за причините за раскинување на договорот, а секоја од страните треба да се произнесе за наводите за раскинувањето на другата договорна страна.

(9) Ревизорот, односно овластениот ревизор на пазарниот оператор не може една година пред започнувањето на ревизијата, директно или индиректно да врши било какви други услуги за пазарниот оператор.

(10) На пазарен оператор соодветно се применуваат одредбите од член 306 од овој Закон.

(11) Пазарниот оператор е должен до Комисијата да поднесува извештаи кои содржат податоци за трансакциите со финансиски инструменти реализирани на регулираниот пазар со кој управува, како и за сите внесени налози во системот за тргување на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор, независно од обврските утврдени од член 239 до член 247 на овој Закон.

(12) Пазарниот оператор е должен на барање на Комисијата да ѝ ги стави на располагање податоците од книгата на налози или на Комисијата да ѝ овозможи пристап до книгата на налози.

(13) Пазарниот оператор е должен без дополнителен надомест да ги објави податоците за квалитетот на извршување на трансакциите со финансиските инструменти кои содржат информации за цената, брзината, трошоците и веројатноста за извршување на налозите за секој поединечен финансиски инструмент. Овие податоци пазарниот оператор ги објавува најмалку еднаш годишно.

(14) Пазарниот оператор е должен веднаш да ја извести Комисијата за секој прекин на информациско-комуникацискиот систем на пазарниот оператор кој може да има значајно негативно влијание. При проценка на негативно влијание на прекиноот, пазарниот оператор ги зема предвид бројот на корисниците на кои влијаел прекиноот, времетраењето на прекиноот, распространетоста на одредено подрачје и други околности.

(15) Пазарниот оператор доставува месечни извештаи за работењето до Комисијата во рок и на начин пропишан од страна на Комисијата.

(16) Комисијата ја пропишува содржината и структурата на полугодишните финансиски извештаи и годишните финансиски извештаи, месечните извештаи на пазарниот оператор начинот на доставување до Комисијата, како и опсегот и содржината на ревизијата односно на ревизорскиот извештај на пазарниот оператор.

Организациски барања

Член 185

(1) Пазарниот оператор е должен, земајќи ги предвид видот, обемот и сложеноста на работењето:

1) да воспостави, спроведува, одржува и редовно да ги ажурира, проценува и следи постапките на одлучување и организациската структура во кои на јасен и документиран начин се утврдуваат хиерархијата на известување и доделување на функции и надлежности;

2) да воспостави, спроведува, одржува и редовно да ги ажурира, проценува и следи постапките со кои се обезбедува дека релевантните лица се запознаени со сите одредби кои мора да ги почитуваат за правилно извршување на своите должности и одговорности;

3) да воспостави, спроведува и одржува механизми за внатрешна контрола, чија цел е да обезбедат усогласеност со одлуките и постапките на сите нивоа во пазарниот оператор;

4) да вработува лица со стручни познавања и вештини кои се потребни за извршување на доделените обврски и работни задачи;

5) да воспостави, спроведува и одржува ефикасен систем за внатрешно известување и споделување на информации на сите релевантни нивоа во пазарниот оператор;

6) да одржува соодветна и уредна евиденција за своето работење и внатрешната организација;

7) да воспостави систем со кој ќе обезбеди дека извршувањето на повеќе функции од страна на релевантни лица нема да ги спречи тие лица да ја извршуваат било која од тие функции на правилен, чесен и на професионален начин;

8) да воспостави, документира и редовно применува соодветни мерки и постапки за надзор и заштита на информацискиот систем и системот за електронска обработка на податоци;

9) да располага, во моментот на добивање на одобрението за работа и на континуирана основа, со доволно финансиски ресурси со цел да обезбеди уредно функционирање на регулираниот пазар, имајќи ја во предвид природата и обемот на склучените трансакции на регулираниот пазар и нивото и степенот на ризици на кои истиот е изложен;

10) да воспостави и применува мерки и постапки за јасно идентификување и управување со потенцијалното негативно влијание врз работењето на регулираниот пазар со кој управува или на сите лица кои учествуваат во тргувањето на регулираниот пазар, а кое негативно влијание настанува врз основа на судирот на интереси помеѓу интересите на пазарниот оператор, неговите акционери, членките, издавачите и јавниот интерес за правилно и законито функционирање на регулираниот пазар;

11) да воспостави и применува механизми и постапки со кои се обезбедува правилно, непрекинато и ефикасно функционирање на системот за тргување вклучувајќи и воспоставување на ефикасни и делотворни сигурносни мерки за управување со ризиците од евентуално нарушување на функционирањето на системот;

12) да воспостави и применува транспарентни и недискрециони правила и постапки кои овозможуваат фер и уредно тргување и утврдуваат објективни критериуми за ефикасно извршување на налезите;

13) да воспостави и применува механизми кои го олеснуваат ефикасното и навременото порамнување на реализираните трансакции склучени на регулираниот пазар.

(2) Пазарниот оператор е должен со воспоставување на соодветни системи и постапки да обезбеди непрекинато и редовно работење на регулираниот пазар со кој управува.

(3) Пазарниот оператор е должен да воспостави функција на внатрешна ревизија, која ќе врши проверка и надзор на ефикасноста, доверливоста и сигурноста над системите и постапките на пазарниот оператор, вклучително и системот за внатрешна контрола и системот за управување со ризици.

(4) Внатрешната ревизија од став (3) на овој член е должна најмалку еднаш годишно да донесе независно стручно мислење за ефикасноста, доверливоста и безбедноста над системите и постапките на пазарниот оператор.

(5) Органот на управување на пазарниот оператор е должен да го земе предвид мислењето на внатрешната ревизија од став (4) на овој член при донесувањето на деловните одлуки.

(6) Комисијата со Правилник го пропишува начинот на работа и организациските барања за пазарниот оператор.

Управување со ризици

Член 186

(1) Управувањето со ризици опфаќа утврдување, мерење или оценување, управување и контрола на ризикот, вклучувајќи и известување на одговорните лица за ризиците на кои пазарниот оператор е изложен или би можел да биде изложен при извршување на својата дејност.

(2) Пазарниот оператор е должен да воспостави и применува сеопфатен и ефикасен систем на управување со ризици во согласност со видот, опфатот и сложеноста на своите активности, кој мора да вклучува најмалку:

1) стратегии, политики, постапки и мерки за управување со ризиците;

2) техники за мерење на ризикот;

3) поделба на одговорностите во врска со управување со ризиците.

(3) Пазарниот оператор е должен да пропише, применува, документира и редовно да ажурира соодветни, ефикасни и сеопфатни стратегии и политики за управување со ризиците, со цел утврдување на ризикот поврзан со работењето, работните процеси и системите со кои управува, влијанието на поединечни ризици на целокупниот ризичен профил на пазарниот оператор и утврдување на прифатливиот степен на ризик.

(4) Пазарниот оператор е должен врз основа на стратегијата и политиката за управување со ризиците и утврдениот прифатлив степен на ризик, да усвои ефикасни постапки, техники за мерење и мерки за управување со ризиците.

(5) Пазарниот оператор е должен да воспостави, спроведува и редовно да ги ажурира, проценува и следи соодветните политики, мерки и постапки чија цел е откривање и намалување на секој утврден ризик.

(6) Пазарниот оператор е должен да ја следи, оценува, преиспитува и ажурира соодветноста, сеопфатноста и ефикасноста на донесените стратегии, политики, постапки за управување со ризиците и техниките за мерење на ризикот, како и соодветноста и ефикасноста на предвидените мерки за отстранување на недостатоците во стратегиите, политиките, и постапките за управување со ризиците.

(7) Пазарниот оператор е должен на барање на Комисијата веднаш да и ги достави усвоените стратегии и политики за управување со ризиците.

(8) Управниот одбор на пазарниот оператор учествува во процесот на управување со ризиците и е одговорен за негово имплементирање и следење, додека сите вработени во пазарниот оператор учествуваат во спроведување на системот на управување со ризиците.

(9) Во случај на посериозно загрозување на системот на управување со ризиците, пазарниот оператор е должен без одлагање да ја извести Комисијата.

Дел 2

ОТПОРНОСТ НА СИСТЕМОТ ЗА ТРГУВАЊЕ, СИСТЕМ ЗА ПРЕКИН НА ТРГУВАЊЕТО

Отпорност на системот и капацитет на системот за тргување

Член 187

(1) Пазарниот оператор е должен да воспостави, тестира и применува ефикасни системи, постапки и механизми на работа со кои се обезбедува:

1) отпорност на системот за тргување;

2) доволен капацитет на системот за тргување за обработка на голем број на налози и обем на пораки и

3) уредно тргување во услови на сериозно пазарно нарушување.

(2) Пазарниот оператор треба да воспостави и применува механизми за обезбедување на континуитет на деловното работење во случај на прекин на системите за тргување.

(3) Комисијата поблиску ги уредува барањата за отпорност и капацитет на системите на пазарниот оператор од став (1) точки 1) и 2) на овој член.

Систем за прекин на тргувањето

Член 188

(1) Пазарниот оператор треба да воспостави и применува ефикасни системи, постапки и механизми за одбивање на налози кои ги надминуваат однапред утврдените прагови на обем на тргување и на цени или пак за одбивање на налози кои се очигледно погрешни, односно очигледно суштествено отстапуваат од тековните пазарни услови.

(2) Постапките од став (1) на овој член се пропишани во правилата на регулираниот пазар од член 192 на овој Закон.

(3) Пазарниот оператор има право времено да го прекине односно ограничи тргувањето со определен финансиски инструмент доколку постои значајно движење на цената на финансискиот инструмент на регулираниот пазар со кој управува или на поврзан со него пазар.

(4) Пазарниот оператор е должен со правилата на регулираниот пазар од член 192 на овој Закон да ги пропише постапките и да ги утврди параметрите за прекин на тргувањето, имајќи ги предвид карактеристиките на финансиските инструменти, видот на пазарниот модел и видовите на корисници на системот, при што истите ќе бидат доволни за да се избегнат значајни нарушувања во уредното тргување.

(5) Во исклучителни случаи, под околностите од став (3) на овој член и во согласност со условите определени во правилата на регулираниот пазар од член 192 на овој Закон, пазарниот оператор може да ја поништи или ревидира трансакцијата.

(6) Во случај кога пазарниот оператор кој управува со регулиран пазар, кој е значаен за ликвидноста на одреден финансиски инструмент, го запре тргувањето со тој финансиски инструмент, а притоа со тој финансиски инструмент се тргува на места за тргување во други држави членки на Европската Унија, пазарниот оператор мора да има воспоставено системи и постапки со кои ќе се обезбеди навремено известување на надлежните органи во другите држави членки на Европската Унија, со цел тие да го координираат одговорот на ниво на повеќе пазари и да утврдат дали е соодветно да се прекине тргувањето со тој финансиски инструмент и на другите места за тргување, сè додека не продолжи тргувањето на пазарот каде првично било запрено тргувањето.

Одржување на ликвидност на регулираниот пазар

Член 189

(1) Пазарниот оператор е должен да склучи писмени договори со сите инвестициски друштва кои спроведуваат стратегија на поддржувачи на пазар на регулираниот пазар.

(2) Во зависност од природата и од обемот на тргување на регулираниот пазар пазарниот оператор мора да воспостави план кој ќе обезбеди доволен број на инвестициски друштва да учествуваат во договорите од став (1) на овој член, со кој инвестициските друштва ќе бидат условени да објавуваат задолжителни понуди по конкурентски цени, заради обезбедување на ликвидност на пазарот на редовна и предвидлива основа.

(3) Писмените договори од став (1) на овој член треба да содржат најмалку:

1) обврски на инвестициското друштво кои се однесуваат на поддржување на ликвидноста и доколку е потребно, сите други обврски кои произлегуваат од планот наведени во ставот (2) на овој член;

2) сите стимулации во смисла на попусти и други олеснувања, кои пазарниот оператор му ги дава на инвестициското друштво како би се овозможила ликвидност на редовна и предвидлива основа и доколку е потребно, сите други права кои произлегуваат од договорот од став (1) на овој член.

(4) Пазарниот оператор е должен да врши надзор и да обезбеди исполнување на обврските кои произлегуваат од договорот од страна на инвестициските друштва.

(5) Пазарниот оператор е должен да ја информира Комисијата за содржината на писмениот договор и на барање на Комисијата да ги достави сите други информации кои се потребни Комисијата да се увери во постапувањето на пазарниот оператор согласно обврските наведени во став (3) и (4) на овој член.

(6) Комисијата со Правилник поблиску го пропишува начинот на склучување на договорот и неговата содржината.

Корекција на цени

Член 190

(1) Пазарниот оператор е должен да донесе правила за корекција на цени во однос на финансиски инструменти определени со овој Закон, како и финансиски инструменти наведени во подзаконските акти донесени од страна на Комисијата.

(2) Правилата за корекција на цените наведени во ставот (1) на овој член треба:

1) да бидат прилагодени така што ќе ја одразуваат ликвидноста на финансискиот инструмент на различни пазари и ќе ја одржуваат просечната разлика помеѓу куповната и продажната цена, имајќи ја предвид намерата да се постигнат разумно стабилни цени без непотребни ограничувања со кои дополнително се намалува распонот на цените;

2) да бидат соодветно прилагодени за секој финансиски инструмент.

(3) Комисијата ќе го пропише начинот на утврдување на минималната корекција на цени односно правилата за корекција на цени во согласност со условите од став (2) на овој член, како и измените на одреден режим на корекција на цени.

Синхронизација на деловното време

Член 191

(1) Регулираниот пазар и сите места за тргување и нивните членки се должни да го синхронизираат деловното време за работење во кое се евидентираат датумот и времето на сите настани за кои известуваат.

(2) Комисијата со Правилник ќе го утврди нивото на точност согласно кое треба да се синхронизира деловното време за работење на регулираниот пазар, и сите места за тргување и нивните членки.

Правила на пазарниот оператор и регулираниот пазар

Член 192

(1) Пазарниот оператор е должен да донесе и да применува правила со кои се уредуваат организацијата и општите услови за работење на пазарниот оператор и работењето на регулираниот пазар со кој управува.

(2) Правилата од став (1) кои се однесуваат на регулираниот пазар мора особено да содржат:

1) одредби за примање, суспендирање и исклучување од членство;

2) одредби за видовите и начините на тргување, системите за утврдување и порамнување кои членките може да ги користат за порамнување на реализираните трансакции;

3) одредби за секундарна локација на системот;

4) одредби во врска со објавување на податоци за тргувањето;

5) одредби за финансиските инструменти со кои може да се тргува на регулираниот пазар, вклучувајќи одредби за прием за тргување на финансиски инструменти и привремен прекин на тргување или исклучување од тргување; и

6) други одредби кои произлегуваат од овој закон во врска со местата за тргување.

(3) Пазарниот оператор е должен да поднесе барање до Комисијата за добивање на одобрение на правилата од став (1) и став (2) на овој член, како и сите нивни измени и дополнувања.

(4) Комисијата одлучува по барањето од став (3) на овој член во рок од 30 дена од денот на комплетирање на барањето.

(5) Доколку врз основа на доставените податоци и информации, Комисијата утврди дека правилата од став (1) и (2) на овој член не се во согласност со одредбите од овој закон, Комисијата ќе донесе решение со кое ќе го одбие барањето од став (3) на овој член.

(6) Пазарниот оператор е должен пред доставување на барањето од став (3) на овој член да направи јавно советување за содржината на правилата со сите заинтересирани страни интернет страница.

(7) Актите од став (1) и став (2) на овој член пазарниот оператор е должен да ги објави на својата интернет страница најмалку седум дена пред почетокот на нивна примена.

Надоместоци за услугите на регулираниот пазар

Член 193

(1) Пазарниот оператор е должен да донесе тарифник во кој ќе ги утврди надоместоците и попустите за услугите на регулираниот пазар со кој управува, на транспарентен, коректен и недискриминирачки начин, земајќи ги предвид пазарните услови.

(2) Надоместоците за услугите на регулираниот пазар не смеат да поттикнат внесување, промена или повлекување на налозите или реализација на трансакциите на начин кој доведува до злоупотреба на пазарот или до нарушување на пазарните состојби.

(3) Пазарниот оператор е должен да утврди обврски за поддржувачите на пазарот за поединечни акции или одредено портфолио на акции во замена за попустите кои им се дадени, во согласност со договорот од 189 на овој Закон.

(4) Пазарниот оператор може ја прилагодува висината на надоместоците за услугите на регулираниот пазар во зависност од видот на финансискиот инструмент.

(5) Пазарниот оператор може да ја прилагодува висината на надоместокот за повлечените налози притоа имајќи го предвид временскиот период во кој налогот бил внесен и соодветно повлечен во системот.

(6) Пазарниот оператор може да утврдува повисок надоместок за налози кои се внесени во системот за тргување и веднаш потоа повлечени во однос на надоместокот за налозите кои се реализирани, како и поголема висина на надоместок за членки кои имаат повисок сооднос на повлечени налози во однос на реализирани налози.

(7) Пазарниот оператор е должен да поднесе барање до Комисијата за добивање на одобрение на тарифникот за утврдување на надоместоците за услугите на регулираниот пазар и сите нивни измени и дополнувања.

(8) Комисијата одлучува по барањето од став (7) на овој член во рок од 30 дена од денот на комплетирање на барањето.

(9) Доколку врз основа на доставените податоци и информации, Комисијата утврди дека не се исполнети условите од став (1) и (2) на овој член, Комисијата ќе донесе решение со кое ќе го одбие барањето од став (7) на овој член.

(10) Пред поднесување на барањето за добивање одобрение на тарифникот, пазарниот оператор е должен да спроведе јавно советување со сите заинтересирани страни.

Дел 3

ПРАВИЛА НА РЕГУЛИРАНИТЕ ПАЗАРИ ВО ВРСКА СО ПРИЕМОТ И ПРИСТАПОТ ДО РЕГУЛИРАНИОТ ПАЗАР И ПРИЕМОТ НА ТРГУВАЊЕ

Членки на регулираниот пазар

Член 194

(1) Пазарниот оператор може како членка на регулираниот пазар да прифати:

1) инвестициско друштво кое има добиено одобрение за работа од Комисијата или банка (кредитна институција) со претходно одобрение од страна на Комисијата и дозвола за работа од Народната банка;

2) инвестициско друштво или банка (кредитна институција) кои имаат добиено одобрение за работа од страна на надлежниот орган на држава членка на Европската Унија;

3) инвестициско друштво или банка (кредитна институција) од трета држава кои имаат добиено одобрение од страна на соодветниот надлежен орган во третата држава и исполнуваат услови кои се исти или слични со условите пропишани со овој закон и со прописите од областа на банкарството.

(2) Членката од став (1) треба да ги исполнува следните услови:

1) имаат добра репутација;

2) имаат доволно стручно знаење, способност и искуство за тргување;

3) да имаат, кога тоа е применливо соодветна организациска поставеност, во зависност од услугите и активностите кои ги вршат;

4) имаат доволно финансиски средства за услугите и активностите кои треба да ги извршуваат на регулираниот пазар, имајќи ги предвид и другите финансиски обврски кои ги утврдил пазарниот оператор како би се гарантирало порамнување на трговските трансакции.

(3) Пазарниот оператор е должен најмалку еднаш годишно до Комисијата да доставува ажурирана листа на членки на регулираниот пазар со кој тој управува.

Прием и пристап до регулираниот пазар

Член 195

(1) Пазарниот оператор е должен со актите од став (2) на членот 192 врз основа на објективни критериуми да воспостави, одржува и спроведува транспарентни и недискриминирачки правила за приемот во членство и пристапот до регулираниот пазар.

(2) Правилата од став (1) на овој член, треба да содржат обврски за членките кои произлегуваат од:

1) поставеноста и управувањето со регулираниот пазар;

2) правилата во врска со трансакциите коишто се склучуваат на регулираниот пазар;

3) професионални стандарди кои ги почитуваат вработените во инвестициските друштва или банките (кредитните институции);

4) правила и процедури за утврдување и порамнување на трансакциите склучени на регулираниот пазар.

(3) Членките на регулираниот пазар се должни да ги почитуваат правилата на пазарниот оператор од член 192 и да не преземаат активности во рамките на своето работење кои би го нарушиле угледот на регулираниот пазар.

(4) Членките на регулираниот пазар се должни да постапуваат со внимание на добар стручњак во согласност со член 192 од овој Закон и да избегнуваат во своето работење активности кои би можеле да предизвикаат штета на угледот на регулираниот пазар.

(5) При извршување на трансакции на регулираниот пазар, членките се должни да ги применуваат одредбите од членовите 73 до 94, од 96 до 104 и од 108 до 117 на овој Закон, освен за трансакции склучени помеѓу членките.

Надзор на усогласеноста со правилата на регулираниот пазар и другите законски обврски

Член 196

(1) Пазарниот оператор е должен да воспостави и применува ефикасни мерки и постапки и да располага со неопходните ресурси потребни за спроведување на

надзор на усогласеноста со правила на регулираниот пазар и другите законски обврски од страна на неговите членки.

(2) Пазарниот оператор е должен да врши надзор на налозите и трансакциите вклучително и на повлечените налози, како и на откажаните трансакции кои ги извршуваат членките на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор, со цел откривање на:

- 1) прекршување на правилата на регулираниот пазар;
- 2) нарушени пазарни услови и состојби за тргување;
- 3) постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот согласно овој закон;
- 4) нарушување на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

(3) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за секое значајно прекршување на неговите акти, нарушување на пазарните услови и состојби за тргување или постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот или нарушувања на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент. Со известувањето задолжително пазарниот оператор ги доставува сите потребни документи и податоци кои се однесуваат на сторената повреда.

(4) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ги достави до Комисијата сите потребни податоци и информации за злоупотреба на пазарот, како и целосно да соработува со Комисијата и со сите надлежни органи во текот на истрагата во врска со пазарните злоупотреби.

(5) Комисијата со Правилник ќе ги пропише околностите кога е задолжително доставување на информацијата од став (3) на овој член.

Тргување на регулираниот пазар

Член 197

(1) Тргувањето на регулираниот пазар мора да се извршува врз основа на начелата на ефикасност, ажурност, непристрасност и еднаквост на сите членки.

(2) Пазарниот оператор е должен да избере систем за тргување на регулираниот пазар со кој управува, придржувајќи се од начелата на:

- 1) ефикасност;
- 2) економичност;
- 3) функционалност и
- 4) заштита на инвеститорите.

(3) Покрај начелата од став (1) на овој член, изборот на системот за тргување и начинот на тргување ќе зависи и од обемот на тргување и видовите на финансиски инструменти со кои се тргува на регулираниот пазар.

(4) Пазарниот оператор во исклучителни случаи може да донесе одлука со која ќе определи време на започнување или завршување на тргувањето различно од времето утврдено со актите на регулираниот пазар кога поради одредени значајни околности неможе да се гарантира уредно тргување.

(5) За одлуката од став (4) на овој член, пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата.

ПОДГЛАВА 2 ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ СО КОИ СЕ ТРГУВА НА РЕГУЛИРАН ПАЗАР

Сегменти на регулираниот пазар

Член 198

(1) Пазарниот оператор управува со регулираниот пазар кој се состои од: официјален пазар и редовен пазар. Пазарниот оператор може со своите правила да определи и други сегменти на регулираниот пазар за кои

ќе пропише други услови во врска со прием на тргување и заштита на инвеститорите различни од условите прописани во член 199 и 202 на овој Закон.

(2) На редовниот пазар може да бидат примени на тргување хартии од вредност кои ги исполнуваат условите предвидени во член 199 од овој Закон и други финансиски инструменти доколку се исполнети условите од член 199 на овој Закон кои се однесуваат на финансиски инструменти.

(3) На официјален пазар може да бидат примени на тргување хартиите од вредност кои ги исполнуваат условите предвидени во член 202 на овој Закон.

(4) Издавачите на финансиски инструменти примени на тргување на регулиран пазар мора да обезбедат идентификациска ознака (ИСИН) за секој финансиски инструмент.

Услови за прием на тргување на редовен пазар

Член 199

(1) На редовниот пазар може да се примат за тргување финансиски инструменти во согласност со правилата на пазарниот оператор од член 192 на овој Закон.

(2) Со правилата од став (1) на овој член, мора да се обезбеди дека со финансиските инструменти примени за тргување на редовниот пазар се тргува на правичен, уреден и ефикасен начин, а во случај на прием на преносливи хартии од вредност дека истите се неограничено преносливи.

(3) Во случај на деривативни финансиски инструменти, правилата од ставот (1) на овој член, треба да пропишат соодветни барања за структурата и содржината на деривативните финансиски инструменти коишто ќе овозможат објективно формирање на нивната цена, како и за исполнување на соодветни и ефикасни услови за порамнување.

(4) Хартиите од вредност кои се примени на тргување на редовниот пазар мора да ги исполнуваат следните услови:

1) хартиите од вредност за кои е поднесено барање за прием на тргување мора да бидат издадени во согласност со прописите кои го уредуваат издавањето на хартиите од вредност и да се неограничено преносливи, како и да бидат издадени во нематеријализирана форма;

2) правната форма на издавачот на хартиите од вредност е во согласност со прописите од областа на трговските друштва или државата во која издавачот има свое седиште;

3) најмалку 2% од хартиите од вредност од ист род за кои е поднесено барање за прием на тргување, се распространети во јавноста.

(5) Пазарниот оператор треба да воспостави механизми за проверка дали издавачите на преносливи хартии од вредност кои се примени на тргување на редовниот пазар ги почитуваат одредбите од Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност во однос на почетните, постојаните или повремените обврски за обелоденување на информации и податоци.

(6) Пазарниот оператор мора да им овозможи на своите членки пристап до информациите и податоците кои јавно се обелоденуваат согласно став (5) на овој член.

(7) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува критериумите кои треба да се земаат во предвид за да се утврди дека се исполнети условите за прием на тргување на различните сегменти на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор.

Одлука за прием или одбивање за прием на тргување на редовен пазар

Член 200

(1) Пазарниот оператор одлучува за приемот на финансиските инструменти за тргување на редовниот пазар.

(2) Барањето за прием на тргување на редовниот пазар до пазарниот оператор го поднесува издавачот или од него овластено лице.

(3) Пазарниот оператор е должен во своите правила да утврди кога барањето за прием на тргување на редовен пазар се смета за комплетно.

(4) Пазарниот оператор е должен во рок од 30 дена да донесе одлука во врска со поднесеното барање за прием на тргување на редовниот пазар, а во определени случаи рокот за донесување на оваа одлука може да биде од 60 дена.

(5) Пазарниот оператор донесува одлука за прием на тргување на редовниот пазар доколку финансискиот инструмент и издавачот ги исполнуваат условите утврдени со член 209 на овој Закон.

(6) Пазарниот оператор може да го одбие барањето за прием на финансиски инструмент за тргување на редовниот пазар, доколку издавачот:

1) не ги исполнува условите од ставовите (2) и (3) на овој член;

2) не ги исполнува условите за прием на тргување од член 199 на овој закон;

3) податоците за финансискиот инструмент со кои располага пазарниот оператор укажуваат дека приемот на тргување би бил на штета на интересите на инвеститорите.

(7) Пазарниот оператор е должен да ја извести Комисијата за секое барање за прием на финансиски инструмент за тргување на редовен пазар, како и за својата одлука за прием односно одбивање на барањето за прием на финансискиот инструмент за тргување.

(8) Пазарниот оператор е должен на својата веб-страница да ги објавува сите податоци за приемот на финансиските инструменти за тргување на редовниот пазар.

(9) Пазарниот оператор е должен да воспостави и примени мерки за редовна проверка на усогласеноста на финансискиот инструмент и издавачот со условите од член 199 на овој Закон.

Прием за тргување на хартии од вредност на друг регулиран пазар без согласност на издавачот

Член 201

(1) Преносливите хартии од вредност кои се примени на тргување на регулиран пазар, може да бидат примени на тргување и на други регулирани пазари, без согласност на издавачот и во согласност со релевантните одредби од Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност.

(2) Пазарниот оператор во рок од три дена го информира издавачот за фактот дека неговите хартии од вредност се тргуваат на регулираниот пазар со кој тој управува.

(3) Издавачот нема обврски да доставува информации и податоци директно до пазарниот оператор кој ги примил хартиите од вредност на издавачот на тргување, без негова согласност.

(4) Пазарниот оператор е должен кога ќе прими на тргување хартии од вредност согласно став (1) на овој член е должен без одлагање да ја извести Комисијата и јавноста.

Општи услови за прием на преносливите хартии од вредност за тргување на официјален пазар

Член 202

(1) Хартиите од вредност за кои се бара прием за тргување на официјалниот пазар покрај условите утврдени во член 199 на овој Закон мора да ги исполнат и следниве услови и тоа:

1) за акциите и за издавачите на акциите условите утврдени во членовите 204, 205 и 206 од овој Закон;

2) за должничките хартии од вредност и за издавачите на должничките хартии од вредност утврдени во членовите 207, 208 и 209 од овој Закон;

3) за потврдите за странски хартии од вредност доколку:

- издавачот на акциите врз основа на кои се издадени потврдите за странски хартии од вредност, ги исполнува условите утврдени во член 204 на овој Закон;

- потврдите за странски хартии од вредност ги исполнуваат условите од член 205 на овој Закон;

- издавачот на потврдите за странски хартии од вредност ја гарантира заштитата на инвеститорите.

Донесување на одлука за прием на тргување на официјален пазар

Член 203

(1) Пазарниот оператор одлучува за приемот на хартиите од вредност за тргување на официјалниот пазар.

(2) Барањето за прием на тргување на официјален пазар до пазарниот оператор го поднесува издавачот или од него овластено лице.

(3) Пазарниот оператор е должен во своите правила да утврди кога барањето за прием на тргување на официјалниот пазар се смета за комплетно.

(4) Пазарниот оператор е должен во рок до 60 дена да донесе одлука во врска со поднесеното барање за прием на тргување на официјален пазар.

(5) Пазарниот оператор донесува одлука за прием на тргување на официјален пазар доколку хартиите од вредност ги исполнуваат сите услови утврдени со член 202.

(6) Пазарниот оператор може да го одбие барањето за прием на хартиите од вредност за тргување на официјален пазар, доколку:

1) хартиите од вредност и/или издавачот не ги исполнуваат условите од ставовите (2) и (3) на овој член;

2) не се исполнети условите за прием на тргување од член 202 на овој Закон или

3) податоците за издавачот на хартиите од вредност со кои располага пазарниот оператор укажуваат дека приемот на тргување би бил на штета на интересите на инвеститорите.

(7) Пазарниот оператор со правилата од член 192 од овој закон може да утврди дополнителни услови за прием на тргување на официјалниот пазар доколку тоа е од значење за заштитата на интересите на инвеститорите.

(8) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за секое барање за прием на хартии од вредност на тргување на официјален пазар, како и за својата одлука за прием, односно одбивање на барањето за прием на хартиите од вредност за тргување.

(9) Пазарниот оператор е должен на својата веб-страница да ги објавува сите податоци за приемот на хартиите од вредност за тргување на официјалниот пазар.

Услови кои треба да ги исполнат издавачите за чии акции е поднесено барање за прием за тргување на официјален пазар

Член 204

(1) Издавачот за чии акции се бара прием на тргување на официјален пазар, треба да ги исполнува следниве услови:

1) да е основан и да работи согласно релевантните закони и подзаконски акти во Република Северна Македонија и во државата во која издавачот има свое седиште;

2) очекуваната пазарна капитализација на акциите за кои се бара прием за тргување да изнесува најмалку 61.000.000 денари во денарска противвредност, а ако очекуваната пазарна капитализација не може да се утврди, капиталот и резервите на друштво, вклучително добивката или загубата, од претходната година, не можат да изнесуваат помалку од 61.000.000 денари;

3) да има објавено, односно поднесено, ревидирани годишни финансиски извештаи најмалку за последните две години пред поднесување на барањето за прием на тргување на официјален пазар.

(2) Пазарниот оператор може да одобри прием на тргување на официјалниот пазар и без исполнување на условите од став (1) на овој член, доколку оцени дека ќе има доволен интерес за акциите за кои се бара прием за тргување.

(3) Условите утврдени во став (1) и (2) на овој член нема да се применуваат при прием на тргување на официјален пазар на нова емисија на акции од ист род како оние кои се веќе примени на тргување.

Услови кои треба да ги исполнат акциите за кои се бара прием за тргување на официјален пазар

Член 205

(1) Акциите ќе бидат примени на тргување на официјален пазар доколку ги исполнат следниве услови:

1) да се издадени во согласност со релевантните закони и подзаконски акти во Република Северна Македонија или релевантните законски и подзаконски акти во државата во која биле издадени;

2) да бидат целосно уплатени и неограничено преносливи и издадени во нематеријализирана форма.

(2) Доколку на приемот на тргување му претходи јавна понуда, првиот прием на тргување може да се реализира само по завршување на периодот на упис и уплатата на јавната понуда.

(3) Пред приемот на тргување, доволен број на акции треба да биде распространет во јавноста.

(4) Доколку акциите се дистрибуираат во јавноста преку регулираниот пазар, приемот на тргување на официјалниот пазар може да се одобри и без исполнување на условот од став (3) на овој член само доколку пазарниот оператор смета дека во краток временски период доволен број на акции ќе бидат распространети во јавноста.

(5) Доколку барањето за прием на тргување се однесува на нова емисија на акции од ист род, тогаш пазарниот оператор проценката за распространетост на акциите во јавноста ја прави во однос на вкупниот број на издадени акции од тој род, а не само во однос на дополнителниот број на акции кои ќе бидат издадени со новата емисија.

(6) За потребите на овој член, ќе се смета дека има доволна распространетост на акциите во јавноста доколку:

1) најмалку 20% од акциите од ист род за кои е поднесено барање за прием на тргување, се распространети во јавноста или

2) со оглед на големиот број на издадени акции од ист род и степенот на нивната распространетост во јавноста пазарот може нормално да функционира иако не е исполнет условот од точка 1) од овој став.

(7) Барањето за прием на тргување на официјален пазар мора да ги опфати сите акции од ист род кои се веќе издадени.

(8) Акциите на издавач од новата јавна понуда кои се од ист род како и акциите со кои веќе се тргува на официјалниот пазар, се примаат на тргување по автоматизам веднаш по нивното издавање односно во моментот кога ќе станат неограничено преносливи.

Посебни услови во однос на издавач од држава членка на Европската Унија или од трета земја

Член 206

(1) Пазарниот оператор може да го одобри барањето за прием на тргување на регулирани пазари на финансиски инструменти од издавач чии финансиски инструменти се примени на тргување на регулиран пазар во држава членка на Европската Унија или трети земји, доколку доволен број на финансиски инструменти за кои се бара прием на тргување се распространети во јавноста.

(2) Финансиските инструменти на издавачот со седиште во држава членка на Европската Унија или трета земја, кои не се примени на тргување на регулиран пазар во земјата седиште на издавачот, можат да бидат примени на тргување на регулиран пазар во РСМ, доколку пазарниот оператор оцени дека причините поради кои финансиските инструменти не се примени на тргување во земјата каде е седиштето на издавачот не се поврзани со заштита на инвеститорите или злоупотреба на пазарот.

Услови кои треба да ги исполнуваат издавачите на должнички хартии за прием на тргување на официјален пазар

Член 207

За една должничка хартија од вредност да биде применена на тргување на официјален пазар, потребно е издавачот на таа должничка хартија од вредност да биде основан во Република Северна Македонија или да е странско правно лице и да работи согласно релевантните закони и подзаконски акти во Република Северна Македонија или во државата каде има седиште.

Услови кои треба да ги исполнат должничките хартии од вредност за кои се бара прием на тргување на официјален пазар

Член 208

(1) Должничките хартии од вредност за кои се бара прием на тргување на официјален пазар треба да ги исполнат следниве услови:

1) да се издадени во согласност со прописите за издавање на хартии од вредност во Република Северна Македонија или релевантните законски и подзаконски акти во државата во која биле издадени;

2) да бидат неограничено преносливи и да бидат издадени во дематеријализирана форма.

(2) Доколку на приемот на тргување му претходи јавна понуда, првиот прием на тргување може да се реализира само по завршување на периодот на упис и уплатата на јавната понуда.

(3) Одредбата од став (2) на овој член не се применува во случај на наредни емисии на должнички хартии од вредност кај кои не е утврден датумот на кој завршува периодот за упис на тие хартии од вредност.

(4) Барањето за прием на тргување мора да се однесува на сите должнички хартии од вредност.

(5) Номиналниот износ на емисијата на должничките хартии од вредност за кои е поднесено барање за прием на тргување на регулиран пазар не може да биде помал од 12.000.000 денари.

(6) Конвертибилни должнички хартии од вредност и должнички хартии од вредност со варианти можат да бидат примени на тргување на официјален пазар само доколку:

1) се однесуваат на акции кои веќе се примени на тргување на ист регулиран пазар; или

2) се однесуваат на акции кои веќе се примени на тргување на некој друг регулиран пазар; или

3) се примаат на тргување истовремено со акциите на кои се однесуваат.

(7) Пазарниот оператор ќе ги прими на тргување на официјален пазар должничките хартии од вредност од став (6) на овој член, само доколку утврди дека на нивните сопственици им се на располагање сите податоци и информации кои им се потребни за проценка на вредноста на акциите на кои наведените должнички хартии од вредност се однесуваат.

Посебни услови за прием на тргување на должничките хартии од вредност издадени од страна на државата, единиците на локалната самоуправа или јавно меѓународно тело

Член 209

(1) Должничките хартии од вредност издадени од страна на Министерство за финансии, единиците на локалната самоуправа или јавно меѓународно тело, може да бидат примени за тргување на официјалниот пазар, доколку се исполнат следниве услови:

1) должничките хартии од вредност треба да бидат неограничено преносливи;

2) доколку на приемот за тргување му претходи јавна понуда, првиот прием за тргување може да се реализира само по завршување на периодот на упис и уплата во текот на јавната понуда;

3) барањето за прием на тргување се однесува на сите должнички хартии од вредност.

(2) Одредбата од став (1) на овој член не се применува во случај на наредни емисии на должнички хартии од вредност кај кои не е утврден датумот на кој завршува периодот за упис на тие хартии од вредност.

(3) Секундарното тргување на должничките хартии од вредност во Република Северна Македонија издадени од страна на Министерство за финансии, единиците на локална самоуправа се врши на регулиран пазар, мултилатерална платформа за тргување или организирана платформа за тргување, кои имаат добиено одобрение од страна на Комисијата.

Привремен прекин и исклучување на финансиските инструменти од тргување на регулираниот пазар

Член 210

(1) Без оглед на правото на Комисијата да побара прекин односно исклучување на финансиски инструмент од тргување согласно член 228 став (10), пазарниот оператор може без одлагање привремено да прекине односно исклучи од тргување одреден финансиски инструмент доколку тој повеќе не е усогласен со правилата на регулираниот пазар, освен ако прекино односно исклучувањето од тргување може да предизвика значајна штета на интересите на инвеститорите или на уредното функционирање на пазарот.

(2) Пазарниот оператор кој ќе прекине односно исклучи од тргување финансиски инструмент, потребно е да ги прекине односно исклучи од тргување и деривативните финансиски инструменти кои се однесуваат односно се поврзани со тој конкретен финансиски инструмент кога тоа е потребно за да се оствари целта на прекино односно исклучувањето од тргување на основниот финансиски инструмент.

(3) Во случаите од став (1) и став (2) на овој член, пазарниот оператор е должен веднаш:

1) јавно да ја објави на својата веб-страница одлука за прекин односно исклучување на финансискиот инструмент и сите поврзани со него деривативни финансиски инструменти и

2) да ја информира Комисијата за својата одлука.

(4) Комисијата е должна, по приемот на известувањето од став (3) на овој член, да побара од другите регулирани пазари, МПТ и ОПТ на кои се тргуваат финансиските инструменти односно деривативните финансиски инструменти кои се однесуваат односно се поврзани со тој конкретен финансиски инструмент, веднаш да го прекинат односно да го исклучат од тргување тој конкретен финансиски инструмент односно деривативен финансиски инструмент, доколку причините за прекино односно исклучувањето се поврзани со:

а) сомнение за злоупотреба на пазарот;

б) понуда за преземање;

в) необелоденувањето на внатрешни информации за издавачот односно финансискиот инструмент, со што се прекршуваат одредбите од Глава X на овој Закон;

(5) По исклучок од став (4) на овој член, Комисијата може да не поднесе барање за привремен прекин доколку прекино односно исклучувањето од тргување би можело да предизвика значителна штета на интересите на инвеститорите или уредното функционирање на пазарот.

(6) Комисијата веднаш објавува и ја известува ЕСМА и надлежните органи на земјите членки за секој прекин или исклучување од тргување, вклучително и образложение за постапување согласно став (5) на овој член.

(7) Доколку Комисијата добие известување од надлежен орган на друга земја-членка, за донесена одлука за прекин односно исклучување од тргување на одреден финансиски инструмент односно деривативен финансиски инструмент кој е поврзан со таквиот финансиски инструмент, Комисијата исто така го прекинува односно исклучува таквиот финансиски инструмент и деривативниот финансиски инструмент поврзан со таквиот финансиски инструмент, доколку прекино односно исклучувањето се поврзани со сомнение за злоупотреба на пазарот, понуда за преземање, односно необелоденувањето на внатрешни информации за издавачот односно финансискиот инструмент, со што се прекршуваат одредбите од Глава X од овој Закон. Комисијата може да не постапи согласно добиеното известување од надлежен орган на друга држава членка доколку цени дека прекино односно исклучувањето од тргување би можело да предизвика значителна штета на интересите на инвеститорите или уредното функционирање на пазарот.

(8) Одредбите на овој член соодветно се применуваат и во случај кога одлуката за прекин на тргувањето со финансиски инструмент односно деривативен финансиски инструмент кој се однесува односно е поврзан со тој конкретен финансиски инструмент е укинута од страна на пазарниот оператор.

(9) Комисијата со Правилник ќе ги утврди случаите во кои поврзаноста помеѓу деривативен финансиски инструмент и основниот финансиски инструмент, укажува на тоа дека и деривативниот финансиски инструмент исто така треба да се прекине односно исклучи од тргување, со цел да се постигне целта на прекино односно исклучувањето од тргување на основниот финансиски инструмент.

Одлука за повлекување на хартиите од вредност од тргување на регулираниот пазар

Член 211

(1) Собранието на акционери на акционерските друштва со седиште во Република Северна Македонија, чии хартии од вредност се примени за тргување на регулираниот пазар во Република Северна Македонија или друга држава, може да донесе одлука за повлекување на хартиите од вредност од тргување на регулираниот пазар.

(2) Предлогот од став (1) на овој член се објавува најмалку шест месеци пред одржување на Собранието на акционерите на кое се одлучува за повлекувањето.

Денот на одржување на собранието на акционери се утврдува и објавува со предлог одлуката и истиот не може да се менува.

(3) Одлуката од став (1) се смета за донесена доколку кумулативно се исполнети следниве услови:

- акционерското друштво да има помалку од 500 акционери; и

- одлуката за повлекување на хартии од вредност од тргување е донесена со мнозинство од најмалку 95% од акциите со право на глас од вкупниот број на издадени акции; и

- одлуката содржи неотповиклива изјава со која друштвото се обврзува од сите акционери кои се против таквата одлука да ги откупи акциите по правична цена, најкасно во рок од три месеци од денот на донесување на одлуката.

(4) Одлуката за повлекување на хартиите од вредност од тргување на регулиран пазар задолжително содржи податоци за издавачот, седиштето, хартиите од вредност и други податоци кои се неопходни за спроведување на одлуката.

(5) Акционерите кои гласале против одлуката од став (1), може да побараат од друштвото да им ги откупи акциите по правична цена, со поднесување на барање најкасно во рок од три месеци од денот на донесување на одлуката за повлекување на хартиите од вредност. Друштвото не е должно да постапи по барањето на акционерите кои поднеле барање по истек на утврдениот рок.

(6) По донесување на одлуката за повлекување од тргување на регулираниот пазар, друштвото без одлагање го известува пазарниот оператор за повлекувањето со доставување на донесената одлука. Пазарниот оператор е должен во рок од еден ден од приемот на одлуката за повлекување да донесе одлука за исклучување на конкретната хартија од вредност од тргување на регулираниот пазар со кој тој управува.

(7) Како правична цена се смета просечната цена на акцијата остварена на регулираниот пазар, пресметана како пондерирани просек на сите цени остварени на регулираниот пазар во последните три месеци пред денот на објавувањето на повикот за одржување на Собранието на акционери. Доколку со акциите се тргувало во помалку од една третина денови за тргување во последните три месеци, тогаш правичната цена се утврдува со проценка за фер вредност на акциите ревидирана од независен овластен ревизор.

(8) Фер вредност на акциите се проценува на денот на објавување на повикот за одржување на Собранието на акционери.

(9) Правичната цена и проценката за фер вредност на хартиите од вредност која ја ревидирал независен овластен ревизор, ако е применливо, издавачот мора во целост да ги направи достапни на сите акционери и да ги објави во јавност пет дена пред одржување на собранието на акционери на кое се одлучува за повлекување на хартиите од вредност од тргување на регулиран пазар.

Системи за утврдување и порамнување на трансакции со хартии од вредност

Член 212

(1) Пазарниот оператор склучува договори со системи за утврдување и/или порамнување кои имаат добиено одобрение од Комисијата со цел утврдување и/или порамнување на дел односно на сите трансакции склучени од страна на учесниците на пазарот во рамките на неговите системи.

(2) За цели на спроведување на надзор, Комисијата соработува со надзорните органи надлежни за вршење на надзор над системите за утврдување и/или порамнување од став (1) на овој член.

Регистар на регулирани пазари

Член 213

(1) Комисијата на својата веб-страница води регистар на регулирани пазари кои имаат добиено одобрение за работа.

(2) Комисијата го доставува списокот наведен во ставот (1) на овој член до другите земји членки и до ЕСМА, како и сите негови промени.

Општи акти на пазарниот оператор

Член 214

(1) Општи акти на пазарниот оператор се статут, правила, процедури за работење и тарифник.

(2) Комисијата со решение дава одобрение на општите акти од став (1) на овој член и нивните измени и дополнувања врз основа на поднесено барање.

Комисијата одлучува по поднесеното барање во рок од 30 дена од денот на приемот на комплетно барање.

(3) Правилата и процедурите за работење поблиску го уредуваат работењето на пазарниот оператор, а особено:

1) Условите за членство на инвестициските друштва на регулиран пазар;

2) Условите за прием на финансиските инструменти за тргување на регулиран пазар, исклучувањето од тргување и привремената забрана за тргување со финансиски инструменти;

3) Услови за тргување со финансиски инструменти кои се вклучени за тргување на регулиран пазар;

4) Надзор над тргувањето со финансиските инструменти кои се вклучени за тргување на регулиран пазар со цел да се спречи и открие непостапување по правилата на регулираниот пазар, одредбите од овој Закон или актите на Комисијата, а особено непостапување по одредбите од Глава X на овој закон која ја регулира злоупотребата на пазарот.

5) Процедури за покренување на дисциплински постапки против инвестициските друштва и овластените физички лица вработени во инвестициските друштва кои постапуваат спротивно на општите акти, одредбите на овој Закон и актите на Комисијата.

6) Процедури за решавање на споровите меѓу инвестициските друштва кои се членки на регулираниот пазар, а во врска со трансакциите со финансиски инструменти кои се вклучени за тргување на регулираниот пазар.

(4) Пазарниот оператор наплатува надоместоци за услугите и работите кои ги врши до максималниот износ пропишан во тарифникот на пазарниот оператор кој е одобрен од Комисијата.

(5) Комисијата со Правилник подетално ја утврдува содржината на тарифникот на пазарниот оператор од став 4 на овој член.

Обврска за чување на деловна тајна на пазарен оператор и инвестициско друштво

Член 215

(1) Пазарниот оператор и инвестициското друштво кое управува со МПТ и ОПТ ги чуваат сите доверливи податоци и информации за секое правно лице односно физичко лице, добиени во текот на работењето, во согласност со Законот.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, по барање на Комисијата, пазарниот оператор и инвестициското друштво кое управува со МПТ и ОПТ имаат обврска да ги достават податоците и информациите наведени во ставот (1) на овој член.

ПОДГЛАВА 3

МУЛТИЛАТЕРАЛНА ПЛАТФОРМА ЗА ТРГУВАЊЕ
И ОРГАНИЗИРАНА ПЛАТФОРМА ЗА ТРГУВАЊЕ

Општи одредби

Член 216

(1) Со Мултилатерална платформа за тргување или со Организирана платформа за тргување може да управува инвестициско друштво или пазарен оператор (во понатамошниот текст: оператор на МПТ или на ОПТ), кој има добиено одобрение од Комисијата.

(2) МПТ и ОПТ треба да имаат најмалку три постојано активни членки кои меѓусебно соработуваат при формирање на цените.

(3) Операторот на МПТ или на ОПТ е должен да воспостави ефикасни системи, мерки и постапки со цел да постапува во согласност со одредбите од членовите 187 и 188 од овој Закон.

(4) Операторот на МПТ или на ОПТ е должен да воспостави механизми за јасно идентификување и управување на можните негативни последици врз работењето на МПТ и ОПТ, на членките на МПТ и ОПТ или на сопственици, кои произлегуваат од нивниот меѓусебен судир на интереси.

(5) Операторот на МПТ или на ОПТ е должен да ги почитува одредбите од член 184 на овој Закон.

(6) На тргувањето на МПТ и ОПТ на соодветен начин се применуваат одредбите од член 193 од овој Закон.

(7) Комисијата може на барање на операторот на МПТ и ОПТ со решение да го ослободи од обврската за транспарентност пред и по тргувањето, согласно одредбите од член 240 и член 242 од овој Закон.

Финансиски инструменти со кои се тргува
на МПТ и ОПТ

Член 217

(1) Операторот на МПТ и ОПТ е должен да обезбеди доволно јавно достапни податоци или да обезбеди пристап до тие податоци, со цел инвеститорите да можат да донесуваат инвестициски одлуки, имајќи ги предвид видот на инструментите со кои се тргува.

(2) Податоците од став (1) на овој член мораат да бидат достапни во моментот на прием на тргување, како и во текот на целиот период на тргување на финансискиот инструмент на МПТ, односно ОПТ.

(3) Финансиските инструменти примени на тргување на МПТ и ОПТ мораат да ги исполнуваат барањата од член 199.

(4) Кога со преносливите хартии од вредност примени на тргување на регулиран пазар, се тргува и на МПТ или ОПТ без согласност на издавачот, издавачот нема обврска за објавување на податоци спрема таа МПТ или ОПТ.

(5) Издавачите на финансиски инструменти примени на тргување на МПТ или на ОПТ мора да обезбедат идентификациска ознака (ИСИН) за секој финансиски инструмент.

Правила на МПТ и ОПТ

Член 218

(1) Операторот на МПТ и ОПТ е должен да пропише и да применува транспарентни и недискриминаторни правила и постапки кои овозможуваат правилно и непорочно тргување, а кои најмалку содржат:

1) одредби за прием во членство, суспендирање и исклучување од членство на МПТ, доколку е применливо и ОПТ;

2) одредби за начинот на тргување, вклучувајќи и одредби за системот за утврдување и порамнување кои членовите можат да го користат за порамнување на извршените трансакции;

3) одредби во врска со објавување на податоците за тргување;

4) одредби за видовите на финансиски инструменти со кои може да се тргува во рамки на системот на МПТ или ОПТ вклучувајќи одредби за прием на тргување на финансиските инструменти, како и одредби за привремен прекин и трајно исклучување од тргување, доколку е применливо врз основа на решение од Комисијата.

(2) Правилата од став (1) на овој член мора да бидат јавно објавени.

Надзор на усогласеноста со правилата на МПТ
и ОПТ

Член 219

(1) Операторот на МПТ или ОПТ е должен да воспостави и применува ефикасни мерки и постапки кои овозможуваат спроведување надзор над усогласеноста со правилата на МПТ и ОПТ од страна на нивните членки.

(2) Операторот на МПТ или ОПТ е должен редовно да врши надзор на сите активности поврзани со налозите внесени во системот за тргување, вклучувајќи ги и повлечените налози, како и трансакциите извршени од страна на членките на МПТ или ОПТ со цел откривање на можно непочитување на правилата од став (1) на овој член, нарушени услови за тргување, постапување кое укажува на злоупотреба на пазарот врз основа на одредбите од Глава X на овој Закон или нарушувања во системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

(3) Операторот на МПТ или ОПТ е должен да ангажира соодветни човечки капацитети и средства со цел да обезбеди ефикасно извршување на активностите од став (2) на овој член.

(4) Операторот на МПТ или ОПТ е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за секое значајно прекршување на неговите правила, нарушување на условите за тргување или постапување кое може да укаже на злоупотреба на пазарот врз основа на одредбите од Глава X на овој Закон или нарушувања во системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

(5) Операторот на МПТ и ОПТ е должен веднаш и без одлагање да ги достави до Комисијата и до сите надлежни органи сите потребни податоци и информации за злоупотреба на пазарот, како и целосно да соработува со Комисијата и органите во текот на истрагата и надзорот во врска со пазарните злоупотреби.

(6) Комисијата за сите постапувања спротивни на став (4) на овој член ја известува ЕСМА и надлежните регулаторни органи на земјите-членки.

(7) Пред доставување на известувањето од став (6) на овој член во врска со однесување кое е забрането согласно Глава X на овој Закон, Комисијата мора да има основано сомнение дека таква злоупотреба се извршува или е веќе извршена.

Барање за добивање одобрение за управување со
МПТ и ОПТ

Член 220

(1) Инвестициското друштво или пазарниот оператор кои имаат намера да управуваат со МПТ и ОПТ должни се да поднесат барање до Комисијата за добивање на одобрение за управување со МПТ и ОПТ.

(2) Кон барањето од став (1) на овој член, покрај доказите за исполнување на барањата од член 221 и 222 од овој Закон, инвестициското друштво или пазарниот оператор се должни да ги достават и следните податоци за:

- 1) системот за тргување;
  - 2) пристапот до системот за тргување;
  - 3) детален опис на функционирањето на МПТ или ОТП, вклучувајќи каква било поврзаност со регулиран пазар, МПТ или ОТП во сопственост на ист оператор заедно со попис на нивните членки;
  - 4) финансиски инструменти со кои ќе се тргува на МПТ или ОТП;
  - 5) достапност на податоците за понудата и побарувачката на финансиските инструменти со кои ќе се тргува на МПТ или ОТП и
  - 6) механизмот и начинот на порамнување на трансакциите.
- (3) Кон барањето од став (2) на овој член, инвестициското друштво или пазарниот оператор кои имаат намера да управуваат со МПТ или ОТП се должни да ги достават и Правилата на МПТ, односно ОТП од член 218 од овој Закон.
- (4) Комисијата дава одобрение за управување со МПТ или ОТП во рок од 90 дена од денот на доставување на комплетното барање од став (1) на овој член.
- (5) Комисијата води и редовно ажурира регистар на МПТ и ОТП кој е јавно објавен на нејзината веб-страница.
- (6) Доколку барањето за добивање на одобрение за управување со МПТ или ОТП се поднесува во исто време со барањето за добивање на одобрение за основање на инвестициско друштво или пазарен оператор, вajat роковите од член 11, односно членот 172 од овој Закон.
- (7) Операторот на МПТ и ОТП е должен без одложување до Комисијата да достави информација доколку настане било каква промена на податоците од ставовите (2) и (3) на овој член.
- (8) Комисијата ја известува ЕСМА за секое одобрение за управување со МПТ или ОТП издадено на инвестициско друштво или пазарен оператор.
- (9) Комисијата е должна на ЕСМА да и ги обезбеди податоците од став (2) на овој член.
- (10) Комисијата со Правилник поблиску ќе ја уреди содржината и описот на податоците и документацијата од став (2) на овој член.

Посебни барања за МПТ

Член 221

- (1) Операторот на МПТ е должен да пропише и да применува недискрециони правила за извршување на налозите во системот за тргување.
- (2) Операторот на МПТ е должен при обезбедување на пристап за тргување на МПТ на соодветен начин да ги применува одредбите од член 194 и член 195 став (3) од овој Закон.
- (3) Операторот на МПТ е должен:
  - 1) да ги идентификува ризиците, соодветно да управува со истите и да применува мерки за ублажување на сите значајни ризици согласно член 186 на овој Закон;
  - 2) да утврди мерки за непречено и навремено склучување на трансакции извршени во рамките на системите; и
  - 3) во моментот на давање на одобрението за работа и континуирано да има доволно финансиски средства за правилно функционирање на системот, соодветно на видот и обемот на склучените трансакции, како и нивото и степенот на ризиците на кои е изложен.
  - (4) Инвестициското друштво или пазарниот оператор кој управува со МПТ не смее да извршува налози на клиенти користејќи сопствен капитал или да тргува за сопствена сметка со вкрстување на налози.
  - (5) Кога инвестициското друштво или пазарниот оператор кој управува со МПТ реализира трансакции на МПТ за сметка на своите клиенти, соодветно се применува член 205 став (5) од овој Закон.

Посебни барања за ОТП

Член 222

- (1) Операторот на ОТП мора да воспостави механизми за спречување на извршување на налозите на клиентот со користење на сопствен капитал.
- (2) Операторот на ОТП не смее да ја поврзува таа ОТП со друга ОТП, на начин што ќе овозможи интеракција (поврзување) на налозите на различните ОТП-а.
- (3) Операторот на ОТП може да тргува за сопствена сметка со вкрстување на налози на клиент со обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и одредени деривативи по претходна согласност на клиентот.
- (4) Операторот на ОТП може да ангажира инвестициско друштво кое ќе биде подржувач на пазарот на ОТП на независна основа, доколку истото не е тесно поврзано со операторот на ОТП.
- (5) Операторот на ОТП може да тргува во свое име и за сопствена сметка без вкрстување на налози само со државни должнички хартии од вредност за кои не постои ликвиден пазар.
- (6) Операторот на ОТП може да обезбеди извршување на налозите на ОТП на дискрециона основа.
- (7) Операторот на ОТП може да го користи дискреционото право од став (6) на овој член само ако е исполнет барем еден од следните случаи:
  - 1) кога одлучува за давање или повлекување на налози во ОТП со кој управува и
  - 2) кога ќе одлучи да не го реализира налогот на клиентот со расположивите налози во тоа време, под услов да се почитуваат условите и инструкциите на клиентот и обврските од член 113 и 114 на овој Закон.
- (8) Операторот на ОТП може во системот во кој се врши поврзувањето (мечирање) на налозите на клиентите да одлучи дали, кога и колку налози, два или повеќе, ќе поврзе (мечира) во рамки на системот.
- (9) Во согласност со одредбите на овој член, а без да е во спротивност со став (5) на овој член, операторот со ОТП во рамки на системот во кој се реализираат трансакции со несповственички хартии од вредност може да ги олесни договарањето помеѓу клиентите со цел нивните интересите кои потенцијално се совпаѓаат да се спојат во трансакција.
- (10) При посредување на преговорите од став (9) на овој член, операторот на ОТП е должен да постапува согласно одредбите на овој член, и да ги почитува обврските пропишани со одредбите од член 113 и 114 од овој Закон.
- (11) Инвестициското друштво или пазарниот оператор се должни заедно со барањето за добивање на одобрение за управување со ОТП до Комисијата да достават и детално образложение зошто системот за тргување не одговара на регулиран пазар и МПТ и не може да работи како еден од нив, како ќе го применува дискреционото право од став (7) на овој член, особено во случај на повлекување на налогот како и кога се поврзуваат (мечираат) два или повеќе налози на клиенти во рамки на ОТП и информација за начинот на тргување за своја сметка со вкрстување на налози.
- (12) Операторот со ОТП мора без одложување да ја известува Комисијата за секоја значајна измена на податоците од став (11) на овој член.
- (13) На трансакциите склучени на ОТП се применуваат членовите од Глава II Подглава 7 од овој Закон.
- (14) Комисијата поблиску ги пропишува условите за порамнување на деривативите со кои може да се тргува согласно став (3) на овој член на ОТП, како и условите согласно кои ќе се смета дека еден пазар не е ликвиден за целите на тргување од став (5) на овој член.

ПОДГЛАВА 4
РАСТЕЧКИ ПАЗАР ЗА МАЛИ И СРЕДНИ
ПРЕТПРИЈАТИЈА

Општи одредби
Член 223

(1) Мали и средни претпријатија за целите на овој закон, се:

1) издавачите кои во претходните три календарски години на крајот на годината имале просечна пазарна капитализација помала од 15.000.000 денари;

2) издавачи чии акции биле примени за тргување за период помал од три години, а чија пазарна капитализација е помала од 15.000.000 денари пресметана на еден од следните начини:

а) последна цена на тргување во првата година од тргувањето, доколку акциите биле примени за тргување за повеќе од една година, но помалку од две години и

б) последна цена на тргување во првиот ден на тргувањето, доколку акциите биле примени за тргување за помалку од една година и

в) просекот на последната цена на тргување на акцијата во секоја од првите две години од тргувањето, доколку акциите биле примени за тргување повеќе од две години но помалку од три години.

3) издавачи со чии сопственички финансиски инструменти не се тргува на ниту едно место за тргување, а кои согласно нивните годишни финансиски извештаи или консолидирани финансиски извештаи исполнуваат барем два од следните услови:

а) просечниот број на вработени во текот на деловната година не надминува 100;

б) просечна вредност на вкупната актива во билансот на состојба во последните две години не надминува 600.000.000 денари;

в) годишниот приход не надминува 550.000.000 денари.

Растечки пазар на мали и средни претпријатија

Член 224

(1) Оператор на МПТ може да регистрира МПТ како пазар на мали и средни претпријатија ако ги исполнува условите од став (4) на овој член.

(2) Оператор на МПТ е должен да поднесе барање за добивање на одобрение до Комисијата за регистрација на МПТ како пазар на мали и средни претпријатија.

(3) Комисијата со решение ќе даде одобрение за регистрација на МПТ како пазар на мали и средни претпријатија ако врз основа на податоците содржани во барањето од став (2) на овој член и приложените документи утврди дека се исполнети условите наведени во став (4) на овој член.

(4) Оператор на МПТ кој има намера да регистрира МПТ како пазар на мали и средни претпријатија должен е да пропише, воспостави и примени јасни правила, системи и постапки со кои покрај барањата од член 218 на овој Закон ќе обезбеди дека се исполнети и следните услови:

1) најмалку 50% од издавачите чии финансиски инструменти можат да се тргуваат на МПТ се мали или средни претпријатија во моментот кога е донесено решението на Комисијата за регистрација на МПТ како растечки пазар на мали и средни претпријатија како и во секоја наредна календарска година на 31 декември;

2) има утврдено објективни и транспарентни критериуми за вклучување на финансиски инструменти за тргување на пазарот;

3) при првото вклучување на финансискиот инструмент во тргување на МПТ јавни се доволно информации врз основа на кои на инвеститорите ќе им се овозможи да донесат информирана одлука за вложување во тој финансиски инструмент, преку просpektот согласно

закон за проспекти и обврски за транспарентност за издавачи на хартии од вредност или друг соодветен документ утврден во став (5) на овој член, било преку соодветен документ за прием во тргување кој мора да е согласно став (5) на овој член;

4) издавачот на финансиските инструменти кои се примени на тргување на МПТ сами или преку друго лице во име на издавачот објавува финансиски извештаи и ревидирани годишни извештаи;

5) издавачот на финансиските инструменти, лицата кои вршат раководни функции во издавачот, како и со нив поврзаните лица ги исполнуваат условите утврдени со Глава X на овој Закон;

6) документите кои се однесуваат на издавачите чии финансиски инструменти се примени на тргување на МПТ се чуваат и се достапни за јавноста;

7) се воспоставени функционални системи за контрола со цел спречување и откривање на злоупотреба на пазарот на МПТ, во согласност со овој закон.

(5) Инвестициското друштво или пазарниот оператор должен е во правилата од став (4) да ја утврди минималната содржина на документот за прием на тргување од став (4) точка 3) на овој член. За содржината на документот одговара издавачот и тој мора да содржи изјава дека тој документ е проверен и одобрен и од кого е извршена проверката и одобрувањето. Документот за прием на тргување мора на инвеститорите да им даде доволно информации на основа на кои инвеститорите ќе можат информирано да ја проценат финансиската состојба на издавачот и правата кои произлегуваат од финансиските инструменти. Операторот на МПТ е должен да обезбеди потполност, доследност и разбирливост на документот за прием на тргување.

(6) На пазарниот оператор на кој Комисијата му дала одобрение за регистрација на МПТ како пазар на мали и средни претпријатија се применуваат одредбите од овој Закон и другите прописи кои се однесуваат на оператор со МПТ и МПТ, освен ако со овие одредби не е регулирано поинаку. Исполнувањето на условите од став (4) не ги исклучува условите предвидени во другите одредби кои МПТ треба да ги исполнува во согласност со овој Закон, а кои се однесуваат на МПТ.

(7) Инвестициското друштво или пазарниот оператор што управува со МПТ, покрај условите од ставот (4) на овој член, може да определи дополнителни услови што се однесуваат на издавачите.

(8) Комисијата води Регистар на МПТ како растечки пазар на мали и средни претпријатија.

Регистрирање и бришење од регистарот на МПТ како растечки пазар на мали и средни претпријатија

Член 225

(1) Комисијата ќе ја избрише од регистарот МПТ како растечки пазар на мали и средни претпријатија во било кој од следниве случаи:

а) на барање на операторот со МПТ;

б) доколку утврди дека процентуалното учество на малите и средни претпријатија во вкупниот број на издавачи чии финансиски инструменти се тргуваат на МПТ, утврден согласно член 224 став (4) точка 1) е помало од 50% во текот на три последователни години;

в) доколку утврди дека МПТ како растечки пазар на мали и средни претпријатија повеќе не ги исполнува условите од член 224 став (4) од овој Закон.

(2) За секоје бришење на МПТ како растечки пазар за мали и средни претпријатија од Регистарот од став (8) член (претходен) од овој Закон, Комисијата е должна да ја извести ЕСМА веднаш, но не подоцна од три работни дена од датумот на бришење од регистарот.

Прием на финансиски инструменти на тргување на други растечки пазари за мали и средни претпријатија**Член 226**

(1) Во случај кога финансискиот инструмент на издавачот е примен за тргување на една МПТ која е регистрирана како растечки пазар на мали и средни претпријатија во Република Северна Македонија или во земја-членка на Европската Унија, таквиот финансиски инструмент може исто така да биде примен за тргување на друга МПТ регистрирана како растечки пазар на мали и средни претпријатија, само со претходна согласност на издавачот.

(2) Во случајот од став (1) на овој член издавачот не подлежи на обврската за обелоденување на информациите во однос на другиот МПТ регистриран како растечки пазар за мали и средни претпријатија.

ПОДГЛАВА 5**НАДЗОР НАД ПАЗАРНИОТ ОПЕРАТОР****Член 227**

(1) Надзор над применувањето на одредбите од овој закон Комисијата врши на начин и во согласност со Глава XII од овој закон.

(2) Субјекти кои се под надзор на Комисијата се пазарниот оператор од член 169 од овој закон и субјектите од член 216 од овој закон кои управуваат со место на тргување и членовите на нивните органи за управување и за надзор.

(3) Комисијата е надлежна за надзор над субјектите од став (2) на овој член во обем кој е потребен за да се утврди дали субјектите работат во согласност со одредбите на овој закон или други релевантни прописи.

(4) При спроведување на надзорот, Комисијата особено ги проверува организациските барања, стратегиите, политиките и постапките кои субјектот на надзор е должен да ги воспостави и континуирано да ги применува со цел да го усогласи работењето со одредбите на овој Закон и другите прописи со кои се уредува работењето на пазарниот оператор.

(5) При проверката од став (4) на овој член, Комисијата утврдува дали субјектите имаат соодветна организациска постава, стратегии, политики и постапки.

(6) Комисијата врз основа на надзорот може да изрече надзорни мерки од член 228 од овој закон.

(7) Комисијата е овластена за надзор над субјектите за кои постои основано сомневање дека управуваат со место на тргување спротивно на член 11 став (1) и член 216 став (1) од овој закон.

(8) Со цел спроведување на надзорот од став (7) и утврдување на состојбата, Комисијата може да ги преземе сите потребни мерки согласно член 455 од овој закон.

(9) Доколку Комисијата утврди дека субјектот од став (7) на овој член управува со место за тргување без одобрение на Комисијата, Комисијата може со решение да му забрани да ја врши на дејноста.

(10) Решението од став (9) на овој член Комисијата може јавно да го објави во согласност со член 468 од овој Закон.

(11) Комисијата е овластена кога е потребно за цели на надзорот да ги побара сите извештаи и податоци како и деловни книги и деловна документација од следните лица:

1) Лица кои се тесно поврзани со пазарниот оператор;

2) Лица на кои пазарниот оператор им пренел одредени значајни деловни процеси;

3) Имателот на квалификувано учество во пазарниот оператор.

Надзорни мерки**Член 228**

(1) Комисијата во согласност со овој закон, на субјектот под надзор од член 227 став (2) од овој закон може да му издаде:

1) Препорака;

2) Решение за опомена (вклучувајќи и јавна опомена);

3) Решение за отстанување на утврдени неправилности и незаконитости;

4) Решение за привремена забрана за извршување на одредени дејности и активности односно на физичко или правно лице забрана за вршење на дејност;

5) Решение за целосно или делумно одземање на одобрението за работење;

6) Решение за спроведување на надворешна ревизија од страна на ревизор во врска со делот кој се однесува на вршење на услугите за доставување на податоци, на трошок на лицето на кого му е мерката изречена;

7) Други сразмерни мерки, кои се потребни за усогласување на работењето на субјектот со одредбите од овој закон, подзаконските акти донесени врз овој закон и други релевантни прописи;

(2) За потребите на спроведување на ревизијата од став (1) точка 6 на овој член соодветно се применуваат одредбите од член 55 од овој закон.

(3) Комисијата може да спроведе повторен надзор на субјектот со цел да утврди дали субјектот на надзор постапил или постапува во согласност со изречените мерки од став (1) на овој член.

(4) На надзорните мерки од став (1) точки 2) и 3) на овој член на соодветен начин се применуваат одредбите од член 136 и член 137 од овој закон.

(5) Комисијата може да ги изрече надзорните мерки од став (1) на овој член во сите случаи кога е потребно за воспоставување на законско постапување вклучувајќи ги следните случаи:

1) Субјектот не постапил по решение на Комисијата со кое е изречена мерка од став (1) точка 3) на овој член;

2) Субјектот на надзорот не воспоставил, не спроведува и редовно не ги одржува организациските, техничките или другите услови за работење пропишани со овој Закон или подзаконските акти донесени врз основа на овој Закон;

3) Ако почетниот капитал на пазарниот оператор, односно износот на сопствени средства падне под законски пропишаниот минимум;

4) Во сите други случаи кога ќе утврди постапување спротивно на одредбите од овој Закон или други релевантни прописи, а таква мерка е потребна за да се одбегне такво постапување и да се осигура дека ќе се воспостави почитување на овој Закон и на другите релевантни прописи;

(6) Ако е применливо, во решението на Комисијата, со кое се изрекува надзорна мерка од став (1) на овој член, Комисијата одредува рок за преземање на мерки односно времетраење на мерките и ако е применливо под кои услови мерката престанува.

(7) Комисијата може на органот на управување на субјектот од член 227 став (2) на овој Закон да издаде препорака во делот на работењето кој се однесува на управување со место на тргување, при кое на соодветен начин се применува одредбата од член 140 од овој Закон.

(8) Комисијата може со решение да му наложи на пазарниот оператор, операторот со МПТ и операторот со ОПТ привремено да го прекине тргувањето или да го исклучи, доколку е применливо, одреден финансиски инструмент од местото на тргување или финансиски инструменти и со него поврзан финансиски деривативи, ако е тоа потребно за цели на заштита на инвеститори или заради редовно и правилно тргување на местото на тргување.

(8) Привремениот прекин од став (7) на овој член престанува со истекот на рокот наведен во решението од став (7) на овој член или со доставување на доказ од кој Комисијата ќе може да утврди престанок на услови-те поради кои ја изрекла мерката.

(9) Комисијата може со решение да му наложи на пазарниот оператор, операторот со МПТ и операторот со ОПТ привремено да го прекине тргувањето или да исклучи, доколку е применливо одреден финансиски инструмент од местото на тргување, ако за тоа постојат оправдани причини, а за цели на заштита на инвеститорите или заради редовно и правилно тргување на местото на тргување кога тоа не може да се извршува согласно начелата на ефикасност, ажурност, непристрасност и еднаквост на сите учесници.

(10) На привремениот прекин од став (9) на овој член на соодветен начин се применуваат одредбите од став (7) и (8) на овој член.

ГЛАВА V УСЛУГИ ЗА ДОСТАВУВАЊЕ НА ПОДАТОЦИ

Услуги за доставување за податоци

Член 229

(1) Услуги за доставување на податоци може да врши правно лице кое има технички системи, опрема и квалификувани лица за давање на услугите за доставување на податоци.

(2) Услугите за доставување на податоци се вршат преку:

- а) Овластен механизам за објавување на податоци (во понатамошниот текст: ОМО);
- б) Давател на консолидирани податоци за тргување-то (во понатамошниот текст: ДКП);
- в) Овластен механизам за известување (во понатамошниот текст: ОМИ).

Даватели на услуги за доставување на податоци

Член 230

(1) Услуги за доставување на податоци како основна дејност во Република Северна Македонија може да извршуваат:

- 1) давател на услуга за доставување на податоци кој има добиено одобрение за работа од Комисијата;
- 2) давател на услуга за доставување на податоци од друга држава, кој има добиено одобрение за работа од надлежниот регулаторен орган на матичната држава членка на Европската Унија;

(2) По исклучок на став (1) на овој член, услуга за доставување на податоци во Република Северна Македонија може да даваат следните лица кои за извршување на оваа услуга имаат добиено одобрение за работа од Комисијата:

- 1) инвестициско друштво;
- 2) банка (кредитна институција);
- 3) пазарен оператор;
- 4) инвестициско друштво од друга држава членка на Европската Унија кое управува со МПТ или ОПТ и кое за извршување на услугата за доставување на податоци има добиено одобрение за работа од надлежен регулаторен орган на матичната држава членка;
- 5) банка (кредитна институција) од друга држава членка на Европската Унија која управува со МПТ или ОПТ и која за извршување на услугата за доставување на податоци има добиено одобрение за работа од надлежниот регулаторен орган на матичната држава членка;

б) пазарен оператор од друга држава членка на Европската Унија кој управува со регулиран пазар кој за извршување на услугата за доставување на податоци има добиено одобрение за работа од надлежниот регулаторен орган на матичната држава членка.

Основање на давател на услуги за доставување на податоци

Член 231

(1) Давателот на услуга за доставување на податоци кое е со седиште во Република Северна Македонија може да се основа како друштво со ограничена одговорност или акционерско друштво согласно со Законот за трговските друштва.

(2) Почетниот капитал на давателот на услуга на известување за податоци изнесува:

1) најмалку 1.500.000 денари на денот на основањето доколку ги извршува услугите на овластен механизам за објавување (ОМО) или овластен механизам за известување (ОМИ);

2) најмалку 3.000.000 денари на денот на основањето доколку ги извршува услугите на давател на консолидирани податоци (ДКП).

(3) Почетниот капитал на давателот на услуги за доставување на податоци кој ги врши сите услуги од член 229 од овој Закон, изнесува најмалку 3.000.000 денари на денот на основањето.

Давање на одобрение за работа на даватели на услуги за доставување на податоци

Член 232

(1) Давателот на услугите за доставување на податоци, може да извршува една или повеќе услуги за доставување на податоци согласно член 229 од овој Закон за кои има добиено одобрение за работа согласно овој Закон.

(2) Врз основа на поднесено барање, а доколку се исполнети условите предвидени во оваа Глава од Законот, Комисијата издава одобрение за работа за давање на една или повеќе услуги за доставување на податоци согласно член 229 од овој Закон.

(3) По исклучок од ставот (1) на овој член, инвестициско друштво односно пазарен оператор кој управува со место за тргување по поднесено барање до Комисијата може да дава и услуги за доставување на податоци како ОМО, ДКП или ОМИ, доколку ги исполнува условите утврдени во оваа Глава од Законот.

(4) Во одобрението за работа добиено од страна на Комисијата ќе биде вклучено и давањето на услугата за доставување на податоци од став (3) на овој член.

(5) Комисијата ги запишува во регистар сите даватели на услуги за доставување на податоци за тргувањето со наведување на услугите за доставување на податоци за тргувањето кои ги даваат.

(6) Комисијата води и редовно ажурира регистар на даватели на услуги за доставување на податоци кој е јавно објавен на нејзината интернет страна.

(7) Доколку одобрението од став (1) на овој член е одземено или престанало согласно член 234 од овој Закон, истото ќе биде објавено најмалку пет години во јавност во регистар кој го води Комисијата на својата веб-страница.

(8) Комисијата ја информира ЕСМА за секое дадено односно одземено одобрение за работа на давател на услугата за доставување на податоци.

Барање за издавање на одобрение за работа на давател на услуги за доставување на податоци

Член 233

(1) Комисијата издава одобрение за работа на давател на услуги за доставување на податоци по претходно доставено барање.

(2) Кон барањето од став (1) на овој член се доставуваат:

- 1) податоци за правната форма на друштвото, сопственоста на друштвото и почетниот капитал;
- 2) докази за исполнување на организациски барања;
- 3) деловен план за следните две години;
- 4) информации за членовите на органот на управување и на надзор;
- 5) дејностите кои давателот на услугата за доставување на податоци има намера да ги извршува; и
- (6) доказ за уплатен надомест за Комисијата.
- (3) Барање за издавање на одобрение за работа поднесуваат основачите односно органот на управување на друштвото кое бара одобрение за работа за извршување на услуга за доставување на податоци.
- (4) Комисијата донесува решение за одобрување или одбивање на барањето од став (1) на овој член во рок од шест месеци од денот на доставување на комплетното барање. Решението за одобрување или одбивање на барањето е конечно и против истото може да се поведе управен спор во рок од 30 дена од денот на приемот.
- (5) Давател на услуга за доставување на податоци може да побара проширување на одобрението за работа за вршење на услугите од член 229 од овој Закон.
- (6) На проширувањето на одобрението за работа соодветно се применуваат одредбите од оваа Глава кои се однесуваат на добивањето на првичното одобрение за работа.
- (7) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува формата и содржината на барањето за издавање на одобрение за работа и потребната документација која се доставува во прилог на барањето.

Одземање и престанување на одобрението за работа

Член 234

- (1) Комисијата може со решение да го одземе одобрението дадено на давателот на услуги за доставување на податоци доколку:
  - а) не започне со работа во рок од 12 месеци од добивањето на одобрението за работа или писмено да ја извести Комисијата дека го откажува одобрението за работа;
  - б) не ги извршува работите за кои има добиено одобрение за работа подолго од шест месеци;
  - в) одобрението за работа го добило врз основа на неточни податоци, фалсификувани документи, лажна изјава или на друг незаконски начин;
  - г) повеќе не ги исполнува условите за работа врз основа на кои Комисијата му го издала одобрението за работа;
  - д) сериозно и систематски ги прекршува одредбите од овој закон односно подзаконските акти донесени врз основа на овој Закон;
  - ѓ) оневозможува на било кој начин спроведување на контрола или не постапува во согласност со решение на Комисијата
- (2) Одобрението за работа дадено на давателот на услуги за доставување на податоци престанува со донесување на решение на Комисијата и тоа:
  - 1) со денот на донесување на одлука за отварање на стечајна постапка или
  - 2) со денот на отварање на постапка за ликвидација.
- (3) Решението од став (1) и (2) на овој член е конечно и против истото може да се поведе управен спор во рок од 30 дена од денот на приемот.

Членови на органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци

Член 235

- (1) Член на органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци може да биде лице кое по претходно поднесено барање има добиено одобрение од Комисијата и кое во секој момент додека ја извршува функцијата ги исполнува следните услови:

- 1) има добра репутација;
- 2) поседува соодветни стручни знаења, способност и искуство потребни за управување со давателот на услуги за доставување на податоци;
- 3) совесно и чесно ќе ја извршува функцијата член на органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци што се цени врз основа на претходното однесување;
- 4) ги исполнува условите за член на орган на управување согласно Законот за трговските друштва;
- 5) може да посвети доволно време за исполнување на своите обврски на член на органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци.
- (2) Членовите на органот на управување поединечно и заедно мора да имаат стручно знаење, способност и искуство потребно за независно и самостојно водење на работите на давателот на услуги за доставување на податоци.
- (3) Секој член на органот на управување е должен да постапува чесно, совесно и независно со цел соодветно да ги процени и доколку е потребно да се спротивстави на одлуките на високото раководство, како и да го контролира и следи донесувањето на тие одлуки.
- (4) Во случај кога пазарниот оператор бара одобрение за извршување на услуги како ОМО, ДКП или ОМИ и притоа членовите на органот на управување на ОМО, ДКП или ОМИ се исти како и членовите на органот на управување на пазарниот оператор, се смета дека тие лица ги исполнуваат условите од став (1) и став (2) на овој член.
- (5) Давателот на услуги за доставување на податоци е должен од Комисијата да бара одобрение за сите промени на членовите на органот на управување со приложување на документација за исполнување на условите на овој член.
- (6) Органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци ги утврдува и врши надзор над спроведувањето на принципите за управување кои обезбедуваат ефективно и прудентно управување со друштвото, вклучително и распределба на обврски и спречување на конфликтите на интереси, на начин кој го унапредува интегритетот на пазарот и ги заштитува интересите на клиентите.
- (7) Комисијата донесува решение за одобрение за именување на член на орган на управување во рок од 30 дена од денот на доставување на комплетното барање од став (1) на овој член. Решението е конечно и против истото може да се поведе управен спор во рок од 30 дена од денот на приемот.
- (8) Доколку барањето за именување на член на орган на управување се поднесува во исто време со барањето за основање на давател на услуги на известување за податоци важат роковите од член 233 од овој закон.
- (9) Комисијата со решение ќе го одбие барањето за издавање на одобрение за член на органот на управување на давателот на услуги за доставување на податоци и во случај доколку:
  - 1) смета дека лицето или лицата кои ефективно ќе ги водат работите на давателот на услуги за доставување на податоци немаат доволно добра репутација;
  - 2) располага со објективни и аргументирани причини заради кои може да се претпостави дека измените на органот на управување на давателот на услуги претставуваат закана за неговото транспарентно и прудентно управување, како и за интересите на неговите клиенти и интегритетот на пазарот.
- (10) Решението од ставот (9) на овој член е конечно и против истото може да се поведе управен спор во рок од 30 дена од денот на приемот.

Организациски барања за овластен механизам за објавување на податоци (ОМО)**Член 236**

(1) Овластениот механизам за објавување на податоци треба да усвои адекватни политики и да воспостави соодветни механизми за објавување на податоците од членовите 243 и 245 од овој закон, најблиску до реалното време под разумни комерцијални услови. Овие податоци стануваат бесплатно достапни на јавноста најдоцна 15 минути по нивното објавување од страна на ОМО.

(2) Овластениот механизам за објавување на податоци, ефикасно и доследно ги објавува податоците од став (1) на овој член на начин кој обезбедува брз пристап до податоците, на недискриминаторска основа и во форма која ја олеснува консолидацијата на тие податоци со слични податоци од други извори.

(3) Податоците од став (1) на овој член мора најмалку да ги вклучуваат следниве информации:

- а) идентификациска ознака на финансискиот инструмент;
- б) цената по која е склучена трансакцијата;
- в) количина на истргувани финансиски инструменти;
- г) времето на трансакцијата;
- д) времето кога трансакцијата е пријавена во системот за тргување;
- ѓ) ознака на местото за тргување на кое е реализирана трансакцијата и
- е) дали трансакцијата била предмет на посебни услови, доколку такви постојат.

(4) Овластениот механизам за објавување на податоци усвојува и одржува соодветни административни мерки за спречување на конфликти на интереси со своите клиенти. ОМО кој во исто време е пазарен оператор, инвестициско друштво или банка (кредитна институција), постапува на недискриминаторски начин со сите собрани информации при што усвојува и применува соодветни механизми за разграничување на различните дејности кои ги извршува.

(5) Овластениот механизам за објавување на податоци е должен:

- а) да воспостави соодветни механизми за безбедност:
  - 1) кои ја гарантираат безбедноста на пренесувањето на податоците;
  - 2) го намалуваат ризикот од неточност на податоците и неовластениот пристап до податоците на најниско можно ниво и
  - 3) го спречуваат обелоденувањето (протекувањето) на податоците пред нивното објавување.
- б) обезбедува соодветни ресурси и има воспоставено безбедносни механизми за непречено давање и одржување на своите услуги во секое време и
- в) има воспоставено систем кој соодветно:
  - 1) проверува дали извештаите за тргување се целосни;
  - 2) утврдува пропусти или очигледни грешки и
  - 3) бара повторно доставување на точни и целосни извештаи.
- б) Комисијата со правилник поблиску ги уредува:
  - 1) начинот на кој ОМО може да ги исполнува обврските во поглед на податоците од ставот (1) на овој член;
  - 2) што претставува разумни комерцијални услови за објавување на податоците од ставот (1) на овој член;
  - 3) заедничките формати, стандарди на податоци и технички системи со кои се овозможува консолидација на податоците од ставот (2) на овој член;

4) содржината на информациите објавени во согласност со ставот (2) на овој член, вклучувајќи ги сите информации од ставот (3) на овој член на начин кој овозможува објавување на информации кои се бараат со овој член и

5) конкретните организациски услови од ставовите (4) и (5) на овој член.

Организациски барања за давател на консолидирани податоци за тргувањето (ДКП)**Член 237**

(1) Давателот на консолидирани податоци за тргувањето (ДКП) треба да усвои адекватни политики и да воспостави соодветни механизми за собирање на јавно објавените податоци, нивно консолидирање во еден постојан електронски тек на податоци и нивно обелоденување во јавност, најблиску до реалното време, под разумни комерцијални услови. Овие податоци се бесплатно достапни на јавноста најдоцна 15 минути по нивното објавување од страна на ДКП.

(2) ДКП ефикасно и доследно ги објавува податоците на начин кој обезбедува брз пристап до податоците, на недискриминаторска основа и во формат достапен и применлив од страна на субјектите на пазарот.

(3) Податоците од став (1) на овој член мора најмалку да ги вклучуваат следниве информации:

- а) идентификациска ознака на финансискиот инструмент;
- б) цената по која е склучена трансакцијата;
- в) количина на истргувани финансиски инструменти;
- г) времето на трансакцијата;
- д) времето кога трансакцијата е пријавена;
- ѓ) ознака на местото за тргување на кое е реализирана трансакцијата;
- е) дали трансакцијата била предмет на посебни услови, доколку такви постојат и
- ж) доколку за обврската да се објават податоците од член 239 став (1) е одобрено ослободување согласно член 240, треба да се стави ознака која ќе укаже на основот за ослободување.

(4) ДКП треба да обезбеди дека добиените податоци се консолидирани од сите регулирани пазари, МПТ, ОПТ и ОМО и за сите финансиски инструменти кои Комисијата ќе ги утврди со подзаконски акт.

(5) ДКП усвојува и применува соодветни административни мерки за спречување на судир на интереси со своите клиенти. Пазарен оператор или овластен механизам за објавување кој во исто време е ДКП постапува на недискриминаторски начин со сите собрани информации при што усвојува и применува соодветни механизми за разграничување на различните дејности кои ги извршува.

(6) ДКП воспоставува соодветни механизми за безбедност, кои ја гарантираат безбедноста на пренесување на податоците, го намалуваат ризикот од неточност на податоците и неовластениот пристап до истите.

(7) ДКП обезбедува соодветни ресурси и има воспоставено безбедносни механизми за непречено давање и одржување на своите услуги во секое време.

(8) Комисијата со Правилник ги утврдува организациските барања и другите услови од ставовите (5), (6) и (7) на овој член.

Организациски барања за овластен механизам за известување (ОМИ)**Член 238**

(1) Овластен механизам за известување (ОМИ) треба да усвои адекватни политики и да воспостави соодветни механизми за доставување на податоците од страна на инвестициските друштва до Комисијата веднаш, но не подоцна до крајот на наредниот работен ден по денот кога се реализирала трансакцијата.

(2) ОМИ донесува и одржува соодветни административни мерки за спречување на судир на интереси со своите клиенти. ARM кој во исто време е пазарен оператор, инвестициско друштво или банка (кредитна институција) постапува на недискриминаторски начин со сите собрани информации при што донесува и применува соодветни механизми за разграничување на различните дејности кои ги извршува.

(3) ОМИ воспоставува соодветни механизми за безбедност, кои ја гарантираат безбедноста на пренесување на податоците, го намалуваат ризикот од неточност на податоците, неовластениот пристап до податоците, со што се спречува обелоденувањето на информациите и се обезбедува нивната доверливост во секое време. ОМИ обезбедува соодветни ресурси и има воспоставено безбедносни механизми за непречено давање и одржување на своите услуги во секое време.

(4) ОМИ воспоставува механизми кои ќе му овозможат да провери дали извештаите за тргувањето се целосни, да утврди одредени пропусти или очигледни грешки од страна на инвестициските друштва или банки (кредитни институции) и доколку настанат вакви грешки односно пропусти да ги достават деталите за пропусти или грешките до инвестициските друштва или банките (кредитни институции) и да побараат повторно доставување на точни и целосни извештаи.

(5) ОМИ воспоставува механизми кои ќе му овозможат да ги утврди своите пропусти или грешки и истите да ги корегира и повторно да ги достави точните и целосните извештаи до Комисијата и други надлежни органи.

ГЛАВА VI

ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА МЕСТАТА ЗА ТРГУВАЊЕ

Обврски за транспарентност пред тргување на местата за тргување за акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ (фондови со кои се тргува на берза), сертификати и други слични финансиски инструменти (сопственички инструменти)

Член 239

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување ги објавуваат актуелните куповни и продажни цени како и пазарната длабочина по тие цени кои се објавени во нивниот систем а се однесуваат за акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ (фондови со кои се тргува на места на тргување), сертификати и други слични финансиски инструменти, со кои се тргува на тие места за тргување. Оваа обврска исто така се однесува и на искажан интерес, што претставува порака помеѓу членките во системот за тргување во врска со постоење на интерес за тргување која ги содржи сите потребни информации за склучување на договор за тргување.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, се должни информациите од став (1) на овој член да ги направат јавно достапни, континуирано во вообичаеното време за тргување.

(3) Обврските за транспарентност од ставовите (1) и (2) на овој член се прилагодуваат на различните видови на системи на тргување, вклучувајќи ги системите засновани на налози и системите засновани на цени, хибридни системи како и системите кои се базираат на периодично аукциско тргување.

(4) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување им овозможуваат на даватели на услуги за доставување на податоци пристап до информациите од став (1) и (2) на овој член по разумни, комерцијални и недискриминаторски услови,

кои инвестициските друштва се должни да ги објавуваат, а се однесуваат на финансиските инструменти наведени во ставот (1).

Ослободувања за сопственички инструменти

Член 240

(1) Комисијата може да ги ослободи пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, од обврската да ги објавуваат информациите наведени во член 239, став (1) и (2) од овој закон.

(2) Комисијата може самоиницијативно или на барање на друг надлежен орган да го повлече ослободувањето од ставот (1) на овој член, во случај кога налозите ја надминуваат вообичаената големина за тој пазар односно доколку цената е надвор од поставените ценовни лимити утврдени од страна на пазарниот оператор.

(3) Комисијата со Правилник подетално ќе го пропише начинот на ослободување од став (1) и повлекување на ослободување од став (2) на овој член за сопственичките инструменти и техничките стандарди во врска со ослободувањето.

Обврски за транспарентност пред тргување на местата за тргување за обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативни финансиски инструменти

Член 241

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување ги објавуваат актуелните понуди на цени за купување и продажба како и пазарната длабочина по тие цени кои се објавени во нивниот систем, а се однесуваат за обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативни финансиски инструменти (несопственички инструменти), со кои се тргува на тие места за тргување. Оваа обврска исто така се однесува и на искажан интерес, што претставува порака помеѓу членките во системот за тргување во врска со постоење на интерес за тргување која ги содржи сите потребни информации за склучување на договор за тргување.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, се должни информациите од став (1) на овој член да ги направат јавно достапни, континуирано во вообичаеното време за тргување.

(3) Обврските за транспарентност од ставовите (1) и (2) на овој член се прилагодуваат на различните видови на системи на тргување, вклучувајќи системи засновани на налози и системи засновани на цени, хибридни системи, како и системи кои се базираат на периодично аукциско тргување.

(4) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување им овозможуваат на давателите на услуги пристап до информациите од став (1) и став (2) на овој член по разумни, комерцијални и недискриминаторски услови, кои инвестициските друштва се должни да ги објавуваат, а се однесуваат на финансиските инструменти наведени во ставот (1) на овој член.

(5) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, доколку е одобрено ослободување во согласност со членот 242 од овој закон, се должни јавно да ја објават најмалку индикативната понуда за купување и за продажба пред тргување, како и пазарната длабочина по тие цени кои се објавени во нивниот систем, а се однесуваат за обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативни финансиски инструменти, со кои се тргува на тие места за тргување.

(6) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување ги прават достапни на јавноста, информациите од ставот (5) на овој член преку соодветни електронски средства, на редовна основа и за време на вообичаеното работно време за тргување, со што се обезбедува дека информациите се даваат по разумни комерцијални услови и на недискриминаторска основа.

Ослободувања за несопственички инструменти

Член 242

(1) Комисијата може да ги ослободи пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, од обврската да ги објавуваат информациите наведени во член 241 став (1) и став (2) од овој закон.

(2) Комисијата може самоиницијативно или на барање на друг надлежен орган да го повлече ослободувањето од ставот (1) на овој член, во случај наложите ја надминуваат вообичаената големина за тој пазар односно доколку цената е надвор од поставените ценовни лимити утврдени од страна на пазарниот оператор.

(3) Комисијата со Правилник подетално ќе го пропише начинот на ослободување од став (1) и повлекување на ослободување од став (2) на овој член за несопственичките инструменти и техничките стандарди во врска со ослободувањето.

Обврски за транспарентност по тргување за местата за тргување, во однос на акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти

Член 243

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да ги објавуваат цената, обемот и времето на реализирани трансакции во однос на акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти тргувани на тоа место за тргување.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да ги објавуваат информациите во согласност со ставот (1) на овој член колку што е технички возможно поблиску до реалното време.

(3) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување им овозможуваат пристап до информациите од став (1) и (2) на овој член по разумни, комерцијални и недискриминаторски услови на давателите на услуги за доставување на податоци и на инвестициските друштва кои што имаат обврска за објавување на податоците во однос на акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти, а согласно член 248 од овој Закон.

Одобрение за одложено објавување

Член 244

(1) Комисијата може со акт да им одобри на пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување одложено да ги објавуваат деталите за трансакциите врз основа на нивниот вид или обем, особено кога истите се поголеми од вообичаениот обем на пазарот за акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да добијат претходно одобрување од Комисијата за предложеното одложување на објавувањето, како и за тоа на јасен и недвосмислен начин да ги известат нивните членки и јавноста.

(3) Комисијата со Правилник подетално ќе ги утврди:

а) деталите за трансакциите кои инвестициските друштва, како и пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување треба да ги направат јавно достапни за секоја класа на финансиски инструменти во согласност со членот 243 став (1) од овој закон, вклучувајќи ги и карактеристиките на трансакциите објавени согласно членот 243 став (1) на овој член;

б) временското ограничување кое ќе се смета дека е во согласност со обврската за објавување што е можно поблиску до реалното време, вклучувајќи ги и случаите кога тргувањето се врши надвор од вообичаеното работно време на тргување;

в) начинот на издавање одобрение на инвестициските друштва, пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување одложено да ги објавуваат деталите за трансакциите за секоја класа на финансиски инструменти во согласност со ставот (1) на овој член;

г) критериумите кои треба да се применат за донесување на одлука за тоа за кои трансакции е дозволено одложено објавување, имајќи го предвид нивниот обем и вид, вклучувајќи го и профилот на ликвидност на акциите, потврдите за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификатите и другите слични финансиски инструменти.

Обврски за транспарентност по тргување за местата за тргување, во однос на обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи

Член 245

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да ги објавуваат цената, обемот и времето на извршените трансакции во однос на обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи со кои се тргува на места за тргување.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да ги објавуваат информациите во согласност со ставот (1) на овој член колку што е технички возможно поблиску до реалното време.

(3) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување им овозможуваат пристап до информациите од став (1) и (2) на овој член по разумни, комерцијални и недискриминаторски услови на давателите на услуги за доставување на податоци и на инвестициските друштва кои што имаат обврска за објавување на податоците за обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи со кои се тргува на места за тргување, а согласно член 249 од овој закон.

Одобрение за одложено објавување

Член 246

(1) Комисијата може да ги овласти пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување одложено да ги објавуваат деталите на трансакциите врз основа на видот или обемот на трансакцијата.

(2) Комисијата може да го одобри одложеното објавување во однос на трансакциите кои:

а) се големи по обем во споредба со вообичаениот обем на пазарот за соодветните обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи тргувани на местото за тргување;

б) се поврзани со обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи тргувани на местото за тргување, за кои нема ликвиден пазар;

в) се поголеми од големината карактеристична за соодветните обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти односно деривативи тргувани на местото за тргување, со што давателите на ликвидност се изложени на прекумерен ризик при што се зема во предвид дали субјектите на пазарот се мали или професионални вложувачи и на јавноста.

(3) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување се должни да добијат претходно одобрување од Комисијата за предложеното одложување на објавувањето, како и за тоа на јасен и недвосмислен начин да ги известат нивните членки и јавноста.

(4) Комисијата врз основа на извршен надзор над едно или повеќе места за тргување каде се тргува со класа на обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти или деривативи, може, доколку ликвидноста на таа класа падне под претходно утврдениот праг, привремено да ги суспендира обврските наведени во членот 245 од овој закон и да објави известување за таквото суспендирање на својата интернет страница. Утврдениот праг се дефинира со помош на критериумите утврдени во подзаконскиот акт од став (9) на овој член.

(5) Привремената суспензија наведена во ставот (4) на овој член има важност за период кој не надминува три месеци од денот на објавувањето на интернет страницата на Комисијата. Комисијата може да ја продолжи таквата суспензија за дополнителен период не подолг од три месеци, доколку причините за привремено суспендирање сè уште се применливи.

(6) Доколку Комисијата не го обнови привременото суспендирање по тримесечниот период од ставот (5) на овој член, тогаш истото автоматски истекува.

(7) Комисијата со цел да го одобри одложеното објавување од став (3) на овој член може:

а) да побара објавување на ограничените детали за трансакцијата или деталите за неколку за трансакции во агрегирана форма или пак било комбинација од претходните две, за време на периодот на одложување;

б) да дозволи да не се објави обемот на поединечни трансакции за време на продолжениот период на одложување;

в) во врска со несопственичките инструменти, а кои не се државни должнички инструменти, да дозволи објавување на неколку трансакции во агрегирана форма за неодреден временски период.

г) во врска со државни должнички инструменти, да дозволи објавување на неколку трансакции во агрегирана форма за неодреден временски период.

(8) Во врска со државните должнички инструменти, можностите дадени во точките (б) и (г) од став (7) на овој член можат да се употребат одвоено или едноподно, со што откако ќе истече продолжениот период за кој е одложено објавувањето на обемот на трансакцијата, истиот потоа може да се објави во агрегирана форма. За сите останати финансиски инструменти, кога ќе истече периодот за кој е одложено објавувањето, потребно е да се објават и преостанатите детали на трансакцијата односно сите поединости за сите трансакции поединечно.

(9) Комисијата со Правилник подетално ги уредува:

а) деталите за трансакциите кои инвестициските друштва, како и пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување треба да

ги направат достапни на јавноста за секоја класа на финансиски инструменти во согласност со член 245, став (1) од овој закон, вклучувајќи ги тука и идентификаторите за различните видови на трансакции објавени согласно членот 245, став (1) и членот 248, став (1) од овој закон, разграничувајќи помеѓу оние зависни од фактори главно поврзани со проценката на вредноста на финансискиот инструмент и оние зависни од други фактори;

б) временското ограничување кое ќе се смета дека е во согласност со обврската за објавување што е можно поблиску до реалното време, вклучувајќи ги и случаите кога трговијата се врши надвор од вообичаеното работно време на тргување;

в) условите за овластување на инвестициските друштва, пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување одложено да ги објавуваат деталите на трансакциите за секоја класа финансиски инструменти во согласност со ставот (1) на овој член и членот 248 од овој закон;

г) критериумите кои треба да се применат за утврдување на обемот и типот на трансакцијата за која се дозволува, согласно ставовите (6) и (7) на овој член, одложено објавување односно објавување на ограничени информации за трансакцијата односно објавување на детали за неколку трансакции заедно односно необјавување на обемот на трансакција со конкретно наведување на тоа дека е дозволен подолг период на одложување за одредени финансиски инструменти во зависност од нивната ликвидност.

Обврска за достапност на податоци пред тргување и по тргување посебно и под разумни комерцијални услови

Член 247

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување, информациите објавени во согласност со членовите 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245 и 246 на овој закон, ги прават достапни на јавноста така што посебно ги даваат податоците за транспарентност пред тргување и податоците по тргување.

(2) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со места за тргување ги прават достапни на јавноста информациите предвидени во ставот (1) на овој член, под разумни комерцијални и недискриминаторски услови. Таквите информации ги ставаат на располагање бесплатно, 15 минути по нивното првично објавување.

(3) Комисијата со Правилник подетално ги уредува:

а) условите за обезбедување на податоците за транспарентност пред тргување и по тргување, вклучувајќи го тука и нивото на расчленување на податоците кои треба да бидат достапни на јавноста во согласност со ставот (1) на овој член;

б) критериумите за утврдување на разумни комерцијални услови за овозможување на достапност на овие информации на јавноста, согласно ставот (2) на овој член.

ГЛАВА VII

ТРАНСПАРЕНТНОСТ ЗА ИНВЕСТИЦИСКИ ДРУШТВА

Обелоденување по тргување од страна на инвестициските друштва, во однос на акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти

Член 248

(1) Инвестициските друштва кои тргуваат надвор од местото за тргување за сопствена сметка или кога во име на клиентите, склучуваат трансакции со акции, потврди

за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти кои се тргуваат на место за тргување, го објавуваат, обемот и цената на таквите трансакции како и времето кога трансакциите се склучени, преку ОМО.

(2) Информациите кои се објавуваат во согласност со ставот (1) на овој член и временските рокови во кои се објавуваат овие информации, се во согласност со условите предвидени во членот 243 од овој закон.

(3) Во случај на одобрено одложено објавување за одредени категории на трансакции со акции, потврди за странски хартии од вредност, ЕТФ, сертификати и други слични финансиски инструменти тргувани на местото за тргување согласно членот 244 од овој закон, таквата можност исто така се однесува и на трансакциите спроведени надвор од местата за тргување.

(4) Комисијата со Правилник подетално го уредува следното:

а) карактеристиките на различните видови на трансакции објавени согласно овој член, разграничувајќи помеѓу оние зависни од фактори главно поврзани со проценката на вредноста на финансискиот инструмент и оние зависни од други фактори;

б) примената на обврските предвидени во ставот (1) на овој член во однос на трансакциите кои вклучуваат користење на соодветните финансиски инструменти како гаранција, кредитирање односно други цели каде размената на финансиските инструменти зависи од други фактори, а не само од проценката на тековната пазарна вредност на финансискиот инструмент;

в) страната на трансакцијата која треба да ја објави трансакцијата во согласност со ставот (1) на овој член, доколку двете страни на трансакцијата се инвестициски друштва.

Обелоденување по тргување од страна на инвестициските друштва, во однос на обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативи

Член 249

(1) Инвестициските друштва кои тргуваат надвор од местото за тргување и кога за своја сметка или кога во име на клиентите, склучуваат трансакции со обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативи тргувани на местото за тргување, го објавуваат, преку ОМО, обемот и цената на таквите трансакции како и времето кога трансакциите се склучени, со тоа што секоја трансакција се објавува веднаш преку ОМО.

(2) Информациите кои се објавуваат во согласност со ставот (1) на овој член и временските рокови во кои се објавуваат овие информации, се во согласност со условите предвидени во членот 245 од овој закон и подзаконските прописи донесени врз основа на овој закон.

(3) Комисијата може:

а) да им одобри на инвестициските друштва одложено објавување или

б) да побара објавување на ограничени информации за трансакцијата, односно информации за неколку трансакции во агрегирана форма или пак комбинација од претходните две, за време на периодот на одложување, или

в) да дозволи да не се објави обемот на поединечни трансакции за време на продолжениот период на одложување, или

г) во случај на несопственичките инструменти кои не се државни должнички инструменти, да дозволи објавување на неколку трансакции во агрегирана форма за неодреден временски период, и може привремено да ги суспендира обврските наведени во ставот (1) на овој член под истите услови како оние предвидени во членот 246 од овој закон.

(4) Во случај на одобрено одложено објавување односно објавување на ограничени информации или детали во агрегирана форма или било која комбинација од претходните две, односно необјавување на обемот за одредени категории на трансакции со обврзници, структурирани финансиски производи, емисиони квоти и деривативи тргувани на местото за тргување, врз основа на член 246 од овој Закон таквата можност исто така се однесува и на трансакциите спроведени надвор од местата за тргување.

(5) Комисијата со Правилник подетално ќе ги уреди следниве работи во однос на објавувањето на информациите согласно членот 236 на овој Закон:

а) идентификаторите за различните видови на трансакции објавени согласно овој член, разграничувајќи помеѓу оние зависни од фактори главно поврзани со проценката на вредноста на финансискиот инструмент и оние зависни од други фактори;

б) примената на обврските за објавување од ставот (1) на овој член во однос на трансакциите кои вклучуваат користење на соодветните финансиски инструменти како гаранција, кредитирање односно други цели каде размената на финансиските инструменти зависи од други фактори, а не само од проценката на тековната пазарна вредност на финансискиот инструмент;

в) страната во трансакцијата која треба да ја објави трансакцијата во согласност со ставот (1) на овој член, доколку двете страни во трансакцијата се инвестициски друштва.

ГЛАВА VIII СИСТЕМИ ЗА РЕГИСТРИРАЊЕ, УТВРДУВАЊЕ И ПОРАМНУВАЊЕ

Подглава I

Општи одредби

Член 250

(1) Одредбите од оваа Глава се применуваат на коначноста на порамнувањето во системите за порамнување на налози за пренос и последиците од постапките на инсолвентност на учесниците во системите, на правата и обврските кои произлегуваат од учеството или се во врска со учеството во системот, како и правата на примателот на инструментот за обезбедување во случај на постапка на инсолвентност на давателот на инструментот за обезбедување.

(2) Оваа глава се применува на сите системи кои ги задоволуваат критериумите од член 252 од овој закон, на сите учесници и сите индиректни учесници во тие системи, како и на сите инструменти за обезбедување кои се обезбедени заради учество во тие системи или заради делувањето на Народна банка во улога на централна банка.

(3) Оваа глава се однесува и на сите инструменти за обезбедување обезбедени во врска со активностите на Европската централна банка, централните банки на државите-членки на Европската Унија како централни банки на трети земји и сите други меѓународни субјекти согласно законите со кои се регулира финансиското обезбедување.

Системи за извршување на налозите за пренос

Член 251

(1) Системи преку кои се извршуваат налозите за пренос на финансиски инструменти се системи за порамнување на финансиски инструменти, преку кои може да се извршуваат и налозите за пренос на парични средства од страна на централна друга договорна страна

(2) Налог за пренос на финансиски инструменти во смисла на став (1) на овој член е секоја инструкција на

учесникот за пренос на финансиски инструмент или право на финансиски инструмент со упис на сметка во регистри или на друг соодветен начин.

Услови за системи за извршување на налозите за пренос

Член 252

(1) Системите од член 251 став (1) од овој закон се системи кои ги исполнуваат следниве услови:

1) имаат најмалку три учесници, кои не ги вклучува операторот на системот, агентот за порамнување, централната друга договорна страна, клириншка куќа или индиректниот учесник;

2) имаат заеднички правила и стандардизирани постапки за пресметка (и/или порамнување) независно дали пресметката се извршува преку централната друга договорна страна или не се извршува преку истата, и/или за извршување на налозите за пренос;

3) во правилата на системот јасно е утврден моментот на прифаќање и моментот на неотповикливост на налозите за пренос;

4) основани се согласно закон или работат врз основа на одобрение за работа издадено од надлежен регулаторен орган врз основа на посебен закон, согласно договор склучен со учесници од кои барем еден има седиште во Република Северна Македонија;

5) работат со финансиски инструменти или нематеријализирани хартии од вредност, односно во денари или ако со посебен закон не е поинаку пропишано во евра и во друга валута или во повеќе валути кои во системот се конвертираат една во друга и

6) за системот Комисијата има донесено одобрение за работа.

(2) Интероперабилни системи се два или повеќе системи, чии оператори имаат меѓу себе склучено договори кои на учесниците во системите им овозможуваат налог за пренос внесен во еден систем да се изврши во друг систем.

(3) Оператор на систем е правно лице кое е одговорно за работата на системот. Операторот на системот може да делува и како агент за порамнување, централна друга договорна страна или клириншка куќа.

Учесници во системот

Член 253

(1) Учесник во системот може да биде институција, агент за порамнување, централна друга договорна страна, клириншка куќа или оператор на системот. Еден учесник може во системот да делува како централна друга договорна страна, агент за порамнување или клириншка куќа и може да управува со некои или со сите тие функции во согласност со правилата на тој систем.

(2) Индиректен учесник може да биде институција, агент за порамнување, централна друга договорна страна, клириншка куќа или оператор на системот кое е во договорен однос со учесник во системот во кој се извршуваат налозите за пренос и кој му овозможува на индиректниот учесник да спроведува налози за пренос преку системот под услов тој индиректен учесник да му е познат на лицето кое е оператор на системот.

(3) Институција во смисла на став (1) на овој член се следните субјекти кои учествуваат во системот и кои се одговорни за исполнување на финансиските обврски кои произлегуваат од налозите за пренос во тој систем:

1) Инвестициско друштво основано во Република Северна Македонија согласно одредбите од овој Закон;

2) Банка која врши инвестициски услуги и активности согласно одредбите од овој закон;

3) Банка која врши активности согласно прописите од областан на банкарството;

4)

5) Државни органи и тела со јавни овластувања во Република Северна Македонија и правни лица за чии обврски гарантира Република Северна Македонија, единици на локалната самоуправа и други државни органи на кои им се пренесени јавни овластувања,

6) Инвестициски друштва и банки (кредитни институции) кои имаат седиште надвор од Република Северна Македонија, а кои вршат инвестициски услуги и активности соодветни на оние пропишани со член 5 од овој закон.

(4) Агент за порамнување е правно лице кое за институциите и/или на централната друга договорна страна кои учествуваат во системот отвара сметки за порамнување преку кои се извршуваат налозите за пренос во системот и зависно од ситуациите им одобрува кредит на тие учесници за целите на порамнувањето.

(5) Клириншка куќа е правно лице одговорно за пресметување на нето позициите на учесниците во платен систем или учесниците во системот за порамнување на хартии од вредност, кое може да дејствува и како централна договорна страна и/или агент за порамнување.

(6) Институциите од став (3) на овој член се должни на барање на секое лице со правен интерес да му обезбедат информации за своите системи во кои таа институција учествува, како и за основните правила со кои се уредува работењето на тие системи.

Надлежност

Член 254

(1) Комисијата носи решение за исполнување на условите од член 252 став (1) точки 1), 2), 3), 4) и 5) од овој закон.

(2) Операторот со системот е должен на Комисијата да и ги достави сите податоци за учесниците и индиректните учесници, како и веднаш и без одлагање да ја извести за секоја промена на учесник и индиректен учесник во системот.

Прифаќање и неотповикливост на налозите за пренос

Член 255

(1) Со правилата на секој систем се утврдува моментот во кој налогот за пренос, без разлика дали е даден од учесник во системот или е даден преку трета страна, се смета за прифатен во системот.

(2) Моментот на неотповикливост на налогот за пренос го означува моментот кој е пропишан со правилата на системот од кој ниту учесникот, ниту третата страна не можат да го отповикаат истиот.

(3) Правилата на системот кој е интероперабилен со други системи, во однос на моментот на прифаќање во системот и моментот за неотповикливост мора да бидат во најголема мера усогласени со правилата на другите интероперабилни системи. На моментот на прифаќање во системот и моментот за неотповикливост кои се уредени со правилата на тој систем не влијаат правилата на сите вклучени интероперабилни системи, освен ако тоа изрично не е пропишано со правилата на тие системи кои учествуваат во интероперабилните системи.

Инсолвентност

Член 256

(1) Во смисла на оваа Глава инсолвентност е стечајна постапка или било која мерка која е предвидена со закон во Република Северна Македонија, во било која земја-членка на Европската Унија или трета земја, а која се однесува на престанок, реорганизација на учесникот (санација или решавање), а вклучува времена или трајна забрана или ограничување на плаќањата или преносот на финансиските инструменти.

(2) Пресметка (netting) претставува претворање на побарувањата и обврските што произлегуваат од налози за пренос кои учесниците или учесниците ги издаваат на или ги добиваат од еден или повеќе други учесници, во едно нето побарување или една нето обврска што може или да се побарува или да се должи.

(3) Сметка за порамнување е сметка во Народната Банка (централна банка), агент за порамнување или централна друга договорна страна која се употребува за евиденција на паричните средства или финансиските инструменти и за порамнување на трансакциите помеѓу учесниците во системот.

(4) Инструмент за обезбедување претставува финансиско обезбедување, освен готовина, согласно прописите од областа на финансиското обезбедување.

(5) Работен ден е временски период утврден со правилата на системот кој ги опфаќа сите случувања во текот на еден работен циклус на системот вклучувајќи порамнување во текот на денот и ноќта.

Постапка поради insolventност на учесникот и момент на отварање на постапката

Член 257

(1) Момент на отварање на постапката поради insolventност на учесникот е моментот (ден и час) на донесување на решението на надлежниот суд за определување на мерки за обезбедување или за отварање на стечајна постапка над учесникот, како и на релевантна одлука на друго надлежно тело во Република Северна Македонија, во било која земја-членка на Европската Унија или трета земја.

(2) Отварањето на постапката поради insolventност на учесник во системот нема ретроактивно дејство на правата и обврските на учесникот во системот кои произлегуваат од неговото учество во системот или се во врска со неговото учество во системот пред моментот на отварање на постапката поради insolventност, ниту на правата и обврските на учесникот во интероперабилните системи или на операторите со интероперабилните системи кои не се учесници.

Налози за пренос и пресметка во случај на отварање на постапка поради insolventност на учесник

Член 258

(1) Во случај на отварање на постапка поради insolventност на учесник во системот или во друг интероперабилен систем или на операторот со интероперабилен систем кој не е учесник, налозите за пренос и пресметка се правно валидни и произведуваат правно дејство спрема трети лица доколку истите се прифатени во системот во согласност со правилата на истиот пред моментот на отварање на постапката поради insolventност.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, налозите за пренос кои биле прифатени во системот по моментот на отварање на постапката поради insolventност на учесникот и биле извршени во текот на работниот ден утврден во правилата на тој систем, односно insolventноста настанала тој ден, налозите за пренос се полноважни и произведуваат правно дејство спрема трети лица само доколку операторот на системот може да докаже дека во времето кога тие налози станале неотповикливи, не знаел ниту морал да знае за отварањето на постапката поради insolventност.

(3) Ниту еден закон или пропис поврзан со откажување/раскинување на договори и/или трансакции кои се склучени пред моментот на отварање на постапката заради insolventност согласно закон, не може да доведе до поништување на пресметката.

(4) Во случај на отварање на постапка поради insolventност на учесник во системот или на оператор на друг интероперабилен систем, расположливите парични средства или финансиските инструменти на сметката за порамнување на тој учесник може да се искористат за исполнување на неговите обврски во системот или во друг интероперабилен систем на работниот ден кога е отворена постапката поради insolventност.

Известување за отварање на постапка поради insolventност на учесник

Член 259

(1) Судот, односно друго надлежно тело веднаш, односно без одлагање ја известува Комисијата за моментот на отварање на постапката поради insolventност на учесник.

(2) Известувањето од став (1) на овој член Комисијата без одлагање го проследува до операторот на системот за чиј учесник се однесува известувањето.

(3) Комисијата го проследува известувањето за отварање на постапката поради insolventност на учесник кое е примено од надлежно тело во држава членка на Европската Унија или од трета земја до операторот на системот за чиј учесник се однесува известувањето.

Подглава 2

Права на примателот на инструментот за обезбедување

Права на примателот на инструментот за обезбедување во случај на постапка поради insolventност на давателот на инструментот за обезбедување

Член 260

(1) На правата на операторот на системот или на учесникот кои произлегуваат од инструментите за обезбедување и кои се стекнати во врска со работењето на системот или друг интероперабилен систем, како и на правата на Народната банка кои произлегуваат од инструментите за обезбедување кои ги прибавила, не влијае постапката за insolventност на:

а) учесникот (во системот или друг интероперабилен систем);

б) операторот на интероперабилниот систем кој не е учесник;

в) другата договорна страна на Народната банка или

г) било кое трето лице кое има дадено инструмент за обезбедување.

(2) Ваквиот инструмент за обезбедување може да се користи за остварување на тие права.

(3) На правата на Европската централна банка, централните банки на државите-членки како централни банки и сите други меѓународни субјекти согласно приписите и од областа на финансиското обезбедување кои произлегуваат од инструментите за обезбедување кои ги прибавиле, на соодветен начин се применува став (1) на овој член.

Примена на правото

Член 261

(1) Кога финансиските инструменти или правата на финансиски инструменти се дадени како инструмент за обезбедување на учесниците, операторот на системот и/или Народната банка, а нивните права врз финансиски инструменти или правата на кои било други лица кои преземаат дејствија за нивна сметка законски се запишани во регистар, на сметка или во овластен депозитар, се применува законот на земјата во која се наоѓа регистарот, сметката или овластениот депозитар.

(2) Кога финансиските инструменти или правата на финансиски инструменти дадени како инструмент за обезбедување на Европската централна банка, централните банки на државите-членки како централни банки и сите други меѓународни субјекти согласно законот со кој се уредува финансиското обезбедување, а нивните права врз финансиски инструменти или правата на кое било друго лице кое презема дејствија за нивна сметка се законски внесени/евидентирани во регистар на сметка или во овластениот депозитар на земја-членка, на нејзините права се применува правото на земја-членка каде што се наоѓа регистарот, сметката или овластениот депозитар.

Регистар на системи

Член 262

(1) Комисијата на својата веб-страница води регистар на системите од член 251 од овој закон на кои се применуваат одредбите од оваа глава.

(2) Регистарот од став (1) на овој член ги содржи најмалку следните податоци:

- 1) Назив /име на системот;
- 2) Назив и седиште на операторот со системот;
- 3) Листа на учесници и индиректни учесници на системот.

Подглава 3

Нематеријализирани хартии од вредност и други финансиски инструменти

Регистар за нематеријализирани хартии од вредност

Член 263

(1) Правата кои произлегуваат од нематеријализираните хартии од вредност, имателите на тие права, како и правата на трети лица над тие хартии од вредност се запишуваат во регистар за нематеријализирани хартии од вредност.

(2) Со регистар за нематеријализирани хартии од вредност од став (1) на овој член управува правно лице кое е овластен депозитар.

Регистар на финансиски инструменти

Член 264

(1) Регистарот на финансиски инструменти претставува централизиран уписник на нематеријализирани финансиски инструменти, кои не се нематеријализирани хартии од вредност од член 263 од овој Закон, а во кој се запишуваат податоците за имателите на истите.

(2) Со регистарот на финансиски инструменти управува институција (оператор) во согласност со одредбите од овој Закон (во понатамошниот текст: оператор на регистарот на финансиски инструменти). На операторот на регистарот на финансиски инструменти на соодветен начин се применуваат и одредбите од овој Закон, кои се однесуваат на операторот на регистар за нематеријализирани хартии од вредност.

Член 265

(1) Одредбите од овој Закон кои се однесуваат на овластениот депозитар на соодветен начин се однесуваат и на оператор на регистарот на финансиски инструменти.

(2) Одредбите од овој Закон кои се однесуваат на активностите на чување, утврдување и порамнување на нематеријализираните хартии од вредност на соодветен начин се применуваат на останатите нематеријализирани финансиски инструменти.

Нематеријализирани хартии од вредност

Член 266

(1) Нематеријализирана хартија од вредност претставува електронски запис евидентиран на сметка на законскиот имател на хартии од вредност, во електронскиот систем на регистарот за нематеријализирани хартии од вредност, за која издавачот се обврзува да ги исполни обврските содржани во таа нематеријализирана хартија од вредност.

(2) Сите хартии од вредност се издаваат единствено како нематеријализирани хартии од вредност.

(3) Нематеријализираните хартии од вредност издадени од еден издавач се регистрираат само во еден регистар на нематеријализирани хартии од вредност.

(4) Обврските кои произлегуваат од нематеријализираните хартии од вредност од ист род и класа кои во правниот промет се заменливи без ограничување, и се исполнуваат со исполнување на обврска за било која од тие нематеријализирани хартии од вредност, на начин што доверителот не може да бара тие обврски да бидат исполнети од поединечно определени нематеријализирани хартии од вредност.

Сметка на нематеријализирани хартии од вредност

Член 267

(1) На сметките на нематеријализираните хартии од вредност се водат податоци за видот, родот, количината, издавачот, правата на хартиите од вредност и носителите на тие права, ограничување на правата, како и историја на уписи на нематеријализираните хартии од вредност.

(2) Сметката на нематеријализираните хартии од вредност може да гласи на име на крајниот сопственик – сопственичка сметка. Две или повеќе лица можат да бидат сосопственици на нематеријализираните хартии од вредност кои се евидентираат на сопственичка сметка, согласно правилата на овластениот депозитар.

(3) По исклучок од став (2) на овој член сметката на нематеријализираните хартии од вредност може:

1) Да гласи на инвестициско друштво односно банка (кредитна институција) која дава услуги од член 5 став (2) точка а) од овој закон, а да биде за сметка на крајниот сопственик – старателска сметка или да се води како збирна сметка или

2) Да биде отворена како ограничена сметка, или

3) Да биде отворена како сметка за водење портфолио или

4) Да биде отворена како застапничка сметка.

(4) Застапничката сметка на хартии од вредност се отвора врз основа на прописите кои го регулираат прашањето за законски застапник или врз основа на заверено полномошно со кое сопственикот на хартиите од вредност го доверува управувањето и располагањето со своите хартии од вредност и остварувањето на правата од тие хартии од вредност, на трето лице – застапник.

(5) На хартиите од вредност на сметките од став (3) на овој член се применуваат одредбите од член 282 од овој закон.

(6) Овластениот депозитар може во своите правила да пропише и други видови на сметки на нематеријализирани хартии од вредност.

Регистрирање на хартии од вредност

Член 268

(1) Сите нематеријализирани хартии од вредност, освен благајничките записи издадени во Република Северна Македонија се регистрираат во овластен депозитар како електронски запис.

(2) Издавачот е должен да ги предаде акциите за регистрирање во овластениот депозитар во рок од три работни дена од денот на уписот на основната главнина во трговскиот регистар, а другите хартии од вредност во рок утврден во актот за издавање.

(3) Издавачот не може да располага со средствата депонирани на специјалната сметка согласно Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите за новоиздадени хартии од вредност до денот на регистрирање на нематеријализираните хартии од вредност во овластениот депозитар.

(4) Благајничките записи се регистрираат во Народна Банка.

Точност на податоците во овластениот депозитар

Член 269

(1) Издавачот е целосно одговорен за точноста на податоците за нематеријализираните хартии од вредност кои се доставуваат до овластениот депозитар за регистрирање.

(2) Овластениот депозитар е целосно одговорен за точноста на податоците за нематеријализираните хартии од вредност од моментот на нивното доставување до депозитарот за регистрирање.

Права на хартиите од вредност

Член 270

(1) Побарувањата, односно правата од нематеријализираните хартии од вредност припаѓаат на нивните законски иматели.

(2) Законски имател на хартии од вредност (во понатамошниот текст: иматели) е лицето на чие име гласи сметката на хартиите од вредност во овластениот депозитар каде се водат нематеријализираните хартии од вредност, освен доколку уписот на нематеријализираните хартии од вредност е извршен во негова корист без налог на издавачот, претходниот имател или без било каква правна основа.

(3) По исклучок од став (2) на овој член, лицето кое постапува со добра намера и во чија корист се запишани нематеријализираните хартии од вредност во овластениот депозитар се смета за законски имател и ги стекнува сите права од нематеријализираните хартии од вредност и кога уписот во негова корист е извршен без налог на издавачот, претходниот имател или без друга правна основа.

(4) Се смета дека стекнувањето е извршено со добра намера и доколку нематеријализираната хартија од вредност е запишана во корист на поединечно лице врз основа на реализирана трансакција на места на тргување или на ОТПЦ пазар.

(5) Исклучок од одредбите од став (2) на овој член се случуваат превидени во член 267 став (3), точки 1), точка 3) и точка 4) од овој Закон, кога законски имател е лице за чија сметка се чуваат или се управуваат нематеријализираните хартии од вредност.

(6) Изводот од состојбата на сметката на хартии од вредност што му се доставува на сопственикот на хартиите од вредност се смета за доказ за правото на сопственост на хартиите од вредност на датумот и во времето кога е издаден изводот.

(7) Ограничувањата на правата на сопственост и промените на правата на сопственост на хартиите од вредност можат да произлезат единствено од актот на издавање, залог, правосилна судска одлука, акт на Народната банка, Комисијата Управата за јавни приходи или на друг надлежен орган согласно со закон.

Елементи на нематеријализираната хартија од вредност

Член 271

(1) Нематеријализираната хартија од вредност мора да ги содржи најмалку следниве елементи:

1) назив, седиште и единствен матичен број (идентификациски број) на издавачот;

2) датум на издавање;

3) вид на хартијата од вредност (на пример акции, обврзници, државни записи);

4) род и класа на хартии од вредност (на пример приоритетни или обични акции);

5) идентитет на сопствениците на хартии од вредност (за домашни физички лица: име, адреса и единствен матичен број на граѓанинот; за странски физички лица: име, државјанство и број на пасош; за сите правни лица: име, адреса и регистрирано седиште на тоа лице и единствен матичен број на субјектот (ЕМБС) доделен од страна на Централниот регистар на Република Северна Македонија или соодветен регистар од земјата од каде доаѓа;

6) количина на хартии од вредност на имателот;

7) номинална вредност на хартиите од вредност;

8) во случај на обврзници, сертификати за депозит, државни записи, благајнички записи и комерцијални записи: а) висината на каматната стапка, б) начинот на пресметување на каматата, в) рокот на плаќање и г) рокот на достасување;

9) во случај на приоритетни акции, првенство на остварување на право на: дивиденди, управување и/или постапка за ликвидација;

10) датум на запишување на хартијата од вредност во депозитарот.

11) доколку издавачот има право на предвремен откуп:

- податоци за откупната вредност за која може да го оствари тоа право или начинот на одредување на откупната вредност,

- податоци за начинот на остварување на тоа право,

- други можни услови за остварување на тоа право,

- податоци за денот за кој се врзува правото за исплата на дел од главницата или каматата.

12) и други права кои произлегуваат од нематеријализираната хартија од вредност

(2) Нематеријализираните хартии од вредност кои на имателот му даваат право на замена за друга хартија од вредност покрај податоците наведени во став (1) на овој член, кога тоа е применливо мора да ги поседува и следните битни информации со цел да бидат запишани во овластениот депозитар:

1) Содржина на правата на хартијата од вредност за која е можна замена;

2) Односот на замена за која е возможна замената;

3) Податоци за начинот на остварување на правото на замена;

4) Рок на остварување на правото на замена, доколку истото е врзано со рок,

5) Други можни услови за остварување на правото на замена.

(3) Правата кои прилегуваат од нематеријализираните хартии од вредност, а кои се разликуваат од оние опишани во ставовите (1) и (2) на овој член, издавачите се должни да ја запишат точната содржина на тие права во овластениот депозитар.

Стекнување на нематеријализирани хартии од вредност

Член 272

(1) Нематеријализираните хартии од вредност и правата кои произлегуваат од нив се стекнуваат во моментот на упис на сметката на нематеријализираните хартии од вредност на стекнувачот или на лицето од член

267 став (2), (3) и (4) од овој Закон кое ги чува нематеријализираните хартии од вредност за сметка на стекнувачот, освен ако моментот на стекнување не е поинаку утврдено со посебни прописи.

(2) Нематеријализираните хартии од вредност и правата кои произлегуваат од нив се стекнуваат врз основа на остварена правна работа со пренос на нематеријализираните хартии од вредност од сметка на продавачот на сметка на нематеријализираните хартии од вредност на купувачот.

(3) Нематеријализираните хартии од вредност и правата кои произлегуваат од нив се стекнуваат и врз основа на договор за подарок, реализација на договор за залог, судска одлука, одлука на Народна банка во постапка на решавање на банка, вложувања на хартии од вредност како непаричен влог при основање или зголемување на основната главнина во трговски друштва и статусни промени согласно Законот за трговски друштва, распределба на хартии од вредност по завршување на постапки за стечај и ликвидација, отстапување на хартии од вредност за време на живот, по пат на наследство или пак врз основа на закон во кој е предвидена обврска за пренос на сопственост на хартии од вредност.

(4) Одредбите на овој член на соодветен начин се применуваат и на продавање на нематеријализираните хартии од вредност.

Заложно право на нематеријализирани хартии од вредност

Член 273

(1) Заложно право на нематеријализирани хартии од вредност се евидентира врз основа на остварена правна работа во согласност со Закон со упис на заложното право на сметката на нематеријализирани хартии од вредност или врз основа на судска одлука, одлука на надлежен орган или врз основа на закон.

(2) На нематеријализираните хартии од вредност, заложниот доверител кој во согласност со одредбите на посебен закон е овластен за намирување, секогаш му е дозволено да го намира побарувањето со обезбедениот залог во вонсудска постапка, освен во случај на присилна наплата.

(3) Заложното право на нематеријализираните хартии од вредност престанува да важи во моментот на неговото бришење, без оглед на правниот основ за престанок.

Пренос на нематеријализирани хартии од вредност

Член 274

(1) Преносот на нематеријализирани хартии од вредност од сметка на продавачот на сметка на купувачот, врз основа на склучени трансакции на регулиран пазар, на МПТ, ОПТ и ОТЦ пазар со посредство на инвестициско друштво или банка (кредитна институција), се спроведува преку системот за утврдување и порамнување.

(2) Преносот на нематеријализирани хартии од вредност и пренос на правата од нематеријализираните хартии од вредност врз основа на остварена правна работа од член 272 став 3 од овој Закон се спроведува како нетрговски пренос.

Достапност на податоците од овластениот депозитар

Член 275

(1) Имател на хартија од вредност може да има пристап до списокот на физички и правни лица кои поседуваат акции кај издавачот на хартијата од вредност по

претходно барање доставено до депозитарот и плаќање на потребниот надоместок утврдено во тарифата на депозитарот.

(2) Податоците добиени согласно со овој член се користат исклучиво за остварување на правата на акционерите.

(3) Имателот на хартиите од вредност кој стекнува податоци од ставот (1) на овој член не смее да ги пренесува и да ги прави достапни истите на други лица.

(4) Начинот на остварување на правото на пристап од ставот (1) на овој член се уредува со правилата за работа на овластениот депозитар.

(5) Издавачот на нематеријализирани хартии од вредност има право на увид во податоците од член 267 став (1) од овој закон за кои тој се јавува како издавач, како и на имателите на тие хартии од вредност.

(6) На секој имател на нематеријализирани хартии од вредност овластениот депозитар на негово барање треба да му овозможи увид во податоците од став (1) на овој член.

(7) Комисијата има право на неограничен увид без надомест во податоците од член 267 од овој Закон, како и на сите останати податоци и на целосната документација која се води во овластениот депозитар.

(8) Врз основа на барање право на увид во податоците и во документацијата која се води во овластениот депозитар имаат правосудните и управните органи, нотари, извршители и други субјекти со јавни овластувања утврдено со закон, а во рамки на нивните надлежности предвидени со посебните закони.

(9) Овластениот депозитар има обврска да ги чува своите податоци како деловна тајна, освен во случаите кои се пропишани со одредбите од овој закон.

(10) На прибирањето, обработката и користењето на личните податоци за имателите на сметка за хартии од вредност со кои располага овластениот депозитар се применуваат одредбите од прописите од областа на заштитата на личните податоци, освен во случаите кои се уредени со одредбите од овој закон.

Обврски за известување

Член 276

(1) Овластениот депозитар е должен на начин и во обем пропишан со своите правила да ги известува:

1) Издавачите на нематеријализирани хартии од вредност за нематеријализираните хартии од вредност кои ги имаат издадено, како и за имателите на тие нематеријализирани хартии од вредност.

2) Имателите на нематеријализирани хартии од вредност за состојбата и промените на нивните сметки на нематеријализирани хартии од вредност.

3) Членките на депозитарот за презмените работи со нематеријализирани хартии од вредност за своја сметка или за сметка на налогодавачите.

(2) Известувањата од ставот (1) точки 1) и 2) на овој член, овластениот депозитар ги доставува на барање на издавачите и имателите на нематеријализирани хартии од вредност по уплата на надомест согласно тарифникот на депозитарот од член 312 од овој закон.

(3) Овластениот депозитар доставува месечни известувања за работењето до Комисијата во рок и на начин пропишан од страна на Комисијата.

Утврдување и порамнување на нематеријализирани хартии од вредност

Член 277

(1) Утврдување е повеќетапно процес којшто се состои од споредување на податоците по склучување на правна работа со нематеријализирани хартии од вредност, утврдување на рокови за подмирување на тие

правни работи, како и пресметка на обврските за порамнување која се спроведува со или без посредство на централна друга договорна страна.

(2) Порамнувањето го означува процесот на посредување и контрола на преносот на нематеријализирани хартиите од вредност и/или плаќање во врска со правните работи со хартиите од вредност.

(3) Кога процесот на утврдување се врши со посредство на централна друга договорна страна, на процесот на утврдување и порамнување не се применуваат одредбите од член 287 до член 328 од овој Закон.

(4) Комисијата со Правилник ќе ги пропише условите и начинот на работа односно процесот на утврдување и порамнување кои ќе треба да го воспостави централната друга договорна страна.

(5) Новација, во смисла на утврдување/порамнување кое се спроведува со посредство на централната друга договорна страна од став (3) на овој член, ја означува постапката во која договорниот однос помеѓу купувачот и продавачот во трансакцијата која се утврдува/порамнува се заменува со два нови договорни односи во кои централната друга договорна страна станува купувач на првобитниот продавач и продавач на првобитниот купувач, при што првичниот договорен однос помеѓу првобитниот купувач и продавач престанува да важи. На новацијата, во смисла на претходната реченица, не се применуваат одредбите за новација од прописите од областа на облигационите односи.

(6) Доколку централната друга договорна страна од став (3) на овој член ја применува новацијата наведена во став (5) на овој член, истата е должна во своите правила да го одреди моментот во кој настанува новацијата, односно моментот кога новираната трансакција се смета за прифатена и конечна во системот со кој таа управува, во смисла на одредбите од Подглава 1 на оваа Глава со која се уредува конечноста на порамнувањето на финансиски инструменти.

(7) Одредбите од став (6) на овој член соодветно о се применуваат и во случај кога централната друга договорна страна од став (3) на овој член не го врши утврдувањето со примена на новација.

Систем за утврдување и/или порамнување

Член 278

(1) Системот за утврдување е систем кој:

1) го води или со него управува централна друга договорна страна основана согласно законодавството на Европската Унија кое го уредува работењето на централните други договорни страни и трговски репозитари, а која има добиено одобрение за работа од Комисијата и од друг соодветен надзорен орган на земја-членка на Европската Унија, а кое е признаено од ЕСМА.

2) го води или со кого управува овластен депозитар или друго правно лице кое има соодветно одобрение за работа од Комисијата, а која не нуди услуга како централна друга договорна страна во согласност со одредбите од точка 1) од овој став (во понатамошниот текст: Оператор на системот за утврдување).

(2) Системот за порамнување го води или со истиот управува овластен депозитар или друго правно лице кое има добиено соодветно одобрение за работа од Комисијата (во понатамошниот текст: оператор на системот за порамнување).

(3) Системот за утврдување и/или порамнување од став (1) и (2) на овој член треба да ги исполнува следниве услови:

1) да овозможи утврдување и/или порамнување на правните работи со финансиски инструменти кои се склучени на регулиран пазар, на МПТ, ОПТ или на ОТЦ пазар, а со посредство на членки учесници во системот, во рамки на однапред утврдени и пропишани правила на тој систем;

2) да имаат уредени правни односи меѓу своите членки учесници, како и помеѓу членките учесници и операторот на системот, со кои се утврдени нивните меѓусебни права и обврски во врска со утврдување и/или порамнување на работите со финансиски инструменти.

(4) Освен условите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, системот за утврдување и/или порамнување мора да ги исполни и условите кои се утврдени во одредбите од Подглава 1 на оваа Глава со која се уредува конечноста на порамнувањето на финансиски инструменти.

(5) Операторите на системите од став (1) на овој член за системите со кои управуваат се должни во своето работење да ги применуваат меѓународно прифатените стандарди и принципи за пазарна инфраструктура.

Член 279

(1) Покренување на постапка поради инсолвентност, како и преземање на други правни мерки против учесник на системот за утврдување и/или порамнување или против други правни лица кои склучуваат трансакции на регулиран пазар, МПТ, ОПТ и ОТЦ пазар, кои правни мерки се последица од тие постапки или од мерките за забрана или престанувањето на исполнување на обврските од страна на наведените членки или другите правни лица или последица од ограничувањето на нивното слободно располагање со имотот, вклучувајќи ги и привремените забрани наведени во овој Закон или законот со кој се уредува решавањето, односно санацијата на банките (кредитните институции), а кои се применуваат во случај на отворање на постапка за стечај на банки (кредитни институции), нема да произведуваат правни последици спрема паричните средства кои се наоѓаат на посебни наменски парични сметки отворени кај операторот на платниот систем, дури и доколку таква постапка е покрената или е покрената постапка за ликвидација или доколку се преземени други правни мерки пред да биде извршено порамнување на трансакцијата.

(2) Наменските парични сметки кои се отворени кај операторот на платниот систем од став (1) на овој член се отвораат исклучиво доколку се уредени и заемно усогласени со правилата за работа на платниот систем и системот за утврдување и/или порамнување на финансиските инструменти на начин утврден со Подглава 1 на оваа Глава. Средствата на наменските парични сметки можат да се искористат исклучиво за вршење на парични трансакции поврзани со обврските кои произлегуваат од обврските за порамнување на налозите кои се прифатени во системот за утврдување и/или порамнување на финансиски инструменти.

(3) Покренување на постапка поради инсолвентност над субјектите од став (1) на овој член, како и преземање на други правни мерки, кои се последица од тие постапки или од мерките за забрана или престанувањето на исполнување на обврските од страна на наведените членки или другите правни лица или последица од ограничувањето на нивното слободно располагање со имотот, вклучувајќи ги и привремените забрани наведени во овој закон или законот со кој се уредува решавањето, односно санацијата на банките (кредитните институции), а кои се применуваат во случај на отворање на постапка за стечај на банки (кредитни институции), нема да произведуваат правни последици спрема примателот на финансиското обезбедување кој е од страна на учесниците во системот за утврдување и/или порамнување или другите правни лица кои склучуваат трансакции на регулиран пазар, МПТ, ОПТ и ОТЦ пазар, а доколку со закон е уредено дека таквите трансакции подлежат на обврска за утврдување со посредство на операторот на системот за утврдување и/или порамнување пренесен на друг учесник или оператор на системот за утврдување

и/или порамнување (примател на финансиското обезбедување) и над кој во корист на друг учесник или оператор на системот за утврдување и/или порамнување е засновано посебно заложно право во смисла на законот со кој се уредува финансиското обезбедување, под услови определени од страна на операторот на системот за утврдување и/или порамнување.

(4) Правните последици кои произлегуваат од прифаќањето на налогот во системот за утврдување и/или порамнување како и резултатот на пресметката (Netting) настануваат и се правно спроведливи и обврзувачки за трети страни ако налогот е внесен во системот за утврдување и/или порамнување пред моментот на отворање на стечајната постапка од страна на судот односно пред покренување на постапка за решавање (санација) или ликвидација на субјектите од став (1) на овој член. Поимот трета страна не се однесува на Народната банка.

(5) По исклучок од ставот (4) на овој член, наложите за пренос кои се внесени во системот за утврдување и/или порамнување по моментот на отворање на постапка поради инсољвентност над учесник во системот за утврдување и/или порамнување или во интероперабилен систем и се извршени во работен ден утврден со правилата на системот за утврдување и/или порамнување, а во кој е отворена стечајната постапка, се сметаат за правно обврзувачки и не можат да бидат оспорени од трети страни само ако операторот на системот за утврдување и/или порамнување може да докаже дека во времето во кое наложите за пренос станале неотповикливи не знаел, ниту можел да знае за отворањето на стечајната постапка.

(6) Заштитата на извршување на наложите од став (4) на овој член не се применува на наложите кои се прифатени во системот за утврдување, а се дополнително откажани во согласност со правилата на системот за утврдување.

Член 280

(1) Средството кое е дадено за финансиско обезбедување на оператор на платен систем или на оператор на системот за утврдување и/или порамнување на финансискиот инструмент или на учесникот во системот за утврдување и/или порамнување, не влегува во стечајната маса на:

- учесник во системот кој го дал инструментот за финансиско обезбедување или

- учесник во системот која има склучено договори за интероперабилност со тој систем во смисла на одредбите од Подглава 1 на оваа Глава со која се уредува конечност на порамнувањето на финансиски инструменти и прописите со кои се уредува конечност на порамнувањето во платните системи, а која го дала инструментот за финансиско обезбедување или

- операторот на системот со кој тој систем има склучено договори за интероперабилност во смисла на одредбите од Подглава 1 на оваа Глава со која се уредува конечност на порамнувањето на финансиски инструменти и прописите со кои се уредува конечност на порамнувањето во платните системи, кој не е учесник или

- кое било друго лице кое дало инструмент за финансиско обезбедување во случај на инсољвентност на некој од горенаведените субјекти.

(2) Отворањето на постапка поради инсољвентност на учесник во платен систем или системот за утврдување и/или порамнување на финансиски инструменти нема да го спречи користењето на:

1) парични средства и финансиски инструменти во смисла на овој закон, депонирани и регистрирани на сметката на учесникот кои не се оптоварени со стварни права во корист на трети лица;

2) финансиски инструменти на сметка на субјектот во стечај регистрирани како финансиско обезбедување за кредит, обезбедени на платниот систем или системот

за утврдување на финансиски инструменти доколку таквиот кредит, во согласност со договорот за кредит, може да се исплати заради исполнување на обврските на субјектот во стечај кои произлегуваат од налози за утврдување внесени во системот најдоцна во работниот ден на системот што започнал на датумот кога е отворен стечајот (работен ден на системот е циклус на извршување на налогот дефиниран во оперативните правила на платниот систем или системот за утврдување и/или порамнување на финансиски инструменти при што се врши утврдувањето и/или порамнувањето, како и другите поврзани дејствија, а тој ден може да заврши и наредниот календарски ден).

Член 281

(1) Финансиските инструменти и паричните средства на учесниците во системот за утврдување од член 278 став (1) од овој закон над кои е засновано финансиско обезбедување во корист на операторот на системот за утврдување и/или порамнување во согласност со прописите од областа на финансиско обезбедување не влегуваат во имотот, ниту во ликвидационата или стечајната маса на операторот на системот за утврдување и/или порамнување, ниту истите можат да бидат предмет на извршување во постапка против операторот на системот за утврдување и/или порамнување.

(2) Паричните средства на сметка на операторот на системот за утврдување и/или порамнување отворени во платниот систем на Народната банка над кои е засновано финансиско обезбедување не можат да бидат предмет на извршување во постапка против операторот на системот за утврдување и/или порамнување.

(3) Одредбите од став (1) на овој член не се применуваат доколку со договорот за финансиско обезбедување доаѓа до пренос на инструментот на финансиското обезбедување, во смисла на законот со кој е уредено финансиското обезбедување, на операторот на системот за утврдување и/или порамнување, што не го исклучува правото на учесникот во системот за утврдување од член 278 став (1) од овој закон и клиентите на учесникот во системот од член 278 став (1) од овој Закон да ги применуваат одредбите за предвремен престанок на обврски во смисла на законот со кој е уредено финансиското обезбедување.

(4) Операторот на системот за утврдување и/или порамнување е овластен да располага со инструментите за финансиско обезбедување од ставовите (1), (2) и (3) на овој член во согласност со правилата на системот за утврдување и одредбите од законот со кој се уредува финансиско обезбедување, како и со одредбите на операторот на системот за утврдување и/или порамнување.

Член 282

Во случај кога против учесникот во системот за утврдување и/или порамнување е поведена постапка поради инсољвентност од член 278 став (1) точка 1) на овој закон, стечајниот управник на учесникот во системот за утврдување и/или порамнување не е овластен да ги побива или оспорува постапките за пренос на средства и позициите на клиентите кај учесникот во системот за порамнување над која е поведена стечајна или друга постапка за инсољвентност, а кои се поведени во земјата во која системот од член 278 на овој закон има добиено одобрение за работа.

Утврдување и порамнување на трансакции со хартии од вредност склучени на регулиран пазар, МПТ и ОПТ во Република Северна Македонија

Член 283

(1) Утврдување и порамнување на трансакции со хартии од вредност склучени на регулиран пазар, МПТ или ОПТ во Република Северна Македонија со нематеријализирани хартии од вредност кои се регистрирани

во регистар за нематеријализирани хартии од вредност мора да се врши преку системот за порамнување и/или утврдување кој ќе го избере пазарниот оператор, односно операторот на МПТ и ОПТ со цел порамнување и/или утврдување на поединечни или сите трансакции склучени на регулираниот пазар, МПТ или ОПТ.

(2) За избор на системот од став (1) на овој член пазарниот оператор, односно операторот на МПТ или ОПТ мора да добие одобрение од Комисијата.

(3) Комисијата може да одбие да даде одобрение од став (2) на овој член доколку не се исполнети техничките услови за непречено и редовно функционирање на финансиските пазари.

(4) Комисијата со Правилник детално ги пропишува начинот за избор на системот од став (1) на овој член.

(5) При надзорот на систем за порамнување и/или утврдување, Комисијата соработува со надзорните органи надлежни за вршење на надзор над системите за утврдување и/или порамнување од став (1) на овој член.

Порамнување и утврдување на трансакции со други финансиски инструменти склучени на регулиран пазар МПТ и/или ОПТ во Република Северна Македонија

Член 284

Пазарниот оператор, операторот на МПТ и/или ОПТ е должен да овозможи порамнување и утврдување на трансакции согласно член 283 од овој закон со други финансиски инструменти, освен хартии од вредност, ре-ализирани на регулиран пазар, односно МПТ и/или ОПТ со кој управува, да склучи соодветен договор со операторот на системот за порамнување и/или утврдување за уредување на односите во согласност со член 283 од овој закон.

Право на членката на операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и/или ОПТ да избере друг систем за порамнување и/или утврдување

Член 285

(1) Операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и/или ОПТ е должен на барање на своите членки да им овозможи порамнување и/или утврдување на нивните обврски кои произлегуваат од трансакции склучени на регулираниот пазар односно МПТ и/или ОПТ, преку друг систем за порамнување и/или утврдување различен од оној кој го избрал операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и/или ОПТ доколку се исполнети следниве услови:

1) доколку помеѓу системот за порамнување и/или утврдување кој го избрал операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ во согласност со членовите 283 и 284 од овој закон и системот кој го избрала членката на операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и/или ОПТ, постои соодветна поврзаност која обезбедува ефикасно и економично порамнување и утврдување на склучените трансакции и

2) доколку Комисијата, по претходно барање, на членката на операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и/или ОПТ, и издала одобрение за порамнување и/или утврдување преку системот кој го избрала.

(2) Комисијата може да го одбие барањето за давање одобрение од став (1) точка 2) на овој член доколку техничките барања за порамнување и/или утврдување преку системот кој го избрала членката од став (1) на овој член не овозможуваат уредно функционирање на финансискиот пазар.

(3) Комисијата со Правилник ќе го пропише начинот на исполнување на техничките барања од став (2) на овој член.

(4) Операторот на системот за утврдување и/или порамнување може да одбие да ја извршува бараната услуга од став (1) на овој член.

(5) Комисијата при надзорот над системот за утврдување и/или порамнување кој го избрала членката на операторот на регулиран пазар односно операторот на МПТ и ОПТ, соработува со други надзорни органи надлежни за вршење на надзор над системите за утврдување и/или порамнување.

Член 286

Комисијата со Правилник пропишува:

1) детални организациски барања и услови кои мора да бидат исполнети за водење на регистрите на нематеријализирани хартии од вредност и финансиски инструменти, како и операторите на системите за утврдување и/или порамнување;

2) начинот за порамнување и утврдување на трансакциите со хартии од вредност и други финансиски инструменти.

Овластен депозитар

Подглава 4

Општи одредби

Член 287

(1) Овластен депозитар се основа како акционерско друштво со седиште во Република Северна Македонија во согласност со одредбите со кои се уредува основањето и работењето на трговските друштва, освен ако со овој Закон поинаку не е уредено.

(2) Органи на овластен депозитар се собрание, управен и надзорен одбор.

Функции и услуги кои ги извршува овластен депозитар

Член 288

(1) Овластен депозитар ги извршува следните главни функции:

1) го води регистарот на нематеријализирани хартии од вредност;

2) го води регистарот на финансиски инструменти;

3) оператор на системот за утврдување и/или порамнување од член 278 став (1) точка 2) и став (2) од овој закон на трансакциите склучени во/на регулираниот пазар и на МПТ, ОПТ или надвор од регулираниот пазар и МПТ и ОПТ (ОТЦ пазар);

4) оператор на фонд за обесштетување на инвеститори во согласност со одредбите од член 147 од овој закон;

5) организира систем за котации на понуда и побарувачка на државни хартии од вредност, финансиски деривативни инструменти како и за трансакции финансирани со хартии од вредност (ОТЦ трансакции) за сите учесници на ОТЦ пазарот.

(2) Овластен депозитар може да нуди и други помошни услуги, а кои придонесуваат за зголемување на сигурноста, ефикасноста и транспарентноста на пазарите на хартии од вредност, кои вклучуваат, а не се ограничени на:

- организирање на механизам за позајмување на хартии од вредност, како агент помеѓу учесниците во системот за утврдување /порамнување;

- услуги на управување со финансиско обезбедување, како агент меѓу учесниците во системот за утврдување/порамнување;

- вршење услуги поврзани со корпоративните дејствија на издавачите на нематеријализирани хартии од вредност, пресметка и задржување даноци и услуги на гласање во својство на полномошник на собрание на акционери;

- одредување единствени идентификациски ознаки на финансиските инструменти кои се запишани во регистарот на нематеријализирани хартии од вредност и регистарот на финансиски инструменти со кои управува овластениот депозитар;

- одредување на редоследот и обработката на налозите, наплата и пресметка на надоместоците и известување за истото;

- поврзување со други овластени депозитари, овозможување на водење и управување со сметките за хартии од вредност во врска со услугата на порамнување, управување со финансиско обезбедување и други помошни услуги;

- овозможува информации, податоци и статистика на државни органи и органи кои водат статистички податоци;

- активности во врска со преземање на акционерски друштва;

- исплата и други приноси од нематеријалните хартии од вредност и други финансиски инструменти;

- продажба и одржување на компјутерски програми кои се развиваат за извршување на услугите од алинеја 1 до алинеја 6 од овој став и други работи поврзани со нив;

- и други активности предвидени со закон.

(3) Овластениот депозитар е должен за извршување на функциите и услугите од ставовите (1) и (2) на овој член да добие одобрение за работа од Комисијата.

(4) Водењето на регистарот на нематеријализирани хартии од вредност подразбира извршување на следните уписи во регистарот:

1) Упис во врска со издавањето, престанок на постоење или замена на нематеријализираните хартии од вредност;

2) Упис во врска со преносот на нематеријализираните хартии од вредност од една на друга сметка;

3) Упис поврзан со уписот, промената или бришање на права на трети лица на нематеријализираните хартии од вредност и други правни прашања кои се однесуваат на нематеријализираните хартии од вредност.

(5) Овластениот депозитар не смее да извршува ниту една друга функција освен оние од ставовите (1) и (2) на овој член.

(6) Функциите и услугите од став (1) и став (2) на овој член овластениот депозитар ги извршува под разумни комерцијални услови во согласност со начелото на еднаквост на сите страни.

(7) Комисијата со Правилник го пропишува системот за котации на понуда и побарувачка на државни хартии од вредност, финансиски деривативни инструменти како и за трансакции финансирани со хартии од вредност (ОТЦ трансакции) од став (1) точка 5) на овој член.

Забрана за вршење дејност како овластен депозитар или регистар без одобрение

Член 289

Ниту едно лице не смее да основа, да работи или да тврди дека нуди услуги или да извршува функции на овластен депозитар или регистар, без разлика дали тие финансиски инструменти се примени на тргување на било кој регулиран пазар, без претходно да добие одобрение од Комисијата.

Почетен капитал

Член 290

(1) Почетниот капитал на овластениот депозитар мора да изнесува најмалку 61.000.000 денари. Почетниот капитал во Централниот регистар се запишува како основна главнина.

(2) Почетниот капитал од став (1) на овој член мора во целост да биде уплатен во пари.

Политика на вложувања во парични средства и финансиски инструменти

Член 291

(1) Овластениот депозитар може да ги чува своите средства во централни банки, во банки (кредитни институции) со одобрение за работа согласно прописите од областа на работењето на банките (кредитни институции) или во депозитари кои имаат одобрение за работа од друг надлежен орган.

(2) Депозитарот може да вложува единствено во:

а) парични депозити;

б) високоликвидни финансиски инструменти со минимален кредитен или пазарен ризик.

(3) Депозитарот е должен да обезбеди правична распределба на паричните средства и финансиските инструменти при нивното вложување во банки (кредитни институции) со соодветно одобрение за работа или во депозитари кои имаат соодветно одобрение за работа.

(4) Овластениот депозитар мора да биде во можност да ги ликвидира односно продаде финансиските инструменти без одлагање и со минимални загуби.

(5) Средствата на депозитарот кои нема да бидат инвестирани согласно ставовите (2) и (3) на овој член нема да бидат земени предвид при пресметката за капитални барања согласно член 292 од овој закон.

(6) Комисијата со Правилник ќе ги пропише финансиските инструменти кои можат да бидат високоликвидни, како и времетраењето на нивната продажба со цел да се исполнат условите од став (3) на овој член.

Капитални барања

Член 292

(1) Капиталот, задржаната добивка и резервите на овластениот депозитар треба да бидат пропорционални на ризиците кои произлегуваат од активностите на овластениот депозитар и треба да бидат доволни со цел да обезбедат:

- дека овластениот депозитар е соодветно заштитен од ризиците кои произлегуваат од неговото работење, како што се оперативниот ризик, правниот ризик, политиката на вложување и бизнис ризикот со цел овластениот депозитар да може непречено да ги обезбедува своите услуги и

- уредна ликвидација или реструктурирање на процесите на овластениот депозитар во рамки на соодветна временска рамка од најмалку шест месеци по различни сценарија за отпорност на стрес.

(2) Овластениот депозитар донесува план со кој поблиску ги пропишува:

- начинот на прибирање на дополнителен капитал во случај капиталот на овластениот депозитар да е блиску до или под пропишаните барања од став (1) на овој член и

- начинот на кој ќе се спроведе уредна ликвидација или реструктурирање на своите процеси и услуги во случај овластениот депозитар да не биде во можност да прибере нов капитал.

(3) Актот од ставот (2) на овој член го одобрува органот на управување на овластениот депозитар.

(4) Депозитарот е должен да поднесе барање за одобрување на планот и сите негови измени и дополнувања до Комисијата која истите ги одобрува во рок од 30 дена од денот на комплетирање на барањето.

(5) Комисијата, доколку смета дека предложениот план не е соодветен, може да му наложи на овластениот депозитар да пропише дополнителни мерки или пак да направи корекции во планот од став (2) на овој член.

Органи на овластениот депозитар**Член 293**

На органите на овластениот депозитар се применуваат одредбите на членовите 176, 177, 178, 179, 180 и 181 од овој закон.

Иматели на квалификувано учество во овластен депозитар**Член 294**

(1) Над имателите и промената на имателите на квалификувано учество во овластениот депозитар, блиската поврзаност, правните последици од стекнување на квалификувано учество без одобрение од Комисијата, како и мерките кои ги презема Комисијата, се применуваат одредбите од членовите 16 до 25 од овој закон.

(2) На овластениот депозитар се применуваат одредбите од член 182 ставови (2), (3) и (4) од овој закон.

Организациски барања за работа на овластениот депозитар и управување на систем за порамнување и/или утврдување**Член 295**

(1) На организациските барања на овластениот депозитар се применуваат одредбите од член 185 од овој закон.

(2) Овластениот депозитар е должен да пропише и применува соодветни мерки и постапки за утврдување на судир на интереси помеѓу интересите на овластениот депозитар, членовите на органите на управување и акционерите и интересите на овластениот депозитар со цел уредно да ги извршува услугите за водење на регистрите, услугите за управување со системот на порамнување и/или утврдување на трансакции и други услуги, притоа водејќи се од начелото на еднаквост на сите страни.

(3) Овластениот депозитар е должен да пропише и применува соодветни мерки и постапки за спречување и управување со судирот на интереси, што вклучува преземање на сите разумни чекори со цел спречување спротивните интереси на оние од став (2) на овој член неповолно да влијаат на сигурното, уредното и ефикасно порамнување и утврдување на трансакциите со хартии од вредност, вклучително и мерки и постапки поврзани со извештајот од член 309 став (2) и став (3) од овој закон.

(4) За донесените политики и процедури пропишани во член 185 од овој закон, а наведени во став (1) на овој член, депозитарот ги информира вработените.

(5) Овластениот депозитар воспоставува механизми со кои вработените во депозитарот кои се во траен судир на интереси ќе бидат изземени од постапките на одлучување и нема да добиваат релевантни информации за прашањата на кои влијае трајниот судир на интереси.

Управување со ризици**Член 296**

Овластениот депозитар треба да воспостави соодветна рамка за управување со ризици со цел да овозможи сеопфатно управување со правниот, оперативниот, деловниот и останатите директни и индиректни ризици, вклучувајќи и мерки за намалување на евентуалните измени и штети кои можат да настанат при работењето.

Правен ризик**Член 297**

(1) Овластениот депозитар за секој систем за утврдување и/или порамнување со кој управува и за сите услуги кои ги нуди треба да поседува правила, процедури и договори кои се јасни и недвосмислени.

(2) Правилата, процедурите и договорите кои ги склучува овластениот депозитар треба да се спроведливи во сите законодавства во земјите каде истиот ги извршува своите дејности, вклучувајќи ги и случаите кога над некој од учесниците ќе биде отворена постапка поради инсолвентност.

Ризик од деловното работење**Член 298**

Овластениот депозитар треба да има сеопфатен систем за управување и контрола на своето работење, како и соодветни ИТ алатки со цел да се мониторираат и управуваат ризиците кои произлегуваат од деловното работење на депозитарот, вклучувајќи и загуби од лошо спроведување на деловните стратегии, паричните текови и оперативните трошоци.

Оперативен ризик**Член 299**

(1) Овластениот депозитар е должен да ги идентификува внатрешните и надворешните извори на оперативен ризик со цел да го минимизира нивното влијание преку употреба на соодветни ИТ алатки, контроли и процедури за секој систем за утврдување и/или порамнување со кој управува.

(2) Овластениот депозитар треба да одржува соодветни информатички алатки кои поседуваат соодветен капацитет и со кои ќе овозможи високо ниво на сигурност и оперативна доверливост. Информатичките алатки треба да бидат соодветни на комплексноста, разновидноста и видовите на услугите кои ги нуди овластениот депозитар со цел да се обезбеди високо ниво на сигурност, како и интегритет и доверливост на информациите кои се чуваат во депозитарот.

(3) Овластениот депозитар за услугите кои ги нуди како и за секој систем за утврдување и/или порамнување со кој управува, треба да воспостави имплементира и одржува соодветен план за континуирано работење (Business continuity plan) и план за опоравување од штетни влијанија (disaster recovery plan) со цел да обезбеди непречено вршење на своите услуги и навремено опоравување во случај на настани кои преставуваат значаен ризик за прекин на операциите кои ги извршува депозитарот.

(4) Плановите од став (3) на овој член треба да содржат процедури за опоравување на сите трансакции и позиции на учесниците во моментот на прекино со цел да се овозможи на членките на овластениот депозитар да ги продолжат своите активности со сигурност дека ќе дојде до порамнување на реализираните трансакции на предвидениот датум. Плановите исто така треба да вклучуваат и мерки со кои ќе се овозможи критичните ИТ системи да можат брзо по настанување на прекино да ги продолжат своите операции што вклучува основање на секундарна локација за обработка која ќе има доволно ресурси, функционалности, капацитети и соодветни кадровски механизми за да поддржи непречено функционирање на депозитарот.

(5) Овластениот депозитар планира и спроведува програми за тестирање на исполнувањето на обврските од ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член.

(6) Овластениот депозитар ги идентификува, следи и управува со ризиците кои клучните членки во системот за утврдување и/или порамнување со кој управува, сите учесници и даватели на услуги во системот, други овластени депозитари, како и целокупната пазарна инфраструктура можат да ги предизвикаат врз неговите операции. На барање на Комисијата, овластениот депозитар ги доставува сите податоци за утврдените ризици.

(7) Комисијата поблиску ги пропишува техничките стандарди за одредување на оперативните ризици од ставовите од (1) до став (6) на овој член, методите за

тестирање, санирање или минимизирање на тие ризици, вклучувајќи и политика за континуирано работење, планови за опоравување од штетни влијанија и методи за нивна проценка.

Спречување перење пари и финансирање на тероризам

Член 300

(1) Овластениот депозитар е должен да постапува согласно со прописите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

(2) Во случај на непостапување согласно став (1) на овој член, Комисијата може да ги изрече надзорните мерки од член 330 од овој закон.

Процедури за комуникација со членките/учесниците и останатата пазарна инфраструктура

Член 301

Овластениот депозитар е должен во постапката на комуникација со учесниците/членките во системот за утврдување и/или порамнување со кој управува, како и со целокупната пазарна инфраструктура со која се поврзува да користи меѓународни отворени комуникациски постапки и стандарди за пренос на пораки и референтни податоци со цел да се олесни ефикасното евидентирање, плаќање и порамнување.

Систем на регистарот за нематеријализирани хартии од вредност

Член 302

(1) Системот на регистарот на нематеријализирани хартии од вредност се состои од компјутерски систем и збир на постапки кои овозможуваат:

1) Водене на регистарот на нематеријализирани хартии од вредност;

2) Поддршка за извршување на други работи и услуги од член 288 од овој закон.

(2) Овластениот депозитар е должен да пропише и применува мерки и постапки со кои ќе осигура исправно, непрекинато и ефикасно функционирање на системот на регистарот на нематеријализирани хартии од вредност, како и да применува соодветни и ефективни мерки на сигурност за евентуални нарушувања во системот.

(3) Системот од став (1) на овој член мора да биде таков за да може со сигурност да се провери во корист и на товар на која сметка е извршен поединечен упис.

(4) Овластениот депозитар е должен да ги преземе сите мерки кои се потребни за да се обезбеди непрекинато и редовно извршување на своите работи, користејќи соодветни системи, средства и постапки кои се пропорционални на видот и опсегот на услуги и работи кои ги извршува.

(5) Комисијата со Правилник детално ги пропишува условите кои мора да ги исполнува системот на регистарот на нематеријализирани хартии од вредност.

Чување и складирање на податоци

Член 303

Овластениот депозитар е должен да ги заштити податоците со кои располага од неовластено користење, измена и губење и на сигурно место да ги чува оригиналните документи, врз основа на кои се извршени уписите најмалку 10 години. Податоците кои се зачувани на електронски медиум се чуваат трајно.

Член 304

(1) Овластениот депозитар, во врска со порамнувањето и утврдувањето на трансакциите на регулираниот пазар, МПТ, ОПТ или надвор од регулираниот пазар

МПТ и ОПТ, и при извршување на други работи со хартии од вредност или исплата на обврски кои произлегуваат од хартии од вредност, не смее за сметка на сопствениот капитал да кредитира член на системот за порамнување и/или утврдување, издавач или други лица или да извршува други работи со кои ќе го преземе кредитниот ризик на другата страна.

(2) Овластениот депозитар е должен да воспостави функција на внатрешна ревизија задолжена за проверка и надзор на ефикасноста, доверливоста и сигурноста на сите системи и постапки на овластениот депозитар, вклучително и системот на внатрешна контрола и системот на управување со ризици.

(3) Внатрешната ревизија по потреба, а најмалку во период од две години е должна да даде независно стручно мислење за ефикасноста, доверливоста и безбедноста на системите и постапките од став (2) на овој член.

(4) Органот на управување на овластениот депозитар е должен мислењето од став (3) на овој член да го земе предвид при донесувањето на деловните одлуки.

Обврски за известување на овластениот депозитар

Член 305

(1) Овластениот депозитар е должен без одлагање да ја извести Комисијата за сите промени на имателите на квалификувано учество и на членовите на органите на управување од членовите 293 и 294 од овој закон, како и за сите промени на податоците од барањето за издавање на одобрение за работа.

(2) Овластениот депозитар е должен да обезбеди ревизија на финансиските извештаи изготвени во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“ во согласност со меѓународните стандарди за ревизија, од страна на ревизор.

(3) Овластениот депозитар е должен да ги достави извештаите од став (2) на овој член до Комисијата заедно со ревизорскиот извештај во рок од 15 дена од денот на приемот на ревизорскиот извештај, а најдоцна до 30 април тековната година за претходната година.

(4) Овластениот депозитар е должен до Комисијата да достави полугодишни финансиски извештаи (биланс на состојба, биланс на успех, извештај за готовинскиот тек и извештај за промените на капиталот) до 31 август во тековната година.

(5) Комисијата може од ревизорот, односно овластениот ревизор кој извршил ревизија на годишните финансиски извештаи на овластениот депозитар да побара дополнителни образложенија во врска со извршената ревизија и ревизорскиот извештај.

(6) Истиот ревизор, односно овластен ревизор може да изврши најмногу седум последователни ревизии на годишните финансиски извештаи на овластениот депозитар. Ревизорот, односно овластениот ревизор не смее во наредните четири години да врши ревизија на годишните финансиски извештаи на овластениот депозитар.

(7) Во случај на раскинување на договорот за извршување на ревизија, овластениот депозитар и ревизорот се должни во рок од 15 дена да ја известат Комисијата за причините за раскинување на договорот, а секоја од страните треба да се произнесе за наводите за раскинувањето на другата договорна страна.

(8) Ревизорот, односно овластениот ревизор на овластениот депозитар не може една година пред започнувањето на ревизијата, директно или индиректно да врши било какви други услуги за овластениот депозитар.

(9) Комисијата со Правилник ќе ја пропише содржината, структурата на годишните и полугодишните финансиски извештаи на овластениот депозитар, начинот и рокот на нивното доставување до Комисијата, како и

опфатот и содржината на ревизијата односно на ревизорските постапки и ревизорските извештаи за изврше-на на ревизија на овластениот депозитар.

Отфрлање или одбивање на годишните финансиски извештаи

Член 306

(1) Доколку ревизорот, односно овластениот ревизор извршил законска ревизија на годишните финансиски извештаи на овластениот депозитар спротивно на член 305 став (6) од овој закон, Комисијата ќе го отфрли годишниот финансиски извештај на овластениот депозитар, односно годишните консолидирани финансиски извештаи за таа година.

(2) Доколку Комисијата утврди дека годишните финансиски извештаи и годишните консолидирани финансиски извештаи за работењето на овластениот депозитар се изготвени спротивно на Законот за трговските друштва и меѓународните сметководствени стандарди преведени и објавени во Република Северна Македонија, или пак истите не даваат веродостоен и фер приказ за финансиската состојба и деловното работење на овластениот депозитар, а за кои во ревизорскиот извештај овластениот ревизор изразил позитивно мислење или мислење со резерва, Комисијата ќе го одбие годишниот финансиски извештај, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на овластениот депозитар.

(3) Во случаите од став (1) и (2) на овој член, овластениот депозитар е должен повторно да изготви годишни финансиски извештаи односно годишни консолидирани финансиски извештаи и да спроведе законска ревизија на тие извештаи, односно да изготви ревизорски извештај во кој се вклучени релевантните финансиски извештаи, и истите да ги достави до Комисијата во рок кој Комисијата го утврдила со посебно решение. Новата ревизија не може да ја изработи ревизорот, односно овластениот ревизор кој дал мислење за годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи на овластениот депозитар кои се одбиени, односно отфрлени од страна на Комисијата.

(4) За отфрлањето од став (1) на овој член, односно за одбивањето од став (2) на овој член, Комисијата веднаш ќе ги известат Советот за унапредување и надзор на ревизијата и Институтот на овластени ревизори, со образложение за причините за отфрлањето, односно одбивањето.

(5) Доколку Советот за унапредување и надзор на ревизијата или Институтот на овластени ревизори во рамки на своите надлежности за вршење надзор утврдат дека ревизорскиот извештај не ги исполнува условите утврдени во законите кои ги регулираат ревизорските стандарди, Комисијата може да ги одбие или отфрли годишните финансиски извештаи, односно годишните консолидирани финансиски извештаи на овластениот депозитар на кои се однесува ревизорскиот извештај.

(6) Овластениот депозитар не смее да ги објави годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи кои се одбиени, односно отфрлени, односно е должен да обезбеди дека годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи кои се одбиени, односно отфрлени нема да бидат јавно објавени. Доколку годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи на овластениот депозитар кои се одбиени, односно отфрлени, веќе се доставени за нивно јавно објавување, овластениот депозитар е должен веднаш да го одложи објавувањето на истите, односно да ги образложи причините за одбивањето, односно отфрлањето на своите годишни финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи и истото го објави на својата веб-страница.

(7) Комисијата со Правилник поблиску ги утврдува причините за одбивање на годишните финансиски извештаи односно годишните консолидирани финансиски извештаи на овластениот депозитар.

Известување за интерно порамнување

Член 307

(1) Овластениот депозитар е должен квартално да ја известат Комисијата за обемот и вредноста на нетрговските преноси со хартии од вредност кои овластениот депозитар интерно ги порамнува надвор од системот за утврдување и/или порамнување.

(2) Овластениот депозитар со правила ќе пропише и други нетрговски преноси, постапката и начинот на кој што тие се спроведуваат при интерно порамнување.

(3) Комисијата со Правилник ќе ја пропише содржината, структурата, рокот и начинот на известувањето од став (1) на овој член.

Член 308

(1) На централната друга договорна страна која има добиено одобрение за работа од Комисијата согласно член 278 став (1) точка 1) од овој закон на соодветен начин се применуваат одредбите од член 305 од овој закон.

(2) Централната друга договорна страна која има добиено одобрение за работа од Комисијата согласно член 278 став (1) точка 1) од овој закон е должна квартално до Комисијата да доставува извештаи за своето работење и за финансиските показатели на централната друга договорна страна.

(3) Комисијата со Правилник ќе ја пропише формата, содржината и роковите за достава на извештаите од ставовите (1) и (2) на овој член.

Член 309

(1) Овластениот депозитар е должен да ги чува како тајна сите податоци за издавачите, сопствениците, членките, или било кое друго лице, без оглед на тоа како дошол до тие податоци. Овластениот депозитар е должен со интересен акт да ги пропише податоците кои се сметаат за деловна тајна, како и начинот на користењето на тие податоци, освен кога е поинаку регулирано со овој или друг закон.

(2) Овластениот депозитар е овластен податоците за издавачите, сопственици, членките или другите лица, да ги разменува со Народна банка за потребите на службена статистика. Народна банка е должна примените податоци да ги чува како тајна во согласност со одредбите од овој закон.

(3) Управниот одбор на овластениот депозитар е должен еднаш месечно до Комисијата да достави извештај за стекнувањето и отуѓувањето финансиски инструменти од страна на членовите на управниот и надзорниот одбор и на вработените во депозитарот.

(4) Одредбата од став (3) на овој член се однесува и на стекнување и отуѓување на финансиски инструменти од страна на брачен или вонбрачен другар, дете, посвоеник, посвоител, родител и друго лице кое со членот на управниот односно надзорниот одбор или вработениот во депозитарот живее во заедница, како и на стекнување и отуѓување од страна на правно лице во кое овие лица имаат мнозински удел.

(5) Членовите на органот на управување и на надзор и вработените во депозитарот не смеат да бидат членови на управен, односно надзорен одбор или одбор на директори во инвестициско друштво.

Објава на податоци за нематеријализирани хартии од вредност**Член 310**

(1) Овластениот депозитар е должен на својата интернет страница да објави и дневно да ги обновува податоците за:

а) издавањето, замената и бришењето на нематеријализираните хартии од вредност во регистарот на нематеријализирани хартии од вредност;

б) сите нематеријализирани хартии од вредност запишани во регистарот на нематеријализирани хартии од вредност;

в) корпоративни активности кои се вршат преку овластениот депозитар;

г) идентитетот на имателите на први десет сметки на кои се евидентирани најголемата количина на било која хартија од вредност и податоци за количината на хартиите од вредност на тие сметки (во апсолутни и релативни показатели).

(2) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува податоците од став (1) на овој член.

Статут, Правила и Упатства**Член 311**

(1) Депозитарот е должен да донесе статут, правила (во понатамошниот текст: Правила на депозитарот) и да донесе и спроведе мерки (Упатства на депозитарот) со кои мора детално да се одреди начинот на извршување на работите од член 288 од овој Закон, а посебно:

1) одредби за членките;

2) одредби за водењето на регистрите за нематеријализирани хартии од вредност и финансиски инструменти;

3) одредби за порамнување и утврдување и нетрговски преноси;

4) одредби за прифаќање и неотповикливост на налогот за пренос во согласност со одредбите од законот;

5) одредби за постапките во врска со резервација на акциите кои се поврзани со понуда за преземање во согласност со одредбите од законот со кои се уредуваат условите и постапките за преземање на акционерски друштва;

6) одредби за депонирање на хартии од вредност на издавачи од друга држава;

7) одредби за покренување на дисциплински постапки против членките/учесници и лица вработени во истите кои постапуваат спротивно на одредбите од овој Закон;

8) процедури за решавање на спорови;

9) одредби за формирање на гарантниот фонд и користење на средствата од гарантниот фонд;

(2) Овластениот депозитар е должен да поднесе барање до Комисијата за добивање на одобрение на правилата од став (1) на овој член, статутот на овластениот депозитар, како и сите нивни измени и дополнувања.

(3) Комисијата одлучува по барањето од став (2) на овој член во рок од 30 дена од денот на комплетирање на барањето.

(4) Доколку врз основа на доставените податоци и информации, Комисијата утврди дека правилата од став (1) на овој член и статутот не се во согласност со одредбите од овој закон, Комисијата ќе донесе решение за одбивање на барањето за добивање одобрение.

(5) Овластениот депозитар е должен пред доставување на барањето од став (2) на овој член да направи јавно советување за содржината на правилата со сите заинтересирани страни преку неговата интернет страница.

(6) Одобрените акти од став (1) на овој член депозитарот е должен да ги објави на својата интернет страница и за донесувањето или измената на истите да ги извести своите членки најмалку седум дена пред почеток на нивната примена.

(7) Одобрените акти од став (1) на овој член се обврзувачки за членките на овластениот депозитар.

Надоместок за услугите на овластениот депозитар**Член 312**

(1) За услугите на депозитарот се плаќа надоместок согласно тарифникот кој го утврдува овластениот депозитар.

(2) Овластениот депозитар е должен да го донесе тарифникот од став (1) на овој член водејќи се од еднаквата положба на сите корисници на неговите услуги и по разумни комерцијални услови.

(3) Овластениот депозитар е должен да поднесе барање до Комисијата за добивање на одобрение на тарифник за услугите и сите негови измени и дополнувања.

(4) Комисијата одлучува по барањето од став (3) на овој член во рок од 30 дена од денот на комплетирање на барањето.

(5) Доколку врз основа на доставените податоци и информации, Комисијата утврди дека не се исполнети условите од став (1) и (2) на овој член, Комисијата ќе донесе решение со кое ќе го одбие барањето од став (3) на овој член.

(6) Пред поднесување на барањето за добивање одобрение на актот за утврдување на надоместоците за услугите на овластениот депозитар, депозитарот е должен да спроведе јавно советување со сите заинтересирани страни преку неговата веб-страница.

(7) Овластениот депозитар е должен одобрениот тарифник да го објави на својата веб-страница и за неговото донесување, изменување или дополнување да ги извести корисниците на услугите на депозитарот преку својата веб-страница најмалку седум дена пред почеток на неговата примена.

Член 313

Овластениот депозитар треба да има транспарентни правила за постапување по жалби и по поплаки од членките/учесниците и од останатите корисници на неговите услуги.

Конечност на трансакциите и порамнување на паричните средства**Член 314**

(1) Овластениот депозитар за секој систем за утврдување и/или порамнување со кој управува ќе го дефинира моментот на внес и на неотповикливост на Налозите во тој систем за утврдување и/или порамнување согласно овој Закон.

(2) Овластениот депозитар јавно ќе ги објави правилата со кои се регулира конечноста на трансакциите со хартии од вредност и парични средства за секој систем за утврдување и/или порамнување со кој управува.

(3) Овластениот депозитар ќе ги преземе сите разумни мерки согласно правилата од став (2) на овој член со цел да се обезбеди постигнување на конечност на преносот на хартии од вредност и парични средства во реално време или во текот на денот, но најдоцна до крајот на работниот ден на предвидениот датум на порамнување.

(4) Сите трансакции со хартии од вредност за кои се уплатени парични средства помеѓу директните учесници во систем за утврдување и/или порамнување со кој управува овластениот депозитар и оние кои се порамнети во тој систем се порамнуваат по принципот испорака наспроти плаќање.

(5) Овластениот депозитар ги порамнува готовинските плаќања за трансакциите во системот за утврдување и/или порамнување со кој управува преку сметка отворена во Народната банка.

Давање и одземање на одобрение за работа Давање одобрение за работа на депозитарот

Член 315

(1) Барање за издавање на одобрение за работа поднесуваат основачите на овластениот депозитар.

(2) Барање за издавање одобрение за работа за извршување на функциите и услугите од член 288 на овој закон, може да побара и веќе основано акционерско друштво, при што барање за одобрение за работа поднесува органот на управување на друштвото.

(3) Друштвото од став (2) на овој член мора да добие одобрение за работа пред уписот на промената на дејноста во централен регистар.

(4) Во барањето за издавање на одобрение од став (1) и (2) на овој член покрај функциите од член 288 став (1) на овој закон мора да биде назначено која услуга од член 288 став (2) на овој закон овластениот депозитар има намера да ја врши и за кои видови на финансиски инструменти.

(5) Овластениот депозитар е должен, пред почеток на управување со системот за порамнување и/или утврдување на трансакции со финансиски инструменти кои не се содржани во веќе издаденото одобрение за работа, да побара од Комисијата проширување на одобрението за работа.

(6) Содржината на барањето за издавање на одобрение за работа и проширување на одобрението за работа и потребната документација која се доставува кон барањето, Комисијата ја пропишува со Правилник.

Одлучување на Комисијата во врска со одобрението за работа

Член 316

(1) Комисијата може истовремено да одлучува за:

а) Барање на овластениот депозитар за издавање одобрение за работа за извршување на дејностите од член 288 од овој закон;

б) Барање за издавање на одобрение за стекнување квалификувано учество во депозитарот;

в) Барање за издавање одобрение на член на органот на управување и на органот на надзор на депозитарот.

(2) Комисијата донесува решение за давање одобрение за работење на овластен депозитар во рок од шест месеци од денот на доставување на комплетното барање.

(3) Комисијата ќе даде одобрение за работа на овластениот депозитар за извршување на дејностите од член 288 на овој закон ако се исполнети следните услови:

1) ако е основан согласно член 287 од овој закон;

2) ако почетниот капитал ги задоволува условите од член 290 на овој закон;

3) ако членовите на органот на управување и на надзор ги исполнуваат условите од член 293 на овој закон;

4) ако се исполнети условите од член 294 на овој закон;

5) ако ги исполнува обврските од член 295 до член 299 на овој закон;

6) ако ги исполнува условите за оператор на фондот за обесштетување на инвеститори од Глава III на овој закон;

7) ако системот на порамнување односно утврдување со кој депозитарот има намера да управува ги исполнува условите од член 278 на овој закон и соодветните подзаконски акти.

(4) Во одобрението за работа од став (3) на овој член треба да бидат наведени видовите на финансиски инструменти на кои се однесува одобрението за работа.

(5) Одобрението за работа се издава на неопределено време, не може да се пренесе на друго лице и не се однесува на правниот следбеник на овластениот депозитар.

(6) Овластениот депозитар е должен да ги исполнува условите под кои е издадено одобрението за работа.

(7) Комисијата донесува решение за одбивање на барањето за издавање одобрение за работење на овластен депозитар кога ќе утврди дека:

а) најмалку еден од условите за издавање на одобрение од став (3) на овој член не е исполнет;

б) податоците во барањето се неточни, доведуваат во заблуда или недостасуваат важни податоци;

в) членовите на органот на управување и органот на надзор немаат доволно добра репутација, не поседуваат доволно знаење, вештини и искуство или може да претставуваат закана за доброто и одговорно управување со овластениот депозитар;

г) сопственичката структура на подносителот на барањето за издавање одобрение за работа, вклучувајќи ги и блиските соработници со лицата кои поседуваат квалификувано учество, оневозможува извршување ефикасен надзор на овластениот депозитар.

Проширување на одобрението за работа и пренос на активности на трети лица

Член 317

(1) По издавање на одобрението за работа од член 316 од овој закон, доколку овластениот депозитар има намера да извршува други главни функции и/или помошни услуги или пак да го пренесе извршувањето на главните функции или на помошните услуги на трети лица мора да добие одобрение од Комисијата.

(2) Барањето од став (1) на овој член се однесува на:

- други главни функции кои не се опфатени со иницијалното одобрение за работа,

- помошни услуги кои не се опфатени со иницијалното одобрение за работа,

- управување со друг систем за утврдување и/или порамнување,

- утврдување и/или порамнување целосно или делумно на готовинската страна на системот за утврдување и/или порамнување со кој управува во книгите на друг агент за утврдување и/или порамнување и
- воспоставување на интероперабилно поврзување со друг овластен депозитар.

(3) Одредбите од членовите 316 и 331 од овој закон соодветно се применуваат и на проширување на одобрението за работа, како и на пренесувањето на активности на трети лица.

(4) Барањето од став (1) го поднесува органот на управување на овластениот депозитар.

(5) Комисијата одлучува по барањето од став (1) на овој член во рок од 60 дена од поднесено комплетно барање.

(6) При постапување по барањето од став (1) на овој член, а доколку е поднесено барање за воспоставување на интероперабилно поврзување со друг депозитар, Комисијата по потреба може да соработува со надлежен регулаторен орган во земјата каде истиот е лиценциран.

(7) Комисијата може да го одбие барањето од став (1) доколку утврди дека со истото може да биде загрозувано уредното и непречено функционирање на финансиските пазари или пак да предизвика системски ризик.

(8) Доколку поврзувањето со странски депозитар е прекинато овластениот депозитар веднаш за тоа ја известува Комисијата.

Пренос на активности на трети лица**Член 318**

(1) Кога овластениот депозитар го пренесува извршувањето на главните функции или на помошните услуги на трети лица, тоа не смее да:

1) го загрозува резервирањето и спроведувањето на порамнувањето и/или утврдување на начин пропишан со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, или

2) ги промени условите под кои е издадено одобрението за работа на овластениот депозитар, или

3) ги промени условите под кои овластениот депозитар ги води регистрите и управува со системот за порамнување и/или утврдување, или

4) ги оневозможи надзорните активности на Комисијата или контролата која ја врши овластениот депозитар во врска со управување на ризиците кои потекнуваат од неговото работење, или

5) го оневозможи директниот пристап до информациите од страна на овластениот депозитар, или

6) го оневозможи овластениот депозитар да го проценува квалитетот на услугите кои ги дава третото лице, како и организационата и капиталната адекватност на третото лице.

(2) Кога овластениот депозитар го пренесува извршувањето на главните функции или на помошните услуги на трети лица кои се значајни за неговото работење, должно е:

1) тие услуги да ги вклучи во системот на внатрешна контрола;

2) органот на управување на овластениот депозитар редовно да го преиспитува извршувањето на услугите од страна на третите лица.

Членки на овластениот депозитар**Видови членки****Член 319**

(1) Членки на овластениот депозитар може да бидат лица кои се членки на регулираниот пазар, МПТ и ОПТ, друштва за управување со отворени и затворени инвестициски фондови, издавачите на нематеријализираните хартии од вредност и други лица кои ги исполнуваат условите за членство.

(2) Членки на депозитарот се:

А) членки корисници на услугите за чување (членки на регистарот);

Б) членки учесници во системот за утврдување и/или порамнување (членки учесници);

(3) Членка на регистарот е членка на која овластениот депозитар ѝ овозможува употреба на информатичкиот систем за водење на сметките на нематеријализираните хартии од вредност, на начин и во постапка предвидени со правилата на Овластениот депозитар од член 311 став (1) од овој Закон.

(4) Членка учесник е членка која ги користи системите за утврдување и/или порамнување на трансакции реализирани на регулиран пазар, МПТ, ОПТ и надвор од регулиран пазар и МПТ и ОПТ.

(5) Овластениот депозитар е должен да донесе транспарентни правила за членство кои се темелат на единствени и објективни критериуми, а особено правила за примање во членство, престанок на членство, услови за членство, како и правата и обврските на членки.

(6) Овластениот депозитар може со своите правила да пропише и други видови членство освен оние од став (2) на овој член.

(7) Овластениот депозитар е должен до Комисијата да доставува известувања за секоја нова членка или за престанок на членство, со прилог ажуриран список на сите членки веднаш и без одлагање.

Надзор на овластениот депозитар врз членките**Член 320**

(1) Овластениот депозитар е должен да пропише и примени мерки и постапки со кои ќе врши надзор над исполнувањето на условите за членство од страна на членките.

(2) Овластениот депозитар е должен до Комисијата, пазарниот оператор и/или операторот на МПТ и ОПТ без одлагање да достави известување за секое неисполнување на обврските на членките кои учествуваат во утврдување и/или порамнување на трансакциите на регулиран пазар и/или МПТ и ОПТ кое резултира со суспендирање на таа членка и за секое потешко прекршување на правилата на депозитарот од страна на членките.

Имот на членките**Член 321**

Финансиските инструменти и паричните средства на клиентите и членките на депозитарот не влегуваат во имотот, ниту во стечајната или ликвидационата маса на депозитарот и не можат да бидат предмет на постапка на присилна наплата и постапка на извршување која се спроведува спрема депозитарот.

Примена на одредби**Член 322**

Во поглед на постапката за инсолвентност на членката/учесник и правните последици од инсолвентноста, се применуваат одредбите од оваа Глава Подглава 1 од овој закон со која се уредува конечното на порамнувањето на финансиски инструменти и со прописите со кој се уредува конечното на порамнувањето во платните системи.

Гарантен фонд**Член 323**

(1) Овластениот депозитар формира гарантен фонд.

(2) Гарантниот фонд го сочинуваат задолжителните уплати на членките на депозитарот кои ги користат услугите на порамнување и/или утврдување на трансакции.

(3) Средствата на гарантниот фонд се користат единствено за намиравање на обврските на членките на депозитарот, кога нема доволно парични средства за порамнување на трговските трансакции со хартии од вредност.

(4) Депозитарот со правила го уредува начинот и висината на уплатите од ставот (2) на овој член и користењето на средствата од гарантниот фонд.

Регистрирање на потврда за депонирани хартии од вредност како нематеријализирана хартија од вредност**Член 324**

(1) Потврда за депонирани хартии од вредност се регистрира како нематеријализирана хартија од вредност.

(2) За регистрирање на потврдата за депонирани хартии од вредност треба да бидат исполнети следните услови:

1) Основната хартија од вредност да е:

- издадена како нематеријализирана хартија од вредност запишана во соодветен регистар на нематеријализирани хартии од вредност или

- на збирна сметка во тој овластен депозитар.

2) Издавачот на потврдите за депонирани хартии од вредност треба да обезбеди доказ дека над хартиите од вредност од точка 1) од овој став е запишана забрана за располагање.

(3) Овластениот депозитар е должен да го провери исполнувањето на условите од став (2) на овој член пред да ги регистрира депонираните хартии од вредност.

Услови за поврзување на овластениот депозитар

Поврзување на депозитари

Член 325

(1) Овластениот депозитар со седиште во Република Северна Македонија може да се поврзе со друг депозитар кој има добиено соодветна дозвола за работа од надлежен регулаторен орган.

(2) Пред да се воспостави поврзување меѓу депозитарите од став (1) на овој член но и по воставување на поврзувањето и во текот на целото времетраење на поврзувањето, сите овластени депозитари ќе ги идентификуваат, проценуваат и управуваат сите потенцијални извори на ризик кои настануваат од поврзување, а се однесуваат на депозитарите, но и за членките на депозитарите. За настанатите ризици поврзаните депозитари ќе преземаат соодветни мерки со цел истите да ги намалат.

(3) Овластениот депозитар може да се поврзе со друг депозитар индиректно преку посредник кој ќе ги идентификува, проценува и управува дополнителните извори на ризик кои настануваат од индиректното поврзување или од посредникот. За настанатите ризици поврзаните депозитари ќе преземаат соодветни мерки со цел истите да ги намалат истите.

(4) Овластениот депозитар кој има намера да се поврзе со друг депозитар согласно став (1) и став (3) на овој член поднесува барање за добивање одобрение за поврзување до Комисијата согласно одредбите од член 317 од овој закон.

(5) Депозитарите кои имаат намера да се поврзат за тоа треба да склучат соодветен договор со кој ќе се пропишат правата и обврските од поврзувањето и кога е потребно правата и обврските на членките кои ќе произлезат од поврзувањето. Во договорот соодветно ќе биде наведено и законодавството кое е надлежно за секој аспект од поврзувањето.

(6) Поврзаните депозитари треба да имаат сеопфатни процедури за усогласување со цел да обезбеди точност на своите евиденции.

(7) Поврзувањето помеѓу депозитарите ќе овозможи утврдувањето и порамнувањето да биде на основа на испорака наспроти плаќање на трансакциите помеѓу членките на поврзаните депозитари.

(8) Интероперабилниот систем за утврдување и/или порамнување на хартии од вредност и депозитарите кои користат заедничка инфраструктура за порамнување воспоставуваат идентични моменти на:

- внес на налозите во системот и
- неотповикливост на налозите за пренос.

(9) Системите за порамнување и депозитарите од став (8) на овој член треба да користат идентични правила за моментот на коне ност за преносот на хартии од вредност и пари.

(10) Комисијата со Правилник ја пропишува постапката за издавање одобрение од став (4) на овој член, содржината на договорот од став (5) на овој член и процедурите за усогласување од став (6) на овој член.

Стандардно поврзување

Член 326

Овластениот депозитар може да стане член на друг депозитар и да воспостави стандардно поврзување со тој депозитар во согласност со одредбите од член 317 од овој закон.

Прилагодено поврзување

Член 327

(1) Овластениот депозитар може да побара од друг депозитар да воспостави прилагодено поврзување со другиот депозитар без да стане членка.

(2) Поврзувањето од став (1) на овој член не може да биде одбиено доколку некои од депозитарите поради поврзувањето би изгубиле пазарно учество.

Барање за поврзување

Член 328

(1) Овластениот депозитар поднесува барање за добивање одобрение за членство во друг депозитар согласно членовите 326 и 327 од овој закон.

(2) Комисијата може да го одбие барањето од став (2) на овој член доколку утврди дека членството на овластениот депозитар ќе го загрози уредното функционирање на финансиските пазари или би предизвикало системски ризик.

(3) Комисијата со Правилник ја пропишува постапката за издавање одобрение од став (2) на овој член и поблиску ги пропишува причините за одбивање на давање одобрение од став (3) на овој член.

(4) При постапување по барањето од став (1) на овој член, Комисијата по потреба може да соработува со надлежен регулаторен орган во земјата каде овластениот депозитар е лиценциран.

Надзор над овластениот депозитар

Надлежност на Комисијата

Член 329

(1) Комисијата е надлежна за надзор над овластениот депозитар во однос на сите дејности и работи кои депозитарот ги врши. На спроведување на надзорот на депозитарот соодветно се применуваат одредбите за надзор од членовите 455 до 468 на овој закон.

(2) За потребите на надзорот, Комисијата може да побара известувања и податоци од следните лица и да изврши надзор на нивното работење:

- а) лица кои се во тесна поврзаност со депозитарот;
- б) лица на кои депозитарот им го пренел извршувањето на одредени активности;
- в) имателите на квалификувано учество во депозитарот.

(3) За цели на надзорот од став (1) на овој член, Комисијата соработува со Народна банка која врши надзор над извршувањето на порамнувањето на паричната страна на трансакциите од системот за утврдување и или порамнување на хартии од вредност со кој управува овластен депозитар.

Член 330

(1) Комисијата врши надзор над овластениот депозитар и над другата договорна страна со:

1) прибирање на документација и проверка на информациите и известувањата кои овластениот депозитар или друго лице мораат да ги доставуваат во согласност со одредбите од овој или друг закон;

2) вршење на надзор на работењето на депозитарот и лицата од член 329 став (2) од овој закон;

3) изрекување на надзорни мерки.

(2) При вршење на надзорот од став (1) на овој член Комисијата особено:

- ги проверува организациските барања, стратегијата, политиките, постапките и мерките кои овластениот депозитар и другата договорна страна ги имаат воспоставено со цел да го усогласат своето работење со одредбите од овој закон и

- ја проверува и проценува финансиската стабилност и положба на овластениот депозитар и над другата договорна страна, ризиците на кои се изложени или би можат да бидат изложени во текот на своето работење како и ризиците кои овластениот депозитар и другата договорна страна може да ги имаат врз финансиската стабилност земајќи ги во предвид карактеристиките, опсегот и сложеноста на нивното работење,

- ја проверува примената на меѓународните стандарди во работењето на овластениот депозитар и на другата договорна страна.

(3) Комисијата може на депозитарот и на другата договорна страна, како и на членовите на нивните органи на управување и органи на надзор да им ги изрече следните надзорни мерки:

- 1) препорака;
- 2) опомена, вклучувајќи и јавна опомена;
- 3) да му наложи отстранување на утврдени незаконитости и неправилности што може да вклучи барање за промена или дополнување на правилата на депозитарот;
- 4) привремена забрана за извршување на одредени функции/услуги, односно на физичко или правно лице забрана за вршење на дејност;
- 5) целосно или делумно одземање на одобрението за работа,
- 6) други сразмерни мерки, кои се потребни за усогласување на работењето на субјектот со одредбите од овој закон, подзаконските акти донесени врз овој закон и други релевантни прописи.

(4) Комисијата во случај на целосно или делумно одземање на одобрението за работа, може да му дозволи на овластениот депозитар да ги продолжи активностите сè додека Комисијата не издаде одобрение за работа на друго правно лице.

(5) Одземањето на одобрението за работа на овластениот депозитар не влијае на правата и обврските на овластениот депозитар кои произлегуваат од склучени правни работи со трети лица.

Одземање на одобрението за работа

Член 331

(1) Комисијата го одзема одобрението за работа на овластениот депозитар ако:

- а) престане да ги исполнува условите под кои одобрението е издадено;
- б) сериозно и системски ги крши одредбите од овој закон и правилниците донесени врз основа на овој закон;
- в) одобрението е издадено врз основа на невистинити податоци;
- г) не постапи во согласност со решението на Комисијата за отстранување на неправилности и незаконитости од член 330 од овој закон;
- д) не започне да ги извршува дејностите за кои има добиено одобрение во рок од една година од денот на издавање на одобрението за работа;
- ѓ) не ги врши дејностите за кои е издадено одобрението за работа подолго од 6 месеци;
- е) на барање на овластениот депозитар, во моментот на достава на решението за одземање на одобрението за работа од страна на Комисијата;
- ж) на денот на отварање на стечајна постапка, односно ликвидационата постапка.

(2) Овластениот депозитар на кој Комисијата со решение го одзела одобрението за работа и сите лица поврзани со него, не можат да поднесат ново барање за добивање на одобрение за работа во рок 12 месеци од денот на одземањето.

Член 332

Одредбите од членовите 329 до 331 од овој закон се применуваат на надзор над операторот на регистарот на финансиски инструменти и оператор на системот за утврдување и/или порамнување кога работите на управување со регистарот и системот за утврдување и/или порамнување не ги врши овластен депозитар.

ГЛАВА IX

САНАЦИЈА НА ОВЛАСТЕН ДЕПОЗИТАР

Примена на одредби

Член 333

(1) Одредбите од оваа Глава се однесуваат на овластени депозитари од Глава VIII од овој закон.

(2) На стечајна постапка над овластен депозитар со седиште во Република Северна Македонија се применуваат одредбите од прописите од областа на insolventност (стечајот), освен ако со овој закон поинаку не е пропишано.

ПОДГЛАВА I

Закрепнување на овластениот депозитар

План за закрепнување

Член 334

(1) Заради обезбедување на континуитет на главните функции, овластениот депозитар изработува план за закрепнување.

(2) Овластениот депозитар врши преглед и ажурирање на планот за закрепнување еднаш годишно, како и по секоја промена на деловната или финансиската ситуација на овластениот депозитар или на правната и организациската структура на овластениот депозитар или членките на групата чиј дел е овластениот депозитар, за која се изработува план за закрепнување, а која промена може значително да влијае на самиот план за закрепнување или да создаде потреба за негово менување.

(3) Планот за закрепнување на овластениот депозитар ги содржи најмалку следниве елементи:

- 1) Резиме на планот кој овозможува преглед на планот и на неговата имплементација;
- 2) Идентификација на клучните операции на овластениот депозитар, стрес сценарија и настани заради кои се активира план за закрепнување и опис на алатките за закрепнување кои ќе се користат од страна на овластениот депозитар;
- 3) Информација околу проценката на влијанието на планот за закрепнување на засегнатите страни на кои овој план би можел да влијае;
- 4) Проценка од страна на овластениот депозитар на спроведливоста на планот за закрепнување кој ги зема предвид можните правни ограничувања согласно закон.
- (4) Овластениот депозитар го доставува планот за закрепнување и секоја измена на планот до Комисијата на разгледување.
- (5), Комисијата го разгледува планот за закрепнување во рок од шест месеци и притоа ги зема предвид структурата на капиталот и структурата на вложувања на овластениот депозитар.

(6) Доколку при разгледување на планот за закрепнување на овластениот депозитар, Комисијата процени дека мерките предвидени во планот не се доволни за обезбедување на главните функции на овластениот депозитар, може да му наложи на депозитарот во рок од два месеца да направи измени на планот за закрепнување.

(7) Пред да му наложи на депозитарот доставување на изменет план за закрепнување, Комисијата треба да му овозможи на депозитарот да даде образложение за предложените мерки во планот.

(8) Доколку овластениот депозитар не ги направи измените од став (3) на овој член во утврдениот рок или доколку мерките во изменетиот план не се доволни за обезбедување на главните функции на овластениот депозитар, Комисијата може да му наложи на депозитарот:

а. да го намали профилот на ризик на овластениот депозитар;

б. да овозможи навремени мерки за докапитализација;

в. да ја преиспита деловната политика за финансирање на овластениот депозитар;

г. да направи промени во деловната политика за финансирање со цел да го обезбеди континуитет во вршењето на суштинските функции;

д. да направи промени во управувачката структура на овластениот депозитар.

(9) Комисијата со Правилник поблиску ја пропишува содржината на планот за закрепнување.

Услови и мерки за рана интервенција

Член 335

(1) Комисијата може на овластениот депозитар независно од надзорните мерки согласно член 330 од овој закон кои ги изрекува согласно овој закон да наложи мерка за рана интервенција на овој член, доколку е исполнет било кој од следните услови:

1) ако овластениот депозитар во своето работење со сторување или несторување постапило спротивно на овој закон или на други релевантни прописи кои се однесуваат на работата на овластениот депозитар, при што се доведува во прашање вршењето на главните функции,

2) ако во согласност со податоците со кои располага Комисијата може оправдано да се очекува дека во блиска иднина ќе дојде до прекршување на одредбите од овој закон или други релевантни прописи со кои се уредува работењето на овластениот депозитар, при што се доведува во прашање вршењето на главните функции.

(2) Комисијата ќе утврди дека настапиле околности од став (1) точка 2) на овој член меѓу останатото и во случај на сериозно влошување на финансиското работење на овластениот депозитар, а на кој упатуваат следните околности:

1) нарушена ликвидност на овластениот депозитар,

2) пад на висината на капиталот,

3) зголемена концентрација на изложеност.

(3) Кога Комисијата ќе утврди дека настапиле некои од околностите од став (1) на овој член на овластениот депозитар може на органите на овластениот депозитар да им изрече една од следните мерки за рана интервенција:

1) спроведување на една или повеќе мерки од планот за закрепнување,

2) измена на планот за закрепнување и доставување на изменетиот план за закрепнување ако околностите на кои се темели планот се изменети,

3) детално разгледување на финансиската состојба и изработка на план со активности за решавање на утврдените слабости како и временска рамка за негово спроведување,

4) да наложи свикување на собрание на акционери или сама да свика собрание на акционери со дневен ред кој во двата случаи го одредува Комисијата,

5) да побара разрешување на еден или повеќе членови на органот на управување, на органот на надзор или на високото раководство доколку утврди дека истите не се соодветни да ја извршуваат својата должност,

6) да му наложи изработка на план за преговори за реструктурирање на долгот на овластениот депозитар со поединечни или сите доверители во согласност со планот за закрепнување доколку тоа е применливо,

7) да му наложи промена на правната или оперативната структура на овластениот депозитар,

8) да му наложи доставување на сите потребни податоци со цел да се надолжни планот за санација и да се подготви овластениот депозитар за можна санација и за вреднување на имотот и на обврските на овластениот депозитар во согласност со Правилникот од став (6) на овој член.

(4) Освен мерките од став (3) на овој член Комисијата може на овластениот депозитар да му изрече било која надзорна мерка предвидена со овој закон, како мерка за рана интервенција.

(5) На постапката за изрекување на мерка за рана интервенција не се применуваат одредбите за изрекување на надзорни мерки спрема овластен депозитар во согласност со овој закон.

(6) Комисијата поблиску го пропишува начинот на вреднување на имотот и обврските на овластениот депозитар кој ги исполнува условите за санација од член 336 од овој закон.

ПОДГЛАВА II

Услови за санација и стечај

Член 336

(1) Стечајна постапка над овластен депозитар врз основа на предлог за отварање на стечајна постапка кој го поднела Комисијата, може да се отвори само доколку се утврди постоење на некој од следните услови:

1) доколку имотот е помал од неговите обврски или постојат објективни околности врз основа на кои може да се утврди дека имотот наскоро ќе биде помал од обврските

2) доколку овластениот депозитар не е во можност да ги подмири своите доспеани долгови или други обврски или постојат објективни околности врз основа на кои може да се утврди дека овластениот депозитар наскоро нема да ги подмири.

(2) Санација над овластен депозитар може да се спроведе доколку се утврди постоење на некој од следните услови:

1) овластениот депозитар пропаѓа или е веројатно дека ќе пропадне;

2) преземањето на мерките од планот за закрепнување или мерките на надзор вклучувајќи ги и мерките за рана интервенција или отпис или конверзија на релевантните инструменти на капиталот како и други мерки на приватниот сектор не би спречиле пропаѓање на овластениот депозитар во разумен временски период и

3) со планот за санација е предвидено дека санацијата е неопходна за заштита на јавниот интерес.

(3) Претходно донесување на мерки за рана интервенција согласно член 335 од овој Закон не е услов за преземање на мерки за санација.

(4) За потребите на став (2) точка 1) се смета дека овластен депозитар ќе пропадне или веројатно ќе пропадне доколку постојат една или повеќе од следните околности:

- постојат објективни елементи врз основа на кои може да се утврди дека овластениот депозитар не ги исполнува или наскоро нема да исполнува некој од условите за добивање на одобрението за работа од Комисијата, вклучувајќи ги, но не и ограничувајќи се на загубите кои депозитарот ги претрпел или ќе ги претрпи, а со кој ќе се истроши значаен износ од или целиот негов капитал

- имотот на овластениот депозитар е помал од неговите обврски или постојат објективни околности врз основа на кои може да се утврди дека имотот наскоро ќе биде помал од обврските и

- овластениот депозитар не е во можност да ги подмири своите доспееани долгови или други обврски или постојат објективни околности врз основа на кои може да се утврди дека овластениот депозитар наскоро нема да може да ги подмири.

- нужна е вонредна јавна финансиска поддршка предвидена со закон.

(5) За потребите на став (2) точка 3) на овој член се смета дека санацијата е од јавен интерес доколку е потребна за постигнување на еден или повеќе цели на санацијата од член 339 од овој закон и доколку е соодветна на нив и доколку со ликвидацијата на овластениот депозитар во редовна постапка во случај на негова инсолвентност не би се постигнале тие цели на санацијата во еднаква мерка.

(6) За потребите на став (4) точка 4) потребна е вонредна јавна финансиска поддршка, освен ако кога би се отстранила сериозната пречка во економијата и би се одржала финансиската стабилност таа вонредна јавна финансиска поддршка се дава во некои од следните форми:

1) државна гаранција за новоиздадени обврски на овластениот депозитар или

2) вложувања во капиталот на овластениот депозитар или купување на инструменти на капиталот по пазарни цени и услови, ако за време на одобрувањето на вонредната јавна финансиска поддршка не постојат околностите утврдени во став (4) точки 1), 2) и 3) на овој член ниту околности за намалување на вредноста на капиталот.

(7) Вонредна јавна финансиска поддршка од став (4) точка 4) на овој член мора да ги исполнува следните услови:

1) се однесува на поддршка на солвентноста на овластениот депозитар одобрена во согласност со законите кои ја регулираат државната помош,

2) преземените мерки се од привремен карактер и соодветни за отстранување на последиците од сериозно финансиско пореметување и

3) преземените мерки не се користат за покривање на загубите кои овластениот депозитар ги остварил или е веројатно дека наскоро ќе ги оствари.

(8) Вонредната јавна финансиска поддршка од став (4) точка 4) на овој член која се дава во облик на вложувања во капиталот на овластениот депозитар или купување на инструменти на капиталот се однесува на вложувања потребни заради надополнување на недостатокот од капитал утврден во оценките кои ги спровела Комисијата.

(9) Предлог за отварање на стечајна постапка над овластен депозитар може да поднесе само Комисијата како санациско тело од причини наведени во овој член ако со донесениот санациски план е утврдено дека санацијата не е нужна од јавен интерес и ако со санацискиот план е предвидено дека овластениот депозитар нема да биде saniран доколку се исполнети условите од став (4) на овој член, односно над него ќе се покрене стечајна постапка, односно постапка на присилна ликвидација.

(10) Овластениот депозитар е должен веднаш да ја извести Комисијата доколку смета дека ги исполнува некои од условите од став (2) на овој член.

(11) За настанување на околностите од став (1) и став (2) на овој член, Комисијата го известува Министерството за финансии.

Отварање на стечајна постапка

Член 337

(1) Комисијата согласно одредбите од овој закон носи одлука за поднесување или повлекување на предлогот за отварање на стечајна постапка над овластениот депозитар, која мора да содржи ден, час и минута на нејзиното донесување.

(2) Во рамки на одлуката од став (1) на овој член, Комисијата може да изрече привремена забрана за спроведување на одредени активности на овластениот депозитар.

(3) Комисијата е должна до надлежниот суд да поднесе предлог за отварање на стечајна постапка најдоцна следниот работен ден по донесување на одлуката од став (1) на овој член.

(4) Во предлогот за отварање на стечајна постапка Комисијата ќе ги наведе сите факти и околности од кои произлегува исполнувањето на условите од член 336 на овој закон.

(5) Кога Комисијата поднесува предлог за отварање на стечајна постапка на овластен депозитар не се спроведува претходна постапка согласно прописите од областа на стечајот.

(6) Судот е должен во рок од осум дена од приемот на предлогот да закаже рочиште на кое ќе се расправаат условите за отварање на стечајна постапка.

(7) Судот е должен во рок од 30 дена од денот на поднесување на предлогот за отварање на стечајна постапка да донесе решение за отварање на стечајна постапка или одбивање на предлогот за отварање на стечајна постапка.

(8) На постапката за отварање на стечајна постапка не се применуваат одредбите со кои се регулира постапката на преземање на долг која ја регулираат прописите од областа на стечајот.

(9) Комисијата до судот доставува предлог за именување на стечаен управник од редот на стечајни управници со искуство во спроведување на стечај на финансиски институции.

(10) Финансиските инструменти и паричните средства на членките, учесниците и клиентите на овластениот депозитар како и финансиските инструменти и паричните средства на законските иматели во смисла на член 270 од овој закон не влегуваат во имотот ниту во стечајната или ликвидационата маса на овластениот депозитар и не можат да бидат предмет на присилна наплата против овластениот депозитар.

(11) Судот е должен решението за отварање на стечајна постапка, за одбивање на предлогот за отварање на стечајна постапка, како и за запирање и заклучување на стечајната постапка над овластениот депозитар да ги достави до Комисијата.

(12) Комисијата со Правилник подетално ги пропишува привремените забрани од став (2) на овој член кои можат да се изречат со одлуката од став (1) на овој член.

ПОДГЛАВА III

Санација на овластениот депозитар

Санациско тело

Член 338

(1) Комисијата е надлежна да ги извршува овластувањата за санација и примена на санациските инструменти во однос на овластениот депозитар.

(2) Комисијата е должна да го известува Министерството за финансии за одлуките кои се однесуваат на стечај или санација на овластениот депозитар, а кои се донесени согласно одредбите од овој закон.

(3) Комисијата е должна да обезбеди оперативна и функционална независност со цел да се избегне судир на интереси меѓу надлежностите како санациско тело во

согласност со одредбите од овој дел од законот и надзорните функции кои ги извршува во согласност со Глава VIII од овој закон. Комисијата обезбедува и непречена соработка помеѓу лицата кои го спроведуваат надзорот и санациското тело.

(4) За целите на спроведување на овластувањата од оваа Подглава на законот, Комисијата е овластена да врши прибирање и проверка на потребните информации од страна на овластениот депозитар и да наложува мерки со цел спроведување на оваа глава од законот.

(5) Овластениот депозитар е должен да ги достави сите извештаи и информации како и целокупната релевантна документација која ќе биде побарана од страна на Комисијата.

(6) Активностите од став (4) на овој член ги вршат вработени во Комисијата. За извршување на одредени стручни работи од став (4) на овој член, Комисијата може да овласти и други лица.

(7) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува начинот на спроведување на активностите и начинот на наложување на мерките од став (4) на овој член и начинот на постапување на овластениот депозитар од став (5) на овој член.

Цели на санација

Член 339

(1) При примена на инструментите за санација и при примена на овластувањата за санација, Министерството за финансии и Комисијата ги имаат предвид целите на санацијата и согласно истите избираат инструменти со кои најдобро ќе се постигнат целите кои се релевантни во конкретниот случај.

(2) Целите на санацијата се:

1) обезбедување на континуитет на главни функции;
2) спречување на поголема штета на финансиската стабилност, особено спречување на ширење на штетните влијанија врз финансискиот систем, вклучувајќи и нивно ширење на пазарната инфраструктура, како и одржување на пазарна дисциплина и функционирање на системот за порамнување;

3) заштита на јавните средства со минимизирање на потпирањето на вонредна финансиска поддршка;

4) заштита на средствата и имотот на членките на овластениот депозитар, нивните клиенти и имателите на сметки во овластениот депозитар и

5) обезбедување на правилно функционирање на системот за утврдување и/или порамнување согласно овој закон.

Начела на санацијата

Член 340

При примена на инструментите за санација и при извршување на овластувањата за санација, санацијата се спроведува во согласност со следните начела:

1) Акционерите на овластениот депозитар во санација први ги поднесуваат загубите;

2) Доверителите на овластениот депозитар во санација ги поднесуваат загубите по акционерите во согласност со редоследот на приоритет на нивните побарувања во согласност со законот со кој се уредуваат стечајните постапки;

3) Се разрешуваат членовите на органот на управување, на органот на надзор и носителите на клучни функции на овластениот депозитар во санација, освен во случаите кога нивното целосно или делумно задржување, во зависност од околностите е неопходно за сеопфатна помош за постигнување на целите на санацијата;

4) Органот на управување, органот на надзор и носителите на клучни функции на овластениот депозитар во санација е должно да ја овозможи потребната помош за постигнување на целите на санацијата;

5) Физичките и правните лица кои се одговорни за пропаѓање на овластениот депозитар понесуваат одговорност во согласност со важечките прописи од областа на граѓанското и кривичното право;

6) Доверителите не трпат поголема загуба од онаа која би ја претрпеле во случај кога над овластениот депозитар би била отворена стечајна постапка и

7) Имотот на членките и нивните клиенти, како и на имателите на сметки во овластениот депозитар е целосно заштитен.

Одговорност за штета

Член 341

Комисијата и Министерството за финансии, нивните вработени или кои било лица кои тие ќе ги овластат за извршување на работите и активностите на санацијата не одговараат за штетата што ќе настане во текот на извршувањето на нивните должности во рамките на оваа глава од законот и прописите донесени во согласност со оваа глава од законот, освен доколку не се докаже дека одредена работа ја извршиле или пропуштиле да ја извршат намерно или од крајно невнимание.

Проценка на можноста за спроведување на стечај или санација на овластениот депозитар

Член 342

(1) За потребите на изработка и ажурирање на планот за санација од член 343 од овој закон Комисијата врши проценка на можноста за спроведување на стечајна постапка или можноста за санација на овластениот депозитар.

(2) Се смета дека стечајната постапка е возможна доколку стечајот е спроведлив и оправдан.

(3) Санацијата ќе се смета за можна доколку е спроведлива и оправдана со цел да се избегнат негативни последици врз финансискиот систем на Република Северна Македонија и да се обезбеди континуитет на главните функции на овластениот депозитар.

(4) При проценката од ставот (1) на овој член, Комисијата е должна да го процени најмалку следново:

1) степенот до кој основните линии на работење и главните функции на овластениот депозитар можат да бидат распределени на правни лица;

2) степенот до кој правната и корпоративната структура ги следат основните линии на работење и главните функции;

3) степенот до кој е обезбеден потребниот број на вработени, инфраструктурата, финансирањето, ликвидноста и капиталот за поддршка на основните линии на работење и главните функции и нивно одржување;

4) дали овластениот депозитар има склучено договори за давање на услуги, колку се тие одржливи и до кој степен договорите за давање услуги во кои овластениот депозитар е договорна страна можат да се спроведат во случај на санација;

5) степенот до кој овластениот депозитар, во случај на раздвојување на главните функции или основните линии на работење, има утврдена постапка за пренос на функции/ услуги кои се предмет на договор за вршење услуги на трети лица;

6) степенот до кој постојат планови за континуитет на работењето и мерки за постапување во кризни ситуации, а со кое се обезбедува континуиран пристап до платните системи и системите за утврдување и/или порамнување на финансиски инструменти;

7) степенот до кој овластениот депозитар може да обезбеди континуитет на неговите клучни информациски системи во сопствени рамки или во ново правно лице во случај на одделување на главните функции и основните линии на работење од другите функции и линии на работење;

8) дали овластениот депозитар има воспоставено соодветна постапка за да обезбеди ажурирани и целосни информации потребни за идентификација на доверителите и информации за побарувања кои се заштитени со системот за заштита на инвеститорите во согласност со овој закон;

9) спроведливост на инструментите за санација со кои се постигнуваат целите на санацијата од аспект на нивната достапност и структурата на овластениот депозитар;

10) оправданоста на употребата на инструментите за санација со кои се исполнуваат целите на санацијата, со оглед на можното влијание на тие инструменти врз доверителите, договорните страни, клиентите и вработените;

11) степенот до кој санацијата на овластениот депозитар може да има значително директно или индиректно негативно влијание врз финансискиот систем, довербата на пазарот или стопанството и дали овој ефект може да се оцени;

12) степенот до кој примената на инструментите за санација и овластувањата за санација може да спречат ширење на неповолни ефекти врз други институции или на финансиските пазари и

13) степенот до кој санацијата на овластениот депозитар може да има значително влијание врз функционирањето на платните системи и системите за утврдување и/или порамнување на финансиски инструменти.

(5) По исклучок од став (4) на овој член, Комисијата може да ја поедностави постапката на проценка на можноста за спроведување стечајна постапка или можноса за санација на начин што нема да врши проценка на сите горенаведени елементи, доколку стечајната постапка или санацијата на овластениот депозитар заради природата, обемот и сложеноста на работењето, акционерската структура, профилот на ризичност, големината, правната форма и статусот, поврзаноста со други институции или финансискиот систем воопшто, нема да имаат негативно влијание врз финансиските пазари, другите институции или условите за финансирање.

План за санација

Член 343

(1) Комисијата изработува нацрт план за санација за овластениот депозитар.

(2) Комисијата го доставува нацрт планот за санација од став (1) на овој член на мислење до Министерството за финансии и утврдува рок за доставување на мислењето, што не може да биде пократок од еден месец. При изготвувањето на планот за санација, Комисијата ќе го земе предвид мислењето на Министерството за финансии.

(3) По приемот на мислењето од Министерството за финансии, односно по истекот на рокот од став (2) на овој член, Комисијата донесува план за санација.

(4) Резиме на клучните елементи на усвоениот план за санација се доставува до овластениот депозитар на кој се однесува планот.

(5) Комисијата е должна да го преиспитува и по потреба да го ажурира планот за санација најмалку еднаш годишно како и после секоја значајна промена во правната или организациската структура на овластениот депозитар, неговото работење или финансиската состојба што може значително да влијае на ефективноста на планот и да создаде потреба за негова измена. На постапката за измена на планот за санација се применува постапката предвидена со овој член.

Содржина на планот за санација

Член 344

(1) Планот за санација од член 343 од овој закон содржи можни стратегии за санација и опции за примена на инструменти за санација, како и други мерки за санација кои Комисијата може да ги преземе по донесувањето на решение за отворање на постапка за санација на овластениот депозитар.

(2) Планот за санација содржи и доколку е можно, квантитативно ги искажува:

1) резиме на клучните елементи на планот;

2) резиме на значајните промени коишто настанале во депозитарот по последната измена на планот за санација;

3) приказ на начинот на кој главните функции и основните линии на работење можат правно и економски да се одвојат од другите функции и линии на работење со цел да се обезбеди нивниот континуитет во случај на отворање на постапка за санација на овластениот депозитар;

4) проценка на роковите за спроведување на секој поединечен значаен дел од планот;

5) резултат од проценката спроведена согласно член 342 од овој закон и негово образложение;

6) опис на постапките за утврдување на вредноста и преносливоста на главните функции, основните линии на работење и имотот на овластениот депозитар;

7) детален опис на постапките со кои се обезбедува дека Комисијата има пристап до точни и навремени информации кои се потребни за изработка и ажурирање на планот за санација и за неговото спроведување;

8) опис на можни начини на финансирање на различни стратегии за санација;

9) опис на различните стратегии за санација кои можат да се применат на различни можни сценарија, како и проценка на роковите за нивно спроведување;

10) опис на клучните меѓузависности;

11) опис на можните начини за задржување на пристап до платните системи, системите за утврдување/ порамнување и друга неопходна инфраструктура и проценка на преносливоста на позициите на клиентот;

12) анализа на влијанието на спроведувањето на планот врз вработените во овластениот депозитар, вклучувајќи проценка на сите поврзани трошоци и опис на предвидените процедури за консултации со вработените за време на процесот на санација, земајќи го предвид дијалогот со социјалните партнери каде што е соодветно;

13) план за комуникација со медиумите и со јавноста;

14) опис на основните процедури и системи за одржување на континуитетот на оперативните процеси на овластениот депозитар и

15) мислење од овластениот депозитар во врска со планот за санација, доколку е истото дадено од страна на депозитарот.

(3) По исклучок од став (1) на овој член, Комисијата може да ја поедностави содржината на планот за санација ако со спроведувањето на стечајната постапка или санацијата на овластениот депозитар поради природата, обемот и сложеноста на работата што ја извршува, неговата акционерска структура, профилот на ризичност, големината, правната форма и статусот, меѓусебната поврзаност со други институции или финансискиот систем воопшто, депозитарот нема да има негативен ефект врз финансиските пазари или други институции.

(4) Инструменти за санација се:

1) продажба;

2) определување на преодна институција која ќе ја врши функцијата на овластениот депозитар;

3) одделување на имотот;

4) внатрешна санација (внатрешна распределба на загубите) и

5) во случај на системска криза, државни инструменти за финансиска стабилизација.

Информации потребни за изработка на планот за санација

Член 345

(1) Овластениот депозитар е должен на барање на Комисијата да:

1) ги достави сите информации потребни за изработка, измена и спроведување на планот за санација и

2) да соработува и доколку е потребно да помогне при изработката и ажурирање на планот за санација.

(2) Овластениот депозитар е должен да ја извести Комисијата за секоја промена на правната или организационата структура на овластениот депозитар, неговото работење или финансиската состојба, како и за секоја друга промена која би можела да придонесе за измена на планот за санација, особено ако значително влијае на ефикасното спроведување на тој план.

(3) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува изработката и роковите за донесување на планот за санација, како и содржината на планот за санација, инструментите за санација кои можат да се применат на овластениот депозитар во санација како и информациите кои се потребни за изработка и ажурирање на планот за санација и за неговото спроведување и роковите и начинот за нивно доставување.

Одлука за отварање на постапка за санација

Член 346

(1) Комисијата донесува одлука за отварање на постапка за санација над овластениот депозитар ако утврди дека се исполнети условите од член 336 став (2) на овој закон.

(2) Одлуката за отварање на постапка за санација на овластениот депозитар содржи:

1) причини за отварање на постапка за санација на овластениот депозитар;

2) образложение за исполнување на условите од член 336 став (2) на овој закон;

3) мерки за санација кои Комисијата планира да ги преземе;

4) именување на орган за управување со санацијата на овластениот депозитар и утврдување на мандат на истиот и

5) датум и час и на отварање на постапката за санација на овластениот депозитар.

(3) За одлуката за отварање на постапка за санација на овластениот депозитар, Комисијата без одлагање ги известува Министерството за финансии и Комитетот за финансиска стабилност.

(4) Одлуката од став (1) на овој член е конечна и влегува во сила на денот на нејзиното донесување.

Обврска за обелоденување на одлуката за отварање на санација

Член 347

(1) Комисијата е должна да ја објави одлуката за отварање на постапката за санација и сите последователни акти со кои се спроведува оваа одлука на својата веб-страница.

(2) Комисијата е должна без одлагање да ги достави до овластениот депозитар во санација сите акти кои ги донесува заради спроведување на одлуката за отварање на постапката за санација, а овластениот депозитар во санација е должен без одлагање да ги извести лицата на кои се однесува одлуката за делот од истата кој се однесува на тие лица.

(3) Овластениот депозитар над кој се спроведува санација е должен да ја објави одлуката за отварање на постапката за санација и сите последователни акти со кои се спроведува одлуката на својата веб-страница.

Правни лекови против одлуката за отварање на санација

Член 348

(1) Одлуката за отварање на постапка за санација од член 346 став (1) на овој закон, односно сите акти кои Комисијата ги донесува заради спроведување на таа одлука се конечни и против истите не е дозволена жалба.

(2) Физичко и правно лице чии права и правни интереси се засегнати со донесување на одлуката за отварање на постапка за санација, можат да поднесат тужба пред надлежниот управен суд во рок од 40 дена од денот на објавувањето на наведената одлука на својата веб-страница.

(3) Поднесувањето на тужба од став (2) на овој член не го одлага извршувањето на одлуката за отварање на постапка за санација, односно на другите акти донесени од Комисијата заради спроведување на оваа одлука, ниту судот може да изрече привремена мерка за забрана за извршување.

(4) Надлежниот управен суд одлучува за тужбата од став (2) на овој член итно, а најдоцна во рок од 90 дена од денот на приемот.

(5) При одлучување по тужбата, надлежниот управен суд ќе ја земе предвид деталната и сеопфатна проценка на финансиската состојба на овластениот депозитар спроведена од Комисијата.

(6) Ако Управниот суд донесе одлука со која во целост или делумно се поништува или укинува одлуката за санација или другите поединечни акти донесени врз основа на таа одлука ефектите од таквата одлука ќе останат во сила до донесување на нова одлука која ќе ја замени одлуката која е поништена или укината. Комисијата по приемот на одлуката на Управниот суд може да одреди мерки заради намалување на штетите кои би настанале со понатамошната примена на одлуката која е поништена или укината.

Назначување на орган за управување со санацијата

Член 349

(1) Со одлуката за отварање на постапка на санација од член 346 став (1) од овој закон, Комисијата именува орган за управување со санацијата на овластениот депозитар во санација.

(2) Правните ефекти од назначувањето на органот за управување со санацијата влегуваат во сила во времето определено во изреката на одлуката за отварање на постапката за санација.

(3) Органот за управување со санацијата мора да има најмалку два члена, од кои едниот е претседател. Член на органот за управување со санацијата може да биде само лице кое поседува соодветно професионално знаење, способност и искуство потребно за управување со работите на овластениот депозитар, и кое ги исполнува условите за член на управен одбор согласно одредбите од законот со кој се уредува основањето и работењето на трговските друштва.

(4) На именувањето на органот за управување со санацијата не се применува постапката за именување и давање то одобрение од Комисијата за членовите на управниот одбор на овластениот депозитар согласно овој закон.

Обврски на органот за управување со санацијата

Член 350

(1) Органот за управување со санацијата од член 349 од овој закон е должен да ги преземе сите потребни мерки за остварување на целите на санацијата од член 339 од овој закон и за спроведување на мерките за санација

во согласност со одлуката за отворање на постапката на санација. Тие мерки можат да вклучуваат зголемување на капиталот, промена на сопственичката структура или преземање на имотот, правата или обврските од страна на институции кои се финансиски стабилни и организациски оспособени, а во согласност со одбраниот инструмент за санација.

(2) Обврските од став (1) на овој член, доколку се разликуваат, имаат предност пред сите други обврски што произлегуваат од прописите или интерните акти на овластениот депозитар.

(3) Обврските од став (2) на овој член кои произлегуваат од други прописи или интерни акти, органот за управување со санацијата е должен да ги изврши веднаш по престанокот на причините поради кои нивното извршување го загрозува или би можело да го загрози исполнувањето на обврските од став (1) на овој член.

Именување и мандат на органот за управување со санацијата

Член 351

(1) Одлуката за отворање на постапката за санација во делот со кој се назначува органот на управување за санација ги содржи најмалку следните елементи:

1) именување на претседател и членови на органот за управување со санацијата;

2) именување на помошници на органот за управување со санацијата;

3) определување на мандатот на органот за управување со санацијата и

4) одредување на содржината и роковите за доставување на извештаи до Комисијата во врска со економската и финансиската состојба на овластениот депозитар и мерките преземени од органот за управување со санацијата при извршување на своите должности и тоа во редовни временски интервали утврдени од Комисијата и на почетокот и на крајот на нејзиниот мандат.

(2) Помошниците на органот за управување со санацијата извршуваат помошни, административни и технички задачи по налог на органот за управување со санацијата. Помошниците на органот за управување со санацијата не се членови на овој орган.

(3) Органот за управување со санацијата и неговите помошници се именуваат за мандат кој не може да биде подолг од 12 месеци. По исклучок, Комисијата може да го продолжи нивниот мандат еден или повеќе пати за дополнителен период кој не може да биде подолг од 12 месеци, доколку утврди дека и понатаму постојат причини за именување на орган за управување со санацијата.

Права и обврски на органот за управување со санацијата

Член 352

(1) Комисијата може да го разреши именуваниот член или помошник на органот за управување со санацијата во текот на мандатот на органот за управување со санацијата доколку тој не ја извршува својата должност или не ја извршува на задоволителен начин, како и од други оправдани причини и да назначи нов член или помошник на органот за управување со санацијата, чиј мандат трае најдоцна до истекот на започнатиот мандат на органот за управување со санацијата.

(2) Членовите на органот за управување со санацијата имаат права и обврски од денот на донесување на одлуката за отворање на постапката за санација, без оглед на датумот кога е извршен уписот во централниот регистар.

(3) Членовите на органот за управување со санацијата го застапуваат овластениот депозитар над кој се спроведува санација индивидуално и самостојно.

(4) Членовите и помошниците на органот за управување со санацијата имаат право на надомест за нивната работа, определен со одлуката од член 351 став (1) од овој закон, а кој го исплаќа овластениот депозитар во санација.

(5) Мандатот на органот за управување со санацијата престанува:

1) со денот на доставувањето на одлуката за завршување на постапката за санација;

2) по истекот на мандатот за кој органот е назначен;

3) со денот на донесување на одлука за отворање на стечајна постапка или

4) денот на достава на одлуката за именување на ликвидатор.

(6) Со денот на престанокот на мандатот на органот за управување со санацијата, престанува и мандатот на помошниците на органот за управување со санацијата.

Упис во централен регистар

Член 353

(1) Назначувањето на органот за управување со санацијата се запишува во централниот регистар, истовремено со запишување на промената на лицата овластени да го застапуваат овластениот депозитар во санација.

(2) Пријава за упис на податоците од став (1) на овој член поднесува органот за управување со санацијата во рок од пет дена од денот на донесување на одлуката за отворање на постапката за санација. Кон пријавата се приложува и одлуката за отворање на постапката за санација.

Правни последици од донесување на одлуката за отворање на санација

Член 354

(1) Со денот на донесување на одлуката за отворање на постапката за санација, престануваат сите овластувања на дотогашните членови на управниот и надзорниот одбор и на собранието на акционери на овластениот депозитар.

(2) Органот за управување со санацијата ги има сите овластувања на органот на управување на овластениот депозитар во санација. Овластувањата на надзорниот одбор, и на собранието на акционери на овластениот депозитар во санација ги врши Комисијата. Во тој случај на Комисијата не се применуваат одредбите за условите за именување и давање одобрение за именување на членовите на надзорниот одбор на овластениот депозитар на начин како што е утврдено со овој закон.

(3) Со денот на носење на одлуката за отворање на постапката за санација престануваат да важат сите договори врз основа на кои биле ангажирани дотогашните членови на органот на управување во овластениот депозитар.

(4) Во случајот од став (3) на овој член, дотогашните членови на органот на управување немаат право на отпремнина и други награди, без оглед дали остварувањето на таквите права било договорено со овластениот депозитар или произлегува од друг акт на овластениот депозитар, односно одредбите за таквото право на исплата се ништовни.

(5) Членовите на органот на управување со санација и помошниците на органот на управување со санација при извршување на работите и активностите на санацијата не одговараат за штетата што ќе настане во текот на извршувањето на нивните должности во рамките на оваа Глава од законот, освен доколку не се докаже дека одредена работа ја извршиле или пропуштиле да ја извршат намерно или од крајно невнимание.

Налози и упатства на органот за управување со санаџијата**Член 355**

(1) Комисијата е овластена да дава писмени налози и упатства на органот за управување со санаџијата.

(2) Органот за управување со санаџијата е должен да постапува во согласност со налозите и упатствата на Комисијата и редовно да ја известува за нивното извршување, а особено за економската и за финансиската состојба на овластениот депозитар и мерките што ги презема при извршување на неговите должности, во рокови определени со одлуката за отворање на постапката за санаџија.

(3) Органот за управување со санаџијата е должен без одлагање да ја извести Комисијата за сите околности што можат негативно да влијаат на постигнувањето на целите за санаџија од член 339 од овој Закон и спроведувањето на мерките за санаџија во согласност со одлуката за отворање на постапка за санаџија.

Обврска за соработка на дотогашните членови на органот на управување и другите вработени во овластениот депозитар**Член 356**

(1) Дотогашните членови на органот на управување и другите лица со посебни овластувања и одговорности на овластениот депозитар се должни на органот на управување со санаџија и неговите помошници веднаш да им овозможат пристап до целокупната деловна и останатата документација на овластениот депозитар и да состават извештај за примопредавање на работењето.

(2) Дотогашните членови на органот на управување на овластениот депозитар се должни на органот на управување со санаџија или на поединечен негов член да му ги дадат сите образложенија или дополнителни извештаи за работењето на овластениот депозитар.

(3) Сите вработени во овластениот депозитар се должни да соработуваат со органот за управување со санаџијата и неговите помошници.

Заштитни мерки спрема акционерите и доверителите**Член 357**

(1) Во случаите кога Комисијата, применувајќи еден или повеќе инструменти за санаџија на овластениот депозитар, врши пренос на дел од имотот, односно средствата, правата и обврските на депозитарот во санаџија, должна е, применувајќи го став (3) на овој член, да обезбеди дека акционерите и доверителите чиишто побарувања не се пренесени, ќе добијат како надоместок за своите побарувања, најмалку износ којшто би го добиле доколку во времето кога е донесена одлуката од член 346 на овој Закон над овластениот депозитар би била отворена стечајна постапка.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, во случаите кога Комисијата го применува инструментот за внатрешна санаџија (внатрешна распределба на загубите), должна е, применувајќи го став (3) на овој член, да обезбеди дека акционерите и доверителите чиишто побарувања биле опишани или претворени во акции не остваруваат поголеми загуби од оние коишто би ги имале доколку во времето кога е донесена одлуката од член 346 на овој Закон над овластениот депозитар би била отворена стечајна постапка.

(3) По спроведување на пренос на дел од имотот, односно средствата, правата и обврските на депозитарот во санаџија или откако ќе го примени инструментот за внатрешна санаџија (внатрешна распределба на загубите), Комисијата е должна без одлагање, а со цел примена на став (1) и став (2) на овој член, да обезбеди спроведување на проценка на вредноста од независен проценител, со која се утврдува следното:

1) ефектот кој стечајната постапка би го предизвикала на акционерите и доверителите доколку била отворена во времето на донесувањето на одлуката од член 346 од Законот;

2) ефектот кој на акционерите и доверителите го предизвикува санаџијата на овластениот депозитар и

3) разлика меѓу ефектите од точките 1) и 2) на овој став.

(4) Независниот проценител е должен да ја спроведе проценката на вредноста врз основа на следниве претпоставки:

1) над овластениот депозитар во санаџија е отворена стечајна постапка во времето на донесување на одлуката од член 346 на овој Закон;

2) не се преземени мерки за санаџија на овластениот депозитар и

3) на овластениот депозитар во санаџија не му е одобрена вонредна јавна финансиска поддршка.

(5) Доколку со процената на вредноста извршена во согласност со став (3) на овој член се утврди дека кој било акционер или доверител од став (1) и (2) на овој член, имале поголеми загуби од оние кои би ги имале доколку во времето кога е донесена одлука за санаџија над овластениот депозитар во санаџија е отворена стечајна постапка, тие лица имаат право на надомест на разликата која се исплатува од средствата опишани во став (6) на овој член.

(6) Комисијата, како санаџиско тело, има право на надомест за сите разумни трошоци кои настанале во врска со користењето на инструментите на санаџија или овластувањата, како и на државните инструменти за финансиска стабилизација, на било кој од следните начини:

1) од овластениот депозитар во санаџија, како доверител од повисок исплатен ред,

2) со намалување на било кој надомест кој примателот го платил на овластениот депозитар или акционерите и

3) од вкупните приходи како резултат на престанокот на статусот на преодна институција, односно ликвидација или стечај на преодната институција, или носителот за управување со имотот, како доверител од повисок исплатен ред.

(7) Комисијата со Правилник го уредува редоследот на стечајните доверители соодветно на исплатните редови.

Стечај над овластен депозитар во санаџија**Член 358**

(1) Предлог за отворање на стечајна постапка над овластен депозитар во санаџија може да поднесе само Комисијата како санаџиско тело, доколку се исполнети условите наведени во член 336 од овој закон.

(2) По исклучок од прописите со кој се уредува инсолвентноста (стечајот), ако над овластениот депозитар во санаџија е отворена стечајна постапка, правните работи на пренос на имотот, правата и обврските од овластениот депозитар во санаџија на друг субјект кои настанале со примена на инструментите за санаџија или извршување на овластувањата за санаџија или државните инструменти за финансиска стабилизација, не може да се побиваат ниту прогласат за ништовни.

(3) Комисијата може да бара од стечајниот управник на овластениот депозитар, кој пред отварање на стечајната постапка бил во санација, користење на просторот и опремата и продолжување со давање на оние услуги кои и се потребни на преодната институција за ефикасно извршување на работите кои се пренесени во согласност со член 344 од овој закон.

(4) Стечајниот управник е должен стечајната постапка над овластениот депозитар, кој пред отварањето на стечајната постапка бил во санација, да ја спроведе во разумен рок, а во согласност со начелата на санација од член 340 од овој закон и на начин кој ќе и овозможи на преодната институција продолжување на пренесените активности во согласност со став (3) на овој член.

(5) Комисијата може од судот кој ја води стечајната постапка над овластениот депозитар кој пред отварањето на стечајната постапка бил во санација да побара мирување на постапката за определен разумен период, доколку тоа е потребно заради ефикасно спроведување на санацијата.

(6) Комисијата може да го повлече предлогот за отварање на стечајна постапка пред донесување на решение за отварање на стечајна постапка, а доколку се исполнети условите од член 336 став (2) од овој закон.

(7) При донесување на одлуката за поднесување или повлекување на предлогот за отварање на стечајна постапка над овластениот депозитар во санација, како и на стечајната постапка над овластен депозитар во санација, на соодветен начин се применуваат одредбите од членовите 333, 336 и 337 од овој закон.

ГЛАВА X

ЗАБРАНЕТИ ДЕЈСТВИЈА ВО ОДНОС НА ФИНАНСИСКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

Член 359

(1) Одредбите од оваа Глава се применуваат на:

1) финансиски инструменти кои се примени на тргување на регулиран пазар или за кои е поднесено барање за прием на тргување на регулиран пазар;

2) финансиски инструменти со кои се тргува на МПТ, кои се примени за тргување на МПТ или за кои е поднесено барање за прием за тргување на МПТ;

3) финансиски инструменти со кои се тргува на ОПТ;

4) финансиски инструменти кои не се опфатени со точките 1), 2) и 3) од овој став, а чија цена или вредност зависи од цената или вредноста на тие финансиски инструменти или влијае на цената или вредноста на тие финансиски инструменти;

5) Постапки или трансакции, вклучувајќи понуди поврзани со аукции на аукциска платформа која дејствува како регулиран пазар за емисиони квоти или понуди на други аукциски производи кои се засноваат на емисиони квоти и кога тие аукциски производи не се финансиски инструменти.

(2) Одредбите од членовите 368 и 369 од оваа Глава се применуваат и на:

1) спот договори за стоки, кои не се големопродажни енергетски производи, кога трансакцијата, налогот или постапката влијае, веројатно ќе влијае или е со намера да влијае на цената или вредноста на финансискиот инструмент од став (1) на овој член;

2) видови на финансиски инструменти, вклучувајќи деривативни договори или деривативни инструменти за пренос на кредитен ризик, ако трансакцијата, налогот, понудата или постапката влијае или веројатно ќе влијае на цената или вредноста на спот договорот за стока, кај кој цената или вредноста зависи од цената или вредноста на тие финансиски инструменти и на

3) постапки во врска со референтни вредности.

(3) Одредбите од оваа Глава се применуваат на трансакции, налози или постапки во врска со финансиските инструменти од став (1) и став (2) на овој член, независно од тоа дали таквата трансакција, налог или постапка се случува на место за тргување или не.

(4) Одредбите од оваа глава не се применуваат на:

1) Тргување со сопствени акции во рамките на програмата за откуп согласно член 361 став (1) и (2) од овој закон;

2) Тргување со хартии од вредност или поврзан инструмент за стабилизирање на финансиски инструмент согласно член 361 став (4) и (5) од овој закон или

3) трансакции, налози или постапки што ги спроведуваат јавните органи во Република Северна Македонија или Народната банка во воденето на монетарната политика, девизната политика, политиката на девизниот курс, политиката за управување со јавниот долг, климатската политика, земјоделската политика или политиката за рибарство, доколку таквото тргување е извршено согласно со акт со кој се регулираат трансакциите, налозите и процедурите кои произлегуваат од горенаведените политики, согласно член 379 од овој закон.

Известувања и листа на финансиски инструменти

Член 360

(1) Пазарниот оператор кој управува со регулиран пазар, како и пазарниот оператор и инвестициските друштва кои управуваат со МПТ или ОПТ, должни се, веднаш, но не подоцна од еден работен ден да ја известат Комисијата за секој финансиски инструмент за кој е поднесено писмено барање за прием на тргување, за секој финансиски инструмент кој е примен на тргување, или со кој се тргува за прв пат на местото на тргување.

(2) Лицата од став (1) на овој член, должни се веднаш, но не подоцна од еден работен ден, да ја известат Комисијата, за престанокот со тргување на финансискиот инструмент, односно дека финансискиот инструмент повеќе не е вклучен за тргување, освен во случај кога информацијата за денот на престанокот со тргување на финансискиот инструмент или за денот кога истиот повеќе не е вклучен за тргување е однапред позната и е наведена во известувањето од став (1) на овој член.

(3) Во известувањата од став (1) и (2) на овој член се наведуваат името и идентификациската ознака на финансиските инструменти, датумот и времето на барањето за нивен прием на тргување, одобрието за прием на тргување, датумот и времето на првото тргување на финансискиот инструмент, местото на тргување, како и датумот и времето за престанокот со тргување на финансискиот инструмент, односно датумот и времето кога финансискиот инструмент повеќе не е вклучен за тргување.

(4) Комисијата поблиску ја пропишува формата и содржината на известувањето од став (1) и став (2) на овој член, прибирањето, објавувањето и одржувањето на списокот на известување од ставот (1) на овој член, како и роковите, форматот и обрасците за поднесување на известувањата од став (1) на овој член.

Исклучок за програмите за откуп и мерките за стабилизација

Член 361

(1) Забраните за тргување врз основа на внатрешни информации и забраните за пазарни манипулации не се однесуваат на тргување со сопствени акции во рамки на програми за откуп, доколку:

1) сите елементи на програмата за откуп се објавени пред почетокот на тргувањето;

2) Комисијата и јавноста се известени за тргувањата, што се дел од програмата за откуп;

3) се почитуваат ограничувањата во врска со цената и количината во согласност со правилата на пазарот;

4) тргувањето се врши во согласност со целите и условите од став (2) на овој член;

5) тргувањето се врши во согласност со подзаконските акти донесени од Комисијата.

(2) Тргувањето со сопствени акции од став (1) на овој член, може да се врши доколку програмата за откуп ги има следните цели:

1) намалување на капиталот на издавачот;

2) исполнување на обврските кои произлегуваат од должнички финансиски инструменти кои можат да се заменат за сопственички финансиски инструменти или

3) исполнување на обврските кои произлегуваат од програмите за доделување на акции на вработените од страна на работодавачите или други програми за доделување на акции на вработените или на членовите на управните или надзорните органи на издавачите или со нив поврзани друштва.

(3) За да може да го користи исклучокот од ставот (1) на овој член, издавачот треба да ја извести Комисијата за местото на тргување каде се примени на тргување односно се тргуваат акциите на тој издавач, за секоја трансакција поврзана со соодветната програма за откуп.

(4) Забраните за тргување врз основа на внатрешни информации и забраните за пазарни манипулации не се однесуваат на тргување со хартии од вредност или поврзани инструменти за стабилизација на тргувањето со хартии од вредност, доколку:

1) стабилизацијата се однесува за ограничен временски период;

2) се објавуваат релевантни информации за стабилизацијата и истите се доставуваат до Комисијата согласно став (5) на овој член;

3) се почитуваат ограничувања во однос на цената во согласност со правилата на пазарот;

4) тргувањето се врши во согласност со условите за стабилизација пропишани со подзаконските акти од Комисијата,

(5) Издавачот, понудувачот или друг субјект кој ја спроведува стабилизацијата должен е за сите детали од трансакциите за стабилизација да ја извести Комисијата најдоцна до крајот на седмиот трговски ден од денот на извршување на трансакцијата.

(6) Стабилизација од став (4) и (5) на овој член, е купување или понуда за купување на хартии од вредност или трансакција со поврзани инструменти кои ги спроведува овластена банка (кредитна институција) или инвестициско друштво во рамки на значајна дистрибуција на тие хартии од вредност исклучиво за потребите за одржување на цените на тие хартии од вредност во текот на однапред одреден период заради притисок за нивно продавање.

(7) Поврзани инструменти од став (4) на овој член се сметаат следните:

1) договори или права на упис, стекнување или отуѓување на хартии од вредност;

2) финансиски деривативни инструменти издадени врз основа на хартии од вредност;

3) хартии од вредност во кои должничкиот инструмент има можност да се конвертира;

4) инструменти кои ги издава или за кои гарантира издавач или гарант на хартијата од вредност, а чија цена има значајно влијание на цената на хартијата од вредност;

5) хартии од вредност кои се еквивалентни на акции.

(8) Значајна дистрибуција од став (6) на овој член е иницијална или секундарна понуда на хартии од вредност која е претходно најавена и која отстапува од вообичаеното тргување во поглед на износот на вредностите на понудените хартии од вредност и во поглед на применетите начини на продажба.

(9) Комисијата со Правилник подетално ќе ги пропише условите што треба да ги исполнуваат програмите за откуп и мерките за стабилизација наведени во ставовите (1) и (4) на овој член за да истите бидат предмет на исклучок согласно овој член од законот.

Забрана за злоупотреба на внатрешни информации и нивно незаконско обелоденување

Член 362

Се забранува правно, односно физичко лице да:

а) тргува или да се обидува да тргува со финансиски инструменти врз основа на внатрешни информации;

б) препорачува или поттикнува друго лице да тргува врз основа на внатрешни информации или

в) обелоденува внатрешни информации спротивно на одредбите од овој закон.

Внатрешни информации

Член 363

(1) Внатрешни информации во смисла на овој закон се:

1) конкретни информации кои не се јавно објавени и кои директно или индиректно се однесуваат на еден или повеќе издавачи на финансиски инструменти, или на еден или повеќе финансиски инструменти, и кои, доколку би биле јавно објавени, би можеле да имаат значајно влијание врз цените на тие финансиски инструменти или врз цените на поврзаните деривативни финансиски инструменти;

2) конкретни информации кои не се јавно објавени, и кои директно или индиректно се однесуваат на еден или повеќе стокови деривативни финансиски инструменти, или директно се однесуваат на поврзани спот договори за стоки и кои доколку би биле јавно објавени би можеле да имаат значајно влијание врз цената на таквите деривативни финансиски инструменти или поврзаните спот договори за стоки, како и информации за кои може да се очекува да бидат објавени или кои мора јавно да се објават во согласност со закон, подзаконски акт, правилата на пазарниот оператор, договорите, праксата или со правилата на релевантните пазари на стокови деривативи или на спот пазарите;

3) конкретни информации во врска со емисионите квоти или аукциските производи кои се темелат врз нив, кои не се објавени и кои директно или индиректно се однесуваат на еден или повеќе финансиски инструменти, и кои доколку би биле јавно објавени, би можеле да имаат значајно влијание врз цената на таквите инструменти или врз цената на поврзаните деривативни финансиски инструменти;

4) конкретни информации кои ги поседува лицето што го извршува налогот на клиентот, а кои се добиени од клиентот и кои се однесуваат на активни налози на клиентот поврзани со еден или повеќе издавачи на финансиски инструменти, или на еден или повеќе финансиски инструменти, кои кога би биле јавно објавени би можеле да имаат значајно влијание врз цената на тие финансиски инструменти, цената на поврзаните спот договори за стоки, или врз цените на поврзаните деривативни финансиски инструменти.

(2) За внатрешни информации од став (1) на овој член, се сметаат оние информации кои се однесуваат на низа околности кои постојат или за кои постои разумно уверување дека постојат, како и информации за настан кој се случил или за кој може да се очекува дека ќе се случи, кои се доволно конкретни за да овозможат да се донесе заклучок за можно влијание на тие околности, односно настани на цената на финансиските инструменти или поврзаните деривативни финансиски инструменти, поврзаните спот договори за стока, или аукциските производи кои се темелат врз емисиони квоти.

(3) За конкретна информација од став (1) на овој член се смета и околност или настан, како и активност која е поврзана со предизвикување одредена околност или настан или последица од одредени околности или настани кои се случуваат во континуитет, од кои може да се очекува можно влијание на цената на финансиските инструменти или поврзаните деривативни финансиски инструменти, поврзаните спот договори за стока, или аукциските производи кои се темелат врз емисиони квоти.

(4) За конкретни информации од став (1) на овој член се сметаат оние информации кои инвеститорот би можел да ги искористи при донесување на одлука за инвестирање, а кои доколку би биле јавно достапни, би можеле да имаат значајно влијание на цените на финансиските инструменти, деривативните финансиски инструменти, поврзаните спот договори за стока или аукциски производи кои се темелат врз емисиони квоти.

Тргување врз основа на внатрешни информации

Член 364

(1) Тргување врз основа на внатрешни информации во смисла на овој Закон е користење на внатрешни информации при директно или индиректно стекнување или отуѓување на финансиски инструменти, на кои внатрешната информација се однесува, за сопствена сметка или за сметка на трето лице.

(2) Тргување врз основа на внатрешни информации претставува и користење на внатрешните информации за повлекување или менување на налози во врска со финансискиот инструмент на кој таа информација се однесува, ако налогот е даден пред стекнувањето на внатрешните информации.

(3) За тргување врз основа на внатрешни информации се смета и поднесување, изменување или повлекување на понудата за купување од страна на лица за сопствена сметка или за сметка на трето лице извршени врз основа на тие информации во случај на аукциите на емисиони квоти или други аукциски производи.

(4) Давањето препорака или поттикнување друго лице да тргува врз основа на внатрешни информации постои ако лицето кое поседува внатрешни информации даде препорака или поттикне друго лице:

1) да стекнува или да отуѓува финансиски инструменти на кои се однесува внатрешната информација, или

2) да повлекува или менува налог во врска со финансискиот инструмент на кој се однесува внатрешната информација.

(5) Се смета дека лицето кое ги користи препораките или поттикнувањата од став (4) на овој член тргува врз основа на внатрешни информации, доколку знае или можело да знае дека препораките или поттикнувањата се засновани врз основа на внатрешни информации.

(6) лице кое поседува внатрешни информации се смета секое лице кое внатрешните информации ги стекнало:

а) како член на орган на управување односно орган на надзор на издавачот или учесникот на пазарот на емисиони квоти;

б) преку учество во капиталот на издавачот или на учесникот на пазарот на емисиони квоти;

в) со тоа што има пристап до информациите во текот на извршувањето на работните обврски, професијата или должноста;

г) преку извршување на кривични дела и учество во извршување на кривични дела.

(7) Лице кое поседува внатрешни информации во смисла на овој член ќе се смета и физичкото лице кое се стекнало со информациите на начин различен од начините опишани во став (6) и знае или морал да знае дека информациите кои ги поседува се внатрешни информации.

(8) Ако лицето од ставот (6) на овој член е правно лице, овој член исто така се применува и на физичките лица кои учествуваат во процесот на донесување на одлуката за стекнување, отуѓување, повлекување или изменување на налогот за сметка на тоа правно лице.

Дозволено однесување во врска со употреба на внатрешните информации

Член 365

(1) Нема да се смета дека правно лице искористило внатрешна информација или тргувало, стекнало или отуѓило врз основа на внатрешна информација доколку правното лице:

1) воспоставува, спроведува и одржува соодветни ефективни внатрешни постапки со кои обезбедува дека било кое физичко лице кое во негово име донесува одлуки или има влијание во донесувањето на одлуките за стекнување или отуѓување на финансиски инструменти, не поседува внатрешни информации; и

2) не поттикнало, не препорачало или на друг начин не влијаело на лице кое во негово име стекнало или отуѓило финансиски инструменти на кои внатрешните информации се однесуваат.

(2) Се смета дека лице кое поседува внатрешни информации не ги користело тие информации за стекнување или отуѓување на финансиски инструменти, ако тоа лице:

1) е поддржувач на пазарот или лице овластено да дејствува како друга договорна страна за финансискиот инструмент на кој се однесува таа информација, а стекнувањето или отуѓувањето на финансискиот инструмент на кој се однесува таа информација е направено во согласност со закон при вообичаено извршување на своите должности како поддржувач на пазарот или како друга договорна страна;

2) е овластено за извршување на налози во име на трети лица, при што стекнувањето или отуѓувањето на финансиските инструменти на кои се однесува налогот е согласно закон во рамки на редовно извршување на работните задачи, професијата или должноста на тоа лице;

3) извршило обврска која произлегува од даден налог или склучен договор пред тоа лице да ја поседува внатрешна информација;

4) извршило трансакција заради исполнување на законски утврдена обврска која настанала пред тоа лице да ја поседува внатрешната информација или

5) се стекнало со внатрешни информации при преземање или спојување на друштва и ги користело само за потребите на постапката на спојување или преземање под услов во моментот на донесување на одлука за спојување или прифаќање на понудата за преземање од страна на акционерите на друштвата, внатрешните информации да се веќе објавени или на друг начин престанале да бидат внатрешни информации;

(3) Одредбите од став (2) точка 5) на овој член не се применуваат на стекнување на хартии од вредност под контролниот праг согласно Законот за преземање на акционерски друштва.

(4) Самиот факт дека лицето го користи сопственото знаење за да се одлучи да стекне или да отуѓи финансиски инструменти при што стекнување или отуѓувањето на тие финансиски инструменти, само по себе нема да претставува употреба на внатрешни информации.

(5) Независно од ставовите (1), (2) и (3) на овој член се смета дека дошло до повреда на забраната за тргување врз основа на внатрешна информација и доколку Комисијата утврди дека постоела незаконска причина за давање на налози, реализирање на трансакции или незаконски дејствија.

Незаконско обелоденување на внатрешни информации

Член 366

(1) Незаконско обелоденување на внатрешна информација постои кога лице кое поседува внатрешна информација ја открива таа информација на друго лице освен кога таа информација се обелоденува во рамки на негово редовно извршување на работните задачи, професијата или должност.

(2) Ставот (1) на овој член се однесува на секое физичко или правно лице во случаите или под околности пропишани со член 364, став (6), точки а), б) и в) и став (7) од овој закон.

(3) Натомшното обелоденување на препораките или поттикнувањето наведени во член 364, став (4) од овој закон претставува незаконско обелоденување на внатрешни информации согласно овој член, доколку лицето кое ги обелоденува препораките или поттикнувањето знае или би можело да знае дека истите се темелат врз внатрешни информации.

Истражување на пазарот

Член 367

(1) Истражување на пазарот во смисла на оваа глава претставува соопштување на информации на еден или повеќе потенцијални инвеститори, пред објавување на трансакцијата, со цел да се процени интересот на потенцијалните инвеститори за можна трансакција и за условите поврзани со неа како што се нејзината потенцијална големина или цена, од страна на:

1) издавач;

2) понудувач на финансиски инструменти на секундарен пазар, во таква количина или вредност на трансакцијата, што се разликува од вообичаеното редовно тргување и вклучува метод на продажба која се темели на претходна проценка на можниот интерес на потенцијалниот инвеститор;

3) учесник на пазарот на емисиони квоти; или

4) трето лице кое дејствува во име или за сметка на лицата од точките 1), 2) или 3) од овој став.

(2) Во случај на приватна понуда на хартии од вредност во смисла на Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност, соопштувањето на информации на оние квалификувани инвеститори со кои издавачот ги преговара условите на понудата и нивното учество во понудата не се смета за истражување на пазарот во смисла на оваа глава од законот. Таквото соопштување на информации се смета дека се врши во рамките на редовното вршење на професијата, дејноста односно должноста и не претставува незаконско обелоденување на внатрешни информации. Во тој случај, издавачот или кое било лице кое дејствува во име и за сметка на издавачот треба да обезбеди писмена изјава од квалификуваните инвеститори кои ги примаат информациите дека се свесни за законските и регулаторните барања и дека се свесни за санкциите кои се применуваат за тргување со внатрешни информации и за незаконско обелоденување на внатрешни информации.

(3) За истражување на пазарот се смета и обелоденување на внатрешни информации од страна на лице кое има намера да даде понуда за преземање, при евентуално присојединување или спојување на друштвата, на акционерите односно на лицата кои имаат право на тие хартии од вредност под услов:

1) таквите информации да им се потребни на акционерите односно на лицата кои имаат права на хартиите од вредност при донесување на одлука за прифаќање на понудата за преземање или при присојединувањето односно спојувањето, и

2) таквите информации му се потребни на понудувачот да може да ја утврди подготвеноста на акционерите односно на лицата кои имаат право на тие хартии од вредност да ја прифатат понудата за преземање односно спојоббата за присојединување или спојување.

(4) Лицето кое врши истражување на пазарот пред спроведување на истражувањето особено посветува внимание дали при спроведување на истражувањето на пазарот ќе дојде до обелоденување на внатрешни информации, и за тоа составува и ажурира писмена евиденција, која на барање на Комисијата е должно да ја достави.

(5) Обврската од ставот (4) на овој член се однесува на секое обелоденување на информации за целото времетраење на истражувањето на пазарот.

(6) Лицето кое врши истражување на пазарот е должно пред обелоденување на внатрешните информации да:

а) добие согласност од лицето за кое е наменето истражувањето на пазарот, за добивање на внатрешните информации;

б) да го известат лицето за кое е наменето истражувањето на пазарот дека не смее да ја користи внатрешната информација за директно или индиректно стекнување или оттуѓување на финансискиот инструмент за кој таа информација се однесува, за своја сметка или за сметка на трето лице;

в) да го известат лицето за кое е наменето истражувањето на пазарот дека, не смее да ја користи внатрешната информација за менување или повлекување на налог во врска со финансискиот инструмент на кој таа информација се однесува и

г) да го известат лицето за кое е наменето истражувањето на пазарот дека е должно да ја чува внатрешната информација како доверлива информација.

(7) Лицето кое врши истражување на пазарот е должно пред да ги обелодени внатрешните информации од став (3) на овој член, да состави во писмена форма изјава за причините за објавување на тие информации.

(8) Лицето кое врши истражување на пазарот е должно да води евиденција на сите дадени информации, согласности и известувања на лицето за кое се прави истражувањето на пазарот, односно потенцијалните инвеститори или лицата кои дејствуваат во име на потенцијалните инвеститори, како и за датумот и часот на давање на тие информации и известувања.

(9) Лицето кое врши истражување на пазарот е должно податоците од евиденцијата од став (6) на овој член да ги чува најмалку 5 години и истите да ги доставува до Комисијата на нејзино барање.

(10) Доколку лицето кое врши истражување на пазарот процени дека информации кои биле објавени во текот на истражувањето на пазарот престанале да бидат внатрешни информации, должно е за тоа без одложување да ги известат лицата кои имале пристап до истите.

Забрана за пазарна манипулација

Член 368

(1) Пазарната манипулација е забранета.

(2) Физичко или правно лице не смее да манипулира или да се обиде да манипулира со пазарот.

Пазарни манипулации

Член 369

(1) За пазарни манипулации во смисла на овој закон се сметаат:

а) склучување на трансакција, давање на налог за тргување или било кое друго дејство со кое:

1) се создава или постои веројатност да се создаде лажна или неточна претстава во врска со понудата, побарувачката или цената на финансиски инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти; или

2) се одржува или постои веројатност да се одржи цената на еден или повеќе финансиски инструменти, поврзани спот договори за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти на нереално или вештачко ниво, освен доколку лицето кое учествува во трансакцијата давајќи го налогот за тргување или учествувајќи на друг начин докаже дека таа трансакција, налогот или дејствието претставува дозволено однесување во врска со употреба на внатрешни информации или е извршено во согласност со прифатената пазарна пракса на тој пазар.

б) склучување на трансакција, давање налог за тргување или друга активност или дејство кое влијае или веројатно ќе влијае врз цената на еден или повеќе финансиски инструменти, поврзани спот договори за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти, при кои се користат фиктивни методи или кој било друг вид на измама или заблуда;

в) ширење на информација преку медиумите (средствата за јавно информирање), вклучувајќи интернет, или други средства преку кои може да се пренесат лажни или погрешни сигнали во поглед на понудата, побарувачката или цената на финансискиот инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти или одржува или постои веројатност да ја одржи цената на еден или повеќе финансиски инструменти, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти на нереално или вештачко ниво цената на еден или повеќе финансиски инструменти, вклучувајќи и ширење на информации од лица кои знаеле или морале да знаат, дека тие информации се неистинити и доведуваат до заблуда, со цел добивање за себе или за трето лице предност или корист од ширењето на тие информации и

г) пренесување на информации и податоци кои се неистинити или доведуваат до заблуда во врска со референтната вредност ако лицата кои ја пренеле информацијата или го дале податокот знаеле или морале да знаат дека тие информации и податоци се неистинити и доведуваат до заблуда или каква било друга активност со која се манипулира пресметувањето на референтната вредност.

(2) Пазарни манипулации покрај оние наведени во став (1) на овој член, опфаќаат и :

а) однесување на едно или повеќе лица, кои дејствуваат заеднички со цел да обезбедат доминантна позиција во однос на понудата или побарувачката на финансискиот инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти, кое има или би можело да има директно или индиректно влијание врз одредувањето на куповните или продажните цени или создавање на други нефер услови на тргување;

б) купување или продавање на финансиски инструменти, на почетокот или крајот на трговскиот ден, доведувајќи ги во заблуда инвеститорите кои дејствуваат врз основа на објавените цени, вклучувајќи ги почетните и крајните цени на тргување;

в) давање, повлекување или менување на налозите со користење на било кои достапни средства на тргување, вклучително и електронски средства како што се алгоритамски и високофреквентни стратегии при тргување и со кои се предизвикува еден од ефектите наведени од став (1) точки а) или б) на овој член преку:

1) попречување или одложување на функционирањето на системот за тргување на местото за тргување;

2) отежнување други лица да ги идентификуваат вистинските налози во системот за тргување на местото за тргување, вклучувајќи и внесување на налози со кои доаѓа до преоптеретување или дестабилизација на книгата на налози;

3) создавање или е веројатно дека ќе дојде до создавање на погрешен сигнал во однос на понудата или побарувачката на финансискиот инструмент или неговата цена, особено преку внесување налози за да се поттикне или зајакне одреден тренд;

г) искористување на пристап до медиуми (или преку средствата за јавно информирање) за изнесување на мислење за одреден финансиски инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти по претходно заземена позиција во однос на тој финансиски инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти, со што се стекнува корист како резултат на влијанието на изнесеното мислење во однос на цената на тој финансиски инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ базиран на емисиони квоти, а јавноста не е на соодветен и ефикасен начин запознаена со судирот на интереси;

д) купување или продавање на секундарниот пазар на емисиони квоти или поврзани деривативи пред одржување на аукцијата, со цел да се утврди конечната аукциска цена на производите на нереално или вештачко ниво или измамување на понудувачите кои учествуваат во аукциите.

(3) Одредбите од став (1) и став (2) на овој член се однесуваат и за физички лица кои учествуваат во донесување одлуки за извршување на трансакции за сметка на правно лице.

(4) Во смисла на став (1) точка а) на овој член неограничувајќи ги видовите на однесување определени во став (2) на овој член, при проверката на налозите за тргување или трансакциите од страна на членките на местата за тргување или Комисијата, треба да се земе предвид:

а) во која мера дадените налози за тргување или реализираните трансакции претставуваат значаен дел од дневното тргување со релевантниот финансиски инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти особено кога овие активности доведуваат до значајна промена на нивната цена;

б) во која мера налозите за тргување или реализираните трансакции кои ги склучиле лицата со значајно учество на куповната или продажната страна на одреден финансиски инструмент, поврзан спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти доведуваат до значајни промени на цената на тој финансиски инструмент, поврзани спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти;

в) дали реализираните трансакции доведуваат до промена на вистинскиот сопственик на финансискиот инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти;

г) во која мера дадените налози за тргување, реализираните трансакции или повлечените налози доведуваат до промена на куповните и продажните позиции во краток временски период и претставуваат значаен дел од дневниот обем на трансакции со финансискиот инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони единици, при што можат да се поврзат со значајна промена на цената на финансискиот инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони квоти;

д) во која мера дадените налози за тргување или реализираните трансакции се концентрирани во краток временски период во текот на дневното тргување, при што доведуваат до промена на цената која потоа се движи во обратен правец;

ѓ) во која мера дадените налози за тргување ја менуваат најдобрата цена на понудата или побарувачката на финансискиот инструмент, поврзаниот спот договор за стока или аукциски производ врз база на емисиони единици, односно се прикажани во книгата на налози, а се повлечени пред да бидат извршени; и

е) во која мера дадените налози за тргување или реализираните трансакции извршени во специфично време во кое се пресметуваат референтните цени, цените на

порамнување и се врши вреднувањето доведуваат до промена во цената која има влијание на тие цени и на вреднувањето.

(5) Во смисла на став (1) точка б) на овој член неограничувајќи ги видовите на однесување определени во став (2) на овој член, при проверката на Налозите за тргување или трансакциите од страна на членките на местата за тргување или Комисијата, следните индикатори треба да бидат земени предвид:

а) лицата кои ги дале Налозите или ги реализирале трансакциите или лицата кои се поврзани со нив во периодот пред или по давање на Налозите за тргување или реализирањето на трансакциите ширеле невистинити или погрешни информации и

б) лицата кои ги дале Налозите или ги реализирале трансакциите или лицата кои се поврзани со нив даваат или дистрибуираат препораки за вложување кои се неточни, пристрасни или очигледно е дека истите се под влијание на одреден материјален интерес.

Прифатена пазарна пракса

Член 370

(1) Комисијата со одлука може да прифати пазарна пракса тргнувајќи од следните критериуми:

а) дали нивото на транспарентност на пазарните практики кон пазарот е високо;

б) дали пазарната пракса обезбедува висок степен на сигурност за дејствување на пазарните механизми и соодветно взаемно дејствување на механизмите на понудата и побарувачката;

в) дали пазарната пракса има позитивно влијание на ликвидноста и ефикасноста на пазарот;

г) степенот до кој пазарната пракса го зема предвид механизмот за тргување на релевантниот пазар и им овозможува на учесниците на пазарот да реагираат на соодветен начин и навремено и на новата пазарна ситуацијата која ја предизвикува таа пракса;

д) дали пазарната пракса не го загрозува директно или индиректно интегритетот на поврзаните пазари, на релевантниот финансиски инструмент без разлика дали се регулирани или не;

ѓ) да е применета на други релевантни пазари во земји-членки на Европската унија и влијанието која истата го имала на заштитата од пазарни манипулации и

е) да имаат воспоставени структурни карактеристики на релевантниот пазар, уреденоста, различните видови на финансиски инструменти со кои се тргува и видот на членките на местата за тргување, имајќи го предвид и учеството на малите вложувачи на релевантниот пазар.

(2) Пазарната пракса која е воспоставена од страна на странски регулаторен орган како прифатена пазарна пракса за одреден пазар нема да се смета за применлива, освен доколку Комисијата не ја прифатила истата согласно одредбите од став (1) на овој член.

(3) Комисијата е должна најмалку три месеци пред прифаќање на пазарната пракса, да ја извести ЕСМА за намерата да ја прифати пазарната пракса и проценката извршена во согласност со критериумите од став (1) на овој член.

(4) Ако Комисијата прифати пазарна пракса спротивно на мислењето на ЕСМА должна е на својата интернет страница, во рок од 24 часа од прифаќањето на пазарната пракса, да објави известување за причините за прифаќање на пазарната пракса спротивно на мислењето на ЕСМА.

(5) Комисијата поблиску ги пропишува постапките и условите за воспоставување на прифатена пазарна пракса, и барањата за одржување, повлекување и изменување на условите за нејзино прифаќање.

Спречување и откривање на пазарни злоупотреби

Член 371

(1) Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со местото за тргување, должни се да воспоставуваат и одржуваат ефикасни мерки, системи и постапки со цел откривање и спречување на тргување врз основа на внатрешни информации или пазарни манипулации.

(2) Лицата од став (1) на овој член, се должни, веднаш, без одлагање да ги пријават до Комисијата сите Налози и трансакции, вклучувајќи го и нивното повлекување или менување, кои може да претставуваат обид за тргување или тргување врз основа на внатрешни информации или пазарни манипулации.

(3) Секое лице кое во рамките на своите работни обврски, договара или извршува трансакции, должно е да воспостави и одржува ефикасни мерки, системи и процедури за откривање и пријавување на сомнителни Налози и трансакции. Во случаи кога таквото лице има сомневање дека Налогот или трансакцијата за било кој финансиски инструмент, може да претставува тргување врз основа на внатрешна информација или пазарна манипулација, должно е без одлагање, но не подоцна од еден работен ден да ја извести Комисијата.

(4) Комисијата со Правилник поблиску ги пропишува соодветните мерки, системи и постапки како и обрасците за исполнување на барањата на овој член.

Список на лица кои имаат пристап до внатрешни информации

Член 372

(1) Издавач или лице кое дејствува во име или за сметка на издавачот е должно да состави список на лица кои имаат пристап до внатрешни информации, вклучувајќи и лица кои работат за него врз основа на договор за вработување или на друг начин извршуваат задачи преку кои имаат пристап до внатрешни информации.

(2) Издавач или лице кое дејствува во име или за сметка на издавачот е должно списокот од став (1) на овој член редовно да го ажурира, да го достави до Комисијата на нејзино барање и да го чува во период од најмалку пет години од денот на неговото составување односно ажурирање.

(3) Издавач или лице кое дејствува во име или за сметка на издавачот должен е да обезбеди дека лицата кои имаат пристап до внатрешни информации постапуваат во согласност со овој Закон и актите на издавачот и дека со писмена изјава ги прифатиле обврските утврдени со овој закон и актите на издавачот и дека се запознаени со последиците (мерки и санкции) од откривање на внатрешни информации.

(4) Издавачот е целосно одговорен за постапувањето во согласност со овој член од Законот и во случај кога списокот од став (1) на овој член е составен од страна на друго лице кое дејствува во име или за сметка на издавачот. Издавачот има право на пристап до списокот од став (1) на овој член во секое време.

(5) Списокот на лица со пристап до внатрешни информации ги содржи најмалку следните податоци:

1) име, презиме и место на живеење или престојување и адреса на лицата кои имаат пристап до внатрешни информации;

2) причини за вклучување на тоа лице во списокот;

3) датум и време кога лицето добило пристап до внатрешни информации;

4) датум на кој бил составен списокот на лица кои имаат пристап до внатрешни информации.

(6) Издавач или лице кое дејствува во име или за сметка на издавачот должно е веднаш, но не подоцна од еден работен ден да го ажурира списокот на лица кои имаат пристап до внатрешни информации, вклучувајќи го и датумот на ажурирање кога:

1) ќе дојде до промена на причините за вклучување на лицето кое е во списокот на лица кои имаат пристап до внатрешни информации;

2) има ново лице кое има пристап до внатрешни информации и

3) некое лице веќе нема пристап до внатрешни информации.

(7) Одредбите од став (1) до став (6) на овој член се однесуваат на:

1) учесници на пазарот на емисиони квоти во врска со внатрешните информации кои се однесуваат на емисионите квоти, а кои произлегуваат од активности на тој учесник на пазарот на емисиони квоти;

2) аукциски платформи, учесници во аукции и лица кои имаат надзор над аукциите во врска со аукциските емисиони квоти или други производи на аукции кои се темелат на нив;

3) издавачи кои поднеле барање или им е одобрен прием на нивните финансиски инструменти за тргување на регулиран пазар, МПТ или ОПТ;

(8) Издавачите чии што финансиски инструменти се одобрени за тргување на растечки пазари за мали и средни претпријатија се исклучени од обврската за составување список на лица со пристап до внатрешни информации, доколку:

1) издавачот ги преземал сите потребни чекори со цел да обезбеди дека секое лице со пристап до внатрешни информации ги прифаќа во писмена форма обврските кои произлегуваат од тоа и дека лицето е свесно за санкциите кои се пропишани во случај на тргување врз основа на внатрешни информации и незаконско обелоденување на внатрешни информации и

2) издавачот, по барање на Комисијата може да достави список на лица со пристап до внатрешни информации.

(9) Комисијата со Правилник подетално ја пропишува формата и содржината на списокот на лица со пристап до внатрешни информации и начинот на неговото ажурирање.

Објавување или дистрибуција на информации во медиумите

Член 373

(1) При објавувањето или дистрибуирањето на информациите од член 366, член 369 став (1) точка в) и член 378 за потребите на новинарско известување или друга форма на медиумско известување се земаат предвид правилата кои се однесуваат на слобода на печатот и слобода на изразување во медиумите како и правилата, и кодексите на новинарската професија.

(2) Не е дозволено објавување и дистрибуција на информации согласно став (1) на овој член, доколку:

1) имаат за цел доведување во заблуда на пазарот во однос на понудата, побарувачката или цената на финансиските инструменти, и/или

2) ги имаат објавено или дистрибуирано лица или со нив поврзани лица, заради стекнување поволности или корист од таквите информации.

Објавување на трансакции на лица кои извршуваат раководни функции

Член 374

(1) Лицата кои извршуваат раководни функции и со нив тесно поврзани лица, се должни:

1) да го известат издавачот и Комисијата за секоја трансакција извршена за сопствена сметка, која се однесува на акциите или државничките хартии од вредност на тој издавач или на деривативните финансиски инструменти или на други со нив поврзани финансиски инструменти;

2) да го известат учесникот на пазарот на емисиони квоти и Комисијата, за секоја трансакција извршена за сопствена сметка која се однесува на емисионите квоти, на аукциските производи кои се темелат на нив или со нив поврзани деривативни финансиски инструменти.

(2) Одредбите од став (1) на овој член се применуваат кога вкупниот износ на сите трансакции во една календарска година надминува 300.000 денари и за секое наредно стекнување. Прагот од 300.000 денари се смета збирно без нетирање на сите трансакции од став (1) на овој член.

(3) Известувањето од став (1) на овој член, се доставува веднаш и без одлагање од денот на порамнување на трансакцијата во првиот момент кога е достигнат износот од став (2) на овој член.

(4) Издавачот, односно учесникот на пазарот на емисиони квоти е должен на својата интернет страница да ги објави податоците за трансакциите од став (1) на овој член веднаш, но не подоцна од три работни дена од денот на порамнување на трансакциите, на начин кој ќе обезбеди брз и недискриминирачки пристап до тие информации согласно правилата пропишани од страна на Комисијата.

(5) Издавачот или учесникот на пазарот на емисиони квоти ги користат официјалниот регистар на регулирани информации пропишан во Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите односно други официјално назначени механизми за објавување на информации согласно закон.

(6) Одредбите од ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член се применуваат на издавачите кои:

1) побарале или им е одобрен прием за тргување на нивните финансиски инструменти на регулиран пазар во Република Северна Македонија, или

2) добиле прием за тргување на нивните финансиски инструменти на МПТ или ОПТ или поднеле барање за тргување на нивните финансиски инструменти на МПТ во Република Северна Македонија;

(7) Издавачот, односно учесникот на пазарот на емисиони квоти е должен да состави список на сите лица кои извршуваат раководни функции и со нив поврзани лица.

(8) Лица кои извршуваат раководни функции се должни да ги известат лицата кои се поврзани со нив за нивните обврски за известување од став (1) на овој член во писмена форма, и притоа да чуваат копија од тоа известување.

(9) Известувањето за трансакциите од став (1) на овој член ги содржи следните информации:

1) име и презиме на раководното лице или податоци за поврзаното лице со раководното лице, живеалиште, престојувалиште и адреса;

2) назив на издавачот, односно учесникот на пазарот на емисиони квоти;

3) вид и ознака на финансискиот инструмент;

4) опис на трансакцијата (пример; стекнување или отуѓување) со напомена дали е поврзана со користење на програмата на понуда на акции за вработените од страна на работодавачот или дали е поврзана со трансакциите од став (1) на овој член;

5) датум и место на трансакциите;

6) износ и обем на трансакциите, а во случај на заложан инструмент со променлива вредност, вредноста на тој инструмент на датумот на воспоставување на залогот.

(10) Покрај податоците од став (9) на овој член, во известувањето во врска со предметот на трансакцијата се наведува и:

1) заложување или позајмување на финансиските инструменти од страна на лицата кои извршуваат раководни функции или со нив поврзани лица;

2) трансакции кои ги извршило лице кое во рамки на своите работни обврски договара или извршува трансакции во име на лицата кои извршуваат раководни функции или со нив поврзани лица;

3) трансакции извршени во рамки на полиса за животното осигурување во кои;

- носител на полисата е лице кое извршува раководни функции или со него поврзано лице;

- ризикот на вложување го сноси носителот на полисата и

- носителот на полисата има овластување или дискреционо право да одлучува за вложувањата или да извршува трансакции во однос на конкретни инструменти поврзани со таа полиса за животното осигурување.

(11) За потребите на став (10) точка 1) на овој член, воспоставување на залог или слично право над финансиски инструмент во врска со депонирање на финансискиот инструмент на старателска сметка, раководното лице односно со него поврзано лице не е должно да доставува известување за трансакции, освен ако таквиот залог или другото право е наменето да се обезбеди одредена кредитна линија.

(12) Обврските од став (1) и став (2) на овој член се однесуваат и на трансакции на лицата кои извршуваат раководни функции при аукциски платформи, учесници на аукции, лица надлежни за контрола на аукциите и со нив поврзани лица во врска со трансакциите со емисиони квоти, нивни деривативни финансиски инструменти, или производи на аукции кои се темелат на нив.

(13) Лицата од став (12) на овој член, за трансакциите ги известуваат Комисијата и аукциските платформи, учесниците на аукциите или лицата надлежни за контрола на аукциите во согласност со видот на трансакциите.

Забранети трансакции на лицата кои извршуваат раководни функции

Член 375

(1) Лицата кои извршуваат раководни функции не смеат да склучуваат трансакции за сопствена сметка или за сметка на трето лице, директно или индиректно, во врска со акции или должнички инструменти издадени од издавач во кој тие извршуваат раководни функции, во врска со деривативни финансиски инструменти или други со нив поврзани финансиски инструменти, во период од 30 календарски дена пред објавувањето на финансискиот (годишен, полугодишен или доколку изготвува квартален) извештај на издавачот согласно овој закон.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, издавачот може по барање на лицето кое извршува раководни функции да му дозволи да тргува за сопствена сметка или за сметка на трето лице, во периодот од став (1) на овој член:

1) во случај на финансиски потешкотии, кои бараат итна продажба на акции или

2) поради карактеристиките на тргувањето за трансакциите во рамки на плановите за купување на акции од страна на вработени, плановите за штедење, акции на членовите на органот на управување или правата на акции или трансакции во кои материјалниот интерес над хартите од вредност не се менува.

(3) Комисијата со Правилник подетално ги пропишува околностите во кои издавачот може да одобри тргување за време на периодот на забрана за тргување од став (1) на овој член.

Објавување на внатрешни информации

Член 376

(1) Издавачот е должен без одлагање, но не подоцна од еден работен ден да ја извести јавноста преку официјалниот регистар на регулирани информации пропишан во Законот за проспекти и обврски за транспарентност

на издавачите за внатрешните информации на начин кој овозможува брз пристап до информациите и целосна, точна и навремена проценка на информациите.

(2) Издавачот е должен внатрешните информации да ги објави на својата веб-страница и да ги чува најмалку пет години од денот на објавувањето.

(3) Издавачот не смее да го комбинира објавувањето на внатрешните информации со рекламирањето на својата дејност.

(4) Одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член се однесуваат на издавачи кои поднеле барање и им е одобрен прием на нивните финансиски инструменти за тргување на регулиран пазар во Република Северна Македонија и/или издавачи на кои им е одобрено тргување на нивните финансиски инструменти на МПТ или на ОПТ во Република Северна Македонија или кои поднеле барање за прием на нивните финансиски инструменти за тргување на МПТ.

(5) Внатрешните информации коишто се однесуваат на издавачи чиешто финансиски инструменти се вклучени за тргување на растечки пазари за мали и средни претпријатија може да се објават на интернет страницата на местата за тргување, наместо на интернет страницата на издавачот, во случај кога местото на тргување одлучи да ја обезбеди оваа можност на издавачите на тој пазар.

Одложување на објавување на внатрешни информации

Член 377

(1) Издавач или учесник на пазарот на емисиони квоти на своја одговорност може да го одложи објавувањето на внатрешните информации, ако се исполнети сите од следниве услови:

1) објавувањето би можело да го загрози интересот на издавачот или учесникот на пазарот на емисиони квоти;

2) одложувањето на објавување на внатрешните информации, не ја доведува јавноста во заблуда;

3) издавачот може да обезбеди доверливост на тие информации.

(2) Банка (кредитна институција) или финансиска институција која е издавач може на сопствена одговорност, а заради зачувување на стабилноста на финансискиот систем да го одложи објавувањето на внатрешните информации, вклучително и информации кои се однесуваат на привремен проблем со ликвидноста и потребата за примавање помош за решавање на проблеми со ликвидност доколку се исполнети кумулативно следниве услови:

1) објавувањето на внатрешните информации содржи ризик по финансиската стабилност на издавачот и по финансискиот систем;

2) одлагањето на објавувањето е од јавен интерес;

3) банка (кредитна институција) или финансиска институција која е издавач може да обезбеди доверливост на тие информации;

4) за одлагање на објавувањето на информациите има согласност од надлежниот орган кој врши надзор над таа институција.

(3) Лицата од став (1) и став (2) на овој член, се должни за одлагањето на објавувањето на внатрешните информации да ја известат Комисијата односно надлежниот орган кој врши надзор над таа институција и кон известувањето да достават докази за исполнување на условот од став (1), односно став (2) на овој член. Комисијата по потреба разменува информации со надлежниот орган од став (2) алинеја 4 на овој член во врска со потребата за одложување од ставот (2) на овој член.

(4) Комисијата односно надлежниот орган од став (3) на овој член обезбедува обелоденувањето на внатрешните информации да се одложи само за период што

е неопходен за да се заштитат интересите на издавачот или учесникот на пазарот на емисиони квоти, односно за заштита на јавниот интерес и најмалку еднаш неделно да ја контролираат исполнетоста на условот од став (1) и став (2) на овој член.

(5) Доколку надлежниот орган од став 3 не се согласи со одложување на обелоденувањето на внатрешните информации, лицата од став (1) и став (2) на овој член, се должни веднаш и без одлагање да ги објават внатрешните информации.

(6) Во случај да не може да се обезбеди доверливост на информациите чие објавување е одложено, во согласност со став (1) и став (2) на овој член, лицата од став (1) и став (2) се должни да ги објават тие внатрешни информации без одлагање, но не подоцна од еден работен ден.

Препораки за вложување и статистички податоци за вложувањето

Член 378

(1) Лицата кои подготвуваат или дистрибуираат препораки за вложување или други информации преку кои препорачуваат или предлагаат одредена инвестициска стратегија, се должни да посветат разумно внимание за обезбедување на објективно прикажување на таквите информации и обелоденување на нивниот интерес или посочување на судири на интереси во однос на финансиските инструменти на кои се однесува таа информација.

(2) Јавните институции кои дистрибуираат статистички податоци или предвидувања кои би можеле да имаат значајно влијание врз финансиските пазари, истите ги споделуваат на непристрасен и на транспарентен начин.

(3) За секоја препорака за вложување мора јасно и видливо да е наведен идентитетот на изготвувачот на препораката, односно да биде наведено името и работното место на лицето кое во име на правно лице ја има изготвено препораката за вложување.

(4) Кога е дадена препорака за вложување од страна на инвестициско друштво, банка (кредитна институција) која врши инвестициски услуги и активности или лице чија главна дејност е подготвување препораки за вложување во врска со финансиски инструменти, мора да се наведе органот кој е одговорен за негов надзор.

(5) Давателот на препораката за вложување е должен во препораката да наведе дека:

1) фактите јасно се разликуваат од толкувањата, проценките, мислењата и од другите видови неформални информации;

2) сите извори се веродостојни, односно кога постои сомнеж за веродостојноста на изворот, тоа јасно да е наведено;

3) сите предвидувања, прогнози и целни цени да се јасно означени како такви и да се наведени значајните претпоставки на кои се засновани.

(6) Давателот на инвестициската препорака е должен во препораката на јасен и недвосмислен начин да го обелодени евентуалниот судир на интерес со издавачот на финансиските инструменти за кои е изготвена препораката.

(7) На барање на Комисијата, давателот на препораки за вложување е должен да ја образложи оправданоста на препораката за вложување.

(8) Комисијата со Правилник поблиску ги определува категориите на лица од став (1) на овој член и ги определува стандарди за подготвување или дистрибуирање препораки за вложување или други информации со кои се препорачува или предлага инвестициска стратегија, и стандарди за обелоденување на конкретни интереси или индикации за судир на интереси.

Исклучоци од примена на активностите на водење на монетарна политика, управување со јавен долг и климатски политики

Член 379

(1) Одредбите од оваа Глава на овој закон не се однесуваат на трансакции, налози или постапки кои за целите на монетарната, девизната и политиката на управување со јавниот долг, ги спроведува:

1) Република Северна Македонија;

2) Народната банка;

3) Министерството за финансии на Република Северна Македонија.

(2) Одредбите кои се однесуваат на забранети дејствија со финансиски инструменти не се применуваат на активности на Република Северна Македонија или кое било лице кое дејствува од нејзино име кога истите се однесуваат на емисиони квоти и кои се преземени во рамки на спроведување на климатските политики на Република Северна Македонија.

(3) Одредбите од став (1) и (2) на овој член не се применуваат на лица вработени во субјектите од став (1) на овој член кога трансакциите ги склучуваат за сопствена сметка.

ГЛАВА XI

ОБУКА И СТРУЧЕН ИСПИТ ЗА РАБОТЕЊЕ СО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ И ЗА ИНВЕСТИЦИСКО СОВЕТУВАЊЕ

Надлежно тело

Член 380

(1) Комисијата за надзор на пазарот на капитал организира и спроведува обука и полагање на стручен испит за работење со хартии од вредност и за стручен испит за инвестициско советување (во понатамошниот текст: стручни испити), издава на уверенија за положен стручен испит за работење со хартии од вредност и положен стручен испит за инвестициско советување во Република Северна Македонија и врши признавање на документи за стекнати квалификации во странство од областа на работење со хартии од вредност и инвестициско советување.

(2) Содржината, условите и постапката за организирање и спроведување на обука и полагање на стручен испит за работење со хартии од вредност и за инвестициско советување, издавање на уверение за положен стручен испит за работење со хартии од вредност и за инвестициско советување, и признавање на документ за стекнати квалификации во странство во областа на работење со хартии од вредност и инвестициско советување, се уредуваат согласно со овој закон и со подзаконските акти донесени врз основа на овој закон.

Содржина на стручните испити

Член 381

(1) Стручните испити во организација на Комисијата се состојат од два дела и тоа:

а) Прв дел (теоретски дел), со кој се проверува теоретското знаење на кандидатите и

б) Втор дел (практичен дел), со кој се проверува способноста за примена на стекнатите теоретски знаења во практика.

(2) Првиот дел од стручниот испит за работење со хартии од вредност се полага по предметите:

1) суштина, функции и законска регулатива за функционирањето на пазарот на капитал на Република Северна Македонија;

2) акции и

3) обврзници.

(3) Вториот дел од стручниот испит за работење со хартии од вредност се состои од:

- 1) практичен пример и/или
- 2) прашања кои треба кандидатот да ги одговори врз основа на анализата на практичниот пример и/или
- 3) задачи кои треба кандидатот да ги реши врз основа на анализата на практичниот пример.

(4) Комисијата со подзаконски акт поблиску ги пропишува испитните области кои се дел од првиот и вториот дел од стручниот испит за работење со хартии од вредност.

(5) Првиот дел од стручниот испит за инвестициски советник се состои од три модули:

- 1) прв модул:
  - а) регулатива за пазарот на капитал во Република Северна Македонија;
  - б) квантитативни методи и статистика;
  - в) економика и
  - г) анализа на финансиски извештаи;
- 2) втор модул:
  - а) финансии на корпорацијата (финансиски менаџмент);
  - б) анализа и вреднување на акциите и
  - в) анализа и вреднување на инструментите со фиксен доход и
- 3) трет модул:
  - а) финансиски деривативи;
  - б) анализа на алтернативни инвестиции;
  - в) портфолио менаџмент и
  - г) етика, професионални стандарди и односи со клиенти.

(6) Вториот дел од стручниот испит за инвестициско советник се состои од:

- 1) практичен пример и/или
- 2) прашања кои треба кандидатот да ги одговори врз основа на анализата на практичниот пример и/или
- 3) задачи кои треба кандидатот да ги реши врз основа на анализата на практичниот пример.

(7) Комисијата со подзаконски акт поблиску ги пропишува испитните области кои се дел од првиот и вториот дел од стручниот испит за инвестициски советник.

(8) Комисијата ја утврдува и објавува на својата веб-страница содржината од наставната програма (испитните области) на стручните испити.

Организирање и спроведување на обука и полагање на стручни испити

Член 382

(1) Обука и полагање на стручни испити се спроведува врз основа на констатирана потреба од страна на Комисијата, но не помалку од еднаш годишно.

(2) Комисијата, по предходно констатирана потреба за спроведување на обука и полагање на стручни испити, на својата веб-страница и во два дневни весника кои излегуваат на цела територија на Република Северна Македонија на македонски и на албански јазик, објавува оглас со кој ја известува јавноста за организирање и спроведување на обука и полагање на стручни испити.

(3) Стручните и административни работи за потребите на спроведување на обуката и стручните испити ги вршат одговорни лица определени од страна на претседателот на Комисијата.

(4) На одговорните лица од став (3) на овој член им се исплаќа годишен надоместок во висина која не го надминува износот на една просечна нето-плата во Република Северна Македонија, за што Комисијата донесува одлука.

(5) Обуките на стручните испити може да се спроведат како менторска настава или како обуки со организирано предавање.

(6) По спроведена обука за стручните испити, Комисијата организира полагање на стручните испити во определени термини за полагање кои ги објавува на својата веб-страница во испитен календар.

(7) Стручните испити може технички да ги спроведува правно лице избрано од Комисијата. Правното лице треба да поседува просторија за полагање на испит, која е посебно опремена со материјално-техничка и информатичка опрема, интернет врска и опрема за снимање на полагањето.

(8) Комисијата може да не организира и спроведе обуки и полагање на стручните испити објавени со оглас од став (2) на овој член поради оправдани околности.

Право на следење на обука и полагање на стручни испити

Член 383

(1) Право на следење на обука и полагање на стручен испит за работење со хартии од вредност има лице кое или има завршено четиригодишно високо образование VII/1 или студирал според Болоњската декларација или најмалку има 180 кредити според европскиот кредит-трансфер систем (ЕКТС).

(2) Право на следење на обука и полагање на стручен испит за инвестициско советување, има лице кое или има завршено четиригодишно високо образование VII/1 или студирал според Болоњската декларација или најмалку има 240 кредити според европскиот кредит-трансфер систем (ЕКТС) и со искуство од најмалку една година од областа на финансии;

(3) За обуките и за полагање на стручните испити Комисијата наплаќа надоместоци кои се утврдени со Тарифникот од член 416 од овој закон и истите се уплатуваат на сметката на Комисијата.

(4) Висината на надоместоците од ставот (3) на овој член Комисијата ги определува врз основа на реално направените трошоци за обуките и полагањето на стручните испити неопходни за спроведување на истите, подготовката на базите на прашања, спроведувањето на електронскиот тест, подготвување на материјали и покани и подготвување на уверенија.

(5) Лице кое сака да ги следи обуките и да ги полага стручните испити треба да поднесе барање до Комисијата за следење на обука и полагање на стручен испит за работење со хартии од вредност и/или за инвестициско советување во рок определен во огласите за организирање на обука и полагање на стручни испити објавени согласно член 382 став (2) од овој закон.

(6) Комисијата со решение утврдува дали лицето од став (5) на овој член кое поднело барање за следење на обука и полагање на стручен испит ги исполнува условите за да се стекне со статус кандидат за следење на обуката и полагањето на стручниот испит.

(7) Во случај кога Комисијата со решение утврдила дека лицето од став (5) на овој член не ги исполнува условите да следи обука и да полага стручен испит, во рок од 15 дена од денот на донесување на решението Комисијата му ги враќа уплатените надоместоци.

(8) На кандидатите за следење на обуките и полагање на стручни испити Комисијата им доделува Прирачник за обука и полагање на стручен испит.

(9) На кандидатите за следење на обука и полагање на стручен испит мора да им се овозможи да започнат со полагање на стручниот испит во првиот нареден термин од денот на завршување на обуката, а доколку обуката се спроведува како менторска настава во првиот нареден термин од денот на издаденото решение за право на следење и полагање на стручен испит од страна на Комисијата.

(10) Кандидатите за следење на обука и полагање на стручен испит имаат обврска да го положат стручниот испит во рок од две години од денот на завршувањето на обуката, а доколку обуката се спроведува како менторска настава, кандидатите за следење на обуката и полагање на стручен испит имаат обврска да го положат

стручниот испит во рок од две години од денот на издаденото решение за право на следење на обуката и полагање на стручниот испит од страна на Комисијата.

(11) Доколку кандидатите не го положат стручниот испит во рокот од став (10) на овој член, ќе се смета дека не го положиле стручниот испит и за секој од нив Комисијата ќе донесе решение со кое ќе му го одземе правото за полагање на стручниот испит.

(12) Доколку кандидатот не го полага стручниот испит во рок од една година од денот кога извршил уплата на надоместокот за полагање на стручниот испит, Комисијата му го враќа уплатениот надоместок на кандидатот.

(13) Комисијата со подзаконски акт поблиску го пропишува начинот и постапката за поднесување на барање и потребна документација за следење на обука и полагање на стручен испит.

Испитен календар и пријавување за полагање на стручни испити

Член 384

(1) Комисијата определува термини за полагање на стручните испити во испитен календар кој го објавува на својата веб-страница.

(2) Кандидатот кој сака да полага прв или втор дел од стручните испити е должен да достави пријава за полагање до Комисијата за еден од термините наведени во испитниот календар.

(3) Комисијата со подзаконски акт поблиску ги пропишува испитниот календар, роковите и постапката за пријавување за полагање на стручните испити.

Место за полагање на стручните испити

Член 385

(1) Стручните испити се полагаат во просторија посебно опремена за полагање на испитите со материјално-техничка и информатичка опрема, интернет врска и опрема за снимање на полагањето.

(2) Просторијата каде се полагаат стручните испити се снима и во живо се емитува на веб-страницата на Комисијата, а ако поради технички причини преносот во живо се прекине, снимката од целиот испит се поставува на веб-страницата на Комисијата.

(3) Правното лице кое технички ги спроведува стручните испити е должно да го блокира радио фреквенцискиот опсег во просторијата за полагање на испитите за време на спроведување на испитните сесии со соодветна опрема.

Начин на спроведување на стручните испити

Член 386

(1) Полагање на стручните испити се спроведува во работни денови, но во одредени околности и во денови на викенд.

(2) За време на полагањето на стручните испити, во просторијата за полагање на испитите, присутни се двајца овластени претставници од Комисијата, еден претставник од Министерството за финансии, еден претставник од Владата на Република Северна Македонија на предлог на Канцеларијата на претседателот на Владата на Република Северна Македонија и еден информатичар предложен од Министерството за информатичко општество и администрација.

(3) На претставниците од ставот (2) на овој член еден годишно им се исплаќа паричен надоместок во износ од една третина од просечната нето-плата во Република Северна Македонија, за што Комисијата донесува одлука.

(4) Пред почетокот на полагањето на стручните испити, овластениот претставник на Комисијата го утврдува идентитетот на кандидатите за полагање на испитот со увид во нивната лична карта или патна исправа.

(5) Доцнење на испит, се дозволува, но само доколку од почеток на испитот не поминале повеќе од 15 минути.

(6) На кандидатот кој го полага стручниот испит не му се дозволува користење на закони и друга печатена или пишана содржина, мобилен телефон, преносни компјутерски уреди и други технички и информатички средства, предмети и слично, освен при полагање на одредени испитни области каде на кандидатот му се дозволува единствено користење на соодветни статистички табели без пишани коментари и/или објаснување, калкулатор и пенкало.

(7) При полагање на стручните испити, на кандидатот не му се дозволува да контактира со други кандидати или лица освен со информатичарот од став (2) на овој член доколку има технички проблем со компјутерот.

(8) Доколку кандидатот при полагањето на стручните испити постапува спротивно од став (6) и став (7) на овој член, тоа се констатира во записникот за полагање на стручниот испит, а на кандидатот нема да му се дозволи натамошно полагање на стручниот испит во таа испитна сесија и ќе му се изрече забрана за полагање на стручниот испит во траење од две години, за што Комисијата ќе донесе решение против кое може да се поведе управен спор пред Управен суд во рок од 30 дена од денот на приемот на решението. Во тој случај се смета дека кандидатот не го положил стручниот испит.

(9) За време на полагање на стручните испити, лицата од ставот (2) на овој член не смеат да се задржуваат подолго од пет секунди во непосредна близина на кандидатите кои полагаат, освен во случај на отстранување на технички проблем кога не смеат да се задржат подолго од пет минути.

(10) Успехот на стручните испити се оценуваат со „положил“ или „не положил“, а кандидатот се смета дека успешно го положил стручниот испит доколку успешно ги положил и првиот и вториот дел од истиот.

(11) Комисијата со подзаконски акт поблиску ја пропишува постапката и начинот на полагање на стручните испити.

Спреченост за полагање на стручните испити

Член 387

(1) Доколку во текот на обуката и полагањето на стручните испити настанат оправдани причини поради кои кандидатот не може да присуствува, односно истиот е спречен да го полага поради болест, породилно отсуство, школување во странство и слично, обуката и соодветниот стручен испит се одлагаат за определено време.

(2) Решение за продолжување на рокот за полагање на стручните испити донесува Комисијата по поднесено барање од страна на кандидатот.

(3) Барањето од став (2) на овој член се поднесува во рок од осум дена од престанок на причините за одлагање на стручниот испит.

(4) Решението на Комисијата од ставот (2) на овој член е конечно и против него може да се поведе управен спор пред Управен суд во рок од 30 дена од денот на приемот на истото.

(5) Во случајот од ставот (2) на овој член кандидатот не го полага оној дел од испитот што претходно веќе го има положено.

Полагање на првиот и вториот дел од стручните испити**Член 388**

(1) Полагање на стручните испити започнува со полагање на првиот дел (теоретски дел) од истите.

(2) Времето определено за одговарање на прашањата од првиот дел на стручните испити изнесува 120 минути за секоја испитна област.

(3) Кандидатот има право да полага најмногу три пати било која испитна област од првиот дел на стручниот испит за работење со хартии од вредност, односно најмногу три пати било кој модул од првиот дел од стручниот испит за инвестициско советување.

(4) Кандидатот се смета дека успешно го положил првиот дел од стручниот испит за работење со хартии од вредност ако ги положил секоја од испитните области со најмалку 70% од вкупниот број предвидени поени за секоја од нив.

(5) Кандидатот се смета дека успешно го положил првиот дел од стручниот испит за инвестициско советување доколку ги положил модулите кои го сочинуваат со најмалку 70% од вкупниот број на предвидени поени за секој модул, но не помалку од 40% од вкупниот број на предвидени поени за секоја од испитните области кои го сочинуваат соодветниот модул.

(6) Вториот дел (практичен дел) на стручните испити се полага по успешно положен прв дел од истите.

(7) Времето определено за одговарање на прашањата и/или решавање на задачите од студијата на случај изнесува 120 минути за секоја испитна област од вториот дел од истите.

(8) Кандидатот има право да полага најмногу два пати било која испитна област од вториот дел на стручните испити.

(9) Кандидатот се смета дека успешно го положил вториот дел од стручните испити ако ги положил секоја од испитните области со најмалку 70% од вкупниот број предвидени поени за секоја од нив.

(10) Доколку кандидатите не положат некоја од испитните области од првиот или вториот дел од стручните испити, при секое наредно полагање уплатуваат надоместок за повторно полагање на сметката на Комисијата, чија висина е утврдена со Тарифникот од член 416 од овој закон.

(11) Се смета дека кандидатот успешно го положил стручниот испит доколку ги положил и првиот и вториот дел од истиот.

(12) Доколку кандидатот не ги положи стручните испити согласно став (3) и став (8) на овој член, тогаш тој го губи правото за повторно полагање на стручниот испит за кој Комисијата му издала решение согласно член 383 став (6) од овој Закон.

(13) Лицето од став (12) на овој член по губењето на правото за повторно полагање на стручниот испит има право да се пријави на идна обука која ќе ја организира Комисијата.

База на прашања**Член 389**

(1) Полагањето на првиот дел од стручните испити се врши електронски на компјутер со одговарање на определен број на прашања со избор на еден точен одговор од понудени пет можни одговори, организирани во форма на електронски тест при што секој од прашањата се вреднуваат со поени во зависност од нивната тежина.

(2) Полагањето на вториот дел од стручните испити се врши електронски на компјутер со проучување на студија на случај и одговарање на определен број на прашања и/или задачи поврзани со студијата на случај

кои кандидатот треба да ги одговори и/или реши со избор на еден точен одговор од понудени пет можни одговори, при што секој од прашањата или задачите се вреднуваат со поени во зависност од нивната тежина.

(3) Бројот и тежината на прашањата од првиот дел и бројот и тежината на прашањата и задачите кои се поврзани со студиите на случај од вториот дел на стручните испити поблиску ги пропишува Комисијата.

(4) Резултатите од полагањето на првиот и вториот дел од стручните испити му се достапни на кандидатот на компјутерот на кој го полагал испитот, веднаш по неговото завршување.

(5) Прашањата и нивните одговори од првиот дел на стручните испити, како и прашањата и задачите и нивните одговори кои произлегуваат од студиите на случај од вториот дел на стручните испити се чуваат во електронска форма во единствениот електронски систем за полагање на стручните испити.

(6) Електронскиот систем од став (5) на овој член содржи и јавно достапна база од најмалку 1.500 прашања за првиот дел на стручните испити, како и јавно достапна база од студии на случај од најмалку 150 прашања и/или задачи за вториот дел од стручните испити.

(7) Кандидатот има право на непосреден увид во електронските тестови и студиите на случај од стручниот испит кој го полагал.

Резултати од полагање на стручните испити**Член 390**

(1) По спроведување на стручните испити, во рок од три дена од денот на полагањето, Комисијата на својата инернет страна објавува неофицијален список на кандидати кои го полагале испитот и постигнатите резултати од истиот.

(2) Секој од кандидатите кој полагал има право во рок од три дена од полагањето на стручниот испит да изврши непосреден увид во електронските тестови или студиите на случај кој ги полагал по претходно поднесено барање за увид до Комисијата, при што се прави записник од изршениот увид.

(3) Секој од кандидатите кој полагал има право во рок од пет дена од денот на полагањето на стручниот испит да поднесе приговор до Комисијата доколку не се согласува со резултатот постигнат на испитот.

(4) По приговорот одлучува Комисијата за спроведување на стручните испити во рок од седум дена од денот на прием на приговорот.

(5) По истекување на рокот за одговор на последниот приговор доставен до Комисијата за спроведување на стручните испити, Комисијата на својата веб-страница објавува официјален список на кандидати кои го полагале испитот.

(6) Списокот од став (1) и став (5) на овој член ги содржи следните податоци: испитната област која се полагала, датум на полагањето, име и презиме на кандидатите кои полагале и резултати кои ги постигнале.

Пристап до електронскиот систем за полагање на стручните испити**Член 391**

(1) На денот на полагањето на стручните испити, овластениот претставник на Комисијата му дава на кандидатот пристапен код, односно лозинка со кој му се одобрува пристап на кандидатот во електронскиот систем за полагање на стручните испити.

(2) По одобрувањето на пристапот, кандидатот добива компјутерски генериран електронски тест со определен број на прашања за првиот дел од стручните испити, односно студија на случај со прашања и задачи за

вториот дел од стручните испити, при што изборот на прашања и студии на случај електронскиот систем ја прави по случаен избор од базата на прашања.

(3) Секое полагање во електронскиот систем за полагање на стручните испити започнува со упатство за начинот на одговарање на поставените прашања и/или решавање на поставените задачи од стручните испити, како и времетраењето на испитот за кое овластениот претставник на Комисијата дава дополнително појаснување.

(4) Електронскиот систем за полагање на стручните испити не дозволува постоење на идентична содржина на електронски тест во еден термин за повеќе од еден кандидат.

Спреченост за спроведување на стручните испити од техничка природа

Член 392

(1) Во случај на неможност да се спроведе првиот или вториот дел од стручните испити поради нефункционирање на електронскиот систем за полагање на стручните испити, полагањето на стручните испити се прекинува.

(2) Доколку техничките проблеми со компјутерот кои ги има кандидатот кој го полага стручниот испит бидат отстранети за пет минути испитот продолжува, а доколку не бидат отстранети во тој рок испитот само за тој кандидат се прекинува и ќе се одржи во рок од најмногу три дена од денот кога испитот бил прекинат.

(3) Доколку технички проблеми се појавиле на компјутерите кај повеќе од пет кандидати и истите не бидат отстранети во рок од пет минути испитот се прекинува за сите кандидати што го полагаат и истиот ќе се одржи во рок од најмногу три дена од денот кога испитот бил прекинат.

Комисија за спроведување на стручните испити

Член 393

(1) Комисијата за спроведување на стручните испити ја сочинуваат компетентни и стручни лица и истата е формирана со посебна одлука на Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(2) Комисијата за спроведување на стручните испити ја сочинуваат три члена, од кои еден е надворешен член и двајца од редот на вработените во Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(3) Комисијата за спроведување на стручните испити ги верификува прашањата за полагање на стручните испити, ја одредува тежината и бројот на прашањата за стручните испити, врши ревизија и ажурирање на базите на прашања и студии на случај и задачи по потреба, одлучува по поднесен приговор од страна на кандидат кој полагал стручен испит и учествува во постапката за признавање на уверение за положен стручен испит во странство. При ревизијата, Комисијата за спроведување на стручните испити ги има во предвид измените на прописите на кои е засновано прашањето, студијата на случај или задача, бројот на кандидати кои ги одговориле, успешноста во одговарањето на истите, како и други критериуми кои можат да придонесат за подобрување на квалитетот на прашањата, студиите на случај и задачите, а врз основа на извршената ревизија Комисијата за спроведување на стручните испити одлучува кои од прашањата, студиите на случај или задачи да бидат изменети или целосно отстранети и заменети со нови.

(4) Комисијата за спроведување на стручните испити ги разгледува доставените понуди по преходно објавената покана за едукатори на стручните испити и доставува предлог листа на едукатори на Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(5) Комисијата за спроведување на стручните испити е должна да ја обезбеди тајноста на податоците во врска со прашањата, студиите на случај и задачите од стручните испити и нивните одговори.

(6) Членовите на Комисијата за спроведување на стручните испити добиваат годишен надоместок во висина која не го надминува износот на една просечна нето-плата во Република Северна Македонија, за што Комисијата за надзор на пазарот на капитал донесува одлука.

Едукатори и нивни права и обврски

Член 394

(1) Наставната програма на обуките за стручните испити ја спроведуваат лица – едукатори ангажирани од Комисијата, при што едукатор може да биде лице кое има универзитетско образование и работно искуство од десет години од соодветната област за која ќе држи предавања или менторство. Во спроведување на обуките може да учествуваат и признати стручњаци од праксата од земјата и од странство.

(2) Комисијата за надзор на пазарот на капитал објавува покана за доставување на понуди за избор на едукатори на својата веб-страница.

(3) Комисијата за спроведување на стручните испити согласно објавената покана од став (2) на овој член, ги разгледува доставените понуди и врз основа на критериумите утврдени во поканата за доставување на понудите, подготвува предлог листа на едукатори која ја доставува до Комисијата за надзор на пазарот на капитал во рок од 7 дена од денот на затварање на објавената покана.

(4) Во случај кога има повеќе кандидати кои ги исполнуваат условите наведени во поканата за доставување на понуди, предлог листата од став (3) на овој член треба да содржи по два предлог кандидати за едукатор за секое наставно подрачје.

(5) Комисијата прави конечен избор на едукатори врз основа на предлог листата од став (3) на овој член, по што ги известува едукаторите за нивниот избор и на својата веб-страница ја објавува листата на избраните едукатори.

(6) Едукаторите за својата работа имаат право на паричен надоместок утврден со посебна одлука на Комисијата, додека пак нивните права и обврските се уредуваат со договор.

(7) Едукаторите се должни да ги одржуваат предавањата според утврдениот распоред од страна на Комисијата за надзор на пазарот на капитал, за кој дале преходна согласност, при што за секое предавање тие се должни да подготват соодветна презентација и материјал и во писмена или електронска форма да го достават до Комисијата најдоцна пет дена пред предавањето.

(8) Во случај на спреченост за одржување на наставата, едукаторите се должни да обезбедат адекватна замена, по преходна согласност од Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(9) Едукаторите се должни да подготват соодветни материјали и содржина за предавање за секое наставно подрачје за кое се избрани, согласно програмата и насоките дадени од Комисијата за надзор на пазарот на капитал и најдоцна 15 дена од доставата на известувањето за избор на едукатор да ги достават до Комисијата за надзор на пазарот на капитал. Подготвените материјали и содржина се составен дел на Прирачниците за обука и полагање на стручните испити.

(10) Уредувачкиот совет од член 395 од овој закон ги разгледува доставените материјали и содржина од став (9) на овој член и во рок од 15 дена истите ги одобрува или доколку има потреба им дава на едукаторите насоки и рок од пет дена истите да ги изменат или надополнат.

(11) Едукаторите се должни да подготват испитни прашања, студии на случај и задачи за секое наставно подрачје за кое се избрани и да ги достават до Комисијата за надзор на пазарот на капитал најдоцна 15 дена од доставата на известувањето за избор на едукатор.

(12) Комисијата за спроведување на стручните испити ги разгледува доставените прашања, студии на случај и задачи од став (11) на овој член и во рок од 15 дена истите ги одобрува или доколку има потреба им дава на едукаторите насоки и рок од пет дена истите да ги изменат или надополнат.

(13) Одобрените прашања и задачи за спроведување на стручните испити од страна на Комисијата за спроведување на стручни испити, едукаторите се должи во рок од 10 дена од денот на одобрување да ги внесат истите во електронскиот систем за полагање на стручните испити.

(14) Комисијата за спроведување на стручните испити во рок од 10 дена од денот на внесување на прашањата, студиите на случај и задачите во електронскиот систем за полагање на стручните испити од страна на едукаторите, ги верификува истите во електронскиот систем.

Уредувачки совет

Член 395

(1) За потребите на подготовка на Прирачници за обука и полагање на стручните испити се формира Уредувачки совет со посебна одлука на претседателот на Комисијата.

(2) Уредувачкиот совет се состои од четири члена од кои еден е Претседател на советот.

(3) Уредувачкиот совет, во рок од 30 дена од доставата на материјалите и содржината од страна на едукаторите, ги прегледува, уредува, подготвува и ги предава за печатење Прирачниците за обука и полагање на стручните испити.

(4) Членовите на уредувачкиот совет имаат право на паричен надоместок за подготовка на Прирачниците за обука и полагање на стручните испити, кој го утврдува Комисијата за надзор на пазарот на капитал со посебна одлука.

Издавање на уверение за положен стручен испит

Член 396

(1) На кандидатите кои положиле стручен испит, Комисијата им издава уверение за положен стручен испит во рок од 15 дена од денот на полагањето на стручниот испит.

(2) Лице чие уверение за положен стручен испит е изгубено или уништено, може да поднесе барање до Комисијата за издавање на дупликат на истото.

(3) Кон барањето од став (2) на овој член, се приложува следново:

1) причина за потребата од издавање на дупликат на уверение за положен стручен испит од Комисијата;

2) во случај на губење на истото, доказ дека изгубеното уверение за положен стручен испит е огласено за неважечко, согласно позитивните законски прописи и

3) доказ за уплатен надоместок за издавање на дупликат на уверение за положен стручен испит.

(4) Комисијата во рок од 15 дена од денот на прием на барањето со решение одлучува за издавање на дупликат на уверение за положен стручен испит. Решението е конечно и против истото може да се поведе управен спор пред Управен суд во рок од 30 дена од денот на приемот.

(5) На барање на лице кое положило стручен испит од областа за работење со хартии од вредност и инвестициско советување во странство, Комисијата му издава уверение доколку се исполнети следниве услови:

1) квалификацијата на лицето да е со стандарди не пониски од стандардите што се бараат со овој Закон, за едно лице да се квалификува како лице кое има право да полага стручен испит;

2) лицето успешно да ги положи испитните области од стручниот испит спроведен од Комисијата со кои се обезбедил со адекватно знаење од областа на работењето со хартии од вредност односно од областа на инвестициско советување и

3) приложи доказ за уплатен надоместок за разгледување и признавање на уверение за работење со хартии од вредност, односно инвестициско советување согласно Тарифникот од член 416 од овој закон.

(6) Лицето од став (5) на овој член барањето и придружната документација ги поднесува до Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(7) Комисијата за спроведување на стручните испити го разгледува барањето и доставената документација од став (6) и доколку лицето не го исполнува условот од став (5) точка 1 и предлага на Комисијата за надзор на пазарот на капитал кои испитни области е потребно дополнително да ги полага лицето за да го исполни условот.

(8) Комисијата за надзор на пазарот на капитал донесува решение за положен стручен испит на лицето од став (6) во рок од 15 дена од денот на успешно положување на дополнителните испитни области кои се дел од предлогот на Комисијата за спроведување на стручниот испит од став (7) на овој член. Решението на Комисијата за надзор на пазарот на капитал е конечно и против истото може да се поведе управен спор пред Управен суд во рок од 30 дена од денот на приемот.

(9) Во рок од 15 дена од денот на издавање на Решението од став (8) на овој член, Комисијата издава уверение за положен стручен испит.

(10) Комисијата со подзаконски акт поблиску ги пропишува формата, содржината и постапката за издавање на уверение за положен стручен испит.

Ревизија на спроведени стручни испити

Член 397

(1) Материјалите од одржаните стручни испити, електронските верзии од тестовите, студиите на случај и задачите за полагање на стручниот испит и специмените за проверка на точноста на одговорите на тестот и задачите, како и снимките од одржаните стручни испити се чуваат во Комисијата и во електронскиот систем за полагање на стручни испити.

(2) Комисијата за надзор на пазарот на капитал формира Комисија за ревизија на одржаните стручни испити, која во својата работа ги користи материјалите од ставот (1) на овој член. Во Комисијата за ревизија задолжително членуваат и две лица предложени од Министерството за финансии.

(3) Комисијата за ревизија се состанува еднаш годишно и врши ревизија на спроведување на стручните испити, вклучувајќи и дали стручните испити ги полагаат кандидати кои ги исполнуваат условите за полагање на истите, за што доставува записник до Комисијата за надзор на пазарот на капитал.

(4) На членовите на Комисијата за ревизија им следува паричен надоместок, кој на годишно ниво изнесува една просечна нето-плата во Република Северна Македонија, за што Комисијата за надзор на пазарот на капитал донесува одлука.

Одземање на стекнато Уверение

Член 398

(1) Доколку Комисијата за ревизија од член 397 став (2) од овој закон утврди нерегуларности во спроведувањето на стручните испити во смисла на членот 386 став (6) и став (7) од овој закон, предлага одземање на уверението од членот 396 од овој закон.

(2) Комисијата за надзор на пазарот на капитал донесува решение за одземање на уверението врз основа на предлогот на Комисијата за ревизија во рок од три дена од приемот на предлогот.

(3) Решението од ставот (2) на овој член е конечно. Во рок од 30 дена од денот на приемот на решението може да се поведе управен спор пред Управен суд.

ГЛАВА XII

КОМИСИЈА ЗА НАДЗОР НА ПАЗАРОТ НА КАПИТАЛ

ПОДГЛАВА 1

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Правен статус

Член 399

(1) Во областа на пазарот на капитал се основа Комисија за надзор на пазарот на капитал, која претставува самостојно и независно регулаторно тело со јавни овластувања утврдени со овој и друг закон со цел да ги регулира и да врши надзор на субјектите на пазарот на капитал и на работењето со финансиски инструменти на територијата на Република Северна Македонија. За меѓународна употреба Комисијата ќе го користи името Capital Market Supervisory Authority (CAMSA).

(2) Комисијата, во рамките на своите законски надлежности и овластувања, се грижи за законито и ефикасно функционирање на пазарот на капитал, заштитата на правата на инвеститорите со цел постојано јакнење на довербата на јавноста во институциите на пазарот на капитал и за стабилноста на пазарот на капитал во Република Северна Македонија.

(3) Комисијата е правно лице со административна, финансиска и управувачка самостојност со одвоеност и функционална независност во поглед на организацијата и одлучувањето од органите на централната и на локалната власт.

(4) Комисијата има овластувања за остварување на целите и за извршување на функциите утврдени со закон.

(5) Комисијата е независна во своето работење и одлучување и својата надлежност во регулирањето на пазарот на капитал ја остварува во рамките утврдени со закон и прописите донесени врз основа на закон и во согласност со начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со примена на најдобрите меѓународни искуства и практики.

(6) Комисијата за својата работа непосредно одговара пред Собранието на Република Северна Македонија.

(7) Во спроведувањето и извршувањето на јавните овластувања, Комисијата е овластена со овој и со друг закон да донесува подзаконски правни акти, како што се: правилници, правила, упатства, методологии, одлуки, решенија кодекси и други акти од општ карактер.

(8) Комисијата е овластена со овој или друг закон да донесува интерни правни акти во врска со: организацијата и функционирањето на Комисијата, прашањата поврзани со работните односи и други прашања од интересен карактер. Интерните правни акти се објавуваат на веб-страницата на Комисијата.

(9) Комисијата може да зазема ставови, да дава мислења, како и други облици на јавни соопштенија во применувањето на законите од својата надлежност или од соодветната подзаконска регулатива. Комисијата подготвува, публикува и објавува прирачници, стручна литература и други материјали од областа на пазарот на капитал. Кога е тоа применливо, активностите на Комисијата од овој став стануваат достапни за јавноста со објава на веб-страницата или на друг соодветен начин.

(10) Комисијата донесува статут со којшто се уредуваат прашањата поврзани со нејзината внатрешна организација и уредување, управување и раководење, начинот на работа и одлучување, интерните правни акти, постапките за донесување на акти и нивни измени и дополнувања, соработката со други домашни и странски институции и тела и други прашања од значење за работата на Комисијата.

(11) Собранието на Република Северна Македонија дава согласност на статутот на Комисијата, како и на неговите измени и дополнувања.

(12) Комисијата донесува деловник со кој го уредува начинот на своето работење како колективно тело.

Правна способност

Член 400

Комисијата како правно лице има правна способност да настапува во правниот промет, особено кога:

- 1) склучува договори;
- 2) покренува правни постапки и е предмет на истите и
- 3) стекнува, управува, чува и располага со својот подвижен и недвижен имот, а средствата од располагањето се приход на Комисијата.

Независност

Член 401

(1) Комисијата е независна при остварувањето на целите и функциите и е одговорна за својата работа под услови и на начин утврдени со овој закон.

(2) Комисијата за својата работа до Собранието на Република Северна Македонија доставува еднаш годишно, најдоцна до 31 мај, годишен извештај за својата работа, заедно со финансиските извештаи ревидирани од ревизор согласно со меѓународните ревизорски стандарди и финансискиот план за наредната година.

(3) Комисијата во рок од 15 календарски дена од денот на доставувањето на годишниот извештај од став (1) на овој член, го објавува на својата веб-страница и објавува резиме од годишниот извештај со мислење од овластен ревизор во два дневни весници што излегуваат на територијата на Република Северна Македонија на македонски јазик и на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

Начела за добро управување

Член 402

(1) Комисијата ги применува своите овластувања што ги има во согласност со начелата за добро управување.

(2) Одлуките на Комисијата се непристрасни и се базираат на објективни претпоставки и разумна основа и се извршуваат на праведен, недискриминаторски и одмерен начин.

Седиште и печат

Член 403

- (1) Седиштето на Комисијата е во Скопје.
- (2) Комисијата има печат во кој е содржан целосниот назив испишан на македонски јазик со кирилско писмо како и јазикот кој го зборуваат најмалку 20% од граѓаните и неговото писмо и грбот на Република Северна Македонија.

Состав на Комисијата**Член 404**

(1) Комисијата е составена од пет членови (комисионери), од кои еден е Претседател на Комисијата, еден е заменик на претседателот на Комисијата и тројца се надворешни членови – комисионери.

(2) Претседателот на Комисијата и неговиот заменик професионално ја вршат својата функција во Комисијата со засновање на работен однос со полно работно време (вработени лица) и не може да имаат друга функција и да бидат вработени на друго место или да добиваат друг надоместок освен платата како комисионери (членови) и надоместоци од повремени едукативни и авторски хонорари. Во однос на остварувањето на правата, обврските и одговорностите од работен однос на претседателот на Комисијата и неговиот заменик се применува Законот за работните односи.

(3) Мандатот на членовите на Комисијата е пет години со право на повторен избор.

(4) Претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот односно комисионерот чиј мандат е истечен, ја врши функцијата до именувањето на нов член, но не подолго од три месеци.

(5) Три месеци пред истекот на мандатот на секој член на Комисијата, Комисијата писмено ја известува Владата на Република Северна Македонија со што започнува постапката за избор на новиот член.

(6) Претседателот на Комисијата ја претставува, раководи и ја застапува Комисијата во земјата и во странство и има други права, обврски, одговорности и овластувања утврдени со закон, подзаконски акт, статут и деловник.

(7) Надворешните членови – комисионери функцијата ја извршуваат без засновање на работен однос во Комисијата.

Избор и разрешување на претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот и другите комисионери**Член 405**

(1) Претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот и комисионерите ги избира и разрешува Собранието на Република Северна Македонија, по предлог на Владата на Република Северна Македонија.

(2) Претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот и комисионерите се избираат по пат на јавен оглас кој се објавува во најмалку три дневни весници кои се издаваат на целата територија на Република Северна Македонија од кои еден од весниците е на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

(3) За претседател на Комисијата, заменик на претседателот и комисионер може да биде избрано лице кое ги исполнува следниве услови и тоа да:

- 1) е државјанин на Република Северна Македонија;
- 2) има уверение за завршено високо образование;
- 3) е експерт од областа на финансиите или деловно-то право;

4) поседува еден од следниве меѓународно признати сертификати или уверенија за активно познавање на англискиот јазик не постар од пет години: - ТОЕФЕЛ ИБТ – најмалку 74 бода, - ИЕЛТС (IELTS) – најмалку 6 бода, - ИЛЕЦ (ILEC) (Cambridge English: Legal) – најмалку Б2 (B2) ниво, - ФЦЕ (FCE) (Cambridge English: First) – положен или – БУЛАТС (BULATS) – најмалку 60 бода; АПТИС (APTIS) – најмалку ниво Б2 (B2).

5) има најмалку пет години работно искуство во областа на финансиите или деловното право;

- 6) не е член на органи на политичка партија;
- 7) една година пред изборот лицето или неговиот брачен другар односно лицето со кое живее во вонбрачна заедница не било член на управен одбор или надзорен одбор или одбор на директори, како и управител и

член на надзоерен одбор или контролор на правно лице над кое надзор врши Комисијата, односно супервизија врши Народната банка на Република Северна Македонија;

8) не е содружник во правно лице над кое надзор врши Комисијата;

9) не е акционер со над 5% учество во акциите со право на глас во акционерско друштво со чии акции се тргува на регулиран пазар и 25% од издадените акции на кое било друго акционерско друштво;

10) не е функционер кој раководи со државен орган или орган на државната управа.

(4) Претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот и другите комисионери (членови) можат да поднесат оставка со поднесување писмена изјава до Владата на Република Северна Македонија. Владата на Република Северна Македонија веднаш ја доставува писмената изјава за оставката до Собранието на Република Северна Македонија. Собранието на Република Северна Македонија, на првата наредна седница, без претрес констатира дека на претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот, односно комисионерот (членот) му престанува мандатот со денот на одржувањето на седницата.

(5) Собранието на Република Северна Македонија на предлог на Владата на Република Северна Македонија го разрешува претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот односно комисионерот (член), ако:

1) три пати едноподо друго неоправдано отсутствувал од седниците на Комисијата;

2) ако е правосилно осуден на казна затвор за кривично дело подолго од шест месеци;

3) ја изгуби работната способност за вршење на редовните задачи;

4) при извршувањето на неговата функција ги прекршува правилата за однесување на Комисијата;

5) обелодени деловна тајна која ја дознал во текот на неговото работење во Комисијата;

6) обелодени внатрешна информација со која се стекнал во текот на неговото работење во Комисијата;

7) стане член на орган на политичка партија;

8) стане член на управен одбор, надзорен одбор или одбор на директори на правно лице над кое надзор врши Комисијата;

9) стане содружник во правно лице над кое Комисијата врши надзор;

10) стане акционер со над 5% од акциите со право на глас во акционерско друштво со чии акции се тргува на регулиран пазар и 25% од акциите со право на глас на кое било друго акционерско друштво;

11) стане функционер кој раководи со државен орган или орган на државната управа;

12) ги исполнува условите за старосна пензија и

13) при губење или отпуст од државјанството на Република Северна Македонија.

(6) Ако на заменикот на претседателот на Комисијата и на комисионерот (член) му престане функцијата пред истекот на неговиот мандат, на предлог на Владата на Република Северна Македонија, Собранието на Република Северна Македонија избира нов заменик на претседателот на Комисијата и комисионерот (член) за остатокот од мандатот.

Престанок на мандат**Член 406**

Мандатот на претседателот на Комисијата, заменикот на претседателот, односно комисионерот (член) престанува:

- 1) со истекот на мандатот;
- 2) во случај на смрт;
- 3) исполнување на услови за старосна пензија;
- 4) во случај на оставка,

5) во случај на разрешување од страна на Собранието и

6) во случај на повреда на обврската за чување на тајност на доверливи информации.

Права и обврски по завршување на мандатот

Член 407

(1) Претседателот на Комисијата и комисионерите во период од една година од завршување на мандатот не смеат да бидат професионално ангажирани во инвестициско друштво и во друг субјект кој подлежи на одобрение или на надзор од Комисијата во Република Северна Македонија.

(2) Претседателот на Комисијата и заменикот на претседателот имаат право на плата и придонеси од плата во висина на платата која ја примале за време на работниот однос во Комисијата, која се исплатува од средствата на Комисијата до нивно вработување, но најмногу за период од една година по завршувањето на мандатот.

Пополнување на испразнето место во составот на Комисијата

Член 408

Испразнето место во составот на Комисијата се пополнува најдоцна во рок од 60 календарски дена од испразнувањето со именување на нов член на Комисијата за остатокот од мандатот.

ПОДГЛАВА 2

ОРГАНИЗАЦИЈА НА РАБОТЕЊЕТО НА КОМИСИЈАТА

Донесување на одлуки

Член 409

(1) Комисијата е колективно тело кое работи на седници. Сите одлуки од делокругот и надлежноста на Комисијата согласно член 411 на овој закон ги донесува Комисијата на седници, а на секоја седница на Комисијата мора да присуствува претседателот или во негово отсуство заменикот на претседателот или членот кој е овластен од претседателот.

(2) По правило со седниците претседава и раководи претседателот на Комисијата.

(3) Седниците на Комисијата ги свикува претседателот на Комисијата по сопствена иницијатива, во зависност од потребите и активностите на Комисијата, или на барање на еден член на Комисијата.

(4) Одлуките на Комисијата се донесуваат со мнозинство од вкупниот број на членовит, односно кога за нив гласале најмалку три комисионери меѓу кои задолжително и претседателот на Комисијата или во негово отсуство заменикот на претседателот или членот кој е овластен од претседателот. Секој комисионер на Комисијата има еден глас. Воздржување од гласање не е дозволено.

(5) Комисијата може да одлучи да работи на отворени седници.

(6) Деловникот за работа на Комисијата го уредува работењето како колективно тело со кој се уредува: начинот на одржување на седниците кои освен со физичко присуство можат да бидат организирани и со други електронски средства, со писмено гласање, телеконференција или во исклучителни околности, по пат на телекс или други тестирани електронски средства за телекомуникација или од нивна комбинација, водење и ред на седниците, претседавање, гласање, изземање од учество во седницата или од гласање, присуство на странки или други лица на седницата, како и други прашања поврзани со нејзиното постапување или со одлучување.

(7) Седниците на Комисијата по правило се затворени кога на нив се расправа за непочитување на одредбите на овој закон и другите закони во нејзина надлежност, кога се разгледуваат доверливи материјали од спроведени надзори, кога се одлучува по барање за издавање на дозволи, одобренија и согласности и кога се разгледуваат други материјали со доверлив третман на информациите или кога се расправа за прашања кои според закон не се достапни за јавност.

Раководење со Комисијата

Член 410

(1) Комисијата е задолжена за дефинирање и формулирање на политики, процедури и за контрола на спроведувањето на политиките и процедурите во надзорот на работењето на Комисијата.

(3) Претседателот на Комисијата раководи и претседава со Комисијата.

Овластувања на Комисијата

Член 411

(1) Комисијата ги има следниве овластувања:
1) ги донесува подзаконските акти од надлежност на Комисијата;

2) одлучува за издавање или за одбивање на издавање на одобренија за работа, како и за времено или трајно одземање на издадените одобренија, во согласност со закон и со подзаконските акти;

3) одлучува за донесување на решенија за изрекување на надзорни мерки кон субјектите кои се предмет на надзор од Комисијата во согласност со овој или со друг закон;

4) одлучува и донесува решенија по поединечни барања поднесени согласно овој или друг закон;

5) одлучува за спроведување на активности согласно овластувањата од Глава IX од овој закон за санација на овластен депозитар;

6) одлучува по приговор на одлуките донесени од претседателот на Комисијата;

7) го донесува Етичкиот кодекс на Комисијата;

8) ја одобрува Годишната програма за работа;

9) ги одобрува сите извештаи што Комисијата ги испраќа до Собранието на Република Северна Македонија;

10) ги утврдува општите политики, интерни правила и процедури поврзани со работењето на Комисијата;

11) ги пропишува интерните правила за примена на одредбите во врска со постоење судир на интереси;

12) ја утврдува организацијата на Комисијата, вклучувајќи отворање и локација на филијали, претставништва и други организациони делови;

13) на предлог на претседателот на Комисијата, ги утврдува условите за вработување, вклучувајќи ги платите и надоместоците на плата, согласно со закон и колективен договор;

14) го донесува годишниот финансиски план и планот за јавни набавки на Комисијата;

15) ги утврдува сметководствените политики на Комисијата и ги одобрува финансиските извештаи на Комисијата;

16) ги усвојува финансиските извештаи на Комисијата;

17) го усвојува нацртот и конечниот ревизорски извештај;

18) одлучува за задолжување на Комисијата и ги определува условите на задолжувањето;

19) ги утврдува видовите на средства во кои Комисијата може да ги инвестира финансиските средства;

20) ги оценува ризиците и донесува планови за непредвидени случаи за тековното работење и безбедноста во работата на Комисијата;

21) го донесува статутот и деловникот за работа на Комисијата;

22) одлучува по прашања во надлежност на Комисијата предложени од претседателот на Комисијата и

23) врши други работи утврдени со овој закон и други закони кои се во надлежност на Комисијата, како и работи утврдени со подзаконските акти и со статутот на Комисијата.

(2) При извршувањето на овластувањата и задачите членовите на Комисијата постапуваат исклучиво во интерес на целите и задачите на Комисијата.

(3) За одлучување по поединечните барања поднесени до Комисијата и кога Комисијата изрекува надзорни мерки, се спроведува посебна управна постапка во согласност со овој закон во која Комисијата донесува решенија како поединечни правни акти.

(4) Решенијата на Комисијата се конечни во управната постапка и против нив незадоволната странка има право да поднесе тужба пред Управен суд.

Овластувања и функции на претседателот на Комисијата

Член 412

(1) Со Комисијата раководи претседателот на Комисијата. Во случај на отсуство или спреченост на претседателот на Комисијата, претседателот за време на неговото отсуство или спреченост го заменува заменикот на претседателот или член кој е овластен од него.

(2) Претседателот на Комисијата:

1) се грижи за редовно свикување седници на Комисијата, го предлага дневниот ред на секоја седница, ги информира комисионерите за активностите на Комисијата во периодот меѓу две седници им дава упатства на комисионерите и на вработените во Комисијата и го контролира нивното спроведување;

2) претседава и раководи со седниците на Комисијата;

3) ја организира и раководи Стручната служба на Комисијата, одлучува за засновање и престанок на работен однос на вработените, се грижи за нивно стручно совршување, како и одлучува за правата, одговорностите и за обврските на вработените поврзани со работниот однос;

4) ги донесува правните акти со кои се уредува работењето на Стручната служба;

5) ги потпишува актите и решенијата на Комисијата;

6) ја претставува и застапува Комисијата пред трети лица;

7) го контролира спроведувањето на решенијата на Комисијата;

8) може самостојно да одлучува за предмети оформени по барања, известувања, претставки, поплаки и други доставени од страна на инвеститори и кои не спаѓаат во овластувањата на Комисијата од член 411 на овој закон и кои не го нарушуваат интегритетот на пазарот, авторитетот на Комисијата како и интерни одлуки кои се од значење за непречено и тековно функционирање на Комисијата;

9) ги носи сите интерни одлуки, превзема дејствија и активности поврзани со непречено, тековно и секојдневно функционирање на Комисијата.

(3) Претседателот на Комисијата ги има следниве функции:

1) раководи, ја претставува и ја застапува Комисијата;

2) ги спроведува политиките, плановите, процедурите и другите општи акти во согласност со интерните правила и одлуки на Комисијата;

3) го следи спроведувањето на одлуките и актите на Комисијата и го следи управувањето и работењето на Комисијата;

4) ја раководи Стручната служба при вршење на сите работи и преземање дејствија до одлучување за издавање на одобренија, дозволи и согласности по сите поединечни барања од законите во надлежност на Комисијата;

5) ја раководи Стручната служба при вршење на сите работи и преземање до одлучување за преземање надзорни мерки кон субјектите кои се предмет на надзор на Комисијата во согласност со овој или со друг закон;

6) врши други работи утврдени од страна на Комисијата;

7) одлучува за поведување на судски и управни постапки и активно учествува во поведени судски и управни постапки во кои е вклучена Комисијата;

8) ги носи сите потребни акти во врска со остварувањето на правата, обврските и одговорностите од работен однос за вработените во Комисијата;

9) ги носи сите потребни акти и ги презема сите потребни дејствија за спроведување на актите донесени од Комисијата.

(4) Во раководењето со Комисијата, претседателот на Комисијата е овластен да склучува и потпишува меморандуми за соработка и да остварува соработка со државни органи и со други субјекти во земјата и во странство при спроведувањето на законите во надлежност на Комисијата.

(5) Претседателот на Комисијата го насочува дејствувањето на Комисијата во целина и на нејзините членови во согласност со програмските определби и насоките што Комисијата ги утврдува и се грижи за нејзината работа.

(6) Во рамките на неговите функции, претседателот на Комисијата може да донесува акти и да ги преземе сите потребни или соодветни активности за работењето на Комисијата, согласно дадено овластување и одлука од Комисијата.

(7) Претседателот на Комисијата е овластен по потреба да формира едно или повеќе советодавни тела во рамки на Комисијата во врска со прашања од негова надлежност или од надлежност на Комисијата.

(8) Претседателот на Комисијата редовно ја известува Комисијата за работењето и за спроведувањето на политиките, за прашањата поврзани со пазарот на капитал, вклучувајќи ги сите настани и состојби што имале или се очекува да имаат значително влијание на работењето на Комисијата, на спроведувањето на нејзините политики или на пазарот на капитал.

Надворешни членови-комисионери

Член 413

(1) Надворешните членови на Комисијата – комисионери имаат право и должност да учествуваат на седници на Комисијата, да даваат иницијатива за подготвување на прописи од надлежност на Комисијата и други акти што ги донесува Комисијата, како и за утврдување на насоки и ставови; да даваат иницијатива за донесување на одлуки и други акти од надлежност на Комисијата, како и да учествуваат во вршењето на други надлежности на Комисијата во согласност со заклучоците на Комисијата, статутот и деловникот на Комисијата.

(2) По овластување на претседателот на Комисијата, секој надворешен член на Комисијата може да ја претставува и да ја застапува Комисијата.

Стручна служба на Комисијата

Член 414

(1) Стручните, нормативно-правните, управните, надзорните, материјално-финансиските, сметководствените, информатичките и другите работи на Комисијата ги извршува Стручна служба на Комисијата.

(2) Работењето на Стручната служба поблиску се определува со статутот, со деловникот на Комисијата и со други интерни акти кои ги донесува Комисијата.

(3) Претседателот на Комисијата раководи со Стручната Служба.

(4) Претседателот на Комисијата за цели на раководење со Стручната служба формира извршна канцеларија. Во извршната канцеларија се распоредуваат вработени лица од Стручната служба кои му помагаат на претседателот на Комисијата да ја организира и координира работата на Стручната служба во извршување на работите од став (1) на овој член, како и во постапувањето по предметите и во подготовка на материјали за седници на Комисијата.

(5) Со актот за внатрешната организација и со актот за систематизација на работните места подетално се уредуваат прашањата поврзани со работењето на извршната канцеларија од став (4) на овој член.

Вработени во Комисијата

Работни односи

Член 415

(1) Вработените во Комисијата се професионално ангажирани во Комисијата (вработени лица) и можат да имаат друг работен ангажман само со согласност од претседателот на Комисијата, доколку тоа не е спротивно на интересите на Комисијата.

(2) Комисијата при вработување применува недискриминаторска кадровска политика, по етничка, верска, родова и која било друга основа.

(3) За прашањата кои се однесуваат на работниот однос на вработените во Комисијата се применуваат одредбите од Законот за работните односи и се доуредуваат со колективен договор, со исклучок на постапката за вработување која се спроведува во согласност со законот кој ги уредува прашањата за административни службеници.

(4) Претседателот на Комисијата одлучува за засновање и престанок на работен однос во Комисијата и за други прашања од работен однос. Против одлуките на претседателот на Комисијата по право на приговор одлучува Комисијата.

Средства за работа на Комисијата

Член 416

(1) Средствата за работа на Комисијата се обезбедуваат од надоместоци кои Комисијата ги наплатува за извршената работа и спроведениот надзор во согласност со јавните овластувања утврдени со овој и со друг закон во надлежност на Комисијата.

(2) Надоместоците што ги наплатува Комисијата се:

1) надоместоци за разгледување на барање на одобрение за издавање на хартии од вредност, за разгледување на барање за одобрување на проспекти и за разгледување на други барања во согласност со Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност;

2) надоместоци за водење на регистарот на регулирани информации, доколку Комисијата го води регистарот во согласност со Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност;

3) надоместоци за разгледување на секое поединечно барање по кое Комисијата донесува решение во согласност со овој закон;

4) надоместоци утврдени со Законот за инвестициските фондови;

5) надоместоци утврдени со Законот за преземање на акционерски друштва;

6) надоместоци за надзор на регулиран пазар и други места за тргување, како и надоместоци од реализација на ОТЦ трансакции;

7) надоместоци за надзор на инвестициските друштва/банки (кредитни институции);

8) надоместоци за надзор на овластените депозитари и други договорни страни;

9) надоместоци за надзор на акционерски друштва со чии акции се тргува на регулиран пазар;

10) надоместоци за спроведување на надзор на субјекти во согласност со закон;

11) други надоместоци кои се утврдени со Тарифникот на Комисијата.

(3) Висината на надоместоците од ставот (2) на овој член соодветствува со висината на трошоците на Комисијата утврдени со годишниот финансиски план, програмата за работа, како и на развојните потреби на Комисијата.

(4) Комисијата со тарифник ја утврдува висината на надоместоците од ставот (2) на овој член.

(5) Тарифникот од ставот (4) на овој член Комисијата го објавува во Службен весник на Република Северна Македонија.

Плата и надомест

Член 417

(1) Од средствата на Комисијата се исплатува плата на лицата со заснован работен однос (вработени лица) во Комисијата и надомест на надворешните комисионери.

(2) Начинот на утврдување на основната плата и на додатоците на плата се уредува со колективен договор и/или со договор за работа, а вредноста на бодот на основната плата ја утврдува Комисијата. При утврдувањето се земаат предвид пазарните услови, висината на платите што се исплатуваат во финансискиот сектор и потребите на самата институција.

(3) Надворешните комисионери за својата работа имаат право на надомест кој се утврдува со одлука на Комисијата.

(4) Доколку со други прописи се уредуваат поинаку прашањата за исплата на плата и надомест предност при уредувањето има овој закон.

Резервен фонд на Комисијата

Член 418

(1) Од вишокот на приходи над расходи од работењето на Комисијата се формира резервен фонд.

(2) Средствата од резервниот фонд се користат за финансирање на недостигот на средства на Комисијата, премостување на временската неусогласеност на приходите над расходите на Комисијата и во функција на развој и унапредување на работењето на Комисијата.

Сметководство на Комисијата

Член 419

(1) Сметководството на Комисијата се води согласно со прописите за сметководство на непрофитните организации.

(2) Комисијата усвојува сметководствени политики со кои поблиску го пропишува водењето на сметководството.

Етички кодекс

Член 420

(1) Комисијата донесува етички кодекс на однесување на комисионерите и вработените во Комисијата, со цел за избегнување и спречување судир на интереси и уредување на однесувањето на сегашните и поранешните комисионери и вработени во Комисијата.

(2) Сегашните и поранешните комисионери, сегашните и поранешните вработени во Стручната служба на Комисијата, како и секој соработник/советник, не смеат

за своја корист да ги употребуваат или да ги обелоденуваат деловните тајни или внатрешните информации со кои се стекнале во текот на работењето во Комисијата.

(3) Информациите добиени во текот на работењето на Комисијата можат да им бидат обелоденети само на:

1) вработените и комисионерите на Комисијата заради извршување на нивните службени обврски;

2) службените лица од овластен депозитар и пазарниот оператор во врска со спроведувањето на овој закон;

3) другите органи надлежни за супервизија на финансиските институции во Република Северна Македонија, под услов меморандумот за соработка да овозможува обелоденување на таквите информации;

4) органите и институциите за спроведување на законите;

5) надлежниот суд;

6) регулаторите на пазарот на хартии од вредност во странски земји согласно со меморандумите за разбирање или со меѓународните договори.

(4) Обврските од ставовите (2) и (3) на овој член се однесуваат и на лице кое има право да добие доверливи информации од комисионерите или од вработените во Комисијата.

(5) Заради спречување на судир на интереси, комисионер и вработен на Комисијата се должни да ја известат Комисијата за своето портфолио за хартии од вредност.

(6) Информациите обелоденети на лицата од став (3) и став (4) на овој член претставуваат деловна тајна или внатрешна информација и за тие лица.

Избегнување на потенцијален судир на интереси и фидуцијарна должност

Член 421

(1) Членовите на Комисијата и вработените се должни да избегнуваат ситуации кои можат да создадат судир на интереси. Судир на интереси постои кога членовите на Комисијата или вработените имаат приватни или лични интереси кои влијаат или можат да влијаат врз објективното извршување на нивните задачи. Под приватни или лични интереси на членовите на Комисијата или вработените се подразбира каква било корист што потенцијално може да ја имаат лично тие, нивните семејства и нивни роднини до втор степен.

(2) Членовите на Комисијата и вработените не смеат да постапуваат спротивно на Етичкиот кодекс при примање на било каква корист во финансиска или во нефинансиска форма.

(3) Прекршувањето на одредбите од ставот (2) на овој член од страна на вработените претставува сериозно кршење на правилата и воедно претставува основа претседателот на Комисијата да одлучи за примена на дисциплински мерки.

(4) Членовите на Комисијата и вработените не смеат да ги користат доверливите информации до кои имаат пристап заради извршување приватни финансиски трансакции, без оглед дали тоа го прават директно или индиректно преку трети лица, за своја сметка и на свој ризик или за сметка и на ризик на трето лице.

Постапка при состојба на судир на интереси

Член 422

(1) Претседателот на Комисијата пред Комисијата, а неговиот заменик односно комисионерот кој има интерес за некое прашање за кое треба да расправа и одлучува Комисијата пред претседателот на Комисијата, се должни веднаш по добивањето на поканата за седница со предложен дневен ред да ја откријат природата на таквиот интерес и да дадат писмена изјава со барање за

изземање. Пред почетокот на седницата, за дадената изјава на заменикот на претседателот и на комисионерот одлучува претседателот на Комисијата, а за дадената изјава на претседателот одлучува Комисијата.

(2) Во записникот од седницата на Комисијата, на која се разгледува и одлучува по прашање за кое е дадена изјава за состојба на судир на интереси се евидентира дека лицето кое пријавило состојба на судир на интереси не учествувало во работата на Комисијата и во донесувањето на одлуката по тоа прашање. Должноста за откривање на природата на интересот се однесува и во случаите кога на седницата на Комисијата се расправа и се одлучува за некое прашање за кое интерес имаат брачниот другар или лице во сродство во права линија на претседателот, заменикот на претседателот, односно на комисионерот.

(3) Должноста за откривање на интересот од ставот (1) на овој член се однесува и на вработените лица во Комисијата. претседателот на Комисијата одлучува за состојбата на интерес која ја пријавил вработениот.

Одговорност на Комисијата

Член 423

Комисијата не одговара за веродостојноста, потполноста и точноста на податоците содржани во Проспектот за јавна понуда и за вклучување за тргување на хартии од вредност од издавачот, за соопштението за приватна понуда и за друг извештај доставен до Комисијата, акционерите, инвеститорите и јавноста од страна на издавачот. Комисијата не одговара за веродостојноста, потполноста и точноста и за податоците содржани во документацијата која ја обезбедува, како и за документите доставени во прилог на барањата по кои постапува и одлучува по овој закон или законите од својата надлежност.

Одговорност за штета

Член 424

(1) Комисијата не одговара за штетите спрема трети лица што може да настанат поради мерките и активностите од Комисијата во согласност со законите од својата надлежност преземени за зачувување на стабилноста и сигурноста на одделен субјект кој е под нејзин надзор или на пазарот на капитал во целина.

(2) Вработените во Стручната служба, претседателот на Комисијата и членовите на Комисијата, не можат да бидат лично одговорни за преземање или пропуштање на преземање на било кое дејствие во текот на работењето, односно ангажманот во Комисијата, при вршењето на службената должност и спроведувањето на законите во надлежност на Комисијата, освен ако се докаже дека тие работеле спротивно на начелото за добро управување.

(3) Вработените во Стручната служба, претседателот на Комисијата и членовите на Комисијата, за време и по престанокот на работниот однос, односно ангажманот во Комисијата, не одговараат за штетите спрема трети лица што ги предизвикале со извршување на работните задачи доколку истите ги извршувале во рамките на овластувањата утврдени со закон.

Надоместок на трошоци

Член 425

(1) Комисијата е должна на вработените во Стручната служба, претседателот на Комисијата и на членовите на Комисијата, да им ги надомести сите судски и други трошоци кои тие ги платиле во врска со постапка која против нив се води, а во врска со извршувањето на службените должности.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, во случај на судски спор во кој е тужен претседателот на Комисијата, комисионер или вработен во Комисијата поради извршување на неговите службени должности, Комисијата може да обезбеди правно застапување и да ги покрие трошоците на тоа застапување.

(3) Претседателот на Комисијата, комисионер или вработен во Комисијата не одговара за штетата што настанала во работењето под услов ако работел чесно и совесно.

(4) Штетата предизвикана поради незаконско работење на претседателот на Комисијата, комисионер или вработен во Стручната служба на Комисијата се надоместува од средствата на Комисијата, според општите прописи за надоместок на штета.

(5) Комисијата има право на регресно побарување од лицата наведени во став (4) на овој член.

Посебна управна постапка

Член 426

(1) Во водењето на постапка и во решавањето на управните работи по поединечните барања од овој и друг закон во надлежност на Комисијата, во постапката за надзор или истрага и во изрекувањето на надзорните мерки, Комисијата спроведува посебна управна постапка при што ги применува одредбите од овој закон и другите закони од нејзина надлежност, како и подзаконските акти донесени врз основа на тие закони. Доколку одделни постапувања се разликуваат, оваа посебна управна постапка има предност пред општата управна постапка.

(2) Решенијата од овој закон и од другите закони од нејзина надлежност Комисијата ги донесува без претходно изјаснување на странката.

(3) Решенијата на Комисијата се конечни, а против нив може да се поведе управен спор.

(4) Комисијата има обврска изреките од донесените решенија да ги објави на својата веб-страница.

(5) Тужбата со која се поведува управен спор против решение на Комисијата не го одлага неговото извршување.

(6) Постапката пред Управниот суд кој одлучува по тужбата против решение на Комисијата е итна и треба да заврши најдоцна во рок од 180 дена од денот на приемот на тужбата, освен ако со овој закон поинаку не е регулирано.

Донесување, изменување и укинување на правилници, подзаконски акти на Комисијата

Член 427

(1) Заради спроведување на законите од својата надлежност, Комисијата донесува подзаконски акти од општ карактер: правилници, упатства, методологии, одлуки, правила и други општи акти. При донесување на актите, Комисијата спроведува јавна расправа за предлогот на актот и овозможува поднесување на писмени забелешки од заинтересираните лица во период од 30 календарски дена.

(2) Постапката за изменување и дополнувања на актите се врши согласно со ставот (1) на овој член.

(3) Комисијата може да донесе правилник или друг акт за престанување на важење на правилник или друг акт без претходна јавна расправа.

(4) Комисијата може да донесува правилници и други акти од времен карактер без претходна јавна расправа, доколку оцени дека потребата за донесување на таков акт е од итна природа, а особено заради:

1) заштита на интересите на инвеститорите и заштита на интегритетот на пазарот;

2) обезбедување на финансиска стабилност;

3) одржување на чесен, уреден и транспарентен пазар на финансиски инструменти,

4) обезбедување на брзо, точно и сигурно утврдување и порамнување на трансакции;

5) промоција на пазарот на капитал;

6) развој на пазарот на капитал и

7) во функција на интеграција на домашниот пазар и пазарни субјекти со други пазари и пазарни субјекти.

(5) Актите од времен карактер се со важност најмногу до 90 дена.

Донесување, изменување и укинување на актите на субјекти под надзор

Член 428

Комисијата може да им наложи на субјектите кои се под нејзин надзор да донесат, изменат или да укинат акти, доколку утврди дека тоа е неопходно за спроведување на овој закон, а со цел за:

1) заштита на интересите на инвеститорите и заштита на интегритетот на пазарот;

2) обезбедување на финансиска стабилност;

3) одржување на чесен, уреден и транспарентен пазар на капитал и

4) обезбедување на брзо, точно и сигурно утврдување и порамнување на трансакции.

Транспарентност

Член 429

(1) Комисијата ја информира јавноста за својата работа.

(2) Комисијата нема да објави информации што претставуваат службена и деловна тајна.

(3) Прашањата кои се однесуваат за начинот на информирање на јавноста за работата на Комисијата, се уредуваат со деловникот на Комисијата.

(4) Правилниците донесени врз основа на овој закон и на другите закони во надлежност на Комисијата задолжително се објавуваат во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

(5) За донесени решенија, одлуки, ставови, мерки, регистри кои ги води и друго, Комисијата ја известува јавноста преку својата интернет страница.

Доверливост

Член 430

(1) Податоците што Комисијата ги прибира за активностите на субјектите под надзор, се сметаат за „доверливи информации“ само во исклучителни ситуации и тоа кога нивното ширење може да ги повреди комерцијалните интереси, кога може да се осуети одредена постапка пред надлежен орган, кога може да дојде до неоправдано нарушување на репутацијата и угледот на субјектот, како и во други пропишани ситуации.

(2) Не се сметаат за доверливи информациите и податоците кои се обезбедени од субјектите под надзор согласно обврската за нивно објавување предвидена со овој или друг закон или со подзаконските прописи.

(3) Класификација на информациите од став (1) и став (2) се прави со интерни прописи, одобрени од Комисијата.

(4) Членовите на Комисијата и вработените во Комисијата се должни да ја чуваат тајноста на доверливите информации.

(5) Доколку дојде до докажано прекршување на обврските предвидени од став (4) на овој член спрема вработените се преземаат соодветни дисциплински мерки, а спрема членовите на Комисијата разрешување од функцијата.

ПОДГЛАВА 3

Други овластувања

Покренување на постапка пред надлежен орган

Член 431

Доколку Комисијата заклучи дека постои основано сомнение дека физичко или правно лице ги прекршило одредбите од овој закон или на друг закон од нејзина надлежност, како и на прописите донесени врз основа на тие закони, Комисијата доставува информација или покренува постапка кај надлежен орган.

Овластување за размена на информации со други надлежни органи

Член 432

Комисијата разменува информации со други надлежни органи вклучително и со органите надлежни за кривичен прогон и истражните органи.

Обезбедување на платежни и депозитни сметки

Член 433

Во постапките кои ги води Комисијата може да обезбеди документи, податоци и информации за состојбите на платежни и депозитни сметки на физички или на правни лица, со цел спроведување на законите во нејзина надлежност.

Собирање, обработка и чување на лични податоци

Член 434

(1) Комисијата собира, обработува и чува категории на лични податоци за идентификување на членови на органите на управување и надзор, акционери/иматели на удел, вработени и релевантни лица во инвестициските друштва, во пазарниот оператор, во овластениот депозитар и останатите субјекти под надзор согласно овој закон и со нив поврзаните лица, лицата со кои дејствуваат заеднички, тесно поврзани лица и нивни блиски соработници, како и за физички лица, кандидати за полагање на стручни испити во организација на Комисијата.

(2) Комисијата ги собира, обработува и чува следните категории на лични податоци за идентификување на лицата од став (1) на овој член; име, презиме, матичен број (ЕМБГ), адреса на живеење, образовни и професионални квалификации, податоци за сопственоста и располагањето со акции и други финансиски инструменти податоци од банкарски сметки, податоци за ангажманите на раководни позиции, податоци за изречена прекршочна санкција забрана за вршење професија, дејност или должност и податоци од казнена евиденција во областа на банкарството, финансиите, работните односи, имотот, мито и корупција и перење пари во последните пет години и други информации поврзани со однесувањето на овие лица на пазарот на капитал.

(3) Податоците од став (2) на овој член се прибираат по правило, од друштвото кое поднело барањето за добивање одобрение или директно од физичките и правните лица во постапката на спроведување надзор.

(4) Комисијата ги собира, обработува и чува податоците и информациите од став (2) на овој член за целите на утврдување на идентитетот на лицата од став (1) во врска со нивните активности на пазарот на капитал и за целите на надзорот од страна на Комисијата, и истите се чуваат пет години од приемот во Комисијата.

(5) Личните податоци можат да се користат единствено за целите на спроведување на овој закон, а согласно со прописите за заштитата на личните податоци.

Овластување за соработка и размена на информации

Член 435

(1) Комисијата може да биде членка на меѓународни организации од областа на пазарот на капитал, од областа на финансиската писменост и едукацијата, како и да соработува со соодветни странски надлежни органи и тела за надзор на финансиските пазари и со меѓународни финансиски институции.

(2) Комисијата е овластена да склучува меморандуми за разбирање и за соработка, како и други акти со домашни и со странски финансиски регулаторни и супервизорски тела, или со други органи, со цел за координирање при вршење на надзорните активности, за соработка или за размена на информации во спроведувањето на одредбите од овој закон, друг закон и прописите донесени врз основа на нив.

(3) Комисијата може да разменува информации во согласност со актите од ставот (2) на овој член.

(4) Информациите кои Комисијата ги добила во согласност со актите од став (2) на овој член ги чува како деловна тајна и истите може да ги споделува со трети лица само по добиена претходна согласност од давателот на информацијата.

(5) Размената на доверливи информации се врши врз основа на принципот на реципроцитет со земјите со кои се склучени тие акти.

(6) Соработката и размената на информациите од ставот (2) на овој член ги опфаќаат:

1) субјектите под надзор;
2) информациите за издадени/одземени одобренија за работа;

3) активностите поврзани со перење пари и финансирање тероризам;

4) активностите поврзани со забранетите дејства;

5) податоци од финансиска природа;

6) информации за физички лица кои се на одговорни позиции во субјектите под надзор;

7) податоци и документација од спроведена ревизија над инвестициски друштва, друштва за управување со отворени и затворени инвестициски фондови, пазарниот оператор, овластениот депозитар, издавачите на финансиски инструменти и лицата од Глава V од овој закон.

(7) Комисијата може да спроведува надзор, по барање на други домашни или странски надзорни или регулаторни органи во финансискиот сектор или органи надлежни за спречување на перење пари и финансирање на тероризам или други надлежни институции.

(8) Комисијата на барање на странски регулаторни органи со кои има склучено меморандуми за соработка може да обезбеди информации и помош за целите на поведување постапки пред надлежни судови.

Овластување за вклучување во постапка пред суд

Член 436

Комисијата е овластена да се вклучи во постапката што се води пред суд во врска со прекршувања на одредбите од овој закон или друг закон во надлежност на Комисијата, како и на прописите донесени врз основа на тие закони, при што Комисијата може да се јави како учесник во постапката единствено со цел да го информира судот за нејзините ставови, мислења и толкувања.

ПОДГЛАВА 4

Цели и функции на Комисијата

Цели на Комисијата

Член 437

(1) Целите на работа на Комисијата, според овој закон се:

- 1) остварување на јавниот интерес за финансиска стабилност на пазарот на капитал;
- 2) промовирање и обезбедување доверба во непристрасноста, ефикасноста, слободната конкуренција, транспарентноста и законитоста на пазарот на капитал и секоја активност поврзана со овој пазар;
- 3) одржување на уреден и транспарентен пазар на капитал;
- 4) заштита на интересите на инвеститорите и
- 5) спречување на злоупотреба на пазарот на капитал.

Функции на Комисијата

Член 438

За остварување на целите од членот 437 од овој закон, Комисијата ги врши следниве функции:

- 1) врши надзор на законитоста на работењето на субјектите на надзор согласно овој закон и другите закони во надлежност на Комисијата за надзор;
- 2) врши надзор на законитоста на издавањето, работењето и тргувањето со финансиските инструменти;
- 3) врши надзор на работењето на инвестициските фондови и на работењето на друштвата за управување со фондови;
- 4) врши надзор над исполнувањето на обврските за давање на понуда за преземање на акционерско друштво;
- 5) врши надзор на субјектите од пазарот на капитал во областа на спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризам;
- 6) врши надзор и презема мерки за зачувување на финансиската стабилност согласно со Законот за финансиска стабилност;
- 7) спроведува активности согласно овластувањата од Глава IX од овој закон за санација на овластен депозитар;
- 8) презема мерки за спроведување на овој закон и на законите кои се во нејзина надлежност;
- 9) донесува подзаконски акти врз основа на законите кои се во нејзина надлежност и презема мерки за нивно спроведување;
- 10) врши надзор на законитоста на работењето на субјектите со одобрение за работа издадена од Комисијата;
- 11) врши надзор над целокупната документација на издавачите на хартии од вредност, презема мерки и донесува одлуки за заштита на интересите на лицата кои се сопственици или инвестираат во финансиски инструменти и спречува нечесни и незаконски дејствија поврзани со работењето со финансиски инструменти;

12) издава одобренија, согласности и дозволи врз основа на овој закон и другите закони во нејзина надлежност;

13) го регулира начинот на тргување со финансиски инструменти во согласност со овој закон;

14) може привремено или трајно да го прекине тргувањето со определен финансиски инструмент;

15) врши следење и надзор на функционирањето на пазарот на капитал;

16) носи решение за замрзнување на средствата на сметките на сите субјекти на кои Комисијата дава одобрение за работа во банка (кредитна институција) или друга финансиска институција за период од најмногу 15 работни дена;

17) одредува стандарди на конкуренција меѓу субјектите на кои им е издадено одобрение за работа по пат на надзор или на друг начин;

18) дава одобрение за именување на директори и членови на органи на управување и органите на надзор во согласност со законите од својата надлежност;

19) дава одобрение на физички и на правни лица да стекнуваат квалификувано учество во согласност со закон;

20) го регулира издавањето на хартии од вредност, ги одобрува барањата за издавање на хартии од вредност, го одобрува објавувањето на проспекти за јавна понуда на хартии од вредност и за прием на тргување;

21) води регистар на регулирани информации согласно Законот за проспекти и обврски за транспарентност на издавачите на хартии од вредност односно издава одобрение пазарен оператор или друго правно лице да го води тој регистар;

22) се грижи за законит, чесен и транспарентен пазар на финансиски инструменти;

23) ги одобрува донесувањето и сите измени на актите на овластен депозитар, пазарен оператор и систем за утврдување/порамнување на финансиски инструменти;

24) соработува со други институции во Република Северна Македонија и од странство;

25) се грижи за имплементација на меѓународните стандарди за работењето на пазарот на капитал и корпоративното управување;

26) донесува акти, односно правилници за внатрешната организација на Комисијата, акти за систематизација на работните места и донесува одлука за утврдување на вредноста на бодот за исплата на плата;

27) врши други работи во врска со работењето со финансиските инструменти согласно со овој закон и со други закони во нејзина надлежност;

28) врши други активности во врска со извршувањето на нејзините задачи во согласност со овој и друг закон;

29) членува во меѓународни организации;

30) води регистри во согласност со овој и друг закон;

31) врши активности на оператор на фонот за обесштетување на инвеститори;

32) разменува информации со други надлежни органи;

33) врши едукација и презема активности за зголемување на финансиската писменост;

34) организира обуки и спроведува стручни испити и

35) врши други работи утврдени со овој или друг закон од нејзина надлежност.

Јавен интерес

Член 439

Стабилноста на пазарот на капитал и мерките кои Комисијата ги презема заради постигнување и одржување на неговата стабилност се од јавен интерес.

ПОДГЛАВА 5

НАДЗОР, СУБЈЕКТИ НА НАДЗОР И НАДЗОРНИ МЕРКИ

Надзор и основни цели на надзорот

Член 440

(1) Основните цели на надзорот кој го спроведува Комисијата се проверка на законитоста и, кога е применливо, проценка на сигурноста и стабилноста на работењето на субјектите на надзор, со цел заштита на интересите на инвеститорите и на јавниот интерес, стабилноста на финансиските системи, и промоција и зачувување на довербата на пазарот на капитал.

(2) Во смисла на овој закон, надзорот опфаќа следење и проверка:

1) дали субјектот на надзор или друго лице работи во согласност со овој закон и/или други релевантни прописи и, доколку е применливо дали работи и во согласност со своите интерни акти, актите на пазарниот оператор и на овластениот депозитар и/или домашните и меѓународните правила и стандарди на професијата;

2) дали субјектот на надзор или друго лице кое е должно да постапува во согласност со овој закон во својата работа постапува во најдобар интерес на клиентот или на потенцијалниот клиент;

3) дали субјектот на надзор или друго лице кое е должно да постапува согласно овој закон и/или друг релевантен пропис спроведува соодветни мерки и активности со цел отстранување на незаконитости и неправилности утврдени од негова страна или од страна на Комисијата;

4) дали субјектот на надзор или друго лице кое е должно да постапува согласно овој закон и/или друг релевантен пропис ги спроведува надзорните мерки на Комисијата;

5) дали тргувањето, утврдувањето и порамнувањето на финансиски инструменти се врши во согласност со овој закон и

6) дали информациите кои се објавени ги исполнуваат законските барања.

(3) Комисијата е овластена да врши надзор преку:

1) собирање, анализа и проверка на извештаи, податоци, објавени информации и континуирано следење на работењето на субјектите на надзор и други лица кои согласно одредбите од овој закон или соодветните прописи се должни да ја известат инвеститорската јавност или да ги достават до Комисијата;

2) вршење непосреден надзор над субјектите на надзор, увид во работењето и постапувањето на субјектите на надзор и други лица од опфатот утврден со овој закон и други соодветни прописи;

3) изрекување на надзорни мерки на субјектите на надзор или други лица во рамките на опфатот од овој закон или друг закон во надлежност на Комисијата и

4) давање мислења, одобренија и/или согласности на субјектите на надзор и други лица доколку оцени дека тоа е во согласност со овој закон и други соодветни прописи.

(4) Овластувањата од став (3) на овој член, Комисијата ги врши:

1) самостојно;

2) во соработка со други надлежни органи или со одредени субјекти на пазарот, во согласност со одредбите од овој закон и други релевантни прописи и

3) со поднесување на барања и извештаи до надлежните обвинителски, судски или други надлежни органи.

(5) Во смисла на овој закон, незаконитости се ситуации и постапки за кои Комисијата утврдува дека не се во согласност со овој закон или други релевантни прописи.

(6) Во смисла на овој закон, неправилности се ситуации и постапки кои според Комисијата се оценети дека не се во согласност со сопствените деловни политики и усвоените правила на субјектот на надзор, со стандардите и правилата на професијата или доследно не се применуваат, со што се загрозува нивното работење, особено во однос на организациските барања и управувањето со ризици, односно не постапување во најдобар интерес на клиентите и на потенцијалните клиенти.

(7) Комисијата при вршење на надзор или истрага има право на места кои не се приватни станбени простории на физички лица, да влезе во просториите и да има пристап до документи и до други податоци во која било форма, доколку постои основано сомневање дека документите и другите податоци се поврзани со предметот на надзорот или истрагата и може да бидат релевантни за докажување на повредите и прекршувањето на законот.

(8) Комисијата поблиску со Правилник ги пропишува условите и начинот на вршење на надзорот или истрагата, издавањето наредби и преземањето мерки и санкции, начинот на извршување на наредбите и други прашања од значење за спроведување на надзорот или истрагата.

Надзор над примената на другите релевантни прописи

Член 441

(1) Покрај надзорот кој се спроведува во согласност со одредбите од овој закон, Комисијата врши надзор на субјектите под надзор и на други лица во согласност со други релевантни закони за чие спроведување Комисијата е надлежна.

(2) На надзорот од став (1) на овој член на соодветен начин се применуваат одредбите на оваа Глава, освен ако со поединечните релевантни закони и прописи не е поинаку пропишано.

Субјекти на надзор

Член 442

(1) Во смисла на овој закон субјекти на надзор се:

- инвестициско друштво со седиште во Република Северна Македонија,

- банка (кредитна институција) со седиште во Република Северна Македонија и нејзина филијала надвор од Република Северна Македонија во делот на инвестициските услуги и активности во согласност со овој или друг закон во надлежност на Комисијата,

- друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови со седиште во Република Северна Македонија во делот што се однесува на инвестициските услуги и активности кои друштвата за управување со отворени и затворени инвестициски фондови ги имаат согласно со овој или друг закон во надлежност на Комисијата,

- подружница на инвестициско друштво со седиште во друга земја која добила одобрение за работа врз основа на овој закон,

- врзан застапник на субјектите под надзор од алинеите 1, 2 и 3 од овој став со седиште во Република Северна Македонија,

- пазарен оператор на регулиран и/или организиран пазар,

- даватели на услуги за доставување на податоци со седиште во Република Северна Македонија во делот на работењето кое се однесува на давањето услуги на достава на податоци за кое има добиено одобрение за работа од Комисијата согласно одредбите од овој закон,

- системи за утврдување и/или порамнување,

- овластен депозитар,

- централна друга договорна страна,

- издавачите на финансиски инструменти и издавачите на хартии од вредност кои издале хартии од вредност, објавиле проспект и ги вклучиле хартиите од вредност за тргување и сите правни и физички лица кои имаат обврски согласно Законот за проспекти и обврски за транспарентност за издавачите на хартии од вредност,

- лица кои треба да дадат понуда или дале понуда за преземање на акционерско друштво,

- правни и физички лица кои учествуваат во пренос на финансиски инструменти и со нив поврзани,

- овластен депозитар во санација со седиште во Република Северна Македонија,

- вработените и членовите на органите на субјектите на надзор,

- сите правни и физички лица од Глава X од овој закон и

- други лица за кои Комисијата смета дека можат да добијат статус на субјект на надзор во одделен случај.

(2) Овластените лица на Комисијата заради постигнување на целите на надзорот, можат во рамки на постапката за надзор над еден субјект на надзор, доколку е применливо, да извршат и надзор на дел од деловното работење на тесно поврзаните лица со субјектот на надзор или на лица на кои субјектот на надзор ги пренел своите деловни активности.

(3) Надзор врз работењето на субјектите на надзор може да вршат и други институции и регулаторни тела согласно законот во рамки на делокругот на нивното работење.

(4) Доколку друг надлежен орган е одговорен за надзор на одреден субјект, Комисијата може да учествува во надзорот на деловното работење на тој субјект заедно со другиот надлежен орган или може да побара од другиот надлежен орган да ги добие потребните податоци за целите на надзорот на субјектот на надзорот.

(5) Субјекти на надзор може да бидат и лица за кои Комисијата има сознанија дека неовластено вршат или се обидуваат да вршат услуги на начин спротивен на одредбите од овој закон.

(6) За вршење на надзорот, субјектите на надзор и плаќаат на Комисијата надомест за надзор, чија висина, начин на пресметување и начин на плаќање се пропишани со Тарифник на Комисијата.

Обезбедување на податоци

Член 443

(1) Заради остварување на своите надзорни овластувања, Комисијата може да ги преземе дејствијата од став (2) на овој член, како и да побара доставување на било кои податоци за кои таа смета дека и се потребни од следните лица:

1) субјектите на надзор и од тесно поврзаните лица со субјектите на надзор од член 442 од овој закон;

2) имателот на квалификувано учество;

3) ревизори, овластени ревизори и лица ангажирани од субјектите на надзор од член 442 од овој закон и

4) секое друго лице кое по проценка на Комисијата има податоци од интерес за надзор, вклучувајќи, но не ограничувајќи се на вработените, клиентите и потенцијалните клиенти на субјектот на надзор.

(2) За утврдување на фактите и околностите потребни за вршење на нејзините надзорни овластувања, Комисијата е овластена да ги преземе следните дејства:

1) да врши непосреден надзор во деловните простории на лицата од ставот (1) на овој член;

2) да пристапи до кој било документ и податоци во која било форма и да побара доставување копии од нив од секое лице од ставот (1) на овој член за кое смета дека има релевантни сознанија, во форма што смета дека е соодветна, вклучувајќи деловни книги и документација;

3) да ги повика лицата од став (1) на овој член, релевантните лица вклучувајќи ги брокерите, инвестициските советници да и дадат усни информации, во форма на изјави или одговори;

4) од субјектите на надзор да ги прибави постојните записи од телефонски разговори, електронски комуникации и други записи од комуникацијата со клиентите или потенцијалните клиенти, кои субјектите на надзор се должни да ги водат согласно со овој закон или да ја остваруваат;

5) да побара за субјект на надзор од мобилните оператори да ги достават постоечките записи за сообраќај на податоци во сопственост на операторот, доколку постои основано сомневање за прекршување на релевантните прописи од субјектот на надзор и доколку таквите записи се релевантни за надзорот или истрагата кои се спроведуваат;

6) доколку е применливо на надлежното обвинителство и надлежен суд да предложи замрзнување и/или конфискација на имот на субјект на надзор.

(3) Кое било лице кое доставува или обелоденува информации и податоци до Комисијата релевантни за надзорот или истрагата на Комисијата нема да се смета за

прекршување на законските или договорните забрани или ограничувања во врска со откривањето на тие информации, ниту пак може да сноси одговорност во врска со доставување или соопштување на тие информации.

(4) Лицата од став (1) на овој член се должни да постапуваат согласно одредбите на овој член.

ПОДГЛАВА 6

ПОСТАПКА НА НАДЗОР

Начин на спроведување на надзор

Член 444

(1) Комисијата, по службена должност врши:

1) Непосреден надзор кој се врши во деловните простории на субјектите на надзор или на правно лице со кое субјектот на надзор е директно или индиректно поврзано преку управување или капитал, со овластување на службеното лице од Комисијата, да ја провери оригиналната документација, да го провери целокупното работење, да ги повика и да спроведе разговор и да земе изјави од членовите на органите и другите релевантни лица од субјектот на надзор во седиштетото на Комисијата;

2) Посреден надзор кој се врши во просториите на Комисијата, врз основа на анализа на извештаите кои субјектите на надзор се должни да ги достават до Комисијата согласно со овој или друг закон, ја прегледуваат и ја проверуваат доставената документација. Лица кои го спроведуваат посредниот надзор ги проверуваат и ги прегледуваат известувањата и податоците добиени и на барање на Комисијата, како и вршат следење, собирање и проверка на објавените податоци и други податоци и сознанија од други извори, а вршат и проверка и оценка на целокупното деловно работење или активностите кои ги врши субјектот на надзор врз основа на доставени извештаи и собрани податоци, прибавени изјави и/или писмени изјави од лицата од член 443 став (1) од овој закон.

3) Давање препораки и мислења до субјектите на надзор заради подобрување и усогласување на нивното работење, и кога е применливо, препораки за подобрување на нивната финансиска стабилност и за намалување на ризиците на кои тие се изложени или можат да бидат изложени во нивното работење.

(2) Посредниот надзор од став (1) точка 1) на овој член може да биде редовен или вонреден.

(3) Планот за спроведување на редовен непосреден надзор го носи претседателот на Комисијата.

(4) Во спроведувањето на надзорот, Комисијата води посебна управна постапка од член 426 од овој закон освен во случај кога дава препораки.

Лица овластени да вршат надзор

Член 445

(1) Надзор од член 444 од овој закон вршат вработени лица во Комисијата (во натамошниот текст: овластени лица на Комисијата).

(2) Претседателот на Комисијата носи решение за спроведување на непосреден надзор со кој овластува лица да го спроведат надзорот.

(3) По исклучок од став (1) на овој член, за вршење на одделни работи поврзани со надзорот над работењето на субјектите на надзорот, Комисијата може да побара професионално учество и да ангажира овластени ревизори или други стручни лица, за кои подеднакво и соодветно важат обврските за тајност и доверливост, како и за лицата од став (1) на овој член.

Известување за непосреден надзор**Член 446**

(1) Пред почетокот на непосредниот надзор, на субјектот на надзорот им се дава писмено известување кое содржи информации најмалку за:

1) предметот на надзор;
2) податоци за лицата овластени за надзор;
3) наведување на локацијата каде што ќе се врши надзорот;

4) датум на отпочнување на надзорот и
5) временскиот период на кој се однесува надзорот.

(2) Известувањето од ставот (1) на овој член може да содржи барања за документација и за информации кои субјектот на надзор е должен да ги подготви за овластените лица на Комисијата за целите на спроведување на непосреден надзор.

(3) Комисијата може да го дополни известувањето за надзор и во текот на вршењето на надзорот. Одредбите од став (1) на овој член соодветно се применуваат и за дополнувањето на известувањето за надзор.

(4) Известувањето за непосреден надзор се доставува до субјектот на надзорот во рок кој не може да биде пократок од три дена пред денот на започнувањето на надзорот.

(5) По исклучок од став (4) на овој член, овластеното лице на Комисијата може да достави известување за непосреден надзор најдоцна на денот односно во моментот на започнувањето на надзорот доколку е неопходен итен надзор или ако на друг начин не е можно да се постигне целта на надзорот.

(6) Во секој друг случај на надзор во согласност со овој закон, известувањето од став (1) на овој член вообичаено се доставува на начинот пропишан со ставот (5) на овој член.

Непосреден надзор**Член 447**

(1) По добиеното известување за надзор, субјектот на надзорот е должен да му овозможи непречен пристап на овластеното лице на Комисијата, да врши непосреден надзор во просториите на субјектот на надзор, како и на други места надвор од просториите на субјектот на кои се врши дејноста за која Комисијата врши надзор.

(2) На барање на овластеното лице на Комисијата, субјектот на надзорот е должен да му овозможи да врши прегледување и проверка на деловните книги, на деловната документација, административната или деловната евиденција, како и да ги прегледува и проверува информациските системи и технологиите кои овозможуваат работа на информациските системи на субјектот на надзор, во опфат неопходен за спроведување на надзорот.

(3) Субјектот на надзор е особено должен на барање на овластеното лице на Комисијата да му ја предаде целокупната побарана деловна документација, исписите од електронска евиденција, фотокопија од деловни книги, тонски записи или транскрипти од снимени телефонски разговори, записи од сите средства за електронска комуникација, друга документација од правниот промет на субјектот на надзор независно од обликот во кој се бара. Субјектот на надзор е должен на овластеното лице од Комисијата да му обезбеди пристап до базата на сите податоци и да му даде испис за цели и во опфат неопходен за спроведување на надзорот.

(4) Документацијата, исписите, записите и снимките од став (3) на овој член, финансиските инструменти, парите или предметите кои можат да послужат како доказ во кривична или прекршочна постапка, овластените лица на Комисијата со издавање на потврда можат привремено да ги одземат од субјектот на надзор се до поведување на постапка кога доказите ги предаваат на надлежниот орган за водење на таа постапка.

(5) Релевантните лица на субјектот на надзор и другите лица кои имаат информации од интерес и за цели на постапката која ја води Комисијата должни се на овластеното лице на Комисијата да му дадат изјава, како и други информации битни за надзорот кои стануваат составен дел на записникот.

(6) Одредбите на овој член, на соодветен начин се применуваат и на други лица од член 442 од овој закон во делот кој се однесува на субјекти на надзор.

Услови за спроведување на непосреден надзор**Член 448**

(1) Субјектот на надзорот е должен на овластеното лице на Комисијата да му обезбеди соодветни простории во кои ќе може непречено и без присуство на други лица да врши надзор.

(2) На барање на овластено лице на Комисијата, субјектот на надзор е должен да обезбеди стручно-техничка помош, да даде потребни појаснувања и да ги овозможи сите други услови неопходни за спроведување на надзорот.

(3) По правило, надзорот се врши во текот на работното време на субјектот на надзор. Доколку е потребно поради обемот или природата на надзорот, субјектот на надзор е должен на овластеното лице на Комисијата да му дозволи спроведување на надзорот и надвор од работното време.

Надзор на информациски систем**Член 449**

(1) Субјектот на надзор кој користи информациски систем во своето работење е должен на барање на овластено лице на Комисијата да обезбеди услови за увид во информацискиот систем и можност за тестирање дали податоците обработени во информацискиот систем се обработуваат на соодветен начин.

(2) Субјектот на надзор е должен на барање на овластено лице на Комисијата да достави документација (испис од информацискиот систем) од која може јасно и точно да се види целосниот опис на работењето на информацискиот систем. Компонентите на информацискиот систем мора да бидат видливи од документацијата. Документацијата треба да биде расположлива независно од обемот и од видот за овластеното лице од Комисијата да може да направи увид во:

1) софтверски решенија;
2) процедури за обработка на податоци со користење на информатичка технологија;
3) контроли кои обезбедуваат правилна обработка на податоците и
4) контроли кои обезбедуваат доверливост, интегритет и достапност на податоците.

Увид во списи**Член 450**

(1) Од поведувањето на постапката за надзор од страна на Комисијата, субјектот на надзорот може да изврши увид во списите кои Комисијата ги обезбедила.

(2) Списите од ставот (1) на овој член се состојат од сите документи што Комисијата ги примила, креирала или собрала во текот на спроведувањето на постапката на надзор, без оглед на тоа на кој медиум се чуваат.

(3) Со исклучок од ставот (1) на овој член, правото на увид во списите не се однесува на доверливите информации кои што Комисијата ги добила во рамките на постапката за надзор или пак кога се добиени во процес на размена на информации со други домашни или странски надлежни органи.

(4) Со исклучок од ставот (1) на овој член, правото на увид во списите на предметот не се однесува на информации што претставуваат деловна или професионална тајна на правно или физичко лице кое не е странка во постапката на надзор.

(5) Правото на субјектот на надзорот за увид во списите на предметот не влијае на правото на Комисијата да открива или користи информации потребни за докажување повреда на обврските и одговорностите на субјектот на надзор.

Завршување на постапката за непосреден надзор

Член 451

(1) По завршување на непосредниот надзор, овластените лица на Комисијата составуваат записник за извршениот надзор, кој се доставува до субјектот на надзор, со детален опис на утврдените факти, односно опис на дејствија на субјектот на надзор и одговорни лица кои довеле до недостатоци, незаконитости и неправилности во работењето на субјектот на надзор, доколку биле утврдени во постапката за надзор.

(2) На доставениот записник, субјектот на надзор има право да поднесе приговор до Комисијата во рок определен во записникот, кој не може да биде пократок од осум дена од денот на неговиот прием.

(3) По исклучок од ставот (2) на овој член, со записник може да се утврди рок пократок од минималниот рок од ставот (2) на овој член кога тоа е неопходно заради спречување на можни значителни негативни последици за субјектот на надзор, учесниците на пазарот на капитал и трети лица.

(4) Доколку во постапката за надзор не се констатирани незаконитости и/или неправилности, за кои е потребно да се изрече надзорна мерка или се утврдени, но истите се отстранети до составување на записникот, тоа ќе се внесе во записник, а Комисијата ќе го извести субјектот на надзор дека постапката за надзор е завршена.

(5) Пред известувањето од ставот (5) на овој член, Комисијата може да го провери постапувањето на субјектот на надзор и да бара доставување на документација или друг доказ за да се утврди дали утврдените незаконитости и/или неправилности се отстранети на соодветен начин и во соодветна мерка.

(6) По исклучок од став (1) на овој член, само во итни и неодојливи случаи кои можат да доведат до нарушување на интегритетот и стабилноста на пазарот на капитал или при посериозни повреди на законските и на подзаконските акти во надлежност на Комисијата, како и кога тоа е неопходно за зачувување на стабилноста на пазарот во целина, за спречување на извршување на кривично дело или за спречување на настанување на штета од поголеми размери за учесниците на пазарот на капитал или на трети лица, овластените лица на Комисијата не составуваат записник од извршениот надзор, а фактичката состојба се утврдува директно врз основа на обезбедената документација од спроведениот надзор со решението со кое се изрекува надзорна мерка.

Причини и задолжителна содржина на приговорот

Член 452

(1) Приговор против записникот од непосреден надзор е дозволен доколку:

1) записникот се однесува на лице над кое Комисијата нема надлежност на надзор или

2) ако во записникот погрешно или нецелосно е утврдена фактичката состојба.

(2) Приговорот од став (1) на овој член задолжително ги содржи следниве елементи:

1) наведување на записникот на кој се поднесува приговорот;

2) изјава дека наодите од записникот се побиваат во целост или во одреден дел;

3) причини за приговорот и

4) други податоци утврдени со подзаконскиот акт на Комисијата со кој подетално се пропишува постапката за надзор.

(3) Во приговорот се наведуваат и фактите и околностите од кои се докажува погрешно утврдување на фактичката состојба во записникот. Ако приговорот се повикува на документ, во прилог се доставува и тој документ.

(4) По истекот на рокот за приговор, субјектот на надзор нема право да изнесува нови факти и нови докази.

(5) Поднесениот приговор на записникот е составен дел на записникот.

Вршење на посреден надзор

Член 453

(1) Овластено лице на Комисијата при вршење на посреден надзор на субјектите од член 442 од овој закон:

1) утврдува дали во пропишаниот рок и во пропишаната форма се доставени пропишаните извештаи и други податоци;

2) доколку е применливо бара од субјектите на надзор да ја докажат вистинитоста, точноста и исправноста на извештаите и другата барања документација;

3) доколку е применливо, утврдува дали субјектот на надзор или друго лице чии обврски се пропишани со овој или друг закон работи или постапува во согласност со овој закон и други релевантни прописи;

4) доколку е применливо, ја проверува и проценува финансиската стабилност и состојбата на субјектот на надзор и ризиците на кои е изложен или би можел да биде изложен во неговото работење и

5) доколку е применливо, прави анализа и ги проверува достапните информации за да ја утврди усогласеноста на деловните практики на субјектот на надзор со обврските за постапување во најдобар интерес на клиентите и на потенцијалните клиенти.

(2) Комисијата, при проверка и проценка на финансиската стабилност и состојба и при проценка на ризиците на кои е изложен или би можел да биде изложен субјектот на надзор, ќе ги земе предвид видот, обемот и сложеноста на неговото деловно работење.

Завршување на постапката за посреден надзор

Член 454

(1) Во случај на констатирано непочитување на законите и на подзаконските акти во надлежност на Комисијата, утврдено во постапката за посреден надзор, овластеното лице на Комисијата составува записник.

(2) Записникот за извршениот надзор се доставува до субјектот на надзор, со детален опис на утврдените факти, односно опис на недостатоците, незаконитостите и неправилностите во работењето на субјектот на надзорот утврдени во текот на постапката за надзор.

(3) Во постапката на посреден надзор соодветно се применуваат одредбите од член 451 и член 452 од овој закон.

(4) По исклучок од став (1) на овој член овластеното лице не составува записник од извршен посреден надзор доколку при вршење на надзорот констатира дека субјект на надзор постапува спротивно на обврската за одржување на нивото на капитални барања, односно одржување на сопствените средства согласно со овој закон.

(5) Во случајот од став (4) на овој член, Комисијата директно пристапува кон изрекување на надзорна мерка со решение.

Надзорни мерки

Член 455

(1) Врз основа на записникот, приговорот на записникот и други факти утврдени во постапката за надзор, Комисијата може со решение на субјектот на надзор да му изрече надзорни мерки пропишани со овој закон или друг релевантен закон или пропис, со цел да обезбеди дека субјектите на надзор, одговорните лица и други лица на кои се однесуваат обврските пропишани со овој или друг релевантен закон и пропис треба да го усогласат своето работење со тие закони.

(2) При одлучувањето и донесувањето на решението за изрекување на надзорните мерки, Комисијата ќе ги земе предвид сите применливи релевантни околности, вклучувајќи но не ограничувајќи се на:

- 1) сериозноста и времетраењето на повредата;
- 2) степенот на одговорноста на одговорното физичко или правно лице;
- 3) финансиската моќ на одговорното физичко или правно лице, како што е наведено со годишниот приход на тоа физичко лице и вкупниот промет на тоа правно лице;
- 4) висината на остварената добивка или спречената загуба на одговорното физичко или правно лице, доколку е можно истите да се утврдат;
- 5) загубите/штетите што ги претрпеле трети лица поради повредата доколку е можно истите да се утврдат;
- 6) степенот на соработка на одговорното физичко или правно лице со Комисијата и другите надлежни органи;
- 7) претходните повреди на одговорното физичко или правно лице и
- 8) можните системски последици од повредата.

(3) Покрај околностите од став (2) на овој член, при одлучување за изрекување на надзорните мерки Комисијата ги зема предвид и влијанието на повредата за која се изрекува надзорната мерка врз интересите на малите вложувачи и/или мерките преземени од лицето одговорно за повредата со цел да спречи понатамошно прекршување.

(4) Доколку донесувањето на решение со кое се изрекува надзорна мерка е потребно поради обезбедување на непречено функционирање на пазарот и/или заштита на интересите на инвеститорите, а се однесува на надзорна мерка која не може да се одложи, а фактите и околностите на кои мерката е заснована се утврдени или утврдени со голема веројатност, Комисијата може да донесе решение за изрекување на таквата мерка и без спроведување на постапка за надзор од оваа Подглава.

(5) Кога Комисијата ќе утврди постоење на основано сомнение за сторено кривично дело или прекршок од овој или друг закон во нејзина надлежност, поднесува соодветна пријава до надлежниот орган.

(6) Кога во постапката за надзор, Комисијата ќе дознае за можни незаконитости и неправилности во области кои што не се регулирани со овој закон или друг закон во нејзина надлежност, може за тоа да го извести соодветниот надлежен орган со кој има склучено меморандум за соработка.

(7) Субјектот на надзор е должен да ги отстрани констатираните незаконитости и неправилности и да поднесе извештај до Комисијата за преземените мерки за нивно отстранување, во рокот определен од Комисијата.

(8) Кон извештајот од ставот (7) на овој член, субјектот на надзорот е должен да приложи документација и други докази од кои е видно или се докажува дека се отстранети утврдените незаконитости и неправилности.

(9) Кога извештајот од ставот (7) на овој член не е целосен или од приложената документација произлегува дека незаконитостите не се отстранети, Комисијата ќе побара да се дополни извештајот и ќе утврди дополнителен рок до кој треба да се дополни извештајот.

(10) Кога Комисијата нема да побара дополнување на извештајот наведен во ставот (9) на овој член, во рок од 60 дена од поднесувањето на извештајот од ставот (7) на овој член, ќе се смета дека незаконитостите и неправилностите се отстранети.

(11) Доколку Комисијата од извештајот од ставот (7) и од дополнувањето на извештајот од ставот (9) на овој член, приложената документација и од други докази констатира дека се отстранети констатираните незаконитости и неправилности, ќе достави известување до субјектот со кое ќе го извести дека незаконитостите и неправилностите се отстранети и дека постапката за надзор е завршена.

(12) Пред донесување на решението од ставот (11) на овој член, Комисијата може да изврши повторен надзор на субјектот на надзор во мера и обем кој е неопходен за да утврди дали на соодветен начин и во соодветна мерка се отстранети утврдените незаконитости и неправилности.

Начела во изрекување на надзорни мерки

Член 456

(1) При изрекување на надзорните мерки, Комисијата се раководи и од фактот дали секое прекршување на одредбите од овој закон или друг закон од нејзина надлежност кое е извршено со сторување или несторување изразено со пасивност, за кое се предвидени надзорни мерки, може да го смета само за прекршок без да изрекува надзорна мерка.

(2) При изрекувањето на надзорната мерка, Комисијата се раководи и од мислењето на соодветно советодавно тело кое е формирано со цел да обезбеди одмерување на надзорна мерка која е:

- а) ефективна и превентивна;
- б) сразмерна на степенот на последиците што доведе до изрекување на надзорната мерка.

(3) Комисијата ја определува надзорната мерка согласно со одредбите од овој закон, оценувајќи ја природата на повредата и последиците што ги предизвикува.

(4) Комисијата при изрекувањето на надзорната мерка по правило го применува начелото на униформност, според кое за слични повреди изрекува слични санкции кога тоа е применливо, а во зависност од околностите на случајот.

(5) Изрекувањето на надзорна мерка, според овој закон, не ја спречува Комисијата да поднесе кривична пријава до надлежен орган за сторени кривични дела. Основаното сомневање за сторено кривично дело и поведувањето на кривична постапка против сторителот не спречува на истиот субјект да му се изрече и надзорна мерка или прекршочна казна, согласно со овој закон.

Воедначување на надзорната практика

Член 457

(1) Заради воедначување на својата надзорната практика, Комисијата може преку различни видови на објави и публикации да го објаснува начинот на примена на одредени прописи од нејзина надлежност.

(2) Комисијата за постигнување на целите за воедначување на својата надзорна практика соработува со надлежните управни судови, со институции за обуки на судии и јавни обвинители, со други институции, институти, комори и сл.

Објавување на решенијата

Член 458

(1) Комисијата на својата интернет страница објавува податоци за секое решение со кое се изрекува административна мерка за прекршување на одредбите од овој закон веднаш откако лицето кое е предмет на тоа

решение ќе биде известено за истото. Објавата за изречената мерка најмалку содржи информации за видот и природата на прекршокот и идентитетот на одговорните лица.

(2) Обврската од став (1) на овој член не се однесува на решенија со кои е изречена административна мерка за лица за кои Комисијата води истрага.

(3) Доколку Комисијата врз основа на процена за поединечна административна мерка изречена согласно овој закон утврди дека објавувањето на податоците за идентитетот на правното лице или за идентитетот на физичкото лице би било несоодветно или кога објавувањето ја загрозува стабилноста на финансискиот пазар, или постапка на надзор која е во тек, Комисијата може да одлучи:

1. да го одложи објавувањето на донесеното решение за изрекување мерка до моментот кога ќе престанат да постојат причините за необјавување;

2. да ја објави донесената мерка без наведување на податоци за идентитетот на лицата на начин што е во согласност со закон, кога таквото деперсонализирано објавување обезбедува ефикасна заштита на личните податоци;

3. да не ја објави изречената мерка доколку во опциите дадени во точка 1) и 2) од овој став не се доволни за да се обезбеди:

- стабилност на финансискиот пазар;

- пропорционалност на објавувањето на таквите одлуки во однос на мерките за кои се смета дека се поблаги.

(4) Во случај Комисијата да одлучи да ја објави донесената санкција или мерка без наведување на податоци за идентитетот на лицата, како што е наведено во точка 2) од став (3) на овој член, објавувањето на релевантните податоци може да се одложи за разумен период за кој може да се предвиди дека причините за необјавување на идентитетот на лицата ќе престанат да постојат.

(5) Кога решението за изрекување санкција или мерка е предмет на тужба пред надлежен суд, Комисијата, на својата веб-страница задолжително објавува информации за тужбата како и другите поврзани информации за исходот од тужбата. Комисијата ја објавува и секоја одлука со која се поништува претходна одлука на Комисијата за изрекување мерка.

(6) Секоја објава, согласно овој член, ќе остане достапна на веб-страницата на Комисијата во период од пет години од нејзиното објавување. Личните податоци содржани во објавата се чуваат на веб-страницата на Комисијата само за периодот што е неопходен согласно важечките правила за заштита на податоците.

ГЛАВА XIII

ПРЕКРШОЧНИ САНКЦИИ

Член 459

(1) За прекршоците утврдени со овој закон прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува надлежен суд.

(2) Комисијата поднесува барање за поведување прекршочна постапка за прекршоците од овој закон.

(3) При поднесувањето на барањето од став (2) на овој член како и при одмерувањето на прекршочната санкција од страна на надлежниот суд, Комисијата и судот ги земаат во предвид околностите од член 455 став (2) од овој закон.

(4) Прекршоците од оваа глава се изрекуваат во денарска противвредност по среден курс на Народната банка на Република Северна Македонија.

Постапка за издавање на прекршочен платен налог

Член 460

(1) Пред поведување на прекршочната постапка за прекршоците утврдени со овој закон, овластеното службено лице во Комисијата на сторителот на прекршокот му дава предлог за порамнување со издавање на прекршочен платен налог, согласно со Законот за прекршоците.

(2) Овластено службено лице е должно да води евиденција за издадените прекршочни платни налози од ставот (1) на овој член и за исходот на покренатите постапки.

(3) Личните податоци од ставот (2) на овој член се чуваат пет години од денот на внесување во евиденцијата.

(4) Формата и содржината на прекршочниот платен налог од ставот (1) на овој член ја пропишува Комисијата.

Прекршоци сторени од инвестициски друштва

Член 461

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво ако:

1. не постапи согласно член 15 став 1 од овој закон,

2. постапи спротивно на член 69 став (1), став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 462

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво ако:

1. не постапи согласно со член 61 став (2) и став (3) од овој закон;

2. постапи спротивно на член 70 став (1) и став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 463

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 6.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво ако постапи спротивно на член 54 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од банка (кредитна институција)**Член 464**

(1) Глоба во износ од 17.000 евра до 20.000 евра ќе се изрече за прекршок на банка (кредитна институција) ако нема добиено претходно одобрение од Комисијата за вршење на инвестициски услуги и активности и со нив поврзани помошни услуги согласно член 14 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 10.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од инвестициско друштво или банка (кредитна институција)**Член 465**

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво односно банка (кредитна институција), кога е применливо ако:

1. не ја одржува висината на почетниот капитал од член 9 став (5) и став (6) од овој закон;
2. постапи спротивно на член 31 од овој закон;
3. постапи спротивно на член 42 став (1), став (3), став (4) и став (5) од овој закон;
4. постапи спротивно на обврската од член 45 став (1) и став (2) од овој закон;
5. постапи спротивно на обврската од член 48 став (1) од овој закон;
6. не постапи во согласност со член 72 став (3) и став (4) од овој закон;
7. постапи спротивно на член 73 став (1), став (2) и став (3) од овој закон;
8. постапи спротивно на член 75 став (1) од овој закон;
9. не постапи согласно со член 108 став (1) од овој закон;
10. постапи спротивно на член 108 став (4) од овој закон;
11. не постапи согласно на член 109 став (1) од овој закон;
12. постапи спротивно на член 109 став (2) од овој закон;
13. постапи спротивно на член 110 став (1) од овој закон;
14. не постапи согласно на член 110 став (2) од овој закон;
15. постапи спротивно на член 111 од овој закон;
16. не постапи согласно на член 112 став (2) од овој закон;
17. не постапи согласно на член 113 став (1) став (2) и став (3) од овој закон;
18. постапи спротивно на член 113 став (4) од овој закон;
19. постапи спротивно на член 114 став (1) и став (3) од овој закон;
20. не постапи согласно на член 115 став (3) од овој закон;
21. не постапи согласно член 118 став (3) од овој закон;
- 22.
23. не постапи согласно член 157 од овој закон и
24. не постапи согласно член 161 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 466

1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво односно банка кредитна институција кога е применливо ако:

1. не постапи согласно на член 56 став (3) од овој закон;
2. постапи спротивно на член 56 став (6) од овој закон;
3. постапува спротивно на забраната од член 10 став (4) од овој закон;
4. постапува спротивно на обврските од член 26 од овој закон;
5. постапува спротивно на обврските од член 27 став (1) од овој закон;
6. постапува спротивно на обврските од член 28 став (1) од овој закон;
7. не постапува согласно член 28 став (2) и став (5) од овој закон;
8. постапи спротивно на член 29 од овој закон;
9. постапи спротивно на член 30 став (1) став (2) и став (3) од овој закон;
10. постапи спротивно на член 32 став (1) од овој закон;
11. постапи спротивно на член 33 став (1) од овој закон;
12. постапи спротивно на член 34 став (1) и став (2) од овој закон;
13. постапи спротивно на член 35 од овој закон;
14. постапи спротивно на член 36 став (1) од овој закон;
15. постапи спротивно на член 37 став (1) и став (3) од овој закон;
16. не постапи согласно со член 38 став (3) од овој закон;
17. постапи спротивно на член 38 став (4) и став (5) од овој закон;
18. постапи спротивно на член 39 став (1) и став (3) од овој закон;
19. постапи спротивно на член 40 став (1), став (3), став (4) и став (5) од овој закон;
20. постапи спротивно на член 41 став (2), став (3), став (6), став (8) и став (10) од овој закон;
21. постапи спротивно на обврската од член 47 став (1) и став (2) од овој закон;
22. постапи спротивно на обврската од член 49 став (1) и став (2) од овој закон;
23. постапи спротивно на обврската од член 50 од овој закон;
24. не постапи согласно со член 51 став (1) од овој закон;
25. постапи спротивно на член 51 став (3) од овој закон;
26. постапи спротивно на член 52 од овој закон;
27. постапи спротивно на член 65 став (3), став (4), став (5) и став (6) од овој закон;
28. постапи спротивно на член 71 став (1), став (2), став (3), став (4) став (5), став (6), став (7), став (8), став (9) и став (10) од овој закон;
29. постапи спротивно на член 72 став (1), став (2) од овој закон;
30. постапи спротивно на член 80 став (2) и став (5) од овој закон;

31. не постапи согласно член 80 став (4) и став (6) од овој закон;

32. постапи спротивно на член 81 став (1) и став (5) од овој закон;

33. не постапи согласно на член 81 став (2), став (3) од овој закон,

34. не постапи согласно на член 82 став (4) на овој закон;

35. не постапи согласно на член 83 став (2) од овој закон;

36. постапи спротивно на член 84 од овој закон;

37. постапи спротивно на член 85 од овој закон,

38. постапи спротивно на член 86 од овој закон;

39. постапи спротивно на член 87 од овој закон;

40. постапи спротивно на член 89 став (1) и став (2) од овој закон;

41. постапи спротивно на член 90 став (1) од овој закон;

42. постапи спротивно на член 92 став (2), став (3) и став (5) од овој закон;

43. не постапи согласно на член 93 став (2) и став (3) од овој закон;

44. не постапи согласно на член 94 став (2) и став (4) од овој закон;

45. не постапи согласно на член 95 став (3) од овој закон;

46. не постапи согласно на член 96 став (1) и став (2) од овој закон;

47. постапи спротивно на член 96 став (4) и став (5) од овој закон,

48. постапи спротивно на член 97 од овој закон;

49. постапи спротивно на член 98 став (1) и став (4) од овој закон;

50. не постапи согласно на член 99 од овој закон;

51. постапи спротивно на член 100 став (2) од овој закон;

52. не постапи согласно член 116 став (1), став (4), став (5), став (6), став (10), став (11), став (12) и став (13) од овој закон;

53. постапи спротивно на член 122 став (2) од овој закон;

54. не постапи согласно член 139 став (2) и став (3) од овој закон;

55. постапи спротивно на член 195 став (3), став (4) став (5) од овој закон;

56. не постапи согласно член 248 став (1) од овој закон и

57. не постапи согласно член 249 став (1) од овој закон.

2) Глоба во износ од 3.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 467

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 6.000 евра ќе се изрече за прекршок на инвестициско друштво односно банка (кредитна институција), кога е применливо ако:

1. не ја извести Комисијата согласно член 9 став (8) од овој закон;

2. постапи спротивно на обврската од член 17 став (2) и став (3) од овој закон;

3. постапи спротивно на член 54 став (1) од овој закон;

4. постапи спротивно на член 57 од овој закон;

5. постапи спротивно на член 58 став (1) став (2), став (3) и став (4) од овој закон;

6. постапи спротивно на член 60 став (7) од овој закон;

7. постапи спротивно на член 74 став (1), став (2) и став (6) од овој закон;

8. не постапи согласно член 74 став (7) и став (8) од овој закон;

9. не постапи согласно со член 76 став (1) од овој закон

10. постапи спротивно на член 77 од овој закон;

11. постапи спротивно на член 78 од овој закон;

12. постапи спротивно на член 79 став (5) од овој закон;

13. не постапи согласно на член 102 став (1) од овој закон;

14. не постапи согласно на член 103 став (1) од овој закон;

15. не постапи согласно на член 104 од овој закон;

16. не постапи согласно на член 105 став (4) од овој закон;

17. не постапи согласно на член 106 став (3) од овој закон;

18. не постапи согласно член 117 од овој закон;

19. не постапи согласно член 121 став (5) од овој закон;

20. не постапи согласно член 140 став (3) од овој закон и

21. постапи спротивно на член 167 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од членовите на орган на управување на инвестициско друштво или банка (кредитна институција).

Член 468

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на органот на управување на инвестициско друштво и банка (кредитна институција) ако постапи спротивно на член 65 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршок на членовите на органот на управување од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сториле од користољубие или со истиот предизвикале поголема имотна штета.

Член 469

(1) Глоба во износ од 5.000 евра до 7.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на органот на управување на инвестициско друштво и банка (кредитна институција) кога е применливо ако:

1. постапат спротивно на член 64 став (2), став (3), став (4) и став (5) од овој закон и

2. постапат спротивно на член 70 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршок на лицата од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сториле од користољубие или со истите предизвикале поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од релевантно лице

Член 470

(1) Глоба во износ од 2.500 евра до 3.500 евра денари ќе се изрече за прекршок на релевантно лице ако:

1. постапи спротивно на член 108 став (4) од овој закон;
2. постапи спротивно на член 111 од овој закон;
3. не постапи согласно на член 112 став (2) од овој закон;
4. не постапи согласно на член 113 став (1) став (2) и став (3) од овој закон;
5. постапи спротивно на член 113 став (4) од овој закон;
6. постапи спротивно на член 114 став (1) и став (3) од овој закон;
7. не постапи согласно на член 115 став (3) од овој закон;
8. не постапи согласно член 116 став (4), став (5), став (6), став (11), став (12) и став (13) од овој закон;
9. постапува спротивно на член 123 став (1) од овој закон и
10. постапи спротивно член 126 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршок на лицето од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 471

(1) Глоба во износ од 1.500 евра до 2.500 евра ќе се изрече за прекршок на релевантно лице ако не постапи согласно член 117 став (4) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршок на лицето од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од врзан застапник

Член 472

(1) Глоба во износ од 2.500 евра до 3.500 евра ќе се изрече за прекршок на правно лице - врзан застапник ако:

1. постапи спротивно на член 118 став (3) и став (4) од овој закон и
2. постапи спротивно на член 121 став (4) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице - врзан застапник од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече на физичко лице - врзан застапник за прекршоците од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на физичкото лице - врзан застапник од став (4) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од физички и правни лица

Член 473

(1) Глоба во износ од 7.000 евра до 9.000 евра ќе се изрече за прекршок на секое правно лице ако врши инвестициски услуги и активности и помошни услуги спротивно на член 6 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во износ од 3.500 евра во денарска противредност ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(4) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) и став (3) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, и на физичкото лице од став (3) на овој член ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 474

(1) Глоба во износ од 3.500 евра до 6.000 евра ќе се изрече за прекршок на секое правно лице ако постапи спротивно на забраната од член 10 став (5) и став (6) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 475

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на секое правно лице ако стекне квалификувано учество спротивно на член 16 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 476

(1) Глоба во износ од 1.000 евра до 1.500 евра ќе се изрече за прекршок на секое правно лице ако постапи спротивно на членот 17 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во ставот (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 1.000 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршок на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 477

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на секое правно лице ако постапи спротивно на решението за продавање на акциите или уделите и достави доказ за продажбата од член 23 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во ставот (4) на овој член ќе му се изрече за прекршок на физичкото лице од ставот (4) на овој член, ако прекршокот од ставот (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 478

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на правно лице кое постапува спротивно на забраната од член 169 став (2) од овој закон и член 230 став (1) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече на физичко лице кое постапува спротивно на забраната од член 169 став (2) од овој закон.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршокот на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од ревизор

Член 479

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на ревизор ако постапи спротивно на член 54, член 55 став (1) и став (2), член 184 став (8) и член 305 став (7), став (8).

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршок лицето од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од оператор на фонд за обесштетување на инвеститори

Член 480

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со фонд за обесштетување на инвеститори ако:

1. не постапи согласно член 150 став (6) од овој закон;
2. не постапи согласно член 154 став (1) од овој закон;
3. не постапи согласно член 156 став (1), став (2), став (3) и став (4) од овој закон;

4. не постапи согласно член 158 став (1) и став (2) од овој закон;

5. постапува спротивно на член 164 став (2) од овој закон и

6. постапува спротивно на член 166 став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 481

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со фонд за обесштетување на инвеститори ако не постапи согласно член 162 став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 482

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 6.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со фонд за обесштетување на инвеститори ако постапи спротивно на член 165 став (5) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 483

(1) Глоба во износ од 1.000 евра до 1.500 евра ќе му се изрече за прекршок на физички лица кои во својство на вработени или во друго својство работат или работеле за операторот со Фондот ако постапиле спротивно на член 164 став (3) на овој член.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршок на лицето од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од пазарен оператор

Член 484

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на пазарен оператор ако:

1. не постапи согласно член 169 став (8) од овој закон;
2. не постапи согласно член 170 став (10) и став (14) од овој закон;
3. не постапи согласно член 175 став (1), став (2), став (5), став (6) и став (7) од овој закон;
4. не постапи согласно член 176 став (9) од овој закон;
5. постапи спротивно на член 177 став (12) и став (14) од овој закон;

6. не постапи согласно со член 182 став (2), став (3) и став (4) од овој закон;

7. постапи спротивно со член 183 став (1) од овој закон;

8. постапи спротивно на член 185 став (1), став (2) и став (3) од овој закон;

9. не постапи согласно член 186 став (1), став (2), став (3), став (4), став (5), став (6), став (7) и став (9) од овој закон;

10. не постапи согласно член 187 став (1) и став (2) од овој закон;

11. не постапи согласно член 188 став (1) и став (4) од овој закон;

12. не постапи согласно член 189 став (1), став (2), став (4) и став (5) од овој закон;

13. постапи спротивно на член 210 став (2) од овој закон и

14. постапи спротивно на обврската за примена на одредбите од член 182, а во врска од член 17 ставови (1) и (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 485

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на пазарен оператор ако:

1. не постапи согласно член 174 став (6) од овој закон;

2. не постапи согласно член 179 став (1) од овој закон;

3. не постапи согласно член 190 став (1) од овој закон;

4. не постапи согласно член 191 став (1) од овој закон;

5. не постапи согласно член 192 став (1) и став (6) на овој закон;

6. не постапи согласно член 193 став (10) од овој закон;

7. не постапи согласно член 196 став (1), став (2), став (3) и став (4) од овој закон;

8. не постапи согласно член 199 став (5) и став (6) од овој закон;

9. не постапи согласно член 200 став (4), став (7), став (8) и став (9) од овој закон;

10. не постапи согласно член 203 став (4), став (6), став (8) и став (9) од овој закон;

11. не постапи во согласност со член 210 став (3) од овој закон;

12. не постапи согласно член 211 став (6) од овој закон;

13. не постапи согласно член 215 став (1) од овој закон и

14. постапи спротивно на член 215 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 6.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 486

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на пазарен оператор ако:

1. постапи спротивно на член 184 став (1), став (2), став (3), став (4), став (5), став (7), став (8), став (9), став (11), став (12), став (13) и став (14) од овој закон;

2. не постапи согласно член 194 став (3) од овој закон;

3. постапи спротивно на член 197 став (5) од овој закон и

4. не постапи согласно член 201 став (4) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 487

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на правно лице постапи спротивно на обврската за примена на одредбите од член 182, а во врска од член 16 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од членовите на управен одбор на пазарен оператор

Член 488

(1) Глоба во износ од 7.000 евра до 9.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на управниот одбор на пазарен оператор ако постапуваат спротивно на обврската од член 176 став (11) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сториле од користољубие или со истиот предизвикале поголема имотна штета.

Член 489

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на управниот одбор на пазарен оператор ако:

1. постапуваат спротивно на обврската од член 176 став (12) од овој закон;

2. не постапат согласно член 179 став (2) од овој закон и

3. не постапат согласно член 186 став (8) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член,

ако прекршокот од став (1) на овој член го сториле од користољубие или со истиот предизвикале поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од член на управен одбор на пазарен оператор

Член 490

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на член на управен одбор на пазарен оператор ако:

1. постапува спротивно на обврската од член 176 став (6) од овој закон и

2. постапува спротивно на член 178 став (1) и став (2) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицето од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од членовите на надзорен одбор на пазарен оператор

Член 491

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на надзорен одбор на пазарен оператор ако постапува спротивно на член 177 став (6) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сториле од користољубие или со истиот предизвикале поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од член на надзорен одбор на пазарен оператор

Член 492

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на член на надзорен одбор на пазарен оператор ако постапува спротивно на член 177 став (10) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицето од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од акционерско друштво

Член 493

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на акционерско друштво ако постапува спротивно на член 211 став (2), став (3), став (4), став (5) и став (6) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во друштвото од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од оператор на МПТ и ОПТ

Член 494

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со МПТ и ОПТ ако:

1. не постапи согласно член 218 став (1) од овој закон;

2. не постапи согласно член 219 став (1), став (2), став (3), став (4) и став (5) од овој закон и

3. не постапи согласно член 222 став (1), став (2), став (10), став (11) и став (12) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 495

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со МПТ и ОПТ ако:

1. не постапи согласно член 216 став (3), став (4) и став (5) од овој закон;

2. не постапи согласно член 217 став (1) од овој закон и

3. не постапи согласно член 221 став (1), став (2) и став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 496

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор со МПТ и ОПТ ако не постапи согласно член 220 став (7) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од давател на услуга за доставување на податоци

Член 497

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на давател на услуга за доставување на податоци ако:

1. не постапи согласно член 236 став (1), став (2), став (4) и став (5) од овој закон и

2. не постапи согласно член 237 став (1), став (2), став (3), став (4), став (5), став (6) и став (7) од овој закон;

3. не постапи согласно член 238 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 498

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на давател на услуга за доставување на податоци ако:

1. не постапи согласно член 239 став (2) од овој закон;
2. постапи спротивно на член 239 став (4) од овој закон;
3. не постапи согласно член 241 од овој закон;
4. не постапи согласно член 243 од овој закон;
5. не постапи согласно член 244 став (2) од овој закон;
6. постапи спротивно на член 245 од овој закон;
7. постапи спротивно на член 246 став (3) од овој закон и
8. постапи спротивно на член 247 став (1) и став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од оператор на систем за регистрирање, утврдување и порамнување

Член 499

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор на систем за регистрирање, утврдување и порамнување ако:

1. постапува спротивно на член 269 став (2) од овој закон и
2. постапува спротивно на член 281 став (4) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

Член 500

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор на систем за регистрирање, утврдување и порамнување ако:

1. постапува спротивно на член 275 став (1), став (5), став (6) и став (9) од овој закон и
2. постапи спротивно на член 276 став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

Член 501

(1) Глоба во износ од 3.000 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на оператор на систем за регистрирање, утврдување и порамнување ако не постапи согласно член 254 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 1.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

Прекршоци сторени од овластен депозитар

Член 502

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на овластен депозитар ако:

1. постапи спротивно на член 288 став (5) од овој закон;
  2. постапи спротивно на член 290 став (2) од овој закон;
  3. постапи спротивно на член 291 став (1), став (2), став (3) и став (4) од овој закон;
  4. постапи спротивно на член 292 став (1), став (2), став (3) и став (4) од овој закон;
  5. постапи спротивно на обврската за примена на одредбите од член 294, а во врска со член 17 став (1) и став (2) од овој закон;
  6. постапи спротивно на обврската од примена на одредбите од член 295, а во врска со член 185 од овој закон;
  7. постапи спротивно на член 295 став (2), став (3) став (4) и став (5) од овој закон;
  8. не постапи согласно член 296 од овој закон;
  9. не постапи согласно со член 298 од овој закон;
  10. не постапи согласно со член 299 став (1), став (2), став (3) и став (6) од овој закон;
  11. не постапува согласно член 300 став (1) од овој закон;
  12. не постапува согласно член 301 од овој закон;
  13. не постапува согласно член 302 став (2) и став (4) од овој закон;
  14. не постапува согласно член 303 од овој закон;
  15. не постапува согласно член 304 став (1) и став (2) од овој закон;
  16. не постапува согласно член 309 став (1) од овој закон;
  17. не постапува согласно член 314 од овој закон;
  18. не постапува согласно член 318 од овој закон;
  19. не постапува согласно член 323 став (1) став (3) и став (4) од овој закон;
  20. постапува спротивно на член 324 став (3) од овој закон и
  21. не постапува согласно член 335 од овој закон.
- (2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.
- (3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 503

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на овластен депозитар ако:

1. не постапува согласно член 305 став (1), став (2), став (3), став (4) и став (7) од овој закон;
2. не постапува согласно член 306 став (3) и став (6) од овој закон;
3. не постапува согласно член 313 од овој закон;
4. не постапува согласно член 319 став (5) и став (7) од овој закон;
5. не постапува согласно член 320 од овој закон;
6. не постапува согласно член 337 став (1) од овој закон и
7. не постапува согласно член 348 став (2) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 5.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој

член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 504

(1) Глоба во износ од 5.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на овластен депозитар ако:

1. не постапува согласно член 307 став (1) од овој закон;
2. не постапува согласно член 310 став (1) од овој закон;
3. не постапува согласно член 311 став (5) и став (6) од овој закон и
4. не постапува согласно член 312 став (6), став (7) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Член 505

(1) Глоба во износ од 8.000 евра до 10.000 евра ќе се изрече за прекршок на правно лице доколку постапи спротивно на обврската за примена на одредбите од член 294, а во врска од член 16 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 3.500 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршокот од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторило од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од членовите на управен одбор на овластен депозитар

Член 506

(1) Глоба во износ од 7.000 евра до 9.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на управниот одбор на овластениот депозитар ако постапиле спротивно на обврската за примена на одредбите од член 293, а во врска со 176 став (11), член 176 став (12) и 179 став (2) на овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сториле од користољубие или со истите предизвикале поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од член на управен одбор на овластен депозитар

Член 507

(1) Глоба во износ од 2.500 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на управниот одбор на овластениот депозитар ако постапиле спротивно на обврската за примена на одредбите од член 293, а во врска со 176 став (6) и член 178 ставови (1) и (2) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторил од користољубие или со истите предизвикал поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од членовите на надзорен одбор на овластен депозитар

Член 508

(1) Глоба во износ од 6.000 евра до 8.000 евра ќе се изрече за прекршок на членовите на надзорен одбор на овластениот депозитар ако постапиле спротивно на обврската за примена на одредбите од член 293, а во врска со 177 став (6) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе им се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на лицата од став (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сториле од користољубие или со истите предизвикале поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од член на надзорен одбор на овластен депозитар

Член 509

(1) Глоба во износ од 2.500 евра до 5.000 евра ќе се изрече за прекршок на член на надзорен одбор на овластениот депозитар ако постапиле спротивно на обврската за примена на одредбите од член 293, а во врска со 177 став (10) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицето од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторил од користољубие или со истиот предизвикал поголема имотна штета.

Член 510

(1) Глоба во износ од 1.000 евра до 1.500 евра ќе се изрече за прекршок на лице кое постапило спротивно на член 309 став (4) и став (5) од овој закон.

(2) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (1) на овој член ќе му се изрече за прекршокот од став (1) на овој член на лицето од став (1) на овој член, ако прекршокот од став (1) на овој член го сторил од користољубие или со истиот предизвикал поголема имотна штета.

Прекршоци сторени од издавач

Член 511

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на издавач ако:

1. постапува спротивно на член 268 став (2) и став (3) од овој закон;
2. постапува спротивно на член 269 став (1) од овој закон;
3. не постапува согласно член 271 од овој закон и
4. не постапува согласно член 275 став (2) и став (3) од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сториле од користољубие или со истиот предизвикало поголема имотна штета.

Прекршоци за субјектите на надзор и нивни релевантни лица**Член 517**

(1) Глоба во износ од 10.000 евра до 15.000 евра ќе се изрече за прекршок на субјект на надзор кое

- не постапи согласно член 443 став (4) од овој закон,

- постапува спротивно на член 447 став (1), став (2), став (3), и став (5) од овој закон,

- постапува спротивно на член 448 од овој закон и

- постапува спротивно на член 449 од овој закон.

(2) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече за прекршоците од ставот (1) на овој член и на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член.

(3) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (2) на овој член ќе му се изрече за прекршоците на одговорното лице во правното лице од ставот (1) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

(4) Глоба во износ од 7.000 евра ќе му се изрече на физичко лице за прекршоците од ставот (1) на овој член.

(5) Глоба во трикратен износ од износот утврден во став (4) на овој член ќе му се изрече за прекршоците од став (1) на овој член на физичкото лице од став (4) на овој член, ако прекршоците од став (1) на овој член ги сторило од користољубие или со истите предизвикало поголема имотна штета.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Усогласување на работењето на Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија****Член 518**

(1) Комисијата е должна прописите, подзаконските акти и другите акти врз основа од овој закон, да ги донесе најдоцна до денот на примената на овој закон.

(2) До денот на примената на прописите, подзаконските акти и другите акти од ставот (1) на овој член, продолжуваат да важат постојните прописи, подзаконски и други акти кои прилегуваат од Законот за хартии од вредност, по што истите престануваат да важат.

(3) Комисијата е должна да го усогласи своето работење со одредбите од овој закон во рок од 12 месеци од денот на примената на овој Закон.

(4) Комисијата е должна во рок од два месеца од издаденото одобрение за усогласување на Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје со одредбите од овој закон да го донесе решението од член 254 од овој закон.

(5) Претседателот на Комисијата и комисионерите (членовите) на Комисијата избрани пред денот на примената на овој закон ќе продолжат да ја извршуваат својата функција согласно овој закон се до истекувањето на мандатот за кој се избрани. Претседателот на Комисијата кој согласно Законот за хартии од вредност е избран и професионално ја врши функцијата до денот на примената на овој закон, е раководен орган согласно овој закон и останува на функција се до истекот на мандатот за кој е избран. Членот (комисионерот) на Комисијата кој согласно Законот за хартии од вредност е избран и професионално ја врши функцијата до денот на примената на овој закон, е Заменик на претседателот на Комисијата согласно овој закон и останува на функција се до истекот на мандатот за кој е избран. Членовите (комисионерите) кои до денот на примената на овој закон се избрани како надворешни, се членови на Комисијата согласно овој закон и остануваат на функција се до истекот на мандатот за кој се избрани.

(6) Во Законот за хартии од вредност („Службен весник на Република Македонија“ број 95/2005, 25/2007, 7/2008, 57/10, 135/11, 13/13, 188/13, 43/14, 15/15, 154/15,

192/15, 23/16, 83/18 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 31/20 и 288/21), Законот за инвестициски фондови („Службен весник на Република Македонија“ број 12/2009, 67/10, 24/11, 188/13, 145/15 и 23/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 31/20, 150/21 и 288/21), Закон за финансиска стабилност („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 173/22), Законот за девизното работење („Службен весник на Република Македонија“ број 34/2001, 49/2001, 103/2001, 54/2002, 51/2003, 81/2008, 24/11, 135/11, 188/13, 97/15, 153/15 и 23/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 110/21), Законот за преземање на акционерските друштва („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 69/13, 188/13, 166/14, 154/15, 23/16, 248/18 и 31/20), Закон за трговските друштва („Службен весник на Република Македонија“ број 28/2004, 84/2005, 25/2007, 87/2008, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16, 61/16, 64/18 и 120/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 290/20, 215/21 и 99/22), Законот за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 151/22) и во други закони и подзаконски акти називот „Комисија за хартии од вредност на Република Северна Македонија“ го има истото значење, односно се заменува во соодветниот род и број со називот „Комисија за надзор на пазарот на капитал“.

Усогласување на работењето на Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје**Член 519**

(1) Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје е должен да го усогласи своето работење со одредбите од овој закон, во рок од 12 (дванаесет) месеци од денот на неговата примена и да поднесе барања до Комисијата за добивање одобрение согласно одредбите од овој закон.

(2) Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје е должен да го воспостави Фондот за обесштетување на инвеститори во рок од 12 месеци од денот на примената на овој закон.

(3) Постојните акти на Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје се применуваат до денот на одобрување од страна на Комисијата на актите на овластениот депозитар донесени врз основа на овој закон.

Усогласување на работењето на Македонската берза АД Скопје**Член 520**

(1) Македонската берза АД Скопје е должна да го усогласи своето работење со одредбите од овој закон, во рок од 12 месеци од денот на неговата примена и да поднесе барања до Комисијата за добивање одобрение согласно одредбите од овој закон.

(2) Во рамки на усогласувањето на став (1) на овој член, Македонска берза АД Скопје за сите удели кои ги има стекнато во други правни лица, а кои надминуваат 25% од вкупните права на глас или основната главнина на правните лицасогласно член 183 од овој закон е должна да побара одобрение за стекнувањето од Комисијата.

(3) Доколку Македонската берза АД Скопје не постапи согласно став (2) на овој член, или ако Комисијата го одбие барањето, Македонската берза АД Скопје е должна да ги оттуѓи стекнатите удели во рок од шест месеци.

(4) Постојните акти на Македонската берза АД Скопје се применуваат до денот на одобрување од страна на Комисијата на актите на пазарниот оператор донесени врз основа на овој закон.

Усогласување на работењето на брокерска куќа и банка**Член 521**

(1) Брокерската куќа и банка со одобрение за работа од Комисијата се должни да го усогласат своето работење со одредбите од овој Закон, во рок од 12 месеци од денот на неговата примена и да поднесат барања до Комисијата за добивање одобрение, односно претходно одобренiesoгласно одредбите од овој закон.

(2) Доколку брокерската куќа и банка не поднесат барања во рокот од ставот (1) на овој член или ако Комисијата го одбие барањето, не смеат да вршат инвестициски услуги и активности согласно член 5 од овој закон.

Усогласување на работењето на друштво за инвестиционо советување**Член 522**

(1) Друштво за инвестиционо советување со одобрение за работа од Комисијата е должно да го усогласи своето работење со одредбите од овој закон, во рок од 12 (дванаесет) месеци од денот на неговата примена и да поднесе барање до Комисијата за добивање одобрение за вршење на инвестициски услуги и активности согласно член 5 од овој закон.

(2) Доколку друштвото за инвестиционо советување не поднесе барање во рокот од ставот (1) на овој член или ако Комисијата го одбие барањето, не смее да врши инвестициски услуги и активности согласно член 5 од овој закон.

Усогласување на работењето на друштвата за управување со отворени и затворени инвестициски фондови**Член 523**

(1) Друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови кое врши услуги на инвестиционо советување и управување со средства за сметка на индивидуален клиент согласно Законот за инвестициски фондови, е должно да го усогласи своето работење и да добие соодветно одобрение за управување со портфолио и инвестиционо советување согласно одредбите од овој закон во рок од 12 месеци од денот на примена на овој закон.

(2) Доколку друштвото за управување со отворени и затворени инвестициски фондови не поднесе барање во рокот од ставот (1) на овој член или ако Комисијата го одбие барањето, не смее да врши активности и да дава услуги на управување со портфолио и инвестиционо советување согласно овој закон.

Решавање на започнатите постапки**Член 524**

Постапките пред Комисијата за хартии од вредност, Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен и надлежните судови кои се започнати, а не се завршени до денот на примената на овој закон ќе продолжат согласно важечките прописи до денот на примена на овој закон.

Усогласување на други правни лица и физички лица согласно одредбите од овој закон**Член 525**

(1) Сите правни и физички лица кои вршат услуги согласно член 5 од овој закон, а на истите не се применува член 4 од овој закон, се должни да побараат одобрение за работа од Комисијата во рок од 12 месеци од денот на примената на овој закон.

(2) Овластените брокери и инвестициски советници кои имаат добиено одобрение за работа согласно одредбите од Законот за хартии од вредност („Службен весник на Република Македонија“ број 95/2005, 25/2007, 7/2008, 57/10, 135/11, 13/13, 188/13, 43/14, 15/15, 154/15, 192/15, 23/16, 83/18 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 31/20 и 288/21) се должни да побараат одобрение за работа од Комисијата во рок од 12 месеци од денот на примената на овој закон.

(3) Доколку правните и физичките лица не поднесат барање во рокот од ставовите (1) и (2) на овој член истите не смеат да вршат активности и даваат услуги согласно овој закон.

Усогласување на посебни закони**Член 526**

Посебните закони кои содржат дефиниции и поими различни од оние пропишани со овој закон и /или кои се повикнуваат на одредби од Законот за хартии од вредност („Службен весник на Република Македонија“ број 95/2005, 25/2007, 7/2008, 57/10, 135/11, 13/13, 188/13, 43/14, 15/15, 154/15, 192/15, 23/16, 83/18 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 31/20 и 288/21) треба да се усогласат со одредбите на овој закон до денот на започнувањето на примената на овој закон.

Усогласување на издавачите на хартии од вредност со обврска за задолжителна котација**Член 527**

(1) Издавачите на хартии од вредност кои котираат на сегментот „задолжителна котација“ согласно Законот за хартии од вредност („Службен весник на Република Македонија“ број 95/2005, 25/2007, 7/2008, 57/10, 135/11, 13/13, 188/13, 43/14, 15/15, 154/15, 192/15, 23/16, 83/18 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 31/20 и 288/21) продолжуваат да котираат на истиот сегмент „задолжителна котација“ на Македонската Берза АД Скопје до денот на издавање на одобрение за работа на пазарен оператор на Македонска Берза АД Скопје согласно член 172 од овој закон.

(2) Издавачите од ставот (1) на овој член се должни по издавање на одобрението од став (1) на овој член, да ги исполнуваат обврските за транспарентност во согласност со овој закон и со Законот за проспекти и транспарентност на издавачите на хартии од вредност.

(3) Издавачите со чии преносливи хартии од вредност се тргува на Македонска берза АД Скопје, а кои со денот на примена на овој закон ги исполнуваат условите од членовите 199 и 205 од овој закон за прием на тргување на редовен, односно на официјален пазар, ќе бидат примени на тргување на соодветните пазарни сегменти по формирање на регулираниот пазар од страна на пазарниот оператор.

Одложена примена**Член 528**

(1) Одредбите на членовите 11 став (12), 13 став (8), 59, 62 став (7), 172 став (6), 173 став (5), 188 став (6), 194 став (1) точка 2 и точка 3, 210 став (6), (7) и (9), 213 став (2), 219 став (6) и (7), 220 став (8) и (9), 225 став (2), 230 став (1) точка 2, став (2) точка 4, 5 и 6, 232 став (8), 370 став 1 точка г), став (3) и (4) од овој закон ќе се применуваат со денот на пристапувањето на Република Северна Македонија во Европската Унија.

(2) Одредбите за обврски за транспарентност на места за тргување и транспарентност за инвестициски друштва од ГЛАВА VI и ГЛАВА VII од овој закон, ќе започнат да се применуваат од 1 јануари 2028 година.